

4

מדינת ישראל

משרד המשלה

משרד המשקים -
לשכת שני ב'ו' תיק משה נ' 01 ס"מ

משרד

אדריה משוגרם זממשה לויס תלפול
ה'3' יונת בתולמא - ת'ש'ק'א'ג

7.1980 - 2.1978

מס. תיק מקורי

מחלקה

מס. תיק

ש"ר בלוי תיק משה נסים - ועדה משו

7003 / 3 - א

מספר פרויקט: 211192	מספר פריט: 74.1/6 - 28	מספר תעודת לוגו: 03-312-04-11-05
תאריך: 25/07/2012		

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

י. ש. בית (הואצה ארית י"ל) אר
הארפת ארפת ארפת ארפת
הארפת ארפת ארפת ארפת

78-79-80

1 טחם - החישוב

תיק מס.

מוכירות הממשלה

ש מ ו ר

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבת הועדה להתיישבות המשותפת לממשלה
ולהסתדרות הציונית העולמית

ד' באב תש"ם - 17.7.80

נכחו: חברי הועדה השרים : א. שרון - יו"ר, ד. לוי, ח. לנדאו

נציגי ההסתדרות
הציונית : מ. דרובלס, א. תבין, פ. שנק

נעדרו: חברי הועדה השרים : ש. ארליך, ז. המר, י. הורביץ, מ. נסים, ג. פת, ש. תמיר

נציגי ההסתדרות
הציונית : ר. וייץ, י. פרידמן, א. כץ, ע. לוינסקי, מ. ריבלין,
א. שנקר

י. אלקלעי	- החטיבה להתיישבות, ההסתדרות הציונית העולמית
א. בראון	- לשכת שר החקלאות
א. דודאי	- לשכת שר החקלאות
ח. זוהר	- הסוכנות היהודית
ד. יונגמן	- משרד הבטחון
י. מזרחי	- משרד הפנים
י. מרגלית	- משרד הבנוי והשכון
ש. עמר	- משרד הפנים
ש. רביד	- החטיבה להתיישבות, ההסתדרות הציונית העולמית
מ. שחם	- ממלא מקום המנהל הכללי משרד הפנים
מ. שמיר	- הקרן הקיימת לישראל
ש. שקדי	- משרד הפנים
ר. שפר	- חברת החשמל לישראל בע"מ

א. ליסנסקי - מזכיר הועדה

סדר היום:

14/תת	סיוור הועדה באלקנה, אריאל, קרני שומרון ד' ובקדומים
15/תת	כניסת גרעין לנצרים
16/תת	הקמת מצפים נוספים בגליל ומצפים בשומרון
17/תת	דיווח על התקדמות העבודה ותכניות העבודה בשנת תש"ם בישובים החדשים ביהודה ובשומרון, בבקעה, ברמת הגולן, בגליל ובנגב

ש מ ר

14/הת סיור הועדה באלקנה, אריאל, קרני שומרון ד' ובקדומים

הועדה להתיישבות, המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית, מסיירת באלקנה, אריאל, קרני שומרון ד' ובקדומים, ושומעת מפי נציגי המתיישבים על התפתחות היישובים הנ"ל ועל הבעיות שנתרו עדיין לפתרון.

15/הת כניסת גרעין לנצרים

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים השר א. שרון ומר ש. רביד.

מ ח ל י ט י ם , לאשר את כניסתו של גרעין אזרחי לנצרים, שיחליף את יחידת הנח"ל במקום.

16/הת הקמת מצפים נוספים בגליל ומצפים בשומרון

המנהל הכללי של החטיבה להתיישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון וד. לוי ונ"ה ש. רביד, א. תבין ומ. דרובלס.

מ ח ל י ט י ם , בהמשך להחלטות הועדה להתיישבות, המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית, מס. הת/9 מיום י"ב בשבט תשל"ט (7.2.79) ומס. הת/21 מיום ג' באייר תשל"ט (30.4.79), לאשר הקמת מצפים נוספים, לפי הפירוט כדלקמן:

א. בגליל , באזור נחל יפתח-אל :

- (1) סוללים ב'
- (2) יפתח-אל ג'
- (3) בושמת א'

ב. בשומרון, באזור נחל עירון ובאזור קלקילית-כפר סבא :

- (1) גבעת עוז ב'
- (2) ברקאי ב'
- (3) מענית ב'
- (4) אתר ספיר
- (5) ירחיב ב'

דיווח.

ש מ ר

הת/17

דיווח על התקדמות העבודה ותכניות העבודה בשנת תש"ם
בישובים החדשים ביהודה ובשומרון, בבקעה, ברמת הגולן, בגליל ובנגב

יו"ר הועדה פותח.

המנהל הכללי של החטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית ומנהל המינהל לבניה כפרית במשרד הבנוי והשכון, סוקרים את התקדמות העבודה ואת תכניות העבודה בשנת תש"ם בישובים החדשים ביהודה, בשומרון, בבקעה, ברמת הגולן, בגליל ובנגב.

נציגי משרד האנרגיה והתשתית וחב' החשמל לישראל בע"מ, סוקרים נושאי חשמל בישובי יהודה ושומרון.

ראש החטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית מדווח כי בשלש השנים האחרונות הוקמו על ידי המחלקה והחטיבה להתיישבות 116 ישובים בחלקי ארץ ישראל השונים.

שר החקלאות מוסר כי ההשקעות בגליל בשנה שעברה הסתכמו בכ-2 מיליארד ₪.

(פרטי הדיווחים והסקירות רשומים בפרוטוקול המילולי של הישיבה, שנמצא במזכירות הממשלה).

הישיבה נבעלת

10
10

ירושלים, ח' בניסן תש"ס
25 במרס 1980

לכבוד
מר ע. פרידלנדר
מזכיר כללי
האחוד החקלאי
צ'לנוב 20
תל-אביב

מר פרידלנדר הנכבד,

הריני מאשר כי מכתבכם מיום 29.2.80 בענין ביטול תוכניות
בניה של שלושה ישובים נתקבל בלשכתנו.

תוכן המכתב הובא לתשומת לבו של השר משה נסים.

בכבוד רב,

טוביה בלובשטיין
עוזר השר

revised, n° 1000 of 1981
25. 1981

Dear
Mr. J. Anderson
1000
1000
1000
1000

Mr. Anderson,

Dear Mr. Anderson, I am pleased to hear from you and to hear that you are well.

Very truly yours,

Dear Mr.

Dear Mr.

Dear Mr.

לכבוד
השר משה נסים
משרד ראש הממשלה
ירושלים

כבוד השר,

הנדון: ביטול תוכניות בנייה של שלושה ישובים
(קורנית, רועי, יכול)

הרינו מחבדים לפנות לכבודו ולהביא לתשומת לב מקרה הסדר
של הפרת הבטחה והתעלמות מההחייבויות שניתנו למתיישבים ע"י המשרדים
הממשלתיים המוסמכים וכן ע"י הסוכנות היהודית.

המדובר במתיישבים כ:-

קורנית שכאזור שגב כוליל המרכזי

רועי בבקעת הירדן

יכול כפיתחה שלום

מתיישבי ישובים אלה עלו על הקרקע בהתאם להנחיות המוסדות
הלאומיים כדי להתיישב ולהקים ישובים בהתאם להחלטות ועדת השרים
לעניני החישובות.

המתיישבים גרים זו תקופה ארוכה במחנות זמניים והקמת כתי
המגורים הובטחה להם לשנת תקציב 1980/81.

כעת גורע לנו על ביטול הקצוב הבנייה לישובים הנ"ל, וברצוננו
להכיע מחאה חריפה על הפרת הבטחה וביטול חר צדדי של ההחייבויות.

החישובות סבוצעת ע"י בני אדם וזלזול במתיישבים שהם הנכס
היקר ביותר שיש למדינתנו מהווה פגיעה בעיקר.

ההחלטה על ביטול הקצוב הבנייה היא לדעתנו כלתי אחראית
ועלולה להביא לפרוק הישובים.

2/..

*לשכת השר משה נסים
משרד ראש הממשלה
ירושלים*

- 2 -

לכן אנו מרשים לעצמנו לפנות אליך בבקשה דחופה לתת דעתך על חופעה חמורה זו, ובקשתנו היא, שהנושא ידון מחדש וחמצא הדרך לעמוד בהחייבות שהממשלה והסוכנות קיבלו על עצמן.

כתודה מראש
ובכבוד רב,

ע. פרידלנדר
סזכיר כללי

10

הקמת ישובים קהילתיים בתימרת ובעומר ב' - ערעור על החלטת הועדה להתיישבות

הועדה להתיישבות החליטה בישיבתה בגום ו' בניסן תש"ם (23.3.80), כדלקמן:

הקמתם של עומר ב' ותימרת 13/ת"

מחליטים לאשר הקמתם של הישובים הקהילתיים עומר ב' ותימרת, כאשר השקעות המדינה בהם יסתכמו אך ורק בהבאת מים, חשמל וכביש לראש השטח. יתר ההוצאות יחולו על המתיישבים והמועצות הנוגעים בדבר. "

אני מערער על החלטה זו.

מוגש על ידי שר הבנוי והשכון

נספח 495

ט"ז בניסן תש"ם
2 באפריל 1980

הסוכנות היהודית לא"י

המחלקה לעלייה ולקליטה

הגדרה

מאת

רפאל קוטלוביץ

ראש המחלקה

10/4/80

ירושלים

כ"ב ניסן תשמ"א

ס י כ ו מ י ם

ס י צ י ב ת

הועדה ההנהלתית לענייני עליה וקליטה, עליית בנוער והתיישבות

שהתקיימה ביום שני, כ"ט באדר תש"ס - 17.3.80

נכחו: מר רפאל קוטלוביץ - יו"ר
חברי ההנהלה: מר מחתיהו דרובלס, הרב ריצ'רד הירש, מר יוסף שפירא,
גב' פיי שנק, מר אברהם שנקר

מר ר' קוטלוביץ - פתח את הישיבה ומסר כי הועדה זומנה לישיבה זו בהמשך לישיבת ההנהלה שבה נחבטו לדון על מצב התיישבות ועמדת הועדה ההנהלתית והועדה המשותפת להתיישבות של הטכנות היהודית.

מר הירש ביקש לסמוע דו"ח קצר על חצ"ב ומר דרובלס דיווח קצרות על הנושא:

סוכס: לדון בעניין.

...

מר דרובלס - מדיניות הממשלה לעבור ממסך מסובסד לחקלאות חופשית פגעה קשה באופן כללי בחקלאות ובעיקר בהרבה ישובים של המחלקה להתיישבות אשר בטיפולה 197 ישובים ועוד 40 ישובים חדשים.

135 מתוך 197 מוציאים לביטוס. לפי התקציב שקבלה המחלקה להתיישבות בסך 66 מיליון דולר הציעו לתת 17 מיליון דולר לבסיסו (יחולקו: א) לתשתית, ב) למפעלים אזוריים שייפתחו, ג) תקציב אישי.

המצב בחקלאות הכנים לבעיות חלק מהישובים שקטה להם לעמוד בחידוש. צריך לסכסד אזוריים מסויימים. את אלה הלא יכולים לטאת את עצמם. מציע דפרניזציה של חמיכות.

מר שפירא - מציע שלישיבה הבאה יוזמנו פרופ' רענן וייץ ומנכ"ל המח' להתיישבות. כמו-כן להביא יותר פרטים.

מר קוטלוביץ - אם התקבל הצעתו של מר דרובלס זו תהיה הנחיה ללגבי הועדה המשותפת.

מר שנקר - צריך להביא הצעה שלמה לועדה המשותפת. עמדתו של דרובלס זו גישה ולא הצעה. צריכה להיות הסכמה של הגזבר.

מר הירש - האם זו הצעה המחלקה עם הסכמת רענן וייץ?

מר דרובלס - אין מולוקת ביני לבין רענן וייץ. יש סקטורים שנפגעו וישנם שנפגעו פחות. לא הביא הצעות אלא תאור על המתרחש בחקלאות.

מר קוטלוביץ - מציע להקים ועדה בלתי תלויה שתבדוק ענין הסכסוד, מצב הישובים, הריבית המשולמת וכו'. יש מקום שמומחים כלכליים יבדקו את העניין.

מר הירש - נגד ועדה בלתי תלויה. יש ועדה מחמדת שהרכבה כולל את כל המומחים בעולם. אם שני ראשי המחלקה שהם בעלי דעה פוליטית מנוגדת מביאים הצעה הרי אפשר לסמוך עליה.

מר קוטלוביץ - יכולים לאמץ את ההצעה שעל הממשלה והטכנות לבדוק את ההצעה שמר דרובלס הביא - טכסוד של חבלים מסויימים של הנרץ.

מר דרובלס - רענן וייץ הציע שהנהלה תקבל החלטה להביא בפני הועדה המשותפת שחבנה 500 יחידות בגליל. מצוקת הדיור היא בכל הארץ. היום זקוקים באופן מידי ל-7,500 יחידות דיור. הוקצו בכל המסגרות כ-850. יוגש דו"ח על כל האזוריים.

1912

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

10
10

המנהל
אשר אשר ניסים
לוגר וזקק שרים אבגישגול

ירושלים, י"ב בשבט תש"ם
30.1.80

א ל : חברי הוועדה ההנהלתית, לענייני עליה וקליטה עלית הנוער והתיישבות
מאת : יו"ר הוועדה, רפאל קוטלוביץ

הנדון: "חצ"ב" תנועה להתיישבות, אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

1. כזכור לכם הוחלט ב-14.5.79 על ידי הוועדה כדלקמן: -
 "חצ"ב תחארגן כאגודה ותמציא תקנון שע"פ תוכל לתת ערכויות כספיות
 ובסחובות ל-75% הנדרשים מכל תנועה מיישבת.
 לאחר שהתקנון יאושר תעמיד המחלקה להתיישבות משבצת להתיישבות עבור
 גרעין חצ"ב (מתוך רשימת הבקורות החדשות שאושרו להתיישבות ע"י הממשלה):
 גרעיני חצ"ב יעלו להתיישבות בעזרת המחלקה והתיישבות וללא צורך
 בהשתייכות לתנועה מיישבת."
2. החלטה זו הוכאה לאישור להנהלת הציונית ואושרה. כעת בפגשו הנהלת חצ"ב
 עם הח"מ ורצ"ב פרוטוקול מהפגישה.
3. רצ"ב צילומים מהמסמכים של רישום האגודות כולל תקנון חצ"ב.
 לידיעתכם.

בכל הכבוד
רפאל קוטלוביץ

הסוכנות היהודית - המחלקה לעלייה ולקליטה
The Jewish Agency - Immigration & Absorption Department

לשכת ראש המחלקה
OFFICE OF THE HEAD OF THE DEPARTMENT

פרוטוקול מהפגישה שהתקיימה על "חצ"ב" ביום 29.1.80

בוכחו: ה"ה קריצמן - מנכ"ל בוחן
קליף דבלוג
ברוך שלב
גיץ אייכר
מוטי גביש
אוריאל לבני
הרפז עמנואל
אמנון אברהמי

מר קריצמן - נקט את הפעולות תוך תיאום עם עו"ד שבתאי בן-דוב, מהלשכה המשפטית. הפעולות שנקט: - רשם שתי אגודות שיתופיות

האחת מיועדת לגליל - גרעין "חצ"ב א' - אגודה שיתופית להתיישבות בגליל כע"מ;

השניה לפיתחת שלום - גרעין "חצ"ב ב' - אגודה שיתופית להתיישבות בחבל הכשור כע"מ.

שתי האגודות הנ"ל רשמו את "חצ"ב" כתנועה התיישבותית כמו יתר תנועות התיישבותיות בארץ - "חצ"ב" תנועה להתיישבות אגודה שיתופית מרכזית כע"מ.

לפי התקנון, סעיף 3 ט"ו - מסמיך אותה "לקבל ולתת מלוות, ערבויות ואשראי מכל סוג ולקבל על עצמה התחייבויות מכל סוג".

מר מוטי גביש ומר ברוך שלב - יש לחצ"ב כ-2000 משפחות ו-500 יחידים הרשומים אצלנו כחברים, כ-1200 משפחות שלמו כ-500 \$ כ"א דמי רישום.

הגזבר הוא - יוסי לוי (עובד אל-על) - בכספים קנו ביירות ערך הצמידו כ-200,000 \$ (לא נגעו בזה).

אמנון אברהמי - עו"ד של חצ"ב (טל. 842308);

ראיית חשבון ע"י קריצמן (ידידיה סגל)

לשתי המשבצות ישנן מספיק מועמדים,

בוסף לכך - כלהיתר מוכנים ללכת להתיישבות כפרית - התקנון מאפשר זאת.

אפשר להשיג את מוטי גביש טל. 669243.

אנשי חצ"ב כעת מבקשים לקבל משרד, תקציב מהסוכנות וכן ליישם את החלטת ההנהלה באשר למשבצות.

רפאל קנטלוביץ

לכבוד
חברי הועדה ההנהלתית לעליה וקליטה,
עליה הנוער וההתישבות של ההנהלה הציונית,
רח' קינג ג'ורג' 48,
ירושלים.

תאריך 13.3.1980.

א.נ.

מסמך זה מהווה פנייה אל חברי הועדה לצורך קבלת הסיכוח בדעיון חצ"ב -
ועזרתה בהקמת "עיר-מושב", באזור לטרון - פארק קנדה (נמצא מעבר לקו-הירוק
כחחום יו"ש). פרויקט זה נמצא כיום בשלב של נכונות מיידית ליישוב ראשוני
של 50 משפחות (בשלב הסופי 800 משפחות), במימון אשר ברובו הינו מימון עצמי,
כאשר המימון יתבסס על שתי מקורות: מימון עצמי מירכזי של הסתייגים ומימון
ע"י הסוכנות כאשר בנקודה זו יש לשים את הדגש כי חנועה חצ"ב מוכנה להספק
ב- 25% מגובה המימון הניתן על ידי הסוכנות כיום כמענק, וזאת תוך מתן
ערבויות מתאימות אף לזה.

להלן מספר נקודות הבהרה ועובדות מבוססות להתייחס בדעיון בכללותו :

1. עיר מושב - מה היא ?

אין סחאים יותר מאשר לפתוח בהסבר למהותה של עיר מושב מאשר לצטט מהדון
דבריו של ס'ר עקיבא לוינסקי - גזבר הסוכנות, שנאסרו בפגישה עם נציגי
חצ"ב באוניברסיטה העברית : "... עיר מושב - הינה פרויקט דרך היסטורית
בחחום הקואופרציה, חחום שהינו מאובן זה 50 שנה..." ואכן הדעיון
והתפיסה הינם חדשניים ומבוססים על העקרונות הבאים :

א. התאגדות של קבוצה אנשים באגודה שיתופית או חברה בע"מ כאשר לכל
חבר בה (קרי למשפחה) מנית יסוד שווה אחת ויחידה, המקנה לו בעלות
על חלקו היחסי בנכסי היישוב ורווחיו וכן זכות בחירה מטיבית
ואקטיבית לטוטרות היישוב הנבחרים.

ב. חלוקת מניות שליטה, יסוד ורגילות בהתאם לתקנון הרצ"ב.

ג. חלוקת רווחים יחסית לגודל ההשקעה של החבר ועקב כך מוטיבציה וחמדין
חזקים לייעילות, עבודה מאומצת והחירה לרווחיות מירבית הן של הפרט
וכן של הקבוצה.

ד. פיתוח אמצעי ייצור מקומיים בחחום הכנין, החקלאות, מסחר, תיירות,
שירותים ותעשייה עתירת טרע, תוך שאיפה לכך שמרבית הייצור יהיה
לייצוא.

ה. היישוב יתבסס על מפעלים בבעלות היישוב, מפעלים בבעלות יזמים
פרטיים ומפעלים בבעלות מועמעת בנוסף לעבודות חוץ. כלומר על
שכירים עצמאיים ועובדי חוץ.

2. מקורות מימון - מניין ?

דעיון מקורות המימון רגיוס ההון מבוסס על עקרון אחד ויחיד והוא כי
"הקמת עיר מושב ופיתוחה לא יארו בכל מקרה נסל 500 על שכמה של הסוכנות
היהודית והסדינה".
איך יושג עקרון זה?, להלן מספר נקודות :

א. כל אחד מהמתייגים הינו בעל דירה יחיד בעיר (או זכאים משרד הסכון).
שערכה כמחירים של היום נע בממוצע בין - 2,500,000 ל- 1,000,000 ₪.

ב. מספר המשפחה הראשוני והמיידני בישוב הנסיוני הינו 50, מכאן שהון החלתי מינימלי ועצמי יסתכם בסכום בין - 100,000,000 ל - 125,000,000. סכום זה יגוייס עם קבלת המשכנתא, וכתאם לצרכים.

ג. מימון ע"י הסוכנות בגובה של 25% מהמימון הניתן על ידה להתיישבות כפרית.

ד. הנפקת מניות רגילות לצורך קבלת רווחים בלבד לחברי האגודה בנוסף למניות היסוד זאת לחברים אשר ברשותם כספים ורכוש המעוניינים להשקיע במפעלים הכלכליים של הישוב. וכאן הפרב לציין כי בין המשפחה הראשונה ישנם חברים שהינם עולים חדשים שלא מצאו את מקומם בעיר ורעיון עיר - מושב קושם להם במיוחד. עולים אלו הינם ברובם פארצות הרוחה כמו ארה"כ ודא"פ וברשותם רכוש והון לא מבוטל שהביעו את הסכמתם לממן בצורה רצינית פרוייקט נסיוני זה, וזאת ברור תמורת הרווח היחסי להשקעתם.

ה. ביום הון חיצוני של מוסדות בנקאיים ואחרים בפיתוח של בנין, חקלאות, תעשייה, חירות וקייס ופרוייקטים ספציפיים נוספים.

3. מה הבטחון כי הון זה אכן יושקע כהשקעה כדאית ובאגודה הנכונה?

התשובה לשאלה זו היא, כי בראש ובראשונה ינחנו מרכיב מניות ההכרעה והשליטה בידי הסוכנות היהודית (ראשות החברות הסוכנותיות?) אשר חפצה, חבקה ותייעץ בכיוון ההשקעה הרצוי ובכדאיותה. שנית, הושקעה מחשבה רבה ותכנון על אופן ניצול ההון בתקופת הראשונה ועד להתבססות הבלתי תלויה של ההתיישבות. המוטו בתוכנית זו היא כניסה זהירה תוך הצטנעות בצרכים האישיים והראשוניים כמו ברוגמאות שלהלן :

א. יחידת הדיור אשר תוקצה לכל משפחה תהיה צנועה ותנוע בגבולות של 65 עד 80 מ"ר למשפחה וברמת בניה הכרחית בלבד. התכנון הוא כי יחידה זו היא יחידה בסיסית בתוך מערכת מודולרית המאפשרת התרחבות בבוא העת.

ב. תשתית המינימלית ביותר הדרושה והחיונית לקיום חיים תקינים ביישוב. בנקודה זו ניתן לציין כי מלבד. כביש הגישה ליישוב, אספקת מים וחשמל עד ליישוב, יבוצעו כל עבודות התשתית הפנימיות ע"י החברים עצמם, לשם כך חוקם חברה פנימית אשר תבצע את כל עבודות הבינוי והפיתוח, שכוללים וכוורות ספיגה וכיו"ב.

ג. יש להדגיש כי בשלב ראשון ועד שיוחלט אחרת ימשיך כל אחד מהמתיישבים בעיסוקו העכשווי, כך שמקור הפרנסה בשלב זה לא יהווה מכשול בפיתוחו של היישוב הצעיר. כלומר - פיתוח מקורות ההכנסה והפרנסה המקומיים ייעשה ע"י הישוב והחברים בהדרגה תוך מעבר הדרגתי של החברים מעיסוקיהם הקיימים לעבודה בתוך היישוב.

4. מדוע חשוב כי ההתיישבות תבוצע באזור הקרוב למטרופולין?

לדעתנו באם הרעיון לגבי עיר - מושב הינו ברור, הרי שקל ביותר גם להסביר ולענות לשאלה הנ"ל והרי התשובות :

א. החלות הראשונית של החברים הוא במקור פרנסתם העכשווי, זאת כדי לא להוות נטל כספי על האגודה בתחילת הדרך. בצורה זו ניתן לכנות בהדרגה ולבסס את "מקור הפרנסה" המקומי מבלי לגרום ל"גלים גבוהים".

ב. כדי להצליח במימושו של רעיון יש לתת לו את כל הכלים והאפשרויות להצליח ואנו רואים באי ניתוקם של החברים מהערים בהן היו רגילים לחיות - ככלי פסיכולוגי מסדרה ראשונה אשר יעזור להצלחת ומימושו הרעיון בכללותו.

ג. בין החברים קיים מספר לא מבוטל של משפחות עולים מארצות הרדודה אשר היו רגילים לאיכות חיים ולצורת חיים עירונית, ועצם הרעיון של עיר מושב קוסם להם בסייחוד, אולם השאלה הבאה שנשאלה הייתה "מה תהיה קרבתו של הישוב מהמטרופוליין?" וברור כי כל מילה בנושא זה הינה מיותרת. באשר ריחוקו של המקום הפיועד אינה נוסלת מריחוקם של הישובים החדשים הקיימים כמתהיה ועוד.

בנושא זה של "עולים חדשים" ו"עליה" רצוי לתת את הדעת בצורה רצינית ביותר על סמך הנסיון עד היום וזאת מתוך מגישה עם נציגי עולים במספר הזדמנויות כי יש להם רצון עז להתיישב ולהכנס למסגרת אשר באמצעותה יוכלו סוף כל סוף לממש את מאוניהם ולהכות שורש במדינת ישראל. הם מוכנים להשקיע הון מכספם והן מטרצם כדי להגיע למטרה זו. אולם צדיין לא מצאו את הדרך לעשות זאת וברור שמספר הנופלים הולך וגדל. הנה, ניתן לראות מספר קבוצות אשר יצרו בעצמם ובאופן אינסטינקטיבי ישובים וריכוזים קטנים בחבלים שונים כגון מצפה סל-אל, קבוצת ישראל הצעירה בבית-שמש ועוד, המנסים להתמודד עם הבעיות לבדם.

כאן נשאלה השאלה מדוע לא לתת להם ולשכמותם את האפשרות להתמודד עם הבעיה מתוך בסיס מוצק יותר, בסיס כזה ורעיון זה של עיר מושב יכול להוות את הפתרון מכיוון שכאן יש תוכניות, ישנה מטרה וכל צעד מתוכנן בצורה זהירה להשגת היעד, ובאמצעות הנדעה התישבותית הפועלת במסגרת הסוכנות?

ל ס י כ ו ם :

חברי הוועדה הנכבדים, פנינו אליכם בטמך זה כדי לקבל את תמיכתכם ברעיון, ואישורכם למימושו, ניסינו להסביר בצורה המצויינת את העקרונות והמניעים לצורת התיישבות זו, כי אנו רואים בפרוייקט נסיוני זה התחלה של שינוי מסמעותי בחפיסה ההתיישבותית אשר הענה ותתן מספר פתרונות הן בכיוון והפניית עובדים מן השדות אל הייצור בעיר מושב, הן בכיוון עולים חדשים לצורת חיים הסהווה אתגר וחידוש עבורם ועקב כך גם מקור מסיכה להשתרשותם והן מבחינת הפניית ההון העצמי והציבורי להשגת ייעדים בשטחי התעשייה והייצור, והייצוא, נוסף למטרות הרגילות של ההתיישבות.

נשלח לעמוד לשרותכם בכל עת לצורך טחן הסברים נוספים.

בכבוד רב,
ובתודה מראש,
חצבי הנושא להתיישבות
אגודה עיונית סוכנות לע"מ
יו"ר ועד המגילת חצ"מ
מוטי גביש.

ה' ט'מני 47 א"א
ת"ב (בת)

03/623278-7

ההסתדרות הציונית / חטיבת ההתיישבות

ת.ד. 92 ירושלים

ירושלים, כ"ג חשוון תש"מ
13.11.79

אל : יו"ר הועדה הבין-מוסדית להתיישבות
חברי הועדה הבין-מוסדית להתיישבות, השר מר משה נסים

מאת : רענן ריץ

הנדון: הרחבת ההתיישבות בבקעת הירדן

החטיבה להתיישבות סכמה תכנית מקיפה ומפורטת לחזוקת והרחבתם של הישובים הקיימים כיום בבקעת הירדן. התכנית עומדת על חמש פעולות אשר תבוצענה במשך שנת 1980. א) בחינה מחדש של טפוזי המשק והתאמתם לתנאי כל מקום לאחר לקחי העבר. ב) שפור המצב הכספי. ג) ארגון הנהלת החשבונות. ד) הנהגת השיטה של 'משקים מודרכים'. ה) תוספת של 10 משפחות בממוצע לכל ישוב קיים.

המאמצים לבוא לעזרתם של הישובים הקיימים לא יביאו את התוצאות המקוות מבלי אשר תבוצע פעולת הרחבה של ההתיישבות בבקעה על-ידי הקמה של 10 ישובים נוספים. באתי, על כן להציע את התכנית המפורטת להלן.

א. מיקום הישובים המוצעים: בהתאם למצב הקרקעות שנבעלות המדינה ומתאימות לעליה מידית מוצע להקים במשך שנת 1980 את הישובים הבאים:

תת אזור חמרה

1. רועי ב', מושב, 80 יח' משק
2. רועי ג' (רותם), מושב, 80 יח' מש'

מרכז הבקעה

3. נועימה א' (צרי), מושב, 80 יח' מש' (אושר להקמה)
4. נועימה ב', מושב 80 יח' משק
5. נערן ב', קיבוץ, 150 יחידות מהן 80 יח' מש' חקלאיות

צפון ים המלח

6. אלמוג ב', קיבוץ, 150 יחידות מהן 80 יח' משק חקלאיות
7. אלמוג ג', קיבוץ 150 יחידות מהן 80 יח' מש' חקלאיות (אושר להקמה)

גוש כוכב השחר

8. מבוא שילה, ישוב קהילתי, 180 יחידות (אזרוח)
9. רימונים, ישוב קהילתי, 180 יחידות (אזרוח)
10. כוכב השחר, ישוב קהילתי, 180 יחידות (אזרוח)

ב. טיפוס המשק: נמצא עתה בבדיקה חוזרת ברשות לתכנון, אך כללית מוצע לישובים:

בתת אזור חמרה - קרקע 1.400	דונם לישוב מים רגילים	1.760.000 מ'ק
במרכז הבקעה - "	" " " "	1.840.000 "
"	שוליים "	1.100.000 "
בצפון ים המלח - "	" " " "	1.300.000 "
"	שוליים "	2.100.000 "

בגוש כוכב השחר - קרקע 300 דונם לישוב (בעקר לחממות) מים רגילים
200.000 מ'ק.

ג. התקציב הנדרש : לשנה הראשונה לישוב הוא: (עבור 30 יחידות דיור)

(מליוני \$)	
8.0	- הכשרת שטח מחנה וכביש גישה
2.5	- מים לשטח המחנה
35.0	- מבנים, חשמל וכד'
2.8	- ציוד למחנה
4.0	- חיבור חשמל וטלפון
5.0	- ציוד 10 יחידות משק
2.7	- שונות
<u>60.0</u>	ס'ה

(במחירי חודש אוקטובר 1979)

ד. בצוע מפעל מים זמני: קו מים מתל-אור לדושן בקוטר "41 ובארן של 12 ק'מ כלול בתקציב הפיתוח המוצע עבור משק המים הארצי לשנת 1980/81 כלול קו ממחולה לרועי בארן 22 ק'מ, תחנת שאיבה במחולה ובריכה ברועי. בהתחשב עם תכניות אלו מוצע להקים תחנת שאיבה בדושן ולהניח מדושן למחולה צנור בקטר "18 ובארן 25 ק'מ ומרועי לג'פטליק צנור בקוטר "12 ובארן 15 ק'מ. קו מים זה יוכל לספק כשלושה מליון ממע'ק לשנה נוספים עבור הישובים הקיימים והחדשים.

התקציב הדרוש לבצוע קו המים המוצע הוא כדלקמן:

4.5 -	מליון \$	- תחנת שאיבה בדושן
62.5 -	" "	- קו "18 בארן 25 ק'מ
15.0 -	" "	- קו "12 בארן 15 ק'מ
14.0 -	" "	- שתי בריכות
<u>14.0 -</u>	" "	- שונות ובלתי צפוי מראש, 15% מס'ה

התקציב הדרוש - 110.0 מליון \$

ב ס כ ו ם

באתי להציע להקים בשנת 1980 עוד 10 ישובים בבקעת הירדן, לספק להתישבות הקיימת והחדשה כמות של שלושה מליון ממע'ק נוספים לתפוקת הקדוחים באמצעות הנחת קו מים זמני מן הצפון.

התקציב הדרוש לבצוע התכנית לשנת 1980 הוא:

600.-	מליון \$	להקמת 10 ישובים
110.-	" "	להנחת קו מים
<u>710.-</u>	מליון \$	ס'ה

אבקשך להעלות נושא זה לדיון בלי דחוי.

רענן רייך

העתק:

לשר האוצר

ליו"ר הנהלת ההסתדרות הציונית

10
ירושלים, י"ח מרחשון תשי"ט
8 בנובמבר 1979

לכבוד
מר ראובן רוזנבלט
ראש המועצה
חוף עזה

מר רוזנבלט הנכבד,

השר משה נסים קרא בעיון את מכתבכם מיום 29.10.79
ולקח את תוכנו למלוא תשומת לבו.

בכבוד רב,
רפה רייס
מזכירת השר

OFFICE, 1000 BROADWAY, NEW YORK
8 OCTOBER 1957

TO: DIRECTOR, FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
FROM: SAC, NEW YORK
RE: MURKIN

RE: MURKIN

FOR INFO BUREAU NEW YORK OFFICE RE MEMPHIS OFFICE AT. OF. OF
RE: MURKIN (Case No. 100-100000)

100-100000

100-100000

100-100000

ד.נ. חוף עזה * טלפון 34905 051-

ב"ה תאריך ח' מרחשון הש"ס 29/10/79

לכבוד

- כב' השר דר' בורג יוסף
- כב' השר עזר וייצמן
- כב' השר חיים לנדאו
- כב' השר אריק שרון
- כב' השר זבולון המר
- כב' השר ניסים משה
- כב' השר דוד לוי

א.נ.

הנדון: התיישבות יהודית בחבל עזה.

אני פונה לכב' השר ולכל הנוגעים בנושא ההתיישבות בחבל ארץ זה, בקריאה לפעולת התיישבות נמרצה באזורינו.

לפני מספר שנים, הכינה המחלקה להתיישבות בהסתדרות הציונית, תוכנית התיישבות בחבל עזה, המוכרת בשם "גוש קטיף". תוכנית זו כוללת הקמת ששה ישובים חקלאיים ומרכז אזורי גדול בדרום רצועת עזה בין חן יונס לים.

התוכנית נועדה לביצוע בשלבים כשהתפיסה המקובלת הייתה במסגרת המפעל הדרומי, שגוש זה יהיה חלק צפוני לגוש ישובי חבל ימית וכביש יסיר שתוכנן לחיבור גוש קטיף לעיר ימית, האפשר כפועל מתן שירותים עירוניים ע"י ימית.

כיום, מאחר ולצערינו הרב, ישובי חבל ימית מתוכננים להורדה ממקומם הנוכחי, נישאר גוש קטיף היחיד בקרבת הגבול הכיין לאומי המתוכנן בעקבות הסכמי קמפ - דויד.

מצב חדש זה מחייב ראו תכנון ומחשבה מחדש לגבי פיתוח ההתיישבות באזורינו.

ראשית ישנו צורך מיידית לגשת בצורה נמרצה להשלמת התוכנית של המחלקה להתיישבות דהיינו, הקמתם המיידית של שלוש המושבים הנוספים ומרכז אזורי גדול.

במקביל, בעקבות החלטת ועדת שרים לענייני התיישבות, על הפיכת נח"ל מורג לישוב קבע, חייבים להכין תוכנית לישוב הקבע שמחונתו הנוכחית אינה מתאימה לישוב קבע.

Handwritten notes:
 השר קטיף
 משרד התיישבות
 חוף עזה

UNIVERSITY OF TULSA
UNIVERSITY OF TULSA

UTP
UTS
UTP
UTS
UTP
UTS
UTP
UTS

UNIVERSITY OF TULSA

The University of Tulsa is a private, non-profit, Christian university located in Tulsa, Oklahoma. It was founded in 1900 and is one of the oldest universities in the state. The university is known for its strong academic programs and its commitment to Christian values. It has a long history of excellence in education and research. The University of Tulsa is a member of the Southern Association of Colleges and Schools and is accredited by the Southern Association of Christian Schools. It is also a member of the National Association of Christian Universities and Colleges. The university has a diverse student body and offers a wide range of undergraduate and graduate programs. It is a proud member of the Christian community and is committed to providing a high-quality education for all its students.

ד.נ. חוף עזה * טלפון 051

המשך מכתב

ב"ה תאריך ת"ש מרחשון חש"מ 29/10/79

שניה, יש צורך לאתר ולתפוס שטחי מדינה נוספים ולפתח את החוכנית הקיימת מ-8 ישובים (כולל מורג) ל-11 עד 12 ישובים לפחות, ועל ידי כך ליצור גוש חזק של ההתיישבות יהודית.

לפי מיטב ידיעתי, ישנה אפשרות להקמת ישוב נוסף בקירבה קטיף ו', על אדמות מדינה, לגבי שטח זה קיים בפועל צו של מפקד האזור, על תפיסתן כשטח אש של צ.ה.ל. ושני ישובים נוספים, ניהון להקים ליד מורג שמסביבו ישנם מ-11.5 אלף דונם אדמות מדינה, שעליהם אין עדיין צו תפיסה ובמידה ויתפסו, הרי שהשטח הינו טוב להקמת כשני ישובים נוספים.

במידה וגורמי ההתיישבות השונים יתנו את דעתם לגוש זה והנושא יבדק לעומק, חייבת להינתן עדיפות ראשונה לאיזור, ויש צורך בהזרמת משאבים מספיקים להשלמת א החוכנית הקיימת ולהיכנון שלב נוסף של הקמת ישובים בקצב מואץ.

לוטת מפת האיזור עם סימון השטחים שהוזכרו לע"ל.

העתיקים:

ח"כ אליעזר אבטבי
ח"כ דרובלס יור' המחלקה להתיישבות
ח"כ צפורי מרדכי סגן שר הבטחון
אלוף דני מט מחאט פעולות בשטחים
חיים נדיבי מזכ"ל איגוד המושבים
שמעון רביד מנכ"ל המחלקה להתיישבות
חא"ל שגב מפקד חבל עזה
דוד נחמיאס מנהל המפעל הדרומי

בברכה חזקו ואמצו

ראש המועצה
ראובן רוזנבלט

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PHYSICS DEPARTMENT
5712 S. DICKINSON DRIVE
CHICAGO, ILL. 60637

Dear Mr. [Name],

I am writing to you regarding the [Project Name] which is currently in progress. The results of the initial phase are promising and we are looking forward to your input on the next steps.

The data collected so far indicates a strong correlation between the variables studied. This suggests that the theoretical model we are testing is on the right track.

We have identified several key areas where your expertise would be most valuable. In particular, your insights into the [Specific Area] would greatly aid in our analysis of the [Data Type].

I am confident that your participation in this project will be highly beneficial to our research. We are happy to discuss the details of the project and your role at your convenience.

Thank you very much for your time and consideration.

APPENDIX

1. [Text]

2. [Text]

3. [Text]

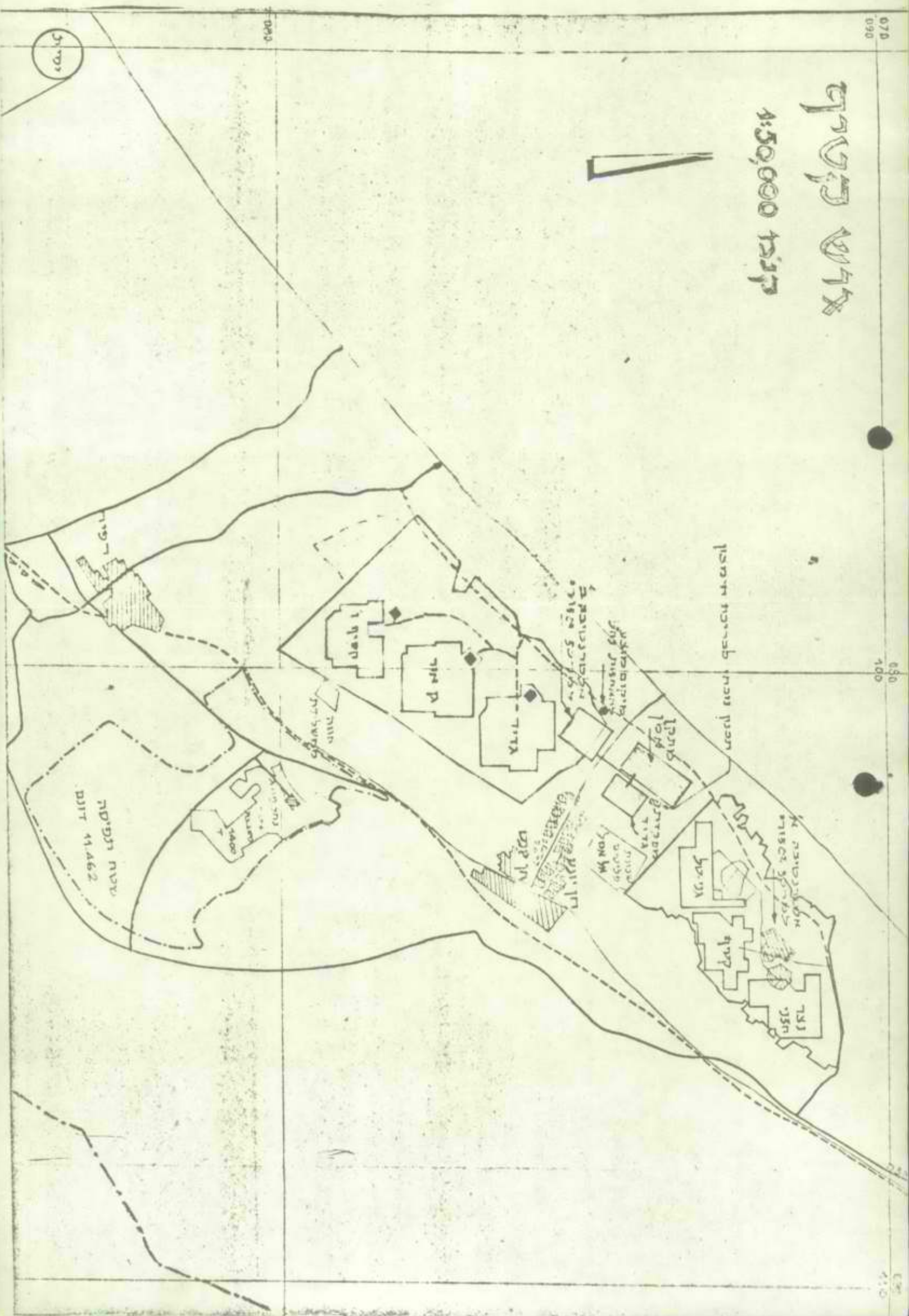
4. [Text]

5. [Text]

Yours faithfully,
[Signature]

תחנת מים

מסלול 1:50,000

מסלול

הכנסת

30.10.79

פגישת הכי"ם מחוזמי עצומה למען הגולן עם
הנועות ההתיישבות, שנערכה בכנסת
ז, בתאריך 30.10.79

נ כ ח ו : 10 חכי"ם

- מנהל המח' להתיישבות בסוכנות - שמעון רביד
- מזכיר המרכז החקלאי - שמחה אסף
- מזכיר אגוד הקבוצות והקבוצים - משה חריף
- אגוד הקבוצות והקבוצים - אהרן דגן
- מזכיר הקבוץ המאוחד - יעקב צור
- מזכיר הנועת המוטבים - אריק נחטקין
- מזכיר המוטבים הדתיים - חיים נדיבי
- מזכיר הנועת מטקי הנוער הציוני - בר לבב

נציגי ועד יטובי הגולן וקצריין.

שמעון רביד - מנהל המחלקה להתיישבות

מנהל המחלקה מסר על הקמת 3 יישובים בשנה זו: דבוסיה בדרום, עייסה במרכז וסכך בצפון. היישובים יוקמו במחנות זמניים. "שתי בעיות מעיקרות בגולן על המסך הפיהוח. אחת קשה - תקציבית, השנייה - הסדר קרקעות ליישובים. תקציב 1980/81 יוכל לענות על הבעיות הבאות, ולא יהיה בו כדי עכוב לאכלוס רמת-הגולן. תוך 3 חודשים יכנסו למבני-קבע היישובים: שעל, אודם, נתור, גמלא, יונתן. אלו מתקציבים מלפני 3 שנים. מהכנסים עוד 7 יישובים ברמת-הגולן, אך אין תקציב המאפשר קדום הקמתם."

יעקב צור - מזכיר הקבוץ המאוחד

"הבעיה העיקרית ברמת-הגולן - טיכון. הקבוץ המאוחד החליט להקים יישוב בסכך. הקבוצים דפנה, כפר-סאלד והגושרים יאמצו את הקבוץ החדש. חוסר תקציב לטיכון ימנע הקמת היישוב, ואף עלול לגרום להתפוררות גרעיני ההתיישבות ויישובים קיימים."

אהרן דגן - אגוד הקבוצות והקבוצים

"אין אפשרות להגדיל את האוכלוסיה ביישובים הקיימים בשל חוסר טיכון. הבטחות הממשלה בטלבים הטונים לא מוטמו. האגוד החליט להתיישב בדבוסיה. קבוץ דגניה א' הינו הקבוץ המאמץ. לא קיימת בעיה קרקע לדבוסיה. הבעיה הפתור במסגרת יישובי דרום רמת-הגולן."

מזכיר המושבים הדתיים - היים נדיבי

"התנועה בקטה להתיישב במזרע או קונטרה ולא קבלה הסכמת המחלקה להתיישבות, בטל חסר קרקע ומים, תקציב לאמצעי ייצור דרוש גם לקיום הישובים הנוכחיים."

מזכיר תנועת מטקי הנוער הציוני - בר לבב

"הישובים ברמת-הגולן יוצרים גרעונות, כתוצאה מחוסר אמצעי ייצור וחוסר תקציב. תמונה פתוח הגולן עפ"י מדיניות הממשלה הנוכחית הינה פסימית ביותר. הישובים קופאים ומסתגרים. יש לבנות תוכנית מיוחדת לפריצה והרחבת ההתיישבות ברמה ולהכפלתה."

מזכיר תנועת המושבים - אריק נחמקין

"יש להבהיר כי מדובר בתקציבים נוספים מעבר למה שהוחלט, ולא שינוי עדיפויות בתקציבים קיימים. העדיפות לגולן אינה על חשבון אזורים אחרים. יש לגייס את החכ"ס למאמץ והוספת תקציב."

ח"כ שלמה הלל

"יש למבוע בגלוי ובמוצהר אזרחות ישראלית לדרוזים ברמת-הגולן, כדי לבטא בכך את כוונותיה העתידיות של המדינה. אי נתינת אזרחות יוצרת ספק בלב כל חושבי רמת-הגולן לגבי עתידו של האזור."

ועד ישובי הגולן - שמעון שבט

"קצרין סתומה לקליטה של בודדים ומטפחות מחוסר תקציבי שיכון ומחוסר מקורות פרנסה. בשנה האחרונה לא היו בקצרין כלל התחלות בניה. הטרותים ברמה הינם ברמה ירודה ביותר. מטרדי הממשלה האחראים, כל אחד לשרות, אינם דואגים, וההרגשה היא שממשלת ישראל זנחה את הגולן. הטאלה כיום, אצל חלק מהתושבים - האם היא גם מתכוונת לעזוב ומתי? טאננות בנושא הגולן יכולה להיות הרח-אסון. יש פניות של 150 מטפחות לחודש להתיישבות בגולן, ובעיקר בקצרין, אך אין היכך לקלוט אותם."

סכום ח"כ א. כץ-ערוז, על דעת החכ"ם הנוכחים

- ה ו ח ל ט: א. לתבוע הוספה תקציבית דרך ועדה הכספית, והעברת 200 מיליון לירות, כדי לענות על הצרכים המיידיים החיוניים לגולן.
- ב. לספל בהענקת אזרחות ישראלית לדרוזים שבגולן.
- ג. לתכנן אח ארוע הגשת העצומה של 750 אלף איס למען רמת-הגולן.
- ד. חברי הכנסה יפנו לראש-הממשלה בחביעה לזרוז הפתוח, האכלוס וההתיישבות ברמת-הגולן ולטמיעה תוכניות הממשלה לגבי הגולן.
- ה. חכ"ם חברי ועדה הכספית: אבטבי, הדר, זכאי, יגאל כהן, יגאל כהן-אורגד, קופטן, רוזוליו, רובין ואחרים, יטפלו בטאלות של הגדלת תקציבים לרמת-הגולן מעבר לתקציב הרגיל המאוטר.

THE JEWISH AGENCY
LAND SETTLEMENT DEPT.

HEAD OFFICE
P. O. B. 92, JERUSALEM
Tel. 39261

הסוכנות היהודית
המחלקה להתישבות חקלאית

משרד ההנהלה
ת. ד. 92, ירושלים
טל. 39261

מסמרו

ירושלים, כי"ט אלול תשל"ט
21.10.79

לכבוד

"
ה"נ

מנהל ניסיון

א.נ.נ.

הריני שולח לך רציב דין וחשבון על מצב ההתישבות החדשה הכולל
נחונים לגבי בעיות השכון, בעיות המשק החקלאי, בעיות פיתוח
התעשייה. כמו כן כללתי פה תאור, הערכות והצעות לגבי התארגנות
המערכת הטפולית, מערכות התכנון וקביעת סדרי העדיפויות בהתישבות.

לידיעתך ולתוצבתך.

בברכה

רענן ויז

Faint header text, possibly containing a date or reference number.

1945
1945

1945
1945

M.A.

1945
1945
1945
1945

1945

1945

1945

10

מצב היהתיישובות החדשה

רענן וייץ

ירושלים, אלול תשל"ט

ספטמבר 1979

מצב ההתיישבות החדשה

רענן ויץ

ירושלים, אלול תשל"ט

ספטמבר 1979

מצב ההתיישבות החדשה

מאת: רענן ויץ

מ ב א

מאז מלחמת ששת הימים, בשנת 1967, הוקמו 100 ישובים כפריים במבני-קבע ועוד 40 הנמצאים עדיין במחנות זמניים. התפתחות היישובים בשנים הראשונות להקמתם היתה משביעת רצון, אולם בהדרגה פחת התקציב הראלי ובעקבות זאת נקלעו רבים מהם לקשיים כלכליים וחברתיים. המצב החמיר בעיקר מאז מלחמת יום הכיפורים, ואילו בשנתיים האחרונות אנו כמעט "דורכים במקום" מבחינת קדומם של היישובים הכפריים. דריכה זו במקום נתנה אותותיה בכל השטחים - כלכליים, חברתיים וארגוניים.

מצב השיכון במבני הקבע מפגר באופן מפתיד אחרי הצרכים; אין אפשרות לקלוט משפחות נוספות מחוסר שיכונים ומתיישבים נמצאים תקופה ארוכה במבנים ארעיים המתבלים במהרה. עקב המחסור בשיכונים קבע נאלצת המחלקה להתיישבות להקצות חלקים נכבדים מהתקציב המיועד לפיתוח משקי למטרות שיכונים ארעיים והדבר פוגע בפיתוח המשק.

מצב המשק החקלאי ביישובים החדשים קשה הן בשל האמור לעיל והן בשל העובדה שהגענו לפרשת דרכים במבנה המשק והרכב הענפים; הפיתוח החקלאי העתיד צריך להתבסס על ענפים חדשים ומבנה משק חדש, ואלה טרם התגבשו סופית.

מבחינת אמצעי הייצור, אנו מתכוונים במקומות רבים כמו בגליל או ביהודה ושומרון, להישען על התעשייה כמקור פרנסה. כן מתוכננת תעשייה במספר יישובים אחרים, בעיקר עבור דור ההמשך. ברם, התייעוש בהתיישבות הכפרית הוא רק בתחילת התפתחותו. עדיין נלמדים ענפי התעשייה אשר יתאימו לאזורים הכפריים וטרם הוכשר בהתיישבות כוח האדם המיומן לתעשייה. כל אלה, והעובדה שהתקציבים לאמצעי ייצור בתעשייה הם מוגבלים, הביאו לכך שטרם יצאנו לדרך המלך מבחינת הכנסת ענף זה להתיישבות.

המערכת הטיפולית ביישובים החדשים גם היא לא בכל המקרים פועלת כראוי. זאת בעיקר משום שקיימת אי-בהירות לגבי הכוונה של מסגרת ארגונית-קהילתית מוגדרת. תפקידים מסויימים, שמן הראוי היה לרכזם במערכת טיפולית אחת - היא המחלקה להתיישבות - נתונים עדיין בידי רשויות אחרות, דבר הפוגע בטיפול היעיל ביישובים. כמו כן מערכת ההדרכה

החברתית והמקצועית אינה מדביקה את הצרכים. לאחרונה, לאור התפתחות הענפים החדשים בחקלאות, החדרת תעשייה להתיישבות ופיתוח צורות התיישבות חדשות, כמו הכפ"ת והיישוב הקהילתי, גובר הצורך בניווט מערכת זו של הדרכה; מאידך, המגבלה התקציבית אינה מאפשרת הרחבה זו.

המסקנה הברורה היא שיש לקבוע עדיפויות לגבי ההתיישבות הכפרית ולהתרכז באזורים בהם אפשר להשיג בתנאים הקיימים את החוצאות המדיניות וההתיישבויות המצופות. ברור לחלוטין כי האמצעים הכספיים העומדים לרשות ההתיישבות ואלה שיעמדו בשנים הקרובות, לא יאפשרו לנו, אף אם נחפוץ בכך, להחפרס בכל האזורים. מבחינה זו תופסת האמרה "תפסת מרובה לא תפסת". קיימת סכנה שאם לא ננקוט בדרך העדיפויות אנו צפויים למפולת המורה ומאימת בשטח ההתיישבות בישראל והמצב החמור כיום ילך ויחריף עוד בעתיד. לפיכך, עלינו לערוך חשבון אמת, לבחון את הצרכים והאמצעים העומדים לרשותנו, לקבוע סדר עדיפויות ובהתאם לכך לנווט את פיתוח ההתיישבות הכפרית בישראל.

להלן נבחן את המצב הקיים בכל נושאי הפיתוח בהתיישבות, ואת חכניות ההתיישבות השונות למען נוכל להסיק את המסקנות הקולעות הנדרשות בשעת המשבר בה אנו נמצאים.

מצב השיכון בהתיישבות

שיכוני קבע ביישובים קיימים: לשם השלמת היישובים החדשים שהוקמו מאז מלחמת ששת הימים ואלה הנמצאים עתה בשלבי הקמה ראשונים, יש צורך לבנות 6032 יחידות דיור, מזה 2632 ביישובי הקבע ו-3400 עבור היישובים הנמצאים עדיין במחנות זמניים לקראת העברתם ליישוב הקבע. חשוב זה מבוסס על ההנחה שיש להגיע לכדי 80-100 יחידות ביישובים הקיימים, 50 יחידות ביישובים שהם עתה במחנות זמניים ויועברו להתיישבות קבע ו-100 יחידות ביישובים הקהילתיים שיועברו להתיישבות קבע.

הטבלה הבאה מפרטת את הצרכים ביישובים הצעירים ואלה שבשלב בנייה:

טבלה מס' 1: צרכי השיכון ביישובים צעירים קיימים

מס' סדר	האזור	יישובים קיימים ובבנייה			מחנות זמניים		ס"ה יחידות שיכון לבנייה
		מס' יישובים ובבנייה	מס' קיימות יח' לבנייה	מס' יישובים ובבנייה	מס' יח' היישובים לבנייה		
1	הגולן	24	1772	628	-	628	
2	הגליל	9	343	557	300	857	
3	בקעת-הירדן	16	766	514	350	864	
4	יהודה ושומרון	-	-	-	1300	1300	
5	גוש-עציון	4	209	191	-	191	
6	הקו הירוק	5	292	208	400	608	
7	פתחת-שלום (כולל קטיף)	3	146	94	*17	944	
8	נגב וערבה	11	660	440	200	640	
סה"כ		72	4188	2632	55	6032	

* יישובי חבל ימית הנוכחיים סווגו כאן בקטגוריה של "מחנות זמניים", כי יהיה צורך לבנות עבורם יישובי קבע חדשים. ללא אלה קיימים 40 יישובים במחנות זמניים.

האטת קצב הבנייה עשויה להיות גורלית להתיישבות החדשה. ביישוב הקבע לא ניתן יהיה להגיע למספר המשפחות הנדרש כדי לקיים קהילה מאורגנת ופעילה ועקב זאת קיימת סכנה מוחשית להתמוטטות חלק מן היישובים. ביישובים המצויים עדיין במחנות זמניים המשמעות של אי-בנייה תהיה המשך ישיבתם של המתיישבים כמבנים ארעיים; ישיבה ארעית זו לא תוכל להמשך לאורך זמן מבלי שהדבר יביא למשברים, עזיבות ואף פרוק היישובים.

התקציב הדרוש לבניית 6032 יחידות הדיור הנ"ל מסתכן בכ-5.5 מיליארד ל"י, שהם כ-204 מיליון דולר, זאת בהנחה שביישובים הקיימים תוספת יחידות הדיור לא תצריך השקעות בתשתית ולפיכך ההשקעה ביחידות דיור סטנדרטית (במחירי יולי 1979) היא בתחום -750,000.- -850,000.- ל"י. מאידך, ביישובים שכל הבנייה היא חדשה, כמו אלה המצויים במחנות זמניים וכן ביישובי החר, ההשקעה לשיכון ליחידה מגיעה לכדי מיליון ל"י.

ההשקעות הדרושות והתקציב הקיים: נניח כאן כי בשלוש השנים הקרובות ייבנו כ-60 יישובי קבע, לא כולל המצפים בגליל ולא כולל הבנייה בפתחת-שלוש. יישובי קבע אלה ייבנו עבור יושבי המחנות הזמניים וכן יוקמו יישובי קבע אחרים אשר אושרו והם כבר בשלבי הכנון. בנייה זו דרושה איפוא למעשה לשם הדבקה הפיגור עד כה. המשמעות היא הקמת כ-20 יישובי קבע לשנה. בפתחת-שלוש מתוכננים להקמה כ-15 יישובים במשך שלוש שנים, שהם 5 יישובים לשנה.

נוסף על זה תדרש בנייה ביישובים קיימים. במושב הגליל שהוקמו לפני 1967 סוכס בזמנו על חוספת כ-1200 יחידות, אך מתוך אלו נבנו רק 80. לפיכך, יהיה צורך לבנות בכל שנה משלוש השנים הקרובות כ-400 יחידות דיור. ביישובים אחרים קיימים, שהוקמו אחרי 1967, יש להוסיף בשלוש השנים הקרובות לפחות 2400 יחידות דיור (מתוך סה"כ של 2632 יחידות שיש לבנות בהם לפי טבלה ס"1), כלומר, 800 יחידות לשנה.

נוסף על כך יעלו על הקרקע בכל שנה מהשנים הקרובות כ-15 יישובים במחנות זמניים.

ההשקעה השנתית אשר תידרש לכל אלה היא בתחום 5 מיליארד ל"י במחירי יולי 1979. השקעות בסדר גודל דומה תידרשנה בכל אחת משתי השנים שלאחר מכן כדי להשלים את המשימה המתוכננת לשלוש השנים.

לעומת צרכים אלה, התקציב המובטח ממשרד השיכון לבנייה כפרית בשנה השוטפת, הוא 1.7 מיליארד ל"י. הגרעון הקיים בין התקציב בפועל לבין הצרכים הוא איפוא 3.3 מיליארד ל"י לשנה.

כאן המקום להדגיש, כי עוד נשוב לדון בנושא זה בחלק האחרון של החוברת.

להלן סיכום הצרכים השנתיים למימון השיכון בהתיישבות:

20 יישובים (בלי פתחת שלום)

לפי 100 מיליון ל"י ליישוב = 2,000 מיליון ל"י	
5 יישובים בפתחת שלום, לפי 100 מיליון ל"י ליישוב = 500	" "
15 מחנות זמניים	לפי 40 מיליון ל"י ליישוב = 600
800 יחידות ביישובים קיימים	600
400 יחידות ביישובי הגליל	400
השתתפות בתשתית אזורית	900

5,000 מיליון ל"י

ס"ה צרכי השיכון בהתיישבות

1,700

תקציב בפועל של משרד השיכון

3,300 מיליון ל"י

גרעון שנתי

מספרים אלה מצביעים על המצב החמור והמדאיג ביותר בנושא השיכון בהתיישבות, ועליהם להדליק נורה אדומה אצל כל אחד שגורל ההתיישבות יקר לו. זאת ועוד, מצבנו הכלכלי הנוכחי וההוצאות הגדולות של ההערכות החדשה בנגב אינם נוחנים פתח או סיכוי שבכל אחת משלוש השנים הקרובות יבוא שיפור במצב. גם אם ניתן יהיה להגדיל בשיעור מסויים את ההקצבה לשיכון בהתיישבות, עדיין הפער בין הצרכים לאפשרויות יישאר גדול מאוד. מצב דברים זה מחייב נקיטת מספר צעדים מרחיקי לכת על מנת למנוע את חומרתו המאיימת של משבר השיכון הממשמש ובא. במקביל לגיוס אמצעים בקנה-מידה גדול בהרבה מזה הנקוט היום, יש להקטין את ההוצאות הכרוכות בהקמת יחידת שיכון בכל הצורות ההתיישבותיות, להשתמש ביחידות-דיור ניידות (מוביל-האוז), להקטין את סטנדרד הבנייה הנהוגה כיום ולהאריך ככל האפשר את תקופת השיכון בבניינים זמניים וניידים.

בעיות המשק החקלאי

נפח הייצור לשוק המקומי ולייצוא: כוח הייצור של ההתיישבות החקלאית מנוצל היום רק בחלקו; הגידול השנתי בתפוקה ליחידת קרקע ומים, ובעיקר ליחידה של עבודת האדם, עולה היום על גידול הביקוש בשוק המקומי. בעוד שהביקוש לתוצרת המקומית המקובלת (ירקות, פירות, חלב ותוצרתו, ביצים, בשר ועוף) עולה בקצב של 3-4 אחוזים לשנה, הרי שכושר הייצור עקב היעילות, כלומר ללא הגדלת גורמי הייצור, עולה בקצב של 5% לערך. בכמה ענפים אנו רואים אפילו ירידה בביקוש מחשל"ז לתשל"ח. כך למשל, בביצים הייתה ירידה של 1.5%, בחלב ירידה של 0.1% ובפירות סריים ירידה של 2.9%.

יש לצפות לשינויים בהרכב הייצור לשוק המקומי עקב המגמה לייצר בישראל רק מוצרים כדאיים מבחינה כלכלית. כך, למשל, הולך ונפסק ייצור סלק הסוכר, כאשר שטחיו היו מרוכזים בעיקר במשקים ובאזורים המתמחים בייצור לשוק מקומי. במקום גידול זה יצטרכו החקלאים לעבור לענפים אחרים. זאת ועוד: אין החקלאי יכול להסתפק בהגדלת התפוקה מאמצעי הייצור הקיימים; עם עליית רמת החיים הוא חייב להגדיל את אמצעי הייצור וכוח הייצור שלו עולה בנוסף על העלייה עקב גידול היעילות.

המסקנה הברורה היא איפוא, שהשוק המקומי הגיע לרוויה ותוספת הייצור המוגבלת צריכה להיות מטופקת על-ידי ההתיישבות הקיימת. אסור לנו להקים ולבנות התיישבות חדשה על הרס הקיים. כל התיישבות חקלאית חדשה צריכה ויכולה לקום אך ורק על ענפי ייצוא או ענפים דוחקי יבוא.

היקף ענפי הייצוא צריך להיקבע בעיקר לפי נפח הביקוש בשווקי חו"ל.

הסקרים בשווקים הפוטנציאליים שהם בעיקר מערב-אירופה, מצביעים על כך, שבטוצרים מסוימים קיימות אפשרויות שיווק נרחבות ביותר ואילו באחרים קיימות מגבלות עקב התקרבות השוק באירופה לרוויה. כך למשל, גמישות הביקוש באירופה לירקות חורף ובעיקר עגבניות היא גבוהה וניתן על כן להגדיל באופן ניכר ביותר את ייבוא העגבניות ללא כל חשש. מאידך, לגבי פרחים גמישות הביקוש באירופה נמוכה והשוק מחקר לרוויה. הבה נדגים את הדבר: ייבוא העגבניות הנוכחי למערב-אירופה (פרט לייצור המקומי בחממות שם) בחמשת החודשים דצמבר-אפריל בלבד, מסתכם כלמעלה כ-250,000 טונות. אם להביא בחשבון גם ירקות יוקרתיים אחרים (חצילים, פלפלים וכיוצא באלה), הרי שייבוא זה יסתכם בחקופת חודשי החורף בכמות העולה על חצי מיליון טון. אין כל ספק כי אם נעמוד באיכות הדרושה ובזנים המבוקשים היינו יכולים לייצא לשוק זה כבר היום לפחות כ-100,000 טון.

וזאת יש לזכור: הביקוש והתצרוכה של ירקות אלה בחורף במערב-אירופה עולים בהתמדה ומצפים כי תוך עשר שנים יוכפל הביקוש לירקות אלו. מסיבות אלו ייצוא ירקות חורף, ובעיקר עגבניות, צריך להיות בעדיפות ראשונה.

בעדיפות שנייה עומדים הפירות הסובטרופיים, בעיקר אבוקדו ומנגו. ייצואם של אלה, ובעיקר האבוקדו, עלה בשנים האחרונות בשיעור ניכר, כאשר בתשל"ח הגענו לייצוא של כ-20,000 טון אבוקדו לעומת 15,000 טון שנתיים קודם לכן. הסקרים באירופה המערבית מורים על כך, כי עם ההיכרות הנוברת עם פירות סובטרופיים אלה עולה בהתמדה הביקוש אליהם. הרחבת גידולם של פירות אלה למקומות שונים בארץ, ובעיקר הנגב המערבי, מצביעה על אפשרויות נרחבות הסמוכות בהם.

ייצוא הפרחים עומד רק בעדיפות השלישית. אמנם, ייצואם גדל במהירות רבה בשנים האחרונות, כאשר בראש הסולם עומדים הוורדים בחממות והציפורן הננסית. החמורה מייצוא פרחים גדלה פי שלוש במשך שלוש השנים האחרונות והגיעה לכדי 50 מיליון דולר בשנת תשל"ח, כפי שאפשר לראות בטבלה הבאה.

טבלה מס' 2: ייצוא פרחים בשנים תשל"ו-תשל"ח

תשל"ח	תשל"ו	תשל"ח	
10,200	7,075	6,668	שטח פרחים בדונם
4,370	2,525	1,855	מספר כגדלים
50.4	29.2	18.1	חמורה במיליוני דולר

ברם, עם כל זאת מראים הסקרים שנערכו באירופה כי השוק שם מתקרב במהירות לרוויה והגידול בביקוש יהיה איטי בהרבה מאשר בעבר. הערכת מועצת הפרחים היא, שאפשר יהיה להגדיל את הייצוא בשיעור שנתי של 10%-15% בלבד. כבר בעונת הייצוא האחרונה, בתשל"ט, הסתמנה מגמה זו. אי לכך, הרחבת ענף ייצוא זה צריכה להיעשות בזהירות ובאיטיות. תוך בחירה מדוקדקת של הזנים והמינים לייצוא, וקביעת איזורים מצומצמים ומסוימים למטרה זו. כל איזור בו אפשרי לגדל ירקות או מטעים לייצוא אין לכלול אותו ברשימת מגדלי הפרחים.

קידום ענפי הייצוא ומשקים מיוחדים לייצוא: ראינו כי אנו רחוקים ממיצוי האפשרויות בגידולי הייצוא ובעיקר בירקות לייצוא מבחי צמיחה. השטחים עודם מצומצמים וגם היבולים טרם הגיעו לרמה הרצויה. יש המקישים מגובה היבולים הנוכחיים לגבי העתיד ומטילים ספק בכדאיות הענף. כך, למשל, מתבססים רבים מן המתכננים על יבולי העגבניות הנוכחיים בבחי הצמיחה שהם 9-10 טון לדונם בכל חישוביהם הכלכליים, ומגיעים לכך למסקנה שהרווחיות הצפויה בעתיד תואמת את המצב הנוכחי. זאת בשעה שהניסיון מראה כי יבול של 20-25 טון ניתן להשגה בעתיד הלא-רחוק. יש לזכור שאנו רק בתחילת הדרך בפיתוחו של ענף זה הן בגידול עצמו והן במחקר המלווה אותו ואנו עדיין רחוקים ממיצוי האפשרויות. מצב דומה היה קיים בכל הענפים האחרים החדשים שהוכנסו לישראל.

נזכור למשל, מה היו התנובות המקובלות ברפת החלב בישראל; אלה עמדו לפני שנים לא רבות על כמחצית התנובה הנוכחית, שהיא למעלה מ-6,500 ליטר בעדרים המשובחים. דוגמה אחרת היא הכותנה, אשר בגידולה הוחל בישראל רק בשנת 1953; ענף זה עבר משברים קשים שהביאו מתכננים ומגדלים רבים לפסק בכדאיות פיתוחו בישראל. יבולים נמוכים והתקפות של מזיקים איימו למוטט את הענף; רק מחקר ופיתוח צמודים אפשרו להתגבר על התקלות, להגיע ליבול גלמי ממוצע של כ-330 ק"ג לדונם, וכך הפך גידול הכותנה לאחד הענפים המרכזיים והכדאיים בחקלאות הישראלית. מאידך, הראה הניסיון כי "הסתערות" רבתי ללא ליווי של מחקר ופיתוח אינה הדרך הנכונה. זכורה לכולנו ההחלטה של ראשית שנות השישים על מעבר לגידול עגבניות מזן מונימיקר ועל ההפסדים שנגרמו לחקלאים בעקב זה ללא כל קידום של הייצוא.

ענף חדש דורש "תקופת הרצה", היכולה ואף צריכה להימשך מספר שנים. בחקופת הרצה זו צריך הגידול להיות מלווה מצד אחד במחקר ופיתוח ומצד שני בחמיכה זמנית בחקלאים עד שייצאו לדרך המלך. כך היה המצב בכל הענפים המקובלים והרווחיים כיום. גידול הירקות בבחי צמיחה אינו חורג מכך, להיפך, התחכום הרב הנדרש בחקלאות המבוקרת מנבירים את החשיבות במחקר ופיתוח ומאריכים את תקופת ההרצה עד שהענף יתפתח ויתבסס לרווחיות הנדרשת.

לעבודות אלו השלכות מרחיקות לכת על מבנה המשק החקלאי בעתיד. משק הייצוא המתבסס על ענפים כמו ירקות, פרחים וסוגים מסויימים של פירות סובטרופיים, יהיה בהכרח מצומצם בשטחו ובכמות המים המוקצבת לו. כל הבא להציע פיתוח משק ייצוא על שטח עיבוד של 40 דונם ומכסת מים של 20,000 ממע"ק, בהכרח מאלץ את החקלאי לייצר לשוק הפנימי ונוטל מתחתיו את הבסיס האיתן של שווקים גדולים ומרחבים. משק מסוג זה הוא גם פתח לעבודה שכירה - שהיא עבודה זרה - בשל העונות הקצרות של קטיף ואיסוף, דבר הניתן לווסות בחקלאות המבוקרת השולטת על זמני האיסוף בהתאם לדרישות השוק, ולא נלחצת בהכתבת האקלים. סיבה נוספת לחיוניות של משק העומד על חקלאות מבוקרת היא הצורך לפתח ייצור המסוגל לשלם מחיר ריאלי עבור המים. היוקר העולה של המים, עקב פיתוח מקורות מים בלתי-קונבנציונליים, ועליית מחירי הדלק מחד וההכרח להימנע מסובסידיות מוגדלות מאידך, מחייבים לכן לפתח ענפים חקלאיים המביאים חמורה גבוהה ליחידת מים המאפשרת לשלם את העלות הריאלית. ענפים כאלה הם הירקות לייצוא בבחי צמיחה, פרחים ובמידה פחותה גם כמה סוגי פירות סובטרופיים.

ולאחרונה, יש להביא בחשבון כי משקים המצריכים שטחי קרקע גדולים ומכסות מים גבוהות פירושו של דבר מספר קטן של מתיישבים. הרזרבות המצומצמות של קרקע ומים לא תאפשרנה לקיים מספר רב של משקים והם עשויים להוות מכשול עיקרי בקליטת מתיישבים רבים כפי שאנו חייבים לעשות, הן כדי לענות על חביעות גרעיני התיישבות והן מטיבות לאומיות, בטחונות וחברתיות.

שומה עלינו לפתח בזהירות ובזריזות את דגם המשק אשר החל בהצלחה יחסית בנגב הצפוני-מערבי, והוא משק ייצוא העומד על חקלאות מבוקרת בבחי-צמיחה שונים, אשר שטח קרקעו ומכסת מימיו קטנים במידה ניכרת מאלו שהיו נהוגים עד כה. למשק כל היתרונות הכלכליים והמקצועיים ועל כן העתיד לפניו, אם נשכיל לטפחו בהתמסרות ובהבנה. כל נטייה מדרך מלך זו תביא בעקבותיה כישלון ברור מראש.

התעשייה בהתיישבות החדשה

מסרות התעוש בהתיישבות: פיתוח התעשייה ביישובים הכפריים בישראל החל כבר לפני כעשרים שנה ומעלה, אך הוא מוגבל לסקטור הקיבוצי בלבד.

הצורך בהרחבת התעשייה גם בסקטור המושבי התגלה כבר לפני מספר שנים ובא אף לידי ביטוי במספר מושבים. כך, למשל, כבר לפני יותר מעשר שנים הוקם מפעל תעשייתי לייצור שקים לאריזה במושב כוכב. ניסיונות בהקמת מפעלי תעשייה נעשו גם באזורי התיישבות מושביים שונים כגון, נוש יישובי עדולם, שם הוקם מפעל לחפצי-חן ומפעל לאריזות מתכת. חלק מהמפעלים לא עלה יפה עקב חוסר ידע טכני וארגוני.

עם גבור הצורך בתעושה האזורים הכפריים הוצע על-ידי להתחיל בהקמת כפרים העומדים בלעדית על התעשייה כענף פרנסה (כפ"תים). תעושה האזורים הכפריים בכלל ואיזורי התיישבות מושבית בפרט, צריך לענות על כמה צרכים.

ראשית, השלמת הפרנסה למתיישבים קיימים באזורים שוליים, בהם קיימת מיגבלה של אמצעי הייצור - קרקע ומים. יישובים כאלה מצויים בעיקר באזורים ההרריים, בהם תנאי הטבע לא מאפשרים לספק מכסות קרקע ומים שתאפשרנה פרנסה ברמה הנדרשת.

שנית, לאפשר הגדלה של מספר המתיישבים במושב והעמדתו על קהילה הנושאת את עצמה, שהיא בדרך כלל בסדר גודל של 80 משפחות. צורך זה קיים הן ביישובי ההר והן ביישובים אחרים, בהם מספר היחידות בפועל מצומצם מן הדרוש, ומאידך, אין אפשרות להוסיף מכסות קרקע ומים באשר אלה כבר הוקצו למתיישבים הקיימים ורזרבות אינן קיימות.

שלישית, לאפשר קליטה של בני הדור השני ביישובים, השואפים להיקלט בסמוך להוריהם. כידוע, רק אחד מן הבנים או הבנות יכול לרשת את משק ההורים ומאידך, רוב המשפחות בהתיישבות הן ברוכות ילדים. תוספת משקים חקלאיים ברוב היישובים אינה אפשרית, הן בשל מחסור במכסות קרקע ומים והן בשל הרוויה בשווקים במוצרים חקלאיים מסוימים, כפי שכבר ראינו קודם.

ולאחרונה, הצורך להקים יישובים כפריים חדשים באזורים מסוימים על מנת לאפשר התפרסות ההתיישבות היהודית בשטחים חיוניים מטעמים גיאוגרפיים דוגמת אזור הגליל, למשל. במקרים כאלה, היישובים הכפריים יתבססו באופן בלעדי או כמעט בלעדי על ענפי התעשייה. יישובים אלה - הקרויים כפרי-תעשייה (כפ"תים) - נמצאים עתה בשלבי חינוך והקמה כגוש שגב ובגוש חפן בגליל, במרכז רמת הגולן ובמידה מסוימת גם ביהודה ושומרון.

בשל הסיבות הנזכרות מוקדשת תשומת-לב גוברת והולכה לנושא התעושה בכפר, אך יש להודות כי טרם עשינו את הנדרש; לפנינו עוד מלאכה רבה הסעונה מחשבה מעמיקה והערכות ארגונית חדשה.

הבעיות בפיתוח תעשייה באזור הכפרי: תהליך תעושה האזורים הכפריים עודנו נמצא בחיתוליו ויש להכיר בכך כי תהליך זה עשוי להיות איטי והדרגתי וייחל עוד בהרבה קשיים ותסכולים בשל מספר סיבות. עד עתה טרם הוברר באורח משמעותי ומציאותי אופי התעשייה המתאים לקהילות הכפריות וקיימים חילוקי דעות בסיסיים בקרב המתכננים והמומחים העוסקים בנושא. לפני כעשר שנים סברו רוב המומחים כי רצוי לפתח ביישובים הכפריים תעשייה אשר תישא אופי של "תעשייה בית", כלומר, שהמתיישב יוכל לעסוק בייצור בביתו או בחחסו כפרו ורק בשלב הסופי יועבר המוצר החצי-מוגמר

למפעל המרכזי לשם השלמתו. מגמות אלו כיום שוב אינן מקובלות על רוב העוסקים בנושא, ומדובר עתה בעיקר על פיתוח תעשיות עתירות ידע, כאשר המפעל התעשייתי יוכל להיות ממוקם במקום מרכזי ביישוב עצמו או משותף לגוש של יישובים. עם זאת טרם גובשו "טיפוסי משק" תעשייתיים ועוד לא הובררו הפרופילים המתאימים לקביעת סוגי התעשיות העשיות להתאים לתנאים החברתיים והארגוניים של יישובים קואופרטיבים קטנים יחסית. אנו בעיצומו של תהליך מחקר ופיתוח אשר מטבע הדברים יצריך עוד מספר שנים עד שישא פירות בשלים.

בעיה שנייה היא חוסר ההכשרה של כוח אדם לתעשיות, הן בין בני המושבים והן בין העולים והישראלים העירוניים המתעתדים ללכת להתיישבות. גם כאשר מוקם כיום מפעל תעשייתי באזור הכפרי אין הכשרת כוח האדם נעשית בקצב ובצורה המתאימים, וטרם הוקמו מרכזי הכשרה לעובדי התעשייה. ישנם מקרים בהם מוקם מפעל תעשייתי אשר נועד לספק חסוקה ופרנסה לאנשי ההתיישבות, אך בשל חוסר כוח-אדם מיומן נאלצים להעסיק במפעל עובדים מן החוץ ומחסימים את המטרה שלשמה הוקם המפעל.

ולאחרונה, אין להתעלם מהעובדה שגם המוסד המיישב עודנו בשלבי הערכות ראשוניים בנושא זה וטרם גובשו המסגרות המתאימות והוכשרו התפקידים לטיפול התעשייה כענף פרנסה עיקרי הנושא עליו קהילות כפריות. הערכות המוסד המיישב חייבת לבוא לידי ביטוי הן בשטח המקצועי והן בשטח הארגוני. המערך ההדרכתי של מת"מ חייב להיות מיוחד למטרה זו ולא להכלל בתכניות הכלליות להדרכה מקצועית. כל הקשיים הללו אינם צריכים לרפות את ידינו ויש להמשיך בתכניות התעוש של היישובים הכפריים משום שהתעשייה מסוגלת להיות מנוף רב עוצמה לפיתוח ההתיישבות הכפרית החדשה בישראל. עם זה יש לנהוג בזהירות ובתבונה רבה בפיתוח הכפ"תים ולזכור, כי החפזון יכול להביא בעקבותיו רק אכזבות, עגמות-נפש ואפילו יאוש מדרך התיישבות חדשה זו. חכמים - הזהרו בדרככם!

צורות התיישבות

התכניות לפיתוח יישובים כפריים חדשים שאינם מבוססים על החקלאות, דוגמת כפרי-תעשייה (כפ"תים), יישובים קהילתיים ומרכזי שרות בין-כפריים מחד, ויישובים עירוניים מאידך, הביאו לאי-בהירות בקרב רבים לגבי צורות היישוב המתוכננות, ויש שאינם מבדילים בין יישובים כפריים לבין יישובים עירוניים, וכן להיפך. מן הדין על כן להבין באופן ברור וחד את השוני בין צורות התיישבות השונות ובעיקר בין היישוב הכפרי ליישוב העירוני.

מה בין יישוב כפרי ליישוב עירוני: בציבור הרחב בישראל ואף בקרב

מוכחים, מצוי עירבוב של מושגים אשר אינו מביא בחשבון את חוקי הגידול והפיתוח של יישובים עירוניים ויישובים כפריים בישראל. לכל אחד משני סוגי ההתיישבות הללו דינמיקה משלו.

לא כאן המקום לפרט ולהסביר את חוקי הפיתוח של ההתיישבות בישראל, נסחפק בהדגשה העובדה, כי היישובים הכפריים עומדים על "קהילות סגורות" בהן המשאבים הכלכליים מכוונים לא על-ידי הפרט אלא על-ידי הקהילה (קיבוץ, מושב שיתופי, מושב וכפ"ח) בעוד שהיישובים העירוניים כאוכלסים ב"חבורות פתוחות" בהן קשורים הפרטים רק על-ידי חוקי המדינה והרשות המוניציפאלית. בשל כך יישוב כפרי עומד על מאות משפחות הוא "יישוב גדול" (בבחינת חי הנושא את עצמו) ושכונה עירונית באותם מימדים היא בבחינת "יישוב קטן" שאין לו זכות קיום.

יישוב עירוני חייב להגיע, בתנאים של היום, אל "גודל סף" של 30,000 נפש על מנת לספק לאוכלוסייתו את השירותים הדרושים לה. יישוב כפרי קואופרטיבי לעומת זאת, מספק לחבריו שירותים ברמה גבוהה למרות גודלו המוגדר והסגור המגיע לכמה מאות נפש, וזאת משום מבנהו הארגוני, הכלכלי והאידיאלי. זאת ועוד, לתהליכי הפיתוח תכונות והגיון פנימי משלהם. במידה שתהליך פיתוח נעצר חוץ תנופת הביצוע, עלול מעצור זה לגרום נסיגה מהירה והתמוטטות של המערכת הקיימת כבר. על כן שכונה עירונית, במידה ואין היא מתבצעת בקצב לפיו תוכננה, עשויה לאבד את תנופת הפיתוח לחלוטין. הוא הדבר גם לגבי דמותם של היישובים הכפריים. רוב המושבים בישראל הם בגודל מתאים ולכן הגענו מתוך ניסיון ההתיישבות שלנו.

מאידך, אין קהילות כפריות קואופרטיביות כאלה יכולות להתקיים ולקיים את רמת השירותים שלהן אלא במערך אזורי בו מתקיים שיתוף בין היישובים בהחזקה והפעלה של השירותים. - יצרניים וצרכניים כאחד. צורך זה במבנה אזורי גבר בשנים האחרונות לנוכח העלייה ברמת השירותים המסופקים לאוכלוסייה וחוסר האפשרות לכן לקיים שירותים עצמאיים ועם זה יעילים גם עבור קהילה קטנה, יחסית.

בבואנו להקים התיישבות חדשה בישראל עלינו להגדיר לכן בבהירות את סיבו של כל יישוב ויישוב, ובהתאם לכך לתכנן את גודל האוכלוסיה וקצב האכלוס. לצערנו, אנו עדים להקמת יישובים חדשים - בעיקר באזורי יהודה ושומרון - כאשר צורתם ועתידם לא הוגדרו - האם נועדו להיות יישוב עירוני או כפרי. במידה ונועדו ליישוב עירוני הרי שברוב המקרים קצב פיתוחם אינו תואם את הצרכים מבחינת הבטחת עתידו של היישוב; הפיתוח הוא איטי, האוכלו-סיה איננה גדלה כמעט ובכך נגזר למעשה גורלו של היישוב אשר כזה לפיגור כלכלי וחברתי העלולים לפגוע בעצם כושר קיומו.

הניגוד בין חופש הפרט למסגרת הקואופרטיבית בכפר: המגמות החדשות בפיתוח היישובים הכפריים בישראל והצורך בשיתוף מסוים בין המתיישבים לייעול הפעילויות הכלכליות, יוצרים ניגוד מסוים. המושב הקלאסי בנוי על משק חקלאי אינדיבידואלי. ברם, לנוכח הצורך בהגברת היעילות הכלכלית הוחל בפיתוח ענפים משותפים, דבר הנפוץ כיום ברוב המושבים, אולם מהווה מקור לעבודה שכירה ולרוב כשמש להשגת רנטה מבלי אשר חברי המושב יעבדו בענפים אלו בעצמם.

קושי רב עוד יותר נוצר עם הכנסת התעשייה. ביסוס יישובים כפריים באופן חלקי או מלא על תעשייה, עשוי להתנגש בחופש הפרט במסגרת היישוב, משום הצורך לקיים את התעשייה בכפר כיחידה אחת המנוהלת על-ידי האחראים לכך מבין חברי האגודה, בעוד המתיישבים חייבים לעבוד במפעל בהתאם לתכנית עבודה מוגדרת. תמורות אלו החלות ביישוב שהוקם תחילה חוץ שמירה על מידה רבה של חופש הפרט, מחייבות הסתגלות מתאימה של המתיישבים והתאמה של המבנה הארגוני לתנאים החדשים.

צורת ההתיישבות החדשה הקרויה "יישוב קהילתי", מצריכה גם היא פשרה בין שאיפתו של המתיישב לחופש פעולה לבין צורכי הקהילה. יש לזכור שרוב הפונים ליישוב הקהילתי שואפים לקיים מסגרת משפחתית וקהילתית בה יהנו מחפש הפרט. מאידך, העקרונות המוצעים ליישוב הקהילתי מהווים התערבות מסוימת והכרחית בחיי הפרט. הבסיס לקיומו של יישוב קהילתי הוא אגודה שיתופית בה חברים כל החושבים, כאשר תקנון האגודה השיתופית מבטיח את שמירת אופיו של היישוב ומגדיר את היחסים ההדדיים בין הקהילה והחברים. רק באמצעות אגודה אשר כזו אפשר להבטיח את התפתחותו ואף עצם קיומו של יישוב כפרי אשר ככל שיהיה "גדול" ישאר "קטן" מבחינת הצורך בשירותים נאותים.

בדומה לתקנון המושב, האגודה ביישוב הקהילתי היא האחראית על מבני הציבור. היא בעלת המפעלים הכלכליים המוקמים ביישוב ואישור חברים חדשים הוא בסמכותה. אשר לפעילות היצרנית ביישוב הקהילתי, הרי היא יכולה לבוא לידי ביטוי - בין היתר - גם על ידי הקמת תאגידים של חברים, כאשר ניתן לחייב חבר לעבוד בתאגיד כזה או במפעל משותף של היישוב. עם זה, חלק מבין חברי היישוב הקהילתי יכולים לעבוד בעבודות חוץ שונות, אך עליהם לקבל את מרותה של האגודה בכל שאר הנושאים.

היישובים הקהילתיים נמצאים למעשה עוד בראשית הדרך. טרם נקבע סופית החקנון שלהם או המבנה שלהם. עם זה, לנוכח פיתוח צורות ההתיישבות החדשות הללו וכך כפרי התעשייה, ולנוכח התמורות החלות ביתר היישובים הכפריים, דרושה היערכות מתאימה של המוסד המיישב הן מבחינת דרכי הטיפול ביישובים והן מבחינת החקנון והביצוע כפי שנראה להלן.

חתרונות המערכת הטיפולית

היערכות המוסד המיישב: פיתוח צורות התיישבות חדשות, ענפי ייצור חדשים וטיפוסי משק חדשים, צריכים היערכות מתאימה של כל המוסדות העוסקים במלאכה ההתיישבות, ובראש ובראשונה של המוסד המיישב - המחלקה להתיישבות, חטיבת ההתיישבות והקרן הקיימת.

בארגונו של המוסד המיישב מאז החלו היישובים לצאת לביסוס, חל שינוי ניכר. יחידות מסוימות שהיו קיימות עד מלחמת ששת הימים, כמו ההדרכה הצמודה כמעט - בוטלו. ההתיישבות החדשה הנרחבת של השנים האחרונות והשינויים הסטרוקטורליים בכפר, מצריכים כיום החזרתן של כמה מהמסגרות הללו לפעילות מחודשת וכן הקמת מסגרות חדשות. המוסד המיישב חייב לחזור לשיטה הטיפול שהיתה קיימת בשנות החמישים והשישים ואשר נקראה "יישובים מודרכים", אשר משמעותה היא מעקב צמוד מטעם המוסד המיישב אחרי התפתחות היישוב, עריכת תכנית כלכלית רב שנתיים ושנתיים שוטפת והתניית התקציבים בביצוע התכנית; כמו כן פיקוח שוטף על הנהלת החשבונות והנהלת השירותים המוניציפליים. בשיטה זו יהא אפשר לקדם את היישובים החדשים אשר נקלעו בשנתיים האחרונות לקשיים כלכליים וחברתיים, וכן את אלה אשר יקומו בשלוש השנים הבאות.

צורך נוסף הוא לכלול את הוצאות המחקר ופיתוח באזורי החקלאות המבוקרת בתכנית הכוללת של היישובים החדשים ולהכיר בהן כחלק מההשקעות הדרושות לפיתוח משקים מיוחדים אלו. אין להטיל את נטל "ההרצה" של ענפים חדשים על המחיישב אשר אף הוא בבחינת מחלמד. הקושי והסבל של היישובים הצעירים בחבל הבשור ובחבל ימית מלמדים כי הצלחת מעשה ההתיישבות רב הציפיות ועתיד התקוות תלויה במידה רבה בקצב המו"פ ובכתיף אשר על המוסד המיישב להושיט למחיישבים בחקופת ההרצה.

ולאחרונה, הדגשנו כבר כי פיתוח מסיבי של כפרי תעשייה חדשים (כפ"תים) והכנסת תעשייה כענף משלים ליישובים קיימים, מצריכים היערכות חדשה בנושא פיתוח התעשייה שתאפשר הרחבה והעמקה של הטיפול בתעשייה על-ידי שינויים ארגוניים בקרב הגורמים העוסקים בתעושה האזורים הכפריים. השינויים הדרושים הם בעיקר בשטח הרחבת המחקר לגבי סוגי התעשיות המתאימים לאזורים הכפריים, הדרכה של המתיישבים העתידים לעסוק בענף זה, הרחבה של הקשרים עם משקיעים פוטנציאליים, מחקרי שווקים וכיוצא באלה.

תכנון וביצוע: מן המפורסמות הוא כי החקלאות וההתיישבות הכפרית בישראל הם הסקטור המתוכנן, המאורגן, המתואם והיעיל ביותר. ברם, בשנים האחרונות נבעו שוב פרצות ושוב אין הדבר כמימים ימימה.

המכרחה הממשלתית המופקדת על נושא החקלאות שוב אינה פועלת לפי תכנון מקיף וארוך-טווח, אלא, באמצעות אימפרוביזציות הבאות לכבות שריפות שהזמן גרמן. זה שנתיים שהקמתם של יישובים חדשים בחלקים מסוימים של המדינה נעשית ללא תכנית איזורית מקיפה. הצעות להקמת יישובים כפריים כועלות בוועדה הבין-מוסדית להתיישבות שלא במסגרת תכנית כוללת, ולעתים ללא הכנה תכנונית מהאימה. מאידך, הניסיון מראה כי יישובים שהוקמו במסגרת תכנית פיתוח כוללת וארוכת-טווח, המהווים חלק ממירקם אזורי וזכו לטיפול נאות מצד כל הגורמים הקשורים לפיתוח, התפתחו בצורה תקינה. דוגמה טיפוסית לכך היא יישובי רמת הגולן שהוקמו במסגרת תכנית פיתוח איזורית של המוסד המיישב, בהשתתפותם המסייעת של רוב משרדי הממשלה הנוגעים בדבר.

לדאבוננו קיים היום חוסר תאום משווע בין המשרדים השונים המופקדים על היבטים שונים של מסכת ההתיישבות כמו משרד השיכון, משרד החקלאות ומת"מ, בינם לבין עצמם ואף עם המוסד המיישב אשר לו מסורת ארוכה ומצלחת של מלאכת תאום בשטח ההתיישבות הכפרית. חוסר תאום זה גורם לבזבוז משאבים, לפיתוח בלתי מאוזן כאשר משרד אחד מבצע את חלקו בפיתוח בעוד המשרד האחר אינו יודע על הנעשה בשטח, או שיוודע אך אינו יכול להשתלב במעשה מחוסר תאום מוקדם. רק תאום מלא בין כל הזרועות העוסקות בתכנון ובביצוע ההתיישבות יבטיח שזו תעלה על הדרך הנכונה ויובטחו למתיישב המשאבים והשירותים הדרושים.

ההתיישבות ותנועות ההתיישבות: מאז החלה ההתיישבות הממוסדת בארץ-ישראל, ובעיקר מאז קום המדינה, הלכו תנועות ההתיישבות והמוסד המיישב יד ביד. יחד נשאו באחריות המפעל ההתיישבותי ויחד הצעידו אותו קדימה. לאחרונה עלתה ההצעה על הקמת "התיישבות ממלכתית" אשר משמעותה המעשית היא קביעת תכניות התיישבות וביצוען ללא השיתוף ההדוק בין המוסדות המופקדים על ההתיישבות לבין התנועות המייצגות את המתיישבים. כל המציע לחרוג מן המסורת רבת השנים של ההתיישבות בישראל אינו יודע או אינו מבין הפקיד הנתנועה ההתיישבותית.

הפקידה של התנועה ההתיישבותית לשמש משענת ליישובים הכפריים לכל אורך דרך התפתחותם. תפקידם הראשוני הוא לעזור בניוס הגרעין ההתיישבותי-בוחי. עם העלייה על הקרקע נושאת התנועה את עול ההדרכה החברתית והארגונית-פנימית; היא מצייגת את המתיישבים בכל מגעיהם עם גורמי-חוץ, בנושאים הנוגעים להתפתחות היישוב ועתידו. התנועה ההתיישבותית באה לעזרת היישוב גם בעזרה כספית עז הוא נקלע לקשיים כספיים כלכליים.

התועלת אשר המפעל ההתיישבותי בישראל הפיק מן מעורבות של התנועות ההתיישבותיות הביאה לשיתוף פעולה גבר והולך בין המתיישבים לבין התנועה ובין שניים אלה לבין המוסד המיישב. התנועה ההתיישבותית הפכה בצדק,

להלק בלתי נפרד של הנוף בישראל וכל הדוגל ב"התיישבות ממלכתית" אינו יודע כי כל מפעלי ההתיישבות אשר בוצעו בעולם באמצעות מנגנונים ממשלתיים בלבד נכשלו. לא להינמס באות אומות העולם לישראל על מנת ללמוד כיצד יש לבצע את מלאכת ההתיישבות כהלכה.

קביעת עדיפות אזורית בהתיישבות

סקרנו קודם את המצב הקשה בו נתונה כיום ההתיישבות הכפרית בישראל לנוכח מצוקת השיכון. המצב אינו שונה גם במימון ההשקעות היצרניות בהתיישבות. בשנה השוטפת הגיע תקציב המחלקה להתיישבות וחטיבת ההתיישבות המיועד לכאורה לאמצעי ייצור ביישובים החדשים, לכדי 1,250 מיליון ל"י; ברם בשל הפיגור בשיכון מופנים 500 מיליון ל"י מתקציב זה לצורכי שיכון זמניים (קרוונים ובנייה זמנית אחרת). נשאר איפוא בפועל, לאמצעי ייצור, לא יותר מאשר 750 מיליון ל"י, כאשר הצרכים המינימליים לאמצעי ייצור הם 1,700 מיליון ל"י. קיים איפוא חוסר ממשי במימון אמצעי הייצור בתחום 950 מיליון ל"י. אשר לשנים הבאות, לא נראה שצפויה הרחבה בגודל האמצעים הריאליים אשר יוכלו להיות מופנים למטרה זו. בהקשר זה יש לזכור כי היישובים הכפריים שהוקמו בישראל מאז מלחמת ששת הימים נמצאים בחלקם הגדול במצב משקי וכספי קשה וללא עזרה מהירה צפויים רבים מהם למשברים כלכליים וחברתיים.

הנחונים מראים כי מתוך 110 היישובים החדשים המאוכלסים נמצאים כ-70 במצב משקי קשה, כפי שאפשר לראות משתי הטבלאות הבאות:

* סבלת כס' 3: המצב הפיסקלי ביישובים החדשים

כס' סדר	האזור	קירובונים		מנשבים		כפ"חיים		סך-הכ"ל יישובים	
		א	ב	א	ב	א	ב	א	ב
1	הגולן	4	2	3	4	1	1	7	9
2	הגליל	1	1	3	3	1	1	2	2
3	בקעה-הירדן	4	2	5	7	3	3	9	9
4	יהודה ושומרון	1	1	1	1	1	1	1	1
5	גוש-עציון	1	1	1	2	1	1	3	3
6	חוף הירדן	1	1	1	2	1	1	1	1
7	פחתה-שילום (כולל קטיף)	2	2	1	1	1	1	1	1
8	הערבה והנגב	4	4	2	4	2	2	6	6
70	סה"כ	5	15	4	14	2	18	9	31

מפתח:
 מצב א - יישוב במצב משקי טחוקים.
 מצב ב - יישוב במצב משקי החזלתי.
 מצב ג - יישוב במצב משקי הכנה בלבד.

* מספר היישובים כאן אינו זהה למספר במבולה מס' 1, כי לא כללנו כאן יישובים שבבנייה אך טרם אוכלסו.

את הטבלה אפשר על כן לסכם כדלקמן:

טבלה מס' 1: סיכום מצבם המשקי של היישובים החדשים

ס"ה	מצב ג	מצב ב	מצב א	
34	14	15	5	קיבוצים
56	38	14	4	מושבים
20	18	2	-	כפ"תים וקהילתיים
110	70	31	9	ס"ה

נחוני הטבלה מדברים בעד עצמם ומצביעים על המצב החמור בו נמצאים מרביתם של היישובים הקיימים כבר. על אף המצב המתואר הוכנו חכניות רבות ושונות להקמת יישובים כפריים נוספים באיזורי הארץ השונים. ההצעות עלו או מתוך התכניות האזוריות שהוכנו מזה שנים על-ידי המוסד המיישב, או מתוך חכניות מסגרת כלליות שפורסמו לאחרונה על-ידי מוסדות ואישים שונים.

טבלה מספר 5 מראה את סיכום ההצעות השונות להקמת יישובים חדשים. אין המספרים כוללים יישובים אשר נמצאים בשלב בנייה או כאלה שהם במחנות זמניים ואשר נמנו בטבלה מס' 1.

טבלה מס' 5: סיכום ההצעות להקמת יישובים כפריים נוספים

מס' סדר	האזור	ס"ה קיבוצים מושבים כפ"חים קודלתיים	הערות
1	הגולן	8 3 5	לא כולל מצפים
2	הגליל	9 4 2 3	
3	בקעת הירדן	11 4 7	
4	יהודה ושומרון	26 26	26
5	גוש עציון	2 2	2
6	הקו הירוק	12 1 4 5 2	לא כולל 15
7	פתחת שלום	5 1 4	לא כולל 15 ישבים המעברים מחבל ימית
8	הערבה והנגב	13 7 6	
ס"ה		86 20 23 13 30	

בנוסף על אלה, יש כורח לבנות בשלוש השנים 1980-1982 עוד 55 יישובים שהם עתה במחנה זמני (ראה טבלה מס' 1), כולל 15 יישובים של חבל ימית (יש לראותם לצורך זה כ"מחנה זמני") אשר יועברו לפתחת שלום. יוצא איפוא כי בסך-הכול אנו מתבקשים להקים בשלוש השנים הקרובות 141 יישובים, מהם 55 הקיימים כבר על הקרקע בחיתוליהם. זו היא משימה בלתי אפשרית.

ראינו כבר, כי אם נביא בחשבון בנייתם של 20 יישובים נוספים לשנה יגדל הפער בין המצוי והרצוי באופן חמור. הגענו על כן לנקודה בה עלינו לנקוט עמדה ברורה לגבי קביעת עדיפויות אזוריות. לגבי אזורים מסוימים ומוגדרים קיימות תכניות יסודיות שחובה עלינו לסיימן על מנת להבטיח את יציבות היישובים הקיימים שם כבר. לעומת זאת ההתיישבות ביהודה ושומרון נמצאת בשלבי התחלה בלבד. מצב הדברים המתואר בתזכיר זה הביאנו לכלל מסקנה נחרצת והיא, כי יש לחת דין קדימה מוחלט להתיישבות בגליל ובקו המזרחי (ובעיקר בבקעת הירדן) ולהפסיק כליל את ההתיישבות ביהודה ושומרון.

זאת בשל שלושה נימוקים:

ראשית: ההתיישבויות לגבי יישובים קיימים ואזורים הנמצאים בתנופה התיישבות קודמות באופן מכריע. כל תוספת התיישבות בשומרון, ביהודה

וברצועה עזה, חוכל להתבצע אך ורק על השבון השנה המטרה הברורה והאפשרית של הפעולה ההתיישבותית בגליל, ברכת הגולן ובבקעת הירדן.

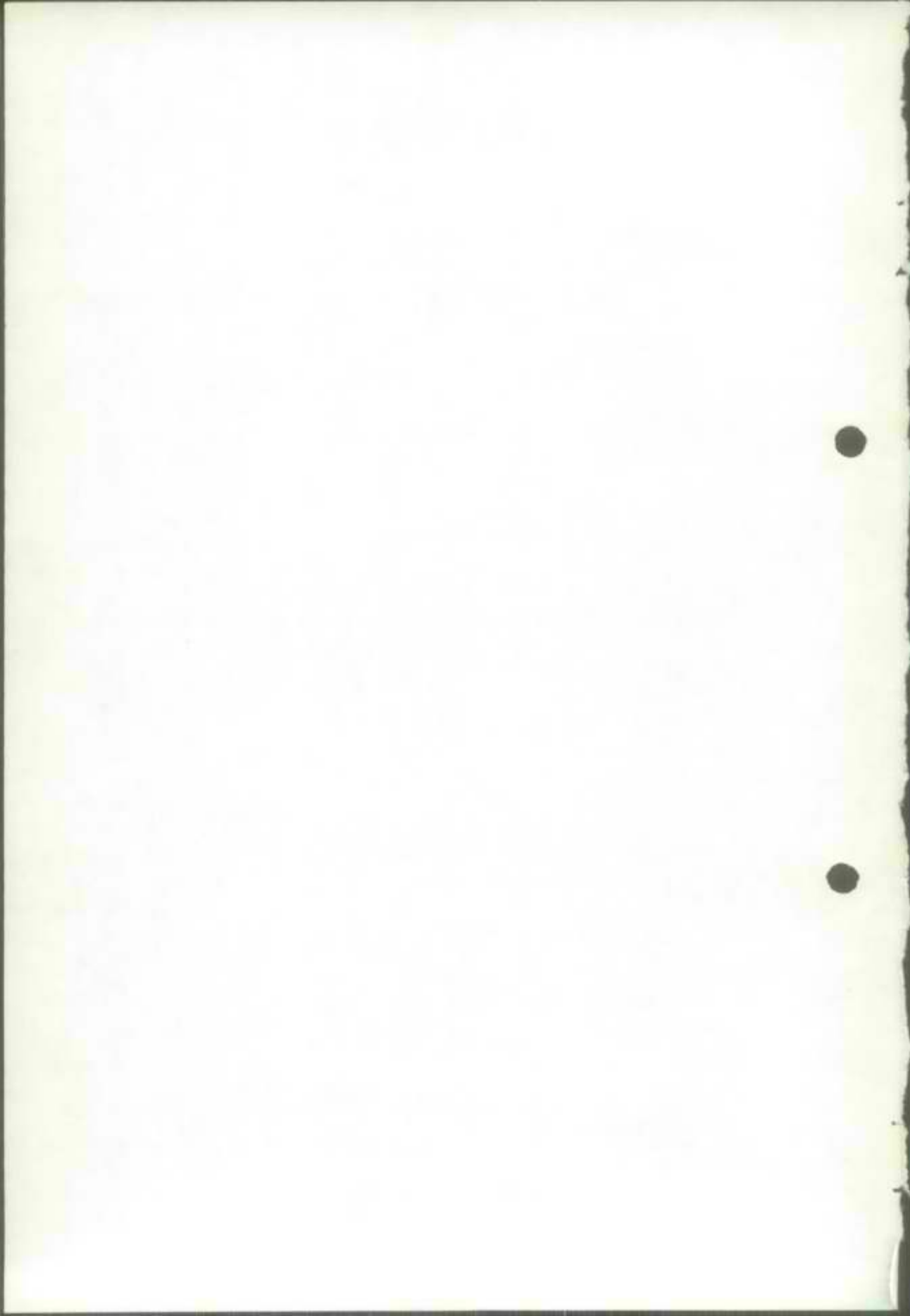
שנית: באחי בזאת להביע התנגדות מוחלטת לכל התיישבות יהודית נוספת בשומרון, יהודה ורצועה עזה באזורים המאוכלסים באוכלוסיה ערבית והכצריכה הפקעת קרקעות בקנה-מידה ניכר ביותר. פעילות בשטחים אלו איננה אפשרית מבחינת ייעוד כוח האדם הזמין והאמצעים הכספיים המצויים ברשותנו. כל הבא לבצע את ההתיישבות גם בבקעת הירדן וגם ביהודה שוכרון ועזה, יימצא במצב של "תפסת מרובה לא תפסת", ויגרום לכך שלא נוכל לפעול ולסיים את מלאכת ההתיישבות באזורי הספר של הקו המזרחי; הראיה המכאיבה והסרגית של פיגוי פתחת רפיח חוכיה.

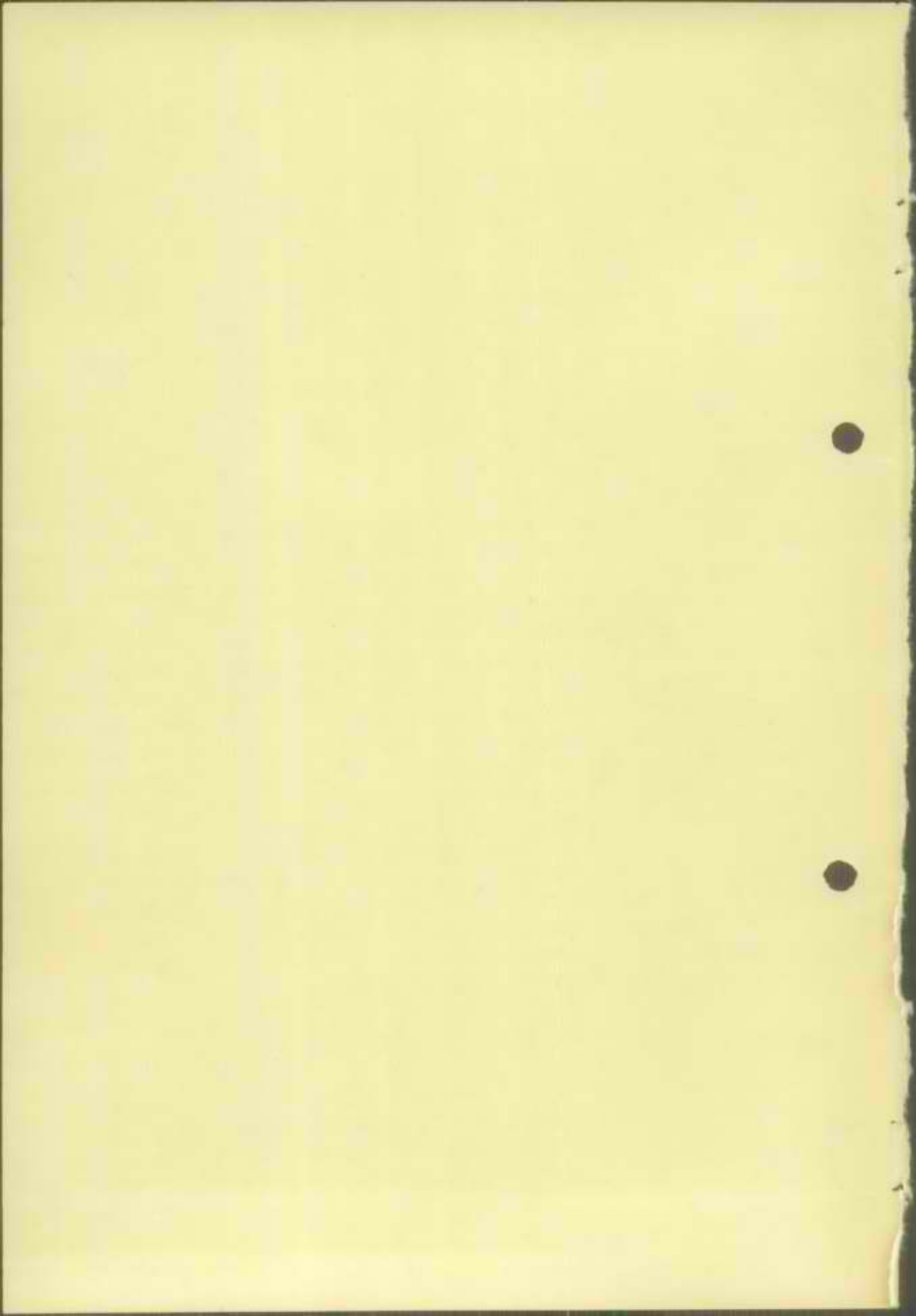
ושלישית: התהליך הפוליטי אשר החל עם ביקורו של הנשיא סאדאת בירושלים, הגיע עתה - לשמחת כולנו - לכלל חתימת חוזה שלום בינינו לבין מצרים. ידענו כי החוזה יתבסס על פשרה קשה ומכאיבה, פשרה אשר תצריך ויתורים מרחיקי לכת משני הצדדים. תהליך זה יימשך בלי ספק גם לגבי הבעיה הקרויה הבעיה הפלשתינאית. מבלי פתרון בעיה זו לא ישרור שלום באזורנו ואף חוזה השלום עם מצרים לא יהפך לאורח חיים של שלום לעמים הנוגעים בדבר.

פתרון הבעיה הפלשתינאית יהא כרוך בפשרה ומכאיבה עוד יותר. הצעת האוטונומיה תביא - במקדם או במאוחר - להכרה בזכות ההגדרה העצמית של תושבי השטחים והמסיבות הפוליטיות תכרחנה אותנו להכיר בזכות זו. הפעם, יש לקוות, כי אנו נעמוד על עקרון שהוא עבורנו בבחינת ישר ובל יעבור, הלא הוא: - פרוז מלא ובטוח של השטחים המאוכלסים אשר לא יהיו בשליטת ישראל. פרוז מסוג זה יכול להיות מובטח אך ורק על-ידי התיישבות יהודית קבועה וצפופה בחיץ אשר לאורך הירדן, בשטח שאין בו אוכלוסיה ערבית. הבנת המצב המתואר בעוד מועד על-ידי ממשלת ישראל תאפשר את ביצוע הפתרון המוצע.

ההתיישבות החדשה נמצאת איפוא על פרשת דרכים בכל הנוגע לפיתוח ענפי הכלכלה, עיצוב המסגרות החברתיות, ייעול המערכת הטיפולית ומעל לכל קביעת עדיפויות איזוריות מרחיקות לכת.

עלינו להיות נכונים וערוכים להחלטות המשתמעות מניתוח המצב הקיים ולהביט אל העתיד בתכונה ובאומץ.

10
ירושלים, י"ד בתשרי תשל"ט
5 באוקטובר 1979

לכבוד
מר עובדיה עלי
ראש העיר עפולה
ת.ד. 16
עפולה

מר עלי הנכבד,

קיבלתי סכתבך מיום 13.9.79 מספר 51 וקראתיו בעיון רב.

לקחתי תוכנו לתשומת לבי בעת דיון שיערך בנושא זה.

בכבוד רב,

משה נסים

1979 January 2

Dear
Mr. [Name] of
[Address]
[City], [State]
[Address]

Dear Mr. [Name],

[Text]

[Text]

[Text]

[Text]

עירית עפולה

לשכת ראש העיריה

ב"ה יום: ה כא באלול תשל"ט

ת.ד. 16 - טל. 065/94040

13.9.79

הזכירו וא בחשובתכם

51

לכבוד

מר משה ביסים

הכנסת

ירושלים

מר ביסים היקר.

*קולנו שמענו על מלך
קולנו גבתי ומבטיח קליטה טובה של בעלי מקצועות חופשיים,
שלינו יקירי. פוטנציאל כח האדם הוא טוב ומבטיח הצלחת התכנית.*

הנדון: בחירת עפולה כעיר מדע

עפולה מתאימה מכל הבחינות האפשריות להבחר כעיר המדע המתוכננת להקמה בצפון הארץ:

א. הטכנה הדמוגרפי -

עירנו עיר רוניקה שנוסדה ב - 1925, מספר תושביה כ - 20,000 ומצטיינת במבנה דמוגרפי מצויין ומבטיח קליטה טובה של בעלי מקצועות חופשיים, מהנדסים הבדסאים ועובדים מקצועיים. פוטנציאל כח האדם הוא טוב ומבטיח הצלחת התכנית.

ב. מקומה של עפולה -

עפולה ממוקמת במרכז עמק יזרעאל, יושבת על פרשת דרכים מרכזית ומוקפת בהינטרלנד שמרובה כ - 200,000 תושבים.

עפולה שוכנת 40 ק"מ מחיפה עם פתוחה של עפולה כעיר מדע, בתן לפתוח קטרי גומלין בין מוסדות המחקר והמדע שבחיפה, הטכניון והאוניברסיטה לבין מפעלי התעשייה שיוקמו בעיר.

ג. מערכת החינוך -

מערכת החינוך בעפולה מפותחת מאד, קיים מגוון גדול של אפשרויות בתחום החינוך, החל מחנוך לגיל הרך, מעובות יום וגבי ילדים, 7 כתי"ס יסודיים, 2 כתי"ס תיכוניים מקיפים שבהם כ - 1800 תלמידים וחוות לימוד שבה 500 תלמידים בי"ס אורט שבו כ - 600 תלמידים במגמות מגוונות ואיכותיות.

עיריית עפולה

לשכת ראש העיריה

ב"ה יום:

ת.ד. 16 - טל. 065/94040

הזכירו וא בתשובתכם

- 2 -

מכללת אהל שרה: לעירייה חלק בבעלות על המכללה שבמצאת במרחק של 4 ק"מ מהעיר ומכשירה סטודנטים במגמת טובות. מערכת התנוך המפותחת מכשירה ציבור של תלמידים שיהא פוטנציאל מעולה לעיר זו ותאפשר גם קליטה טובה של משפחות מהרובד העליון שיתעניבו במגורים בעיר.

ד. איכות החיים ואיכות הסביבה -

מפותחת מאד בישוב, מערכת רחבה ומגוונת של פעילות, ספורט, תרבות ותנוך קיימות בעיר. המגוון רחב ועובה על צרכי האוכלוסייה.

ה. מרכז רפואי -

בית החולים המרכזי לעמק והמרכז הרפואי הנמצאים בעירנו מעסיקים כ - 2000 עובדים, מאשפרים מתן שרותי רפואה ושרותים פרה רפואיים מעולים, זאת ועוד, איכות העובדים במרכז הרפואי, רופאים, סכבאים, אחיות וכיו"ב, מהווים רובד איכותי חשוב לאוכלוסיית עפולה וגם בידם לסייע לאכות החיים בישוב.

עפולה עשירה לשמש מרכז תעשייתי לאזור כולו, ממרכז זה עשויה להגות אוכלוסיית התושבים בבצרת עליה, מגדל העמק, בית שאן, כפר תבור ומושבי הסביבה. רפתוחה יביא לאכלוס הגליל ליהודו ולפתוחו.

בבעתי בקצרה בעיקרי הדברים, אשמח להגיש לך פרטים בוספים ככל שאדרש.

אהיה אסיר תודה אם תואיל לעיין בכובד ראש בפניתי ותפעל להכרה בעפולה כעיר מדע.

נ ב ר כ ה

עובדיה עלי

ראש העיר.

תאריך
3 לאוקטובר 1979
"ב תשרי תשמ"ג

ארון נכבד,

תזכיר

הננו מחבדיים להביא בפניך בזאת היאור בקע ועובדות לפעולה פריצת גדרות ביישוב שלנו, כמתאה וכהפגנה על מדיניות הממשלה השוגגת את כל האופציות של הפיתוח שלנו, ומעמידה בספק את עצם קיומנו בימים השחורים של האוטונומיה הצעירים לנו, הלילה, על פי מדיניות הממשלה ואלה הפרטים:

1. אוכלוסיה

יישובנו מחוכנן על המוסדות המיישבים ל-500 - 300 משפחות. בסוכות יהיו ביישוב 22 משפחות ו-6 רווקים. עוד 6 משפחות כבר אושרו ע"י וועדה קבלה. כ-40 משפחות נוספות מוכנות להצטרף אלינו מיד, אך הדבר נמנע מחוסר קרקע למבנים. בנוסף עומד מאחורינו גרעין אמרקאי ("לב ציון") המונה 40 משפחות, שהלקן כבר הגיעו ארצה ומתגוררות במרכזי קליטה.

כאשר פרסמנו בצנזר את דבר נכונותנו לקלוט משפחות, קבלנו מיד עשרות רבות של פניות, אך אין באפשרותנו להיענות ועל כן הפסקנו לפרסם. נורא מצב הקרקעות כפי שתואר להלן, מסדר השיכון (האגף לכנייה כפרית) אינו מתקדם כלל בתכנון מקום הקבע שלנו, הואיל ואין בכך טעם ותכלית.

2. קרקעות

אנו יושבים כרגע על שטח של 80 דונם (20 דונם מחנה מגורים, 60 דונם קרקע טעובה) זה זמן רב מדברים על חפיסה 80 דונם נוספים, אך 2 מבנים ערכים ופיסה קרקע טעובה על ידם גרמו לשלטונות לעכב ולחקיקא כל החלטה כנדון. זאת, על פי המדיניות המוזרה "המקושת" כל צמח, שיה או עץ של הערבים והופכת אותם למעין מכשולים פבוצרים, בלתי עבירים לעם ישראל.

שטח של כ-800 דונם נסגר ע"י ממשלת המערך לצורך יישובנו, אך הממשלה הנוכחית אינה מסוגלת לממש טבירה זו, וכבר החל בו עיבוד ערבי בלתי חוקי אשר יקטיד את הממשלה ואותנו עוד מעט בפני עובדות מוגברות.

כידוע, עיבוד כזה, כטוהו ככנייה בחים בלתי חוקים ע"י כפרדי זעמרה, תקוע ופרדוס ללא רשיונות - עוברת בלא כלום: ללא פינוי אלים, ללא ברירה פרועה, ללא עריכת משפטים (כין היתר לפי חקנת הירום ירדניות) כפי שעושים לבבי כל סוכה שמקים מחנחל יהודי בא"י.

כמצב זה אין זה אלא טבעי, שמסדר השיכון הודיע לנו, כי התכנון הטורפי של מקום הקבע שלנו לא יהיה לפני אפריל 1980, ואף בתאריך ההוא ספק אם יהיו תקציבים לכנייה.

אנו מבינים שבאותו האריך נופנה באדיבות ע"י שלטונות ישראל אל יאסר ערפאת, על מנת שהוא כיהצ עם חוסיין וסאאת יפקיע בעבודנו קרקעות של ערביים ויממן את הקמת נקודת הקבע. במצב המילכוד שלחוכו הדיסה אותנו זאת כל ההחישבות ממשלה ישראל, מצב העולה על כל דמיון פרוע, החלטנו שלא נוכל לחכות עוד.

מוטב לנו שממשלה ישראל תושב מיד את כל היישוב שלנו כמעצר ובמאסר של כיכוס צבאי מאשר חסגידנו לידי האוטונומיה כשאנו לכודים ב"מלכודת עכברים". על כן פרצנו את גדר המלכודת והגטו. והקמנו סוכות של חג כשטח סגור אשר יועד כשלינו וממשלה זו מפקירב אותה וגוזלת אותה מעם ישראל. אנו מצפים להריסת הסוכות ע"י צה"ל ולפינוי אלים של תושבי היישוב, חוך תקוח שמישהו כארץ זו, עדיין מסוגל להזדעזע.

בכבוד-צב,
ובברכת מועדים לשמחה

וועד פעולה

OFFICE OF THE SECRETARY
NATIONAL HOUSING AUTHORITY

1954

1954

NOTICE

Notice is hereby given that the National Housing Authority is now accepting applications for the purchase of certain units in the [Name of Project] located at [Address].

The units are located in [Address] and are being offered for sale at a price of [Price]. The units are being offered for sale on a first-come, first-served basis. Applications should be filed with the [Name of Office] at [Address] on or before [Date].

For further information, contact the [Name of Office] at [Address].

Very truly yours,
[Signature]

Secretary
National Housing Authority

Approved: [Signature]

Assistant Secretary

1954

1954

1954

1954

1954

1954

1954

תאריך

3 באוקטובר 1979

י"ב תשרי תש"ם

לכבוד

ראש מועדון י"ס

שר פכוד,

שלחנו אל ראש הממשלה, ואחרים; מברק בלשון זו:

"תקוע תקועה במלכודת של 80 דונם. 800 דונם שנטגרו עכורנו על ידי ממשלות
הטעריך הופקרו על ידי הממשלה הזו. לא נחכה לאסון האוטונומיה כשאנחנו במחנה ארעי
ללא קרקע. הובעים לרכוש לצרכי הצבור מיד כל משבצת המיועדת לנו. מועדים
לשמחה וועד הפעולה תקוע"
למשומה לבך האדיבה.

מועדים לשמחה
ובכבוד רב,

וועד פעולה תקוע.

2000

100

1000

1000

1000

1000

1000

ההסתדרות הציונית / חטיבת ההתיישבות

ת.ד. 92 ירושלים

ירושלים, חי אלול תשליט
31.8.79

לכבוד
השר אריאל שרון
יו"ר הועדה להתיישבות

א.נ..

לצערי הגעתי באיחור לישיבת הועדה האחרונה, ונמטר לי כי בפתיחת הישיבה קשרת את דברי ברדיו בענין ההתיישבות בפיתחת שלום, עם הסעיף שהיה כלול בסדר היום של הישיבה. אי לזאת, אני מוצא חובה להבהיר את הנקודות שלהלן:-

א. שיחתי עם כתב הרדיו נערכה לפני אשר ידעתי את סדר היום של הישיבה.

ב. נושא טיפוס המשק בפיתחת שלום נדון ארוכות, נקבע והובא בזמנו לידיעתה של הועדה. אם בכוונתך להציע שינויים, אבקש להעלות נושא זה באורח רישמי בוועדה לדיון.

ג. אשר לישובים בפיתחת רפיח, עלי לחזור ולהדגיש כי אני תומך בדעה שיש לתת להם זכות קדימה בבחירת מקום התיישבותם בכל אזור הכלול במפת ההתיישבות המוסכמת. כמו כן הנני תומך במתן פיצויים כספיים הוגנים וטבירים לכל אחד מהמתיישבים. אולם, באחי להביע את התנגדותי המוחלטת לבטא פיצויים אלה גם במיכסות קרקע ומים.

תכנון ההתיישבות היהודית באזור מצריך התחשבות מירבית בגורם העבודה, במגמה למנוע הזדקקות לעבודה שכירה, שהיא זרה בעיקרה. לנושא זה נודעת חשיבות ציבורית ממדרגה ראשונה, ויש בדעתי למצוח בעניין גורלי זה את כל האמצעים הציבוריים. זאת, מאחר שאני סבור כי נגע זה מסוכן לקיומה של מדינת ישראל אף יותר מאשר מלחמות דמים.

בברכה

רענן ריבין
ראש המחלקה להתיישבות

העתק:
מר א. דולצין
חברי הועדה להתיישבות
השר משה נסים

ירושלים, כ"א באב תשל"ט
14 באוגוסט 1979

לכבוד
ח"כ דב שילנסקי
הכנסת
ירושלים

ח.נ.נ.

בחשובה לפניחך מיום ה-14.8.79 הנני לענות כדלקמן:

- א. אני תומך בהצעתך במלואה.
- ב. אני תומך בעקרון אותו העלת, אך אני מציע סדר עדיפויות כדלהלן:
  - ..... 1.
  - ..... 2.
  - ..... 3.
  - ..... 4.
  - ..... 5.

בכבוד רב,

לכבוד
ח"כ.....
הכנסת
ירושלים

ח.נ.,

שלשום שלחתי לשר הבנוי ושכון דוד לוי את המכתב שעזתקו דלהלן:

נכונותם של רבים להשתקע כמעלות מוכיחה כי מדיניות "פזור האוכלוסיה" הנה בת-כצוע, העובדה ש-400 משפחות סחכות להתישב בקצרין, ורכים נוספים בישובים אחרים ברמת-הגולן, ביהודה ושומרון וברצועת עזה, מביאה אותי לחזור על ההצעה אותה העלתי כבר לא פעם לפיה צריך משרד השכון להפנות את כל משאביו לפי מדיניות זו שעונה על צרכי המדינה, ויחד עם זאת טובה למשתכנים ממרכז הארץ שבמקום דוור במרכז הארץ, אותו ישיגו במאמצים רבים הפוגעים ברמת חייהם ואיכותם, יגיעו לדוור ורמת חיים נאותה המבטיחה את עתידם ועתיד ילדיהם.

לאור האמור לעיל הנני סרשה לעצמי להציע לכב' סדר עדיפויות כדלהלן:

1. יהודה ושומרון ורצועת עזה.
2. ירושלים
3. הגליל (כשהעדיפות הראשונה לבני הגליל)
4. רמת הגולן (השלמת הקמת הישובים עליהם הוחלט כבר ותגבור היישובים הקיימים כשקצרין הנה הראשונה בעדיפות).
5. חיזוק עיירות הפיתוח

למען מנוע ספק הנני לציין: הצעתי מחייחסת לכלל הנזקקים לעזרה משרדו בהשגת דוור, כולל עולים חדשים, ויודע אני כי יהיה צורך במקרים מסוימים לחרוג מהמדיניות (כגון: במקרה של בעלי מקצוע מיוחדים ועוד), אך חריגים אלה אינם צריכים לפגוע במדיניות החדשה בכללותה, וודאי שאפשר יהיה למצוא פתרון למקרים החריגים בכלי לפגוע בעקרון.

סאחר ולנושא מכתבי זה ענין ציבורי רב הנני מעביר עותק הימנו לחברי הכנסת על מנת לבקש את הזדהותם עם גישתי.

מדיניות "פזור האוכלוסים" חואמת בהתאם למיטב ידיעתי את השקפת כל התנועות הציוניות, אם כי יודע אני שלא כולם יהיו תמימי דעה אתי ביחס לסדר העדיפויות.

כדי לזרז את בצוע המדיניות הזו, שמדובר בה משך שנים, אך משום מה לא בוצעה. ברצוני לגייס חסיכה של מירב חברי הכנסת מהמפלגות הציוניות, והענותך לפניתי עשויה לחרום.

לאור הנ"ל אודה לך באם תמלא את הטופס הרצ"כ לפי אחת האפשרויות.

בכבוד רב,

ח"כ רב שילנסקי

10

21.7.79

1066

בע"ה, ו מנחם אב השל"ט
30 ביולי 1979

לכבוד
מר משה נסים
שר בלי היק
משכן הכנסת
ירושלים.

מר נסים הנכבד,

הננו מביאים בזאת לידיעתך, כי אנו ראשי המועצות האזוריות שומרון, מטה-
בנימין, עציון וקטיף (חוף עזה), החלטנו לפעול במשותף ביחס לבעיות
שיהעוררו בעתיד באזורנו, בקשר עם האוטונומיה.

אנו רואים זכות - מחד וחובה - מאידך, להוות גורם פעיל בדיונים על
קביעת חנאי החיים בעתיד של תושבי מועצותינו, בחוקף תפקידינו כראשי
מועצה.

לפיכך אנו מבקשים בזאת להפגש עמך, כדי להביא בפניך את הצעותינו בנושא.

בכבוד רב

בן ארנולט - מאצ"ר

ראש מו"אז שומרון - 1064
ראש מו"אז מטה בנימין - 1065
ראש מו"אז עציון - 1066
ראש מו"אז קטיף - 1067

לקבל את המכתב
מיום 21.7.79
מאצ"ר

21.7.79
מאצ"ר
מטה בנימין
עציון
קטיף

בְּרֵאשֵׁי כְבוֹד
With Compliments

מועצה אזורית שומרון

אלקנה - אריאל - דותן - קדומים - קרני שומרון - שבי שומרון - תפוח

מועצה אזורית שומרון קדומים-שק נעול ירושלים - טל 052-7896-7

052-39897

אריאל (חרס) עיר השומרון

בית המיון דואר ירושלים. טלפון: 03-909091

תאריך: 22.07.79

כתשובה נא לציין:

למב/3
השר משה עמי'ק

אני מעבירה לליך חתמי - הלויסא -
- חתמי צ'ים לחתמי שבי יהודה ושמחון -
(על פיתוח).

למב/3 יום החתמי, תלמיז אג הלויסא
מחבש ותעלה על הסדר היוק ב' שיה
הקראה (ווסדר השוים להתישאלא)
אני יהיה ליתק בקשה היוק החב
מתא ב' יורר ב' שיה.

אני מצופה לליך עם חתמי אבי
אל ליך שוקי.

משה, אני מקוץ חרטה, שחתמי
התעלה המאפשרת לכולם לקבל

לפי אופן הכנסותי.

אני מאשר את הכללית והמשלמת.

ככ/3 רב

אשר א.י.י.

אריאל (חרס) עיר השומרון

טלפון: 03-909091

בית המיון דואר ירושלים.

לכבוד

תאריך: 22.7.79

אריאל שרון -

כתשובה נא לציין:

יו"ר וועדה חרשים להתישבות.

אישי

אריק, אני מודיעה ומזהירה אותך — בישוב המצב מתוח מאוד. אנשים כבר חכינו חומר לבג"ץ, מילאו אה הספטים פניה למרכז ההכוונה לערי פיתוח, להתישבות וצירפו כל מסמכים הדרושים, הכניסו אלי הביתה וביקשו להעבירך לטפול. לידיעתך — חלק מאנשי שרותים כבר קיבלו, 109 אנשים, (מערכת חינוך, בריאות, נהגי "דן", אנשים של צוות הקמה ועמידר) עומדים לקבל בשלב הבא/ כבר קיבלו טחקים לסדר הלוואה בבנק/ ושער המשפחות, שאינן עובדות במקום באו בטענות אליי כחברת המפלגה ודרשו להסדיר את העניין. עכשיו כל תקווה עליך זה רק תלוי בך. אני יהיה איתך בקשר. תשתדל להעביר את הנושא להחלטה, רצוי ש עד 17.8.79 - שנת עליית הישוב על הקרקע — החלטה תצאה לפועל.

תבין גם את מצבי.

תמיד איתך ולשרותך

אסתר לויין.

טל בעבודה: 03/472131 /535

20.7.79

לכבוד

אריאל שרון-יו"ר וועדת שרים להתישבות.

הנידון : תמריצים למתישבי ערי פתוח בהיודיה ושומרון ;

1. לפי הנחיות של משרד העבודה ורווחה ולפי החלטות וועדת שרים לערי פתוח (מ15.8.78), ניתנים תמריצים שונים לאזרחים, שעוברים לערים אלו בתנאי, שגרים ועובדים במקום.
2. בערים אלו הנמצאים ביהודה ושומרון עדיין אין תעשייה, ויוצא מכאן שמקבילים רק אנשי שרותים.
3. יש הסבר לכך שמפורט במכתב של מר דורון אלחנני (מתאריך 29.4.79) — ראה העתק מצורף — לפי וועדת שרים לערי פתוח מונחית לפי עקרון של עזוד אנשי שרותים, כמו רופאים, ומורים לערי פתוח.
4. המצב שונה לחלוטין ביהודה ושומרון, ואנו פונים אליך כיו"ר הוועדה להתיחס לכך :
  - א. לא יתכן, שבמצב שאין תעשייה, יקבלו אנשי שרותים תמריצים — למעשה בזכות אלה שאינם עובדים ביישוב והוצאותיהם (נסיעה ארוכה, הוצאות בזמן ובכסף) גדולות.
  - ב. מצב כזה מביא למתחים ביישוב במיוחד עכשיו, כאשר התחילו חלק מהתושבים לקבל את התמריצים.
5. נא ראה את העניין כדחוף להעלות את הנושא לסדר היום של הוועדה לאור זאת נראת לי שיש מקום שבמסגרת וועדת השרים להתישבות העוסקה ספסיפית ביישובים היהודיים ביו"ש, יגובשו עקרונות מנחים אשר ייחדו ערי אלה מיישובי הפתוח האחרים ובעקבותיהם תתקבלנה ההחלטות אשר תתאמנה לצרכים המיוחדים שלהם.

בברכה
אסתר לוויין

לשכת שר החקלאות

ב. אור. משל"ס

19 מרץ 1979

לכבוד

סגן ראש הממשלה מר י. ידן
שר החקלאות המסחר והתעסוקה מר ג. פת
שר העבודה והרווחה מר כץ

חנדון: תמריצים וחסיכות ליישובי סיווג א + .

1. מכתב זה מופנה אליכם כראשי ועדות המספלות בנושאי יישובי פיתוח.
2. נראה לנו שיש כפי הוסר טיפול כתוצאה מכך שרק לאחזרה החקלאות הכעיות עם היישובים שחוקמו ביהודה ושומרון ולאחזרה ניתן להם חסיווג של יישובי פיתוח א + .
3. מצי"ב מכתב המדבר בעד עצמו שנשלח לשר החקלאות והנושא הועלה גם ע"י השר מ. ניסים בועדת שרים לתתישבות המשותפת לממשלה ולחסתדרות הציונית.
4. אבקשכם בשם יו"ר ועדת שרים לתתישבות לטפל בדחיפות בנושאים על מנת שמעמד יישובי יהודה ושומרון יהיה זהה למעמד היישובים האחרים בעלי סיווג דומה, ויוכלו גם הם לקבל את המגיע להם.

בברכה,

בר-און אורי
עוזר יו"ר ועדת שרים
לתתישבות.

לשכת סגן ראש הממשלה

ירושלים, כ"ט ביוסן תשל"ט
26 אפריל 1979

לכבוד
מר אריאל שרון
שר החקלאות
ירושלים.

כבוד השר,

הנדון: תמריצים לעובדים להתחלונות ביו"ש

אני רואה לעצמי לחונה לפנות אליך בדברים בנידון, בעקבות מכחניהם של אורי בר-און ושל בחמן רון.

והחלטה בדבר הענקת תמריצים לעובדים לערי פיתוח ולבעלי מקצועות ספציפיים בתחומי ההוראה שירותי הרווחה והבריאות, מושחת על מספר עקרונות שאין לכם כל בגיעה, למה שכביכול מצוטט בשמי, על איכויות שונות של ערי פיתוח:

העקרון הנסיסי אשר הנחה את הקמת הצוות לבושא זה, הוא העלאת רמת השירותים והגברתם כלפי אוכלוסית הישוב עצמו. במצא; שבמרבית ערי הפיתוח קים מחסור חמור בעובדי הוראה, עובדים סוציאליים רופאים ואחיות, ועל מנת להגביר משיכתם של בעלי מקצועות אלה לערים הוחלט על הענקת תמריצים מיוחדים. עקרון בוסף אשר הוה בסיס לשיקולים, בדבר שבות וטיוב ערי הפיתוח, הוא, שללא התערות החושבים בחיי החעסוקה במקום אין ערך להשתקעותם בו כמלון אורחים.

לאור האמור בהחלטות ועדות השרים לחברה ולרווה ולעבין ערי פיתוח, הרי כל מחישב נכל עיר פיתוח שהיא, משני צידי הקו הירוק, זכאי לקבל התמריצים האמורים בחנאי שהוא גם עובד בעיר הפיתוח. מכאן מובן, שפניתו של אורי בר-און בשמך, מיותרת היא שכן מעמד ישובי יו"ש זהה לחלוטין למעמד הישובים האחרים בעלי סוג דומה.

יחד עם זאת ידוע לי שחלק נכר מן המחישבים ביו"ש אינם עובדים בעריהם ולכן אינם זכאים לתמריצים הנ"ל. לאור זאת נראה לי שיש מקום שבמסגרת ועדת השרים להתישבות העוסקה ספציפית בישובים היהודים ביו"ש, יגובשו עקרונות מנחים אשר ייחדו ערים אלה מישובי הפיתוח האחרים ובעקבותיהם תתקבלנה ההחלטות אשר תתאמנה לצרכים המיוחדים שלהם.

ב ב ר כ ה,

דורון אלחנני
יו"ר הצוות הבין משרדי
לעבין תמריצים לערי פיתוח

העתק: מר גדעון סח - שר התמ"ת
ד"ר ישראל כץ - שר העבודה והרווחה
מר רון בחמן - אריאל

1875

1875

כ"א תמוז תשל"ט

16.7.1979

לכבוד
שר הפנים והמשטרה
הקריה
ירושלים

א.נ.,

אנחנו חלק מחברי ומיסדי מושב עגור פרוזדור ירושלים, גרם בשוב זה כ-27 שנה.

בכפרנו יש סכסוכים הנמשכים מספר שנים כתוצאה מהשתלטות חלק אחר במושב (אשר חלק מהם הואשמו בתקיפות) אשר עושים בקבוצה המצורפת למכתב זה ככל העולה על רוחם וזה מתבטא ב:

1. סגירת הלולים לחברים.
2. באי מתן משקים לבני החברים.
3. באי מתן ביקורת על מערכת המושב.
4. באי חלוקה צודקת של אדמות ומטעים.
5. במתן טובות הנאה לחבריהם וזאת על אף אזהרת רשם האגודות השתופיות מלפני שנתים.

ועוד הרבה דברים שמקומם לא על הנייר

לאחר פניות חוזרות ונשנות שלנו לכל הגורמים לתנועת המושבים, לארגון הקניות, לרשום האגודות, לחבל ההר של הסוכנות היהודית, מאומה לא עזר לנו ולא עזרו לנו היות והגורמים האלה אומרים: יש ועד במושב והוא המחליט מה לעשות בכפר.

לאור כל זאת אנחנו לא רוצים בשפיכות דמים בכפרנו. החלטנו לעזוב את המדינה ולחזור לארץ מוצאנו כורדיסטן על טפנו ונשותנו ובזאת בקשתנו מכבודך היתר יציאה מהארץ.

מצורפת רשימת שמות של החברים אשר קצה נפשים.

בכבוד רב

מיסדי מושב עגור,
פרוזדור ירושלים
אהרון יצחק

העתקים:

1. ראש הממשלה
2. לכל שרי ישראל
3. חברי הכנסת
4. הקונגרס היהודי העולמי
5. תנועת המושבים
6. אירגון הקניות

להלן רשימת תושבי מושב עגור, פרודדור ירושלים, התומכים בענין:

שם משפחה	ת.ז.	תאריך לידה	חתימה
.1 אהרן יצחק	7445144	1941	
.2 תקוה אהרון	4673167	1944	
.3 יאירה אהרון	3783384	26/10/62	
.4 יאיר אהרן	5846149	14/2/64	
.5 יגאל אהרן	5918028	25/2/65	
.6 סיגלית אהרן	5977456	9/10/66	
.7 איריס אהרון	2461663	13/10/69	
.8 אביש אהרן	2813478	28/12/70	
.9 אהרן משה	7489774	1943	
.10 אהרן סימה	4710144	1946	
.11 אורה	2210897	1965	
.12 מרב	05994961	1968	
.13 שרון	02413758	1969	
.14 אריאלה	02854414	1971	
.15 אסף	02553169	1972	
.16 פולה	2931254	1973	
.17 יוסף אהרן	7489775	1945	
.18 שרה אהרן	71512537	1951	
.19 סמדר אהרן	029500451	19/6/72	
.20 ירדנה אהרן	025540543	17/9/73	
.21 אסתר אהרן	038733929	6/3/76	
.22 מרדכי אהרן	04338434	18/8/77	
.23 שלמה אהרן	036022184	8/3/79	
.24 אליהו ששון	5153296	25/10/52	
.25 עליזה ששון	5284451	1954	
.26 נתנאלה ששון	034338905	25/8/77	
.27 משה ששון	031485006	29/9/78	
.28 מנשה נפתלי	7489231	1915	
.29 רחמה נפתלי	74892324	1913	
.30 משה נפתלי		1954	
.31 איוב נפתלי		1958	
.32 אהרן אהרן	7489771	1895	
.33 אסתר אהרן	7489772	1900	

שם משפחה	ת.ז.	תאריך לידה	חתימה
.34 יצחק ג	7489323	1939	
.35 כהון מ	5489253	1939	
.36 צבי משה	5601765	1959	
.37 צדוק משה	565763	1960	
.38 אמנון משה	574304	1962	
.39 יורם משה	5839983	1964	
.40 יואב משה	5971079	1965	
.41 ציביה משה	5984638	1968	
.42 שרה משה	2782277	1970	
.43 רונן משה	2899695	1972	
.44 משה אסנת	7368625	1949	
.45 משה סונייה	05914015	1964	
.46 משה שושנה	05971458	1966	
.47 משה דיין	05981887	1967	
.48 משה אילל	02386201	1969	
.49 משה שיי	02553441	1973	
.50 משה דוד	7489321	1890	
.51 משה שמחה	7489322	1920	
.52 אהרן יחזקאל	2445143	1936	
.53 אהרן מלכה	7268495	1934	
.54 אהרן יונתן	5497342	1957	
.55 אהרן יורם	5662874	1960	
.56 אהרן יוכבד	5563446	1958	
.57 אהרן יהודית	5206160	1961	
.58 אהרן יעלה	5783338	1962	
.59 אהרן יהלומה	5964006	1966	
.60 אהרן יואב	5984765	1968	
.61 אהרן יציבה	2333548	1972	
.62 אהרן ירונה	3193817	1974	
.63 רחל יצחק	7147672	1925	
.64 נחמה יצחק		1952	
.65 שמשון יצחק		1954	
.66 שמחה יצחק		1956	
.67 מלכה יצחק	5570379	1959	
.68 מזל יצחק	5642767	1960	
.69 בת-שבע יצחק	5742877	1962	
.70 בתיה יצחק	5914217	1964	
.71 עדה יצחק	5811304	1963	
.72 מרים יצחק	5835467	1966	

שם משפחה	ת.ז.	תאריך לידה	חתימה
.73 פנחס זבולוני	737751	1928	
.74 גורגור זבולוני	7377152	1929	
.75 איתן זבולוני		1955	
.76 אבשלום זבולוני	5773466	1962	
.77 אנת זבולוני	2461033	1969	
.78 יצחק נפתלי	7146241	1921	
.79 דבורה נפתלי	4749603	1934	
.80 בנימין נפתלי	5410729	1956	
.81 חנניה נפתלי	5705669	1961	
.82 יעקב נפתלי	7146631	1925	
.83 שושנה נפתלי	7489781	1935	
.84 יהודה נפתלי	057045122	1961	
.85 יהושוע נפתלי	57432585	1962	
.86 יהודית נפתלי	58455965	1964	
.87 חאטון נפתלי	22076434	1965	
.88 שמואל נפתלי	59791020	1967	
.89 נתן נפתלי	27795277	1970	
.90 אהרון אברהם	7489773	1939	
.91 אהרון גדעון	5534612	1958	
.92 אהרון גרשון	5642637	1960	
.93 אהרון עופר	5792657	1962	
.94 אהרון אדמונד	5917932	1965	
.95 אהרון עופרה	5984642	1968	
.96 אהרון איילה	2780254	1970	
.97 אהרון יריב	2711357	1974	
.98 נאווה אהרון		1958	
.99 ארד אברהם	7445145	1946	
.100 ארד רחל	5073757	1951	
.101 דרור ארד	2793314	19/1/71	
.102 טל ארד	2504190	1/9/75	
.103 גלית ארד	2742311	19/5/74	
.104 יהודה ארד		28/5/77	
.105 שבתה עמרני	7840411	1929	
.106 שרה עמרני	7840412	1928	
.107 דוד עמרני	5605896	1959	
.108 נעימה עמרני	5605896	1961	
.109 שלומה עמרני	5792757	1963	
.110 יוסף עמרני	5961867	1964	
.111 רות עמרני	5940152	1966	

שם משפחה	ת.ז.	תאריך לידה	חתימה
.112 אליהו נפתלי	7489234	1946	
.113 עזיזה נפתלי	4943748	1948	
.114 רוני נפתלי	5683698	1966	
.115 אילן נפתלי	5984188	1967	
.116 רונית נפתלי	2403330	1968	
.117 אילנית נפתלי	2853425	1971	
.118 יריב נפתלי	2562093	1973	
.119 גלית נפתלי	3207414	1974	
.120 נפתלי נפתלי	0586389	1952	
.121 אילנה נפתלי	4335710	1955	
.122 רחל נפתלי	033085044	1976	
.123 מנחם נפתלי	032804619	1978	
.124 הרצל יצחק	7489974	1948	
.125 רבקה יצחק	7368193	1948	
.126 איריס יצחק		1969	
.127 זרורה יצחק	2814078	1970	
.128 יוחנן ששון	5227432	1954	
.129 נעמי ששון	5402550	1956	
.130 ליאור ששון	3207015	1974	
.131 תומר ששון	33509928	1976	
.132 רחמים נפתלי	7489235	1947	
.133 עליזה נפתלי		1950	
.134 ירון נפתלי	1973		
.135 דינה נפתלי		1975	
.136 ציון יצחק		1950	
.137 לידיה יצחק		1949	
.138 אבי יצחק		1973	

לכב'

השר משה נסים

ירושלים

גרעין "בני-ברית"

ת.ד. 33577 ת"א

תמוז תשל"ט
יולי 1979

לכבוד

הגו משה (סימ)

א.נ.,

מצ"ב תיק המכיל העובדות המפריכות את טענות השוא של
"החברה להגנת הטבע".

למרות שעוד רצוננו עז להתיישב ביער אוס-צפא, אנו מוכנים
לקבל יעד אלטרנטיבי על אותו ציר - ובלבד שאיתורו ייעשה במהירות.

95 משפחות הגרעין היו מוכנות לשלב המעשי, האחרון, לפני
העליה לקרקע; אנו מבקשים את עזרתך כדי שתנופתנו לא תיעצר.

ההחלטה חייבת ליפול עכשיו - כדי שתוך שנה נגור בישובנו

החדש.

ב ב ר כ ה,

גרעין "בני ברית".

הגו משה

גרעין "בני ברית" לחלמיש
(בני צאלח)

ת"ד 33577 ת"א

האמות עול עול

אום - צפא

גדען בני ברית

ת"ד 33577 ת"א

גרעין "בני-ברית" לחלמיש

(נבי-צאלח)

ת.ד. 33577 תל - אביב

תאריך _____

אנו נגן על יער אום-צפא

"החברה להגנת הטבע" מנהלת מאבק ציבורי לסיכול הכוונה להקים
ישוב "בני ברית" בחורש אום-צפא.

מאבק זה מתבסס על סילוף האמת - ובכוונתנו להביא בתיק זה את
העובדות כהוויתן.

טענת הכזב של "החברה להגנת הטבע" היא ישוב במקום חורש;
ואנו אומרים: גם ישוב וגם חורש.

נשמח להוסיף הסברים בעל-פה.

בתיק זה: -

- דבריו של סגן הנשיא האקזקוטיבי של "בני ברית" בישראל, יצחק אלפסי;
- גלוי דעת מטעם הגרעין על האדם והטבע - והדרך לשלבם זה בזה.
- נספח א, - החלטה שקיבלה הוועידה השנתית הני"ב של "בני ברית" בישראל,
ב 4 ביוני 1979;
- נספח ב' - רעיון הישוב הקהילתי נוסח "בני ברית".
- מפה המראה את מקומו היחסי של חורש אום-צפא;
- מאמרו של ג. משעולי המספר תולדותיו של החורש, ותכניות קודמות לבנייה
בו.

נשיאות גליל י"ד
בני - ברית

כח בתמוז תשל"ט

24.6.79

מסדר בני ברית ולשכת "נחשתן" שלו, המתעתדת להקים ישוב קהילתי -
מוצאים עצמם מותקפים בלא סיבה על ידי "החברה להגנת הטבע".

הישוב, שזכה לאישורה של הממשלה, יוקם באיזור בעל חשיבות אסטרטגית,
על דעת כל הגורמים הפוליטיים האחראים בישראל, על אדמות המדינה, וכלי
הפקעת קרקעות מבעליהן.

יהיה זה הישוב היחיד בישראל, שיוקם מתוך תכנון קפדני, ומתוך התחשבות
בטבע שסביבו, ותוך המנעות מוחלטת מפגיעה בטבע, כיאות ל"בני ברית", ויתרו
אחינו מלשכת נחשתן על מרבית היער שבו יוקם הישוב - והסתפקו בחלק קטן
משטחו. כל הצעדים התכנוניים והביצועיים שננקטו - ושיינקטו - נועדו לשמר
את הטבע למען הכלל. חלק הארי של יער אום צפא יהפוך שמורה לטובת הציבור,
ורק בחלקו הקטן יוקמו בתי הישוב.

החשיבות הרבה ביותר נודעת לחברה שיקימו "בני ברית" בישובם. אנו
נדריכם ונסיעיד בידי האחים והאחיות מלשכת "נחשתן" להקים ישוב למופת שישלב
ערכי איכות-חיים וערכי איכות-הסביבה, ויהיה דוגמא לישובים נוספים
שעוד יוקמו.

בכבוד רב,

יצחק אלפסי,
סגן נשיא אקזקוטיבי.

גרעין "בני ברית" ליער אום צפא, שהתגבש סביב לשכת "נחושטן", זכה לפני כשנתיים להכרת הממשלה כגורם לישוב יעד אסטרטגי זה.

יער אום צפא נכלל בתכניות ההתישבותיות של ממשלה זו, ושל הממשלה הקודמת. הוא מצוי באזור דליל באוכלוסין, ברצועה החיונית לבטחונה של ישראל בכל הסדר שהוא בינה לבין שכניה במזרח.

כגורם בלתי פוליטי, נענתה לשכת "נחושטן" לקריאת הממשלה לישוב איזור זה - שלא בלב אוכלוסיה ערבית, ולא על אדמות של אנשים פרטיים.

בשבועות האחרונים מנהלת "החברה להגנת הטבע" "מערכת" הסתה רצופה סילופים וחצאי-אמיתות נגד הישוב העומד לקום. נראה לנו שישנה חשיבות ציבורית להעמיד דברים על דיוקם.

א. יער אום צפא מורכב משני חלקים בלתי שווים, ששניהם יועדו מלכתחילה להקמת הישוב. מרצוננו ויתרנו מלכתחילה על חלקו המערבי, הגדול יותר והחשוב כערך-טבע, כדי שיהיה שמורה. בכך יהיו 550 דונם מכלל 800 הדונמים של היער אקו-סיסטמה אחת שלמה ובלתי מופרעת.

ב. רק בחלקו המזרחי של היער, הקטן יותר, שאין בו כמעט צמיחה טבעית (התחדשות), ושרבים בו הקרחות והאזורים הדלילים - יוקם היישוב. סיכמנו עם גורמים ממשלתיים, הנושאים באחריות (משרד הבינוי והחקלאות והרשות לשמורות הטבע) כי:

1. נקים 100 יחידות בלבד, על 80 דונם בלבד - כ 10% ברוטו מכלל שטח היער, וכשליש משטח חלקו המזרחי;

2. כביש טבעת יחיד יעבור ברובו של תואי השביל הקיים ביער - ושאר הדרכים תהיינה שבילים להולכי רגל, הקיימים גם כיום ביער;

3. הישוב יתרחב רק בהסכמת גורמים אלה, ואם אפשר - מחוץ ליער;

4. בלב הישוב ישאר שטח ציבורי, שגם הוא יישאר החורש כפי שהינו כיום;

5. בכל מקרה מדובר בפגיעה מינימלית, וגם בחלק קטן בלבד מן היער.

ג. דווקא עד היום נפגע יער אום צפא קשות. הערבים תושבי הסביבה מבראים יותר ויותר חלקות של היער ונוטעים בהם זיתים, או זורעים בהן גידולים שונים. בשנים האחרונות גבר תהליך זה - ואנו, המבקרים במקום לעתים מזומנות, נוכחים בו במו עינינו.

רק ישוב שיקום במקום - ובו אנשים המודעים כמונו לצורך בשמירת היער וטיפוחו - יפסיק תהליך משחית זה. לא רק אנו חושבים כך, אלא גם רשות שמורות הטבע, הגורם הממלכתי האחראי לטבע בארץ. יתר על כן: אנשי היישוב ייטעו עצים נוספים ויביאו להגדלת היער, בתאום עם רשות שמורות הטבע.

ד. יער אום-צפא הוא פנינת טבע נדירה ביופיה - אך מבקרים אינם פוקדים אותו. סיבת הדבר נעוצה בדרכים הקשות, ובהעדר שירותים למטיילים. ישוב יפתח את שני אלה ויביא להגדלת מספר המבקרים.

ה. כדי להימנע מההשחטה שגורמת לה בניה קונבנציונלית - מייבא גרעין "בני ברית" פנלים של עץ, מהם יורכבו בתי הישוב. המתיישבים בעצמם ישלמו בעד בתיהם, ויעזרו במשכנתאות ובהלוואות המקובלות.

ו. כשהופענו בפני ועדת הכנסת לאיכות הסביבה, התחייבנו בפני הוועדה על שמירת היער והחי הנמצא בו. הבענו את השקפתנו כי את הטבע אי-אפשר לשמור ללא בני אדם, וגם אין צו שרם טעם אם בני אדם אינם מבקרים בו.

עד היום בנו בישראל על חשבון איכות הסביבה. אולם אנחנו נדאג לכך שהפיתוח ייעשה תוך שילוב הסביבה.

זאת מטרתנו - אנשים וטבע - פיתוח ואיכות הסביבה - ואנו מאמינים כי נוכל להגשימה.

רצוננו להפנות את תשומת הלב לכך, שהארגון התוקף אותנו הרס במזיד ותוך עקיפת החלטות הממשלה שמורות טבע ואתרי נוף בלתי רגילים. מפני חברים מרכזיים בחברה להגנת הטבע סופר לנו כיצד נעקרו שנים עשר אלוני חבור עתיקים ונדירים כשהוקם בית הספר שדה של "החברה" שם; כיצד נהרסו שמורות עין גדי והר מירון

כשחדרה אליהם החברה להגנת הטבע ביומרות הבנייה שלה; וכיצד התעלמה החברה מהחלטה שלא לבנות בשמורת סנטה-קטרינה - ובנתה בה.

איננו מזכירים כל זאת אלא כדי להתריע על הצביעות וההתחסדות בהתקפה עלינו: מצד אחד עומדים אנחנו, הגורם היחיד (עד כה) המביא שיקולים של שמירת הטבע בחשבון תכניות הפיתוח; ומצד שני עומד גורם האחראי להרס רב בסבע הארץ - ומעז למתוח עלינו בקורת.

יתר על כן: התרענו באוזני החברה להגנת הטבע על יערות אחרים, שעליהם מאיימת באמת סכנת כליה. החברה בחרה להתעלם מכך, והיא מוסיפה לכוון את חיציה דווקא אלינו.

האמנם ללא "סיבות פוליטיות", ראשי החברה להגנת הטבע?

בכבוד רב

גרעין "בני ברית" לחלמיש (נבי צאלח)
ת.ד. 33577 ת"א.

ההחלטה שקיבלה הוועידה השנתית הנ"ב של "בני ברית" בישראל,
ב 4 ביוני 1979 : -

א. הוועידה השנתית הנ"ב של "בני ברית" בישראל, רואה בהקמת
התיישבות "בני ברית" הגשמה אישית הראויה לכל שבח,
ומופת לפתיחותו של מסדרנו וכוחו להתחדש;

ב. הוועידה השנתית קוראת לנשיאות גליל י"ד ולנשיאות העולמית
של "בני ברית" להושיט יד להקמת ההתיישבות הזאת, הן בתמיכה
רעיונית, והן בטיפוח מוסדות "בני ברית" מרכזיים שיוקמו
בהתיישבות זו, וביצירת קשר הדוק עמה.

רעיון הישוב הקהילתי נוסח " בני - ברית "

בעולם מרבית לדבר על "ישוב קהילתי" כפתרון לניכור הקיים בערים הגדולות והולכות, אך מעטים הנסיונות שנעשו בפועל לבחינת רעיון זה.

גם בישראל מדברים על כך, נוכח הבנייה הצפופה ההולכת ומתפשטת, התרבות המכוניות והזיהום, והאזכלוסיה המזלזלת והמנוכרת.

מה יקרה בישוב עירוני, שיהיה גדול דיו להצדיק מתן שירותים יסודיים (חינוך, בריאות, צרכנות וכו') וקטן דיו כדי שתיוצר בו פעילות חברתית אינטנסיבית? לזאת בדיוק ננסה לברר.

ישוב קהילתי מאפשר לכל תושב לעבוד כרצונו - במקום, או באחד מישובי הסביבה. הוא יכול לחנך את ילדיו כרצונו - הישוב אמור להעמיד לרשות התושבים מגוון כה רב של אפשרויות, שרק הבחירה ביניהן תהווה בעיה...

אך ישוב קהילתי מטיל גם חובות: אי אפשר לקוות שיתפתח כמקווה, אלא אם כן ישתתפו כל הגרים בו בעיצובו והפעילות החברתית שתתנהל בו. רק כך יוכל להיות מה שהוא שואף להיות: ישוב טוב יותר, שבו חברה טובה יותר.

מסדר "בני ברית" שאנו אחים בו - מקנה לנו את המסגרת לחברה שאנו מקימים, ושאותה נמלא בתוכן משלנו, המחאים לתקופתנו. בחרנו במסגרת "בני ברית" משום שזהו מסדר יהודי עולמי, הפותח לפנינו דרך לפנות גם ליהודי התפוצות ולהציע להם להצטרף אלינו; משום שזהו גוף בעל תפיסת עולם הגורסת שיש לשפר את פני החברה, ולהגביר את האחדות והאחוה בין חבריה, ולסייע לזולת; ומשום שזהו גורם על מפלגתי ובלתי פוליטי, הפועל בכל מדינה שבה הוא קיים - וגם בישראל - תוך נאמנות לממשלתה החוקית של אותה מדינה.

אף שרק בעתיד ניווכח אם צדקנו, אנו מאמינים כי ישוב שלם המקדיש עצמו לרעיונות "בני ברית" באשר לטיפוח ומחם האנושית של המתגוררים בו ואשר להושטת עזרה לזולת - יהווה תמרוך חשוב במאמצים הנעשים לשיפור פני החברה בישראל.

ישוב קהילתי נוסח "בני ברית" יקיים את שלושת העקרונות החשובים של מסדר יהודי עולמי זה - צדקה, אחווה ואחדות - הן כלפי פנים והן כלפי חוץ.

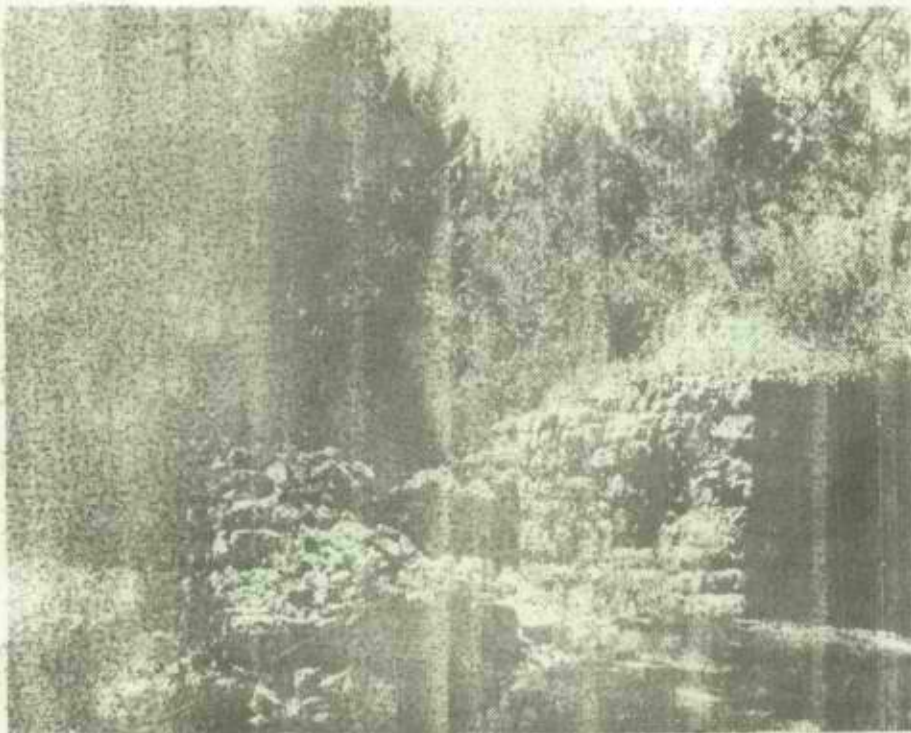
את תרומתו לחברה אפשר להציג בארבע דרכים:

ראשית, ייבתם לאתגרים המקובלים על "בני ברית" - סיוע לשכבות החלשות, אימוץ יתומים, זקנים בודדים וכן הלאה. דוגמא למה שיכול ישוב לעשות ניתן למצא בכפר חב"ד: ואף שיש הבדלים בינו לבינינו - ניתן ללמוד ממנו רבות וללכת בדרכו.

שנית, ישוב של "בני ברית" יכול למשוך עולים לישראל, משום שהוא מציע להם מה שאין להם במקומותיהם, ואין בו המכשלות שיש בעיר ובקיבוץ של ישראל. העולים מתלוננים, כידוע, על העדר קליטה חברתית ועל בעיות ביורוקרטיות. על שני אלה ניתן להציע פתרון בישוב קהילתי נוסח "בני-ברית": - מבחינת הקליטה החברתית הענין ברור - הישוב בנוי מלכתחילה על חיי חברה אינטנסיביים ועל נכונות לסייע לזולת. גם הסיוע בתחום הביורוקרטי מסתבר מהנכונות להתגייס למען הזולת.

שלישית - ניתן יהיה לטפח בעזרת ישובים קהילתיים כשלנו את הפעילות ה"בני-בריתית" בכל רחבי הארץ, משום שיהיו אלה מוקדים רבי עצמה של המסדר, שמהם יוכלו לשאוב הלשכות בערים. קל להראות שמחנות קיץ של "נוער לנוער" יוכלו להתקיים בישובים כאלה, וכי כל היבט של חיינו יוכל להילמד בהם.

ורביעית - קיומו של ישוב קהילתי בעל חברה בריאה יהווה דוגמא ומופת לכלל תושבי ישראל. ישוב כזה, בעל זיקה למסדר שבו למעלה מחצי מליון יהודים בעולם, יוכל לפתוח בתהליך של חזרה אל הציונות, ללא מרכאות.

חורש אוסיצמא

לכאן הגיעו אדם וחווה כשגורשו מן-עדרן...

השמורה יפה ומעניינת, ואם יש לעץ עתיק בארצנו לספר על עצמו — כאן מצויים העצים. אולם הם אינם היחידים. נכון שבין הכרמל לחבל לכיש והר חברון זו השמורה היפה ביותר. המראה נמנה מרהיב. אולם על הכרמל ישנן שמורות דומות ואף עתיקות מאוס צפא. תולדות המקום ועתיקותו רשומים ביומנו של ריצ'רד קרוסמן המנות. כאשר ביקרה ה' וועדה האנגלו-אמריקנית (1945-1946), הוסעו חבריה באחד הימים ליער אום צפא לסיקניק. מכאן הוסעו לביקור במחנה המעצר בלטרון, שאנשי אצ"ל ולח"י בעיקר. היו עצורים בו במשך שנים. ביקור הוועדה השאיר רושם בל ימחה על היו"ר האמריקני של הוועדה, השופט ג'וזף הצ'יסון. השופט מטקסס רצה לדעת אילו סגולות עמדו לחורש להיחשב? הוא העגיש עם מספר שייכים מהסביבה, ושמע מיהם שלפי מסורת מקומית ישפוצה במורה כולו — אום צפא הוא המקום שאדם וחווה הגיעו אליו כאשר גורשו מן העדר. הודות לאגדה זו נשתכר היער. נראה שהיום אין מהלכים לאגדה זו, כיוון שערביי הסביבה מרכיזים לנגוס בו להרחפת חלקותיהם.

בספרנו ביעף את תולדות המקום, דומה שמגינת גוף זו נציל רק אם ייזכרו אנשים שיקבלו על עצמם דוברת שמירתו. אחרת, וישמד החורש עלידי טיילינו, שעדיין לא למדו ליש" מור על גופם. כיום, כשהאום צפא הפכה למלח נרדפת ליעור עתיק, יתרסקו טיילים בהמוניהם על המקום. סכנתם של אלה מרובה מסכנתם של מתיכנים קבועים שיתחייבו לשמור על החורש — ויש להגיה שיהיו מעוניינים בכך יותר מכל אדם אחר.

אשר לחלק הקטן שיפגע — הסכע ישפה אותנו בנטיעות חדשות כשם שעשה זאת בלי ידיעתנו במשך מאות שנים. ישוב במקום הוא גם תרים בפני שריפות המכלות את יערותינו. מיוג האדם והטבע בימינו הוא ההגנה הטובה ביותר לשימורו. כך בתנאי סוף המאה העשרים בעולם כולו, לא כל שכן אצלנו. וזה הרע במיעוטו בימים אלה — שהוא הטוב במירובו.

ג. משעולי

שני האנשים שיספו את החורש עוד משנות העשרים חיים אתגו. אסר גור שהוא מספק חקלאי עליון מתחילת שלטון המנדט, ובהמלצתו הכריזה ממשלת המנדט את המקום לשימורת יער. כעבור כחמש שנים, כאשר אחוז ענייחוד גור התמנה לסגן המפקח על היעור בפלשתינה (א"י) הוא הביא את הארון מון ברוסיה מקפריסין, כדי לחסן את היער העתיק בנטיעות חזקות מהארון המקומי.

בתקופת המנדט הגיעו יהודים מעטים ל' חורש, שהיה בלב סביבה שורצת כנוסיות מזוינות. בשנות „המרד הערבי“ 1936-1939 הוטל עליו אחריות כבדה כשהוא מאות ערבים מזוינים מאנשי חסן סלמה מצאו בו מחסה-לילה לאחר שנכרתו מנחות צבא וכישרה שרדפו אחריהם. במשך הלילה ברחו, והיער ניצל. במשך שלושים שנות המנדט שימשה החורש אזור גופש למספחות הפקדות האנגלית ה' בכירה. גם הנציב העליון היה עורך בו כדי פעם מסע ציד — ציד חוגלות בעיקר.

עתה יש טוענים שהשטח נשמר בידי ה' תורכים. אין דבר המעורר גיחוך רב מזה. המזל הטוב שיסמר עליו מהכחדה — שמר עליו במלחמת העולם הראשונה. בהיותו הרחק מ' מסילות הברזל שהיו אז בארץ, לא נכרת להסקת קטרים. כאשר עושי הפחמים ביקשו לכרתו לחימום בתי הפקידות התורכית וה' גרמנית הבכירה בירושלים — עמד לו מגן בצורת האב פולר מילר מקוביבה הסמוכה לרמאללה. התורכים רצו לכרות את העצים שבחנות המגור הגרמני, והאב מילר פעל אצל הכוטה הצבאי הגרמני נגד הגזרה. כאשר ביקש על נפש החורש — טענו התורכים שהנחלים דרויבות למאמץ המלחמתי.

ואז התחולל הנס: אלנבי כבש את ירושלים, ואף שהחורש נשאר בתחום התורכי עשרה חודשים נוספים, לא התפנו אלה להשמדתו כולו וכרתו רק כשליש ממנו.

עצים מספרים על עצמם

בשנת 1945 אישרה ממשלת המנדט שת' חכניות בנייה משלה, אחרי שבמשך כל שנותיה בנתה רק שני בתים בירושלים (אחד ארמון

ש דוברים הממנים עצמם מה לעצים. ואילו ניתן לעצים האיל-מים כוח דיבור, היו ודאי זועי-קים לשמיים — או לפחות אומי-רים לקהל דואניהם: „עם יודים כאלה, אין צורך באויבים“.

מאות בשנים הגן חורש אום צפא (כיום שמורת יער) על עצמו. אולי מיהום כך קשה לחובבי הטבע להבין, שבקנאותם — הופכת אהבתם לחיבוק הדוב. ואם הם כך, הרי הכנת העניין לעצמו נבצרה מהלוינות גמורים. אלה ואלה נוקטים לשון גומחה, עד שנדמה שהמקום אינו במרחק יעה מתל-אביב, אי יש בין רמאללה לכפר רנתיים או פתח-חקה — אלא על כוכב לכת אחר.

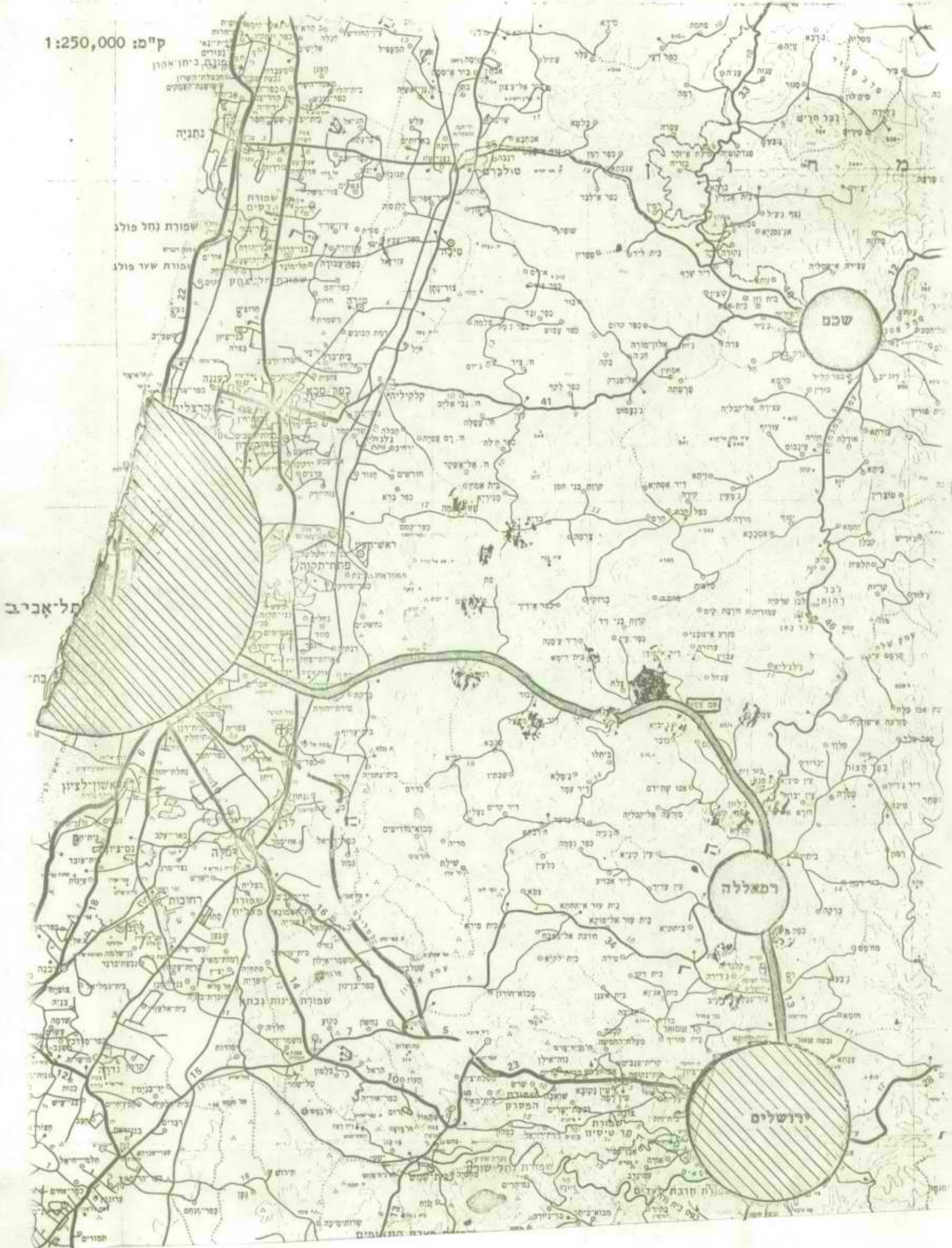
בארץ תרבותית נחשב עץ לגידול מוגן. בשירותו המדע וקהל מדענים. אם זכרנו אינו בוגד בו החל הדבר לפני כשליש מאות שנה ונגליה כאשר אחד ג'ון אוולין, כתב תולדות העצים בעולם, ובעקבותיהם בא הדוכס מאטהול שביטמו תולים ישוי הטבע האנגלי והעלה את רעיון הנטיעה כעתודה לעצי בראשית הכלים והולכים. הזכרנו זאת, כיוון שאותו דוכס שביקר כצליין בארץ — מזכיר את חורש אום צפא. נראה כי באותה תקופה ידעו על אום צפא יותר מאשר יודעים בימינו.

החוקרים שהתעלמו

לא כל הנוסעים והחוקרים התפנו לאום צפא. ארוורד רובינסון למשל התעלם מהחורש, וכמוהו נהגו עשרות חוקרים שבאו בעקבותיו. אלפונס למרסין למשל מזכירו בסוירו משנת 1831, וכן נזכר בספרו, ובפירושים לספרו של הבוטניסט הרוסי הגודע ניקולאי ווילוב. בעיני אחרים חשוב הכפר הסמוך ליער מהיער, אולי בזכות כמה עשרות הפלחים הנוצרים ששרדו במקום, ועקבות הצלבנים שטבעים על פניהם ובעיניהם.

המסותף לכל אלה שהזכירו את החורש והביעו דאגתם לו, שהם רואים כעיקר אויביו את העוים הרועות בהרי יהודה — והן אויבי העץ ככל העולם ובארץ הקדושה לא כל שכן. בהפצת השמורה של המנהל הבריטי את

ק"מ: 1:250,000

57

החברה להגנת הטבע רח' השפלה 4, תל-אביב 66183,
טלפון 8-335063

הצילו את יער אום צפא

החברה להגנת הטבע רח' השפלה 4, תל-אביב 66183,
טלפון 8-35063

כט' סיון תשל"ט

24.6.79

לכבוד

המשכ. לניהול (אום)

שלום רב,

הנדון: יער אום צפא

רצ"ב חומר רקע לנושא הפגיעה ביער אום צפא.

אנו בטוחים כי תבין את חשיבות השמירה על יער יחודי זה לרווחתו של עם ישראל כולו.

בברכה
יואב שגיא

מזכיר החברה להגנת הטבע

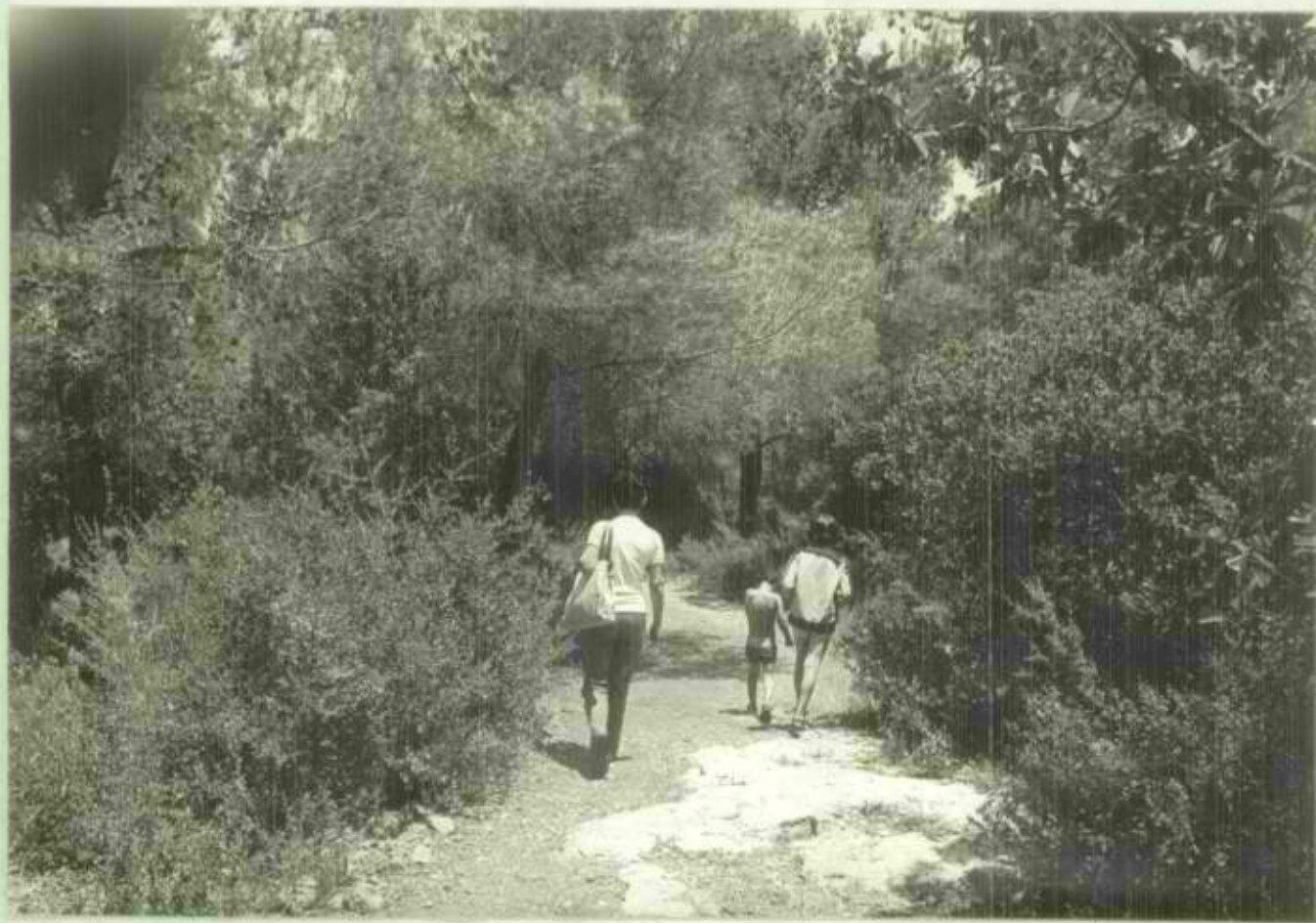
אורן ירושלים

אום צפא ,

יער קדומים

בסכנת הכחדה !

הצוות אל יער אלם 1003

יער אום צפא ממוקם על הכביש המוביל מפתח-תקוה לשומרון, וגובל בישוב החדש, נוה צוף בצומת נבי צאלח (ראה מפה מצורפת).

היער שוכן על שתי גבעות, על שטח של כ-800 דונם.

הוכנה תכנית מפורטת ע"י משרד השיכון להקים ישוב לגרעין "בני ברית" שימנה בשלב זה 100 יחידות דיור. הישוב המתוכנן מיועד להתיישב בלב לבה של הגבעה המזרחית.

מהי החשיבות לשמירה על היער כולו?

1. "אי בודד" של יער בשומרון: השומרון בולט בישוב צפוף, חקלאות אינטנסיבית ושטחים טרשיים חשובים רבים. רק שרידים בודדים של יער נותרו בשלושה מקומות בשומרון, כשאחד הבולטים והגדולים הוא יער אום צפא. היער הוא שילוב של עצי אורן טבעיים וצמחי בר רבים אחרים, המשולבים בנטיעות מתקופת המנדט. בסקרים שנעשו ביער התברר כי מופיעות בו חיות בר נדירות כצבוע, תן, שועל, נץ גדול ואחרים.
2. דעת אנשי מקצוע: למעלה מ-80 פרופסורים וד"ר, מטובי המדענים בישראל, המבינים בשימור עולם הצומח והחי בישראל, הביעו דעתם הנחרצת כי ליער חשיבות חנוכית-תרבותית, מדעית ולאומית, ויש לשמור על כולו כיחידה אחת ללא כל פגע.
3. קיימות אלטרנטיבות: מאינפורמציה שקבלנו מגורמי בטחון בדרג הככיר, מתברר כי מלבד שטחי קרקע טרשיים רבים, קיימות שתי אלטרנטיבות נוספות, שגם הן אדמות מדינה:
  - א. רכס בטן א-שערנה המשתרע בין הכפרים עבוד-א לכנ (נ.צ.מ. 694546) המשתרע על שטח של 1500 דונם.
  - ב. אדמות כץ (נ.צ.מ. 698542) - שטח טרשי שגבולותיו הסופיים לא מופו עדיין בדייקנות. (מקום השטחים א ו-ב - ראה במפה המצורפת!).
4. בלמד מן ההסטוריה:
  - א. בתקופה העותומנית נשמר השטח כיער טבעי של אורן ירושלים (ראה בסקר של ה-P.E.F.) למרות שהתורכים פגעו קשות ביערות ארצנו.
  - * הבריטים שמרו על השטח שהוכרז כשמורת יער.
  - * להפתעתנו, גם הירדנים לא פגעו ביער, ושומר היער הירדני מופקד עד היום על שמירת היער.
  - ב. כשהוקמה טבעון עם קום המדינה, נעשה מאמץ רציני על ידי הקק"ל לשמור על אלוני התבור שגדלו במקום. כיום, עם ההתפתחות הגדולה של טבעון, נהרס כמעט לחלוטין היער היפה

ביותר של אלו התבור בארץ.

* קבוץ בית אורן, שהוקם בלבו של הכרמל, מתפשט על שטחים נוספים ופוגע ביער עקב רעיה אינטנסיבית של כבשי מרינו, למרות שעם הקמתו הובטח כי מלבד משבצת הקרקע שהוקצתה לקבוץ - הוא לא יתפשט יותר.

5. משמעות מקומו של היער: היער ממוקם על דרך מרכזית בלב השומרון (ראה מפה) במרחק של כ-40 דקות נסיעה הן מגוש דן והן מירושלים. אלפים רבים של מטיילים מגיעים אליו מדי שנה, ועם גדול הישוב בשומרון, יגדל מספר המבקרים ביער, הבאים בחורף לקטוף פטריות ולהנות מזיו פרחי הבר, ובקיץ - לנוח בצל היער. שמורות הטבע בארץ כול-דן או עין-גדי, "מתפוצצות" מעומס המטיילים (בתל-דן בקרו השנה 300,000 איש!) ולכן יש לשמור על שתי הגבעות של היער להנאתו של עם ישראל כולו, ולא לשימוש הפרטי של המתישבים.

טענות המתישבים ביער:

- א. שטח הישוב המוקם הוא כ-80 דונם, המהוים רק 10% מן היער.
- ב. הישוב יוקם רק מבתי עץ מתפרקים וישולב בתוך הצמחיה, כשיעשה כל מאמץ לפגיעה מינימלית ביער.
- ג. בישיבתם בתוך היער הם ימנעו כל פגיעה וכרסום ביער ע"י ערבים.

תשובתנו לטענותיהם:

- א. הישוב ממוקם בלבה של הגבעה המזרחית (ראה מפת האדריכל!) ובכך נותרים לעם ישראל רק השוליים הקיצוניים של היער בגבעה זו.
- * כפי שהוספנו על מפת המתכנן - 80 הדונם מבוססים רק על הבתים עצמם, ובנוסף קיימים עוד מבנים רבים, כמו: צרכניה, מקלטים, מבנים לקייטנים, מזנון ועוד, כמפורט במפה. כל אלה יגזלו 50% משטח היער, ולא 10%.
- ב. המתישבים אמנם יעשו מאמץ לפגיעה מינימלית, אך מעצם הקמת הישוב הם מפקיעים את השטח מידי כל עם ישראל לצרכיהם הפרטיים בלבד.
- ג. כדי לשמור על היער מפני פגיעה וכרסום, אין צורך להושיב 100 משפחות בתוך היער עצמו. בצמוד ליער קיים ישוב נוה-צוף. בישוב ניתן לאתר 2-3 משפחות שתוכלנה לשמור על היער ולטפל בקהל המבקר בו. כדי למנוע פגיעה ביער - נגדר אותו סביב סביב.

לסכום: אנו פונים לממשלת ישראל ולגרעין "בני ברית": הקימו לעצמכם ישוב באחת הגבעות הטרשיות, טעו עצים רבים והשקום במים חיים, ותוך זמן קצר תוכלו גם אתם לשבת בצלם של עצים.

לא ניתן כי יפקיעו מידי כל עם ישראל פנינת יער אחרונה בשומרון, לצרכיו הפרטיים של ישוב!

האוניברסיטה העברית בירושלים

THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

ליט סיון תשל"ט
14.6.1979

לכבוד
מר מנחם בגין
ראש הממשלה

א.נ.,

הנדון: יער אום צפא

יער אום צפא הוא אחד השרידים האחרונים בשומרון של יער טבעי משולב עם יער נטוע.

בחבל ארץ כמו השומרון, המאוכלס בישוב צפוף ושטחי חקלאות אינטנסיביים, יש חשיבות מדעית חנוכית ולאומית לשמור על כל 800 הדונם של היער כבית גדול שלם ובלתי מיושב, לרווחתו של כל עם ישראל.

בכבוד רב,

ד"ר נועם זליגמן

פרופ' פוליאקוב

פרופ' א.מ. מאיר

פרופ' אבן ארי

חבר אברון

ד"ר עוזי פליטמן

פרופ' דן כהן

פרופ' קלרה חן

ד"ר אילנה הרבשטט

פרופ' נעמי פיינברון

ד"ר אבי שמידע

פרופ' עמנואל נוי-מאיר

פרופ' גדעון אורשן

Handwritten notes and signatures in Hebrew, including the name "א.נ." and various illegible signatures.

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

ליט סיון תשל"ט
14.6.1979

לכבוד
מר מנחם בגין
ראש הממשלה

א.נ.נ.

הנדון: יער אום צפא

יער אום צפא הוא אחד השרידים האחרונים בשומרון של יער טבעי משולב עם יער נטוע.

בחבל ארץ כמו השומרון, המאוכלס בישוב צפוף ושטחי חקלאות אינטנסיביים, יש חשיבות מדעית חנוכית ולאומית לשמור על כל 800 הדונם של היער כבית גדול שלם ובלתי מיושב, לרווחתו של כל עם ישראל.

בכבוד רב,

נחום אשכול
סגן ראש הממשלה
יהודה רנר

פרופ' גיאורז' האז
ד"ר אהרון פרבר
פרופ' יהודה ורנר

קיימת
מחלוקת
ידי
אילן קרפלוס
בין
מרדכי אברהם
מרים לסמן
אדם בן-טוביה

פרופ' ק. רייך

ד"ר מונה קסטל

ד"ר יעקב הוכמן

ד"ר אילן קרפלוס

ד"ר דוד קהאן

פרופ' מרדכי אברהם

ד"ר מרים לסמן

פרופ' אדם בן-טוביה

מכון ויצמן למדע
THE WEIZMANN INSTITUTE OF SCIENCE

REHOVOT-ISRAEL
י"ח בסיון, תשל"ט
13 ביוני 1979

רחובות - ישראל

לכבוד
מר מנחם בגין
ראש ממשלה ישראל
משרד ראש הממשלה
ירושלים

כבוד ראש הממשלה,

הנדון: הצלת יער אום צפא

אנחנו החתומים מטה, מדענים במכון ויצמן למדע, מודאגים מגורל יער אום צפא. יער זה הינו שריד אחרון של יערות השומרון ולו ערך מדעי וחינוכי לכל מי שאוהב את נוף ארצנו.

בימים אלה עומדים לפגוע ביער אום צפא על ידי החיטבות משפחות ובנית עשרות וילות. כל החיטבות בתוך חלק מהיער תפגע פגיעה קטלנית ותשמיד את השריד האחרון של היער הטבעי.

אי לכך אנו פונים אליך ולכל הנוגעים בדבר בקריאה לשמור על יער זה מכל משמר ולמצוא למתישבים מקום אחר.

בברכה שלום,

פרופ. ירון כהן

ד"ר אלברטו גביזון

פרופ. פטר לונאי

פרופ. דוד גבעול

פרופ. גד יגיל

ד"ר אילה פרנקל

ד"ר תהילה אומיאל

ד"ר אורי נודל

אין ספק
אלברטו גביזון
פטר לונאי
דוד גבעול
גד יגיל
אילה פרנקל
תהילה אומיאל
אורי נודל

דייר יעל קאופמן

דייר דליה רוזן

יא קאלטער
דייר יעל קאופמן

פרופ. ישראל סילמן

דייר רבקה חסדאי

דייר יוסף שלזינגר

דייר זליג אשחר

פרופ. ישראל סילמן
דייר רבקה חסדאי
דייר יוסף שלזינגר
דייר זליג אשחר

דייר יהודה מריקוסבקי

דייר עמיחי אסקרלי

דייר אבינעם כדורי

דייר צבי בוהק

דייר נורית קרן

דייר יהודה לוין

דייר בן עמי סלע

דייר פנינה אלסון

דייר שמואל מלכין

דייר יונתן גרסל

דייר שמואל אדלשטיין

פרופ. עדה זמיר

פרופ. דן עצמון

דייר שמואל מלכין

דייר יהודה מריקוסבקי
דייר עמיחי אסקרלי
דייר אבינעם כדורי
דייר צבי בוהק
דייר נורית קרן
דייר יהודה לוין
דייר בן עמי סלע
דייר פנינה אלסון
דייר שמואל מלכין
דייר יונתן גרסל
דייר שמואל אדלשטיין
פרופ. עדה זמיר
פרופ. דן עצמון
(-)

ת"א, 13.6.79

אל מנחם בגין ראש ממשלת ישראל

יער אום צפא הוא שריד אחרון ליערות שכיסו בעבר את השומרון.
מאז ימי התורכים, בתקופת המנדט ובימי השלטון הירדני נשמר היער כשמורת
יער סגורה ואף נטעו בו עצים נוספים.
אך עתה בימי השלטון הישראלי עומדים לכרות ולפגוע בחלק ניכר מיער זה כדי
להקים בתוכו ישוב של כמה עשרות וילות.

התישבות ביער פרושה השמדתו

את הישוב נתן להקים מחוץ לתחומי היער. כבר היום גובלת ביער התישבות
יהודית בנוה צוף.
אנו דורשים התערבותך האישית למניעת כריחה ופגיעה באחרון שרידי היערות
בשומרון.

חתימה:

_____	ד"ר עמוס ער	_____	1
_____	פרופ' מנחם גנחמן	_____	2
_____	פרופ' גולדשטיין	_____	3
_____	פרופ' פלינשטיין	_____	4
_____	_____	_____	5
_____	פרופ' מרגלית גלון	_____	6
_____	פרופ' עליזה דביר	_____	7
_____	פרופ' יהודה בן שאול	_____	8
_____	פרופ' ר. קידר	_____	9
_____	פרופ' נ. בנימיני	_____	10
_____	פרופ' בדולח	_____	11
_____	_____	_____	12

ת"א, 13.6.79

אל מנחם בגין ראש ממשלת ישראל

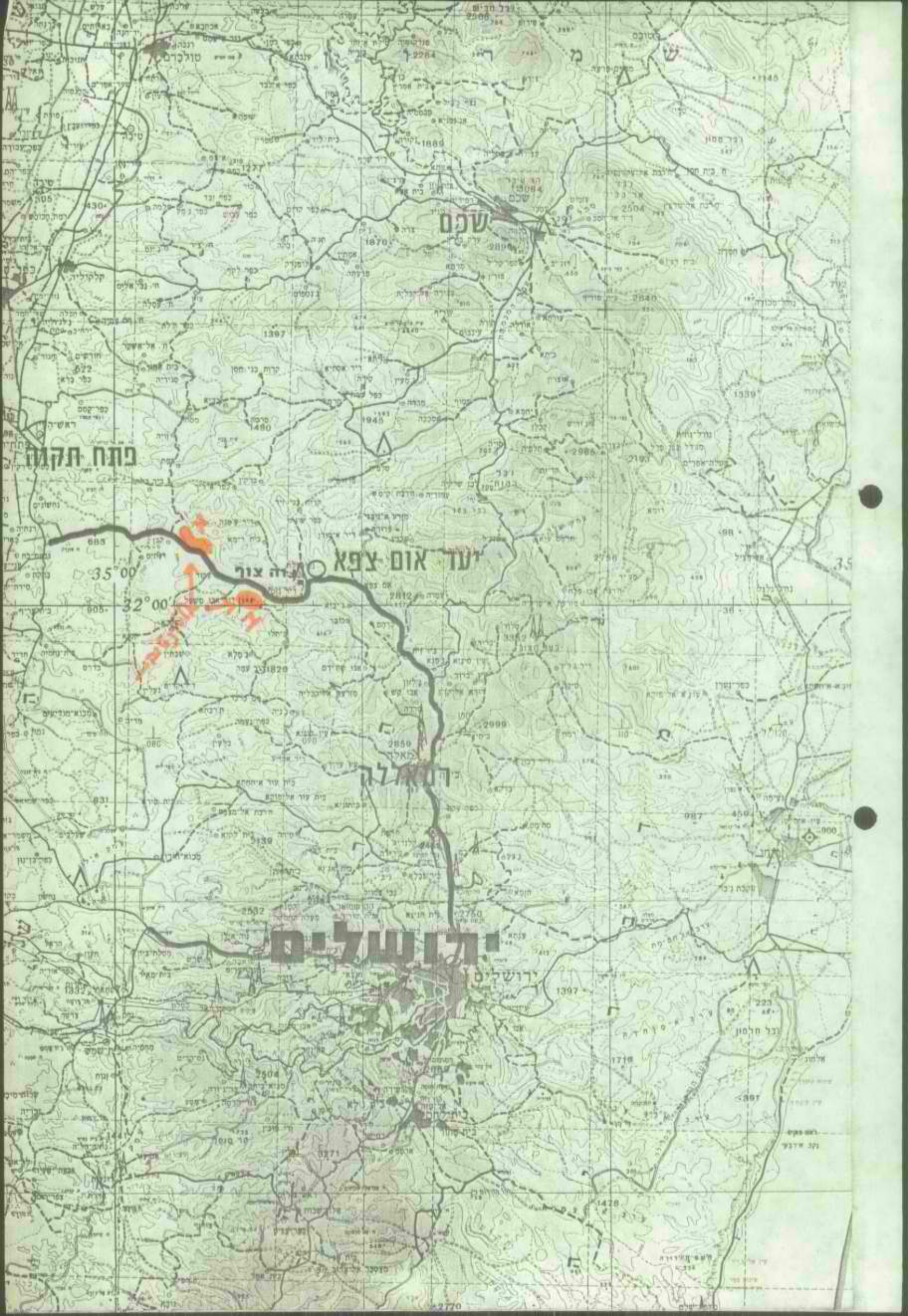
יער אום צפא הוא שריד אחרון ליערות שכיסו בעבר את השומרון.
מאז ימי התורכים, בתקופת המנדט ובימי השלטון הירדני נשמר היער כשמורת
יער סגורה ואף נטעו בו עצים נוספים.
אך עתה בימי השלטון הישראלי עומדים לכרות ולסגוע בחלק ניכר מיער זה כדי
להקים בתוכו ישוב של כמה עשרות וילות.

החישבות ביער פרושה השמדתו

את הישוב נתן להקים מחוץ לתחומי היער. כבר היום גובלת ביער החישובות
יהודית בנוה צוף.
אנו דורשים התערבותך האישית למניעת בריתה ופגיעה באחרון שרידי היערות
בשומרון.

תתימות:

(1) פרופ' אמוץ זהבי (13) פרופ' א. דוג	(13) פרופ' אמוץ זהבי	1) פרופ' אמוץ זהבי
(2) פרופ' אלברט פרי (14) דר' י. אילן	(14) פרופ' אלברט פרי	2) פרופ' אלברט פרי
(3) פרופ' יהושע סגל (15) פרופ' י. גליל	(15) פרופ' יהושע סגל	3) פרופ' יהושע סגל
(4) פרופ' דן גרלינג (16) דר' צ. דולברג	(16) פרופ' דן גרלינג	4) פרופ' דן גרלינג
(5) דר' יוסף טרקל (17) פרופ' ע. גליל	(17) דר' יוסף טרקל	5) דר' יוסף טרקל
(6) דר' יוסי לוי (18) פרופ' לב פישלזון	(18) דר' יוסי לוי	6) דר' יוסי לוי
(7) דר' ר. דולברג		
(8) פרופ' טובה ארזי		
(9) פרופ' צבי גלינקא		
(10) פרופ' יוג'ין רוזנברג		
(11)		
(12) דר' בועז מואב		

פתח תקוה

שכם

נחל צפא

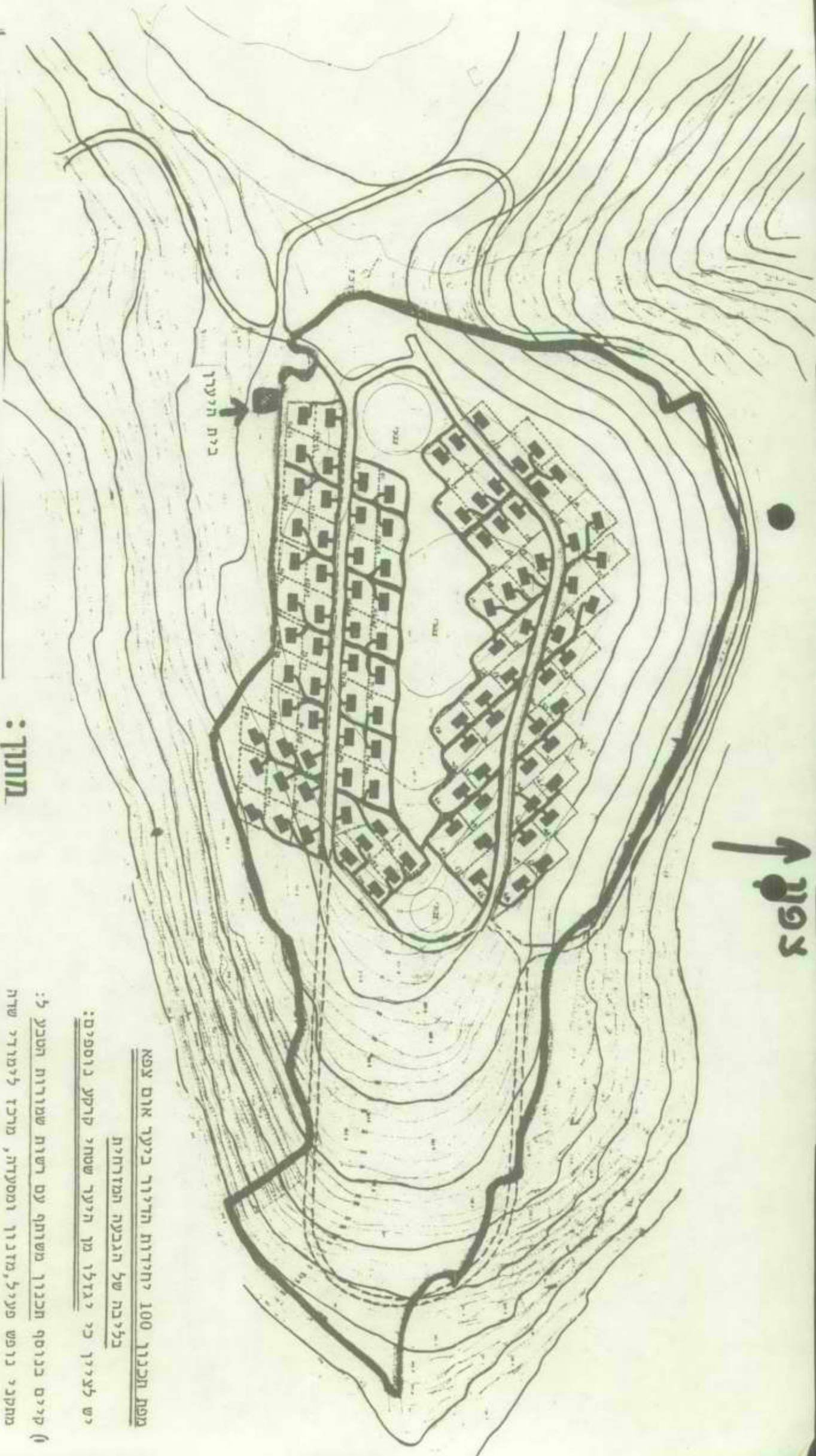
גדה צורה

בית המלך

ירושלים

בית המזרח

צפון ↓

מתוך:

**טומס ת. לייטסרדורף - יוסף נולדנברג
אדריכלים ומתכנני ערים נט"מ (1972)
הוברמן סול, תל אביב טל. 223794, 2220065**

מפת תכנון 100 יחידות הדיור ביער אום עפא

בלילה של הגבעה המזרחית

יש לעיין כי יגזלו מן היער שטחי קרקע נוספים:

- 1) קיים בנוסף תכנון משותף עם רשות שמורות הטבע ל: מתקני נופש פעיל, מזנון ומסעדה, מרכז לימודי שדה לקייטנות ונופשים, הרחבת שבילי גישה נוספים וחניונים.
- 2) על פי תקני הבניה לשיוב חדר בנוסף ל 100 הבתים המופיעים במפה יבנו עוד כבישי כטחון וגדר כטחון, מקלטים, מועדון, צרכניה, מבנה מזכירות, מחסן כללי, חדר גנרטור, חדר כטחון ומרפאה.

המדינה העמוד בזמן הקרוב בפני מבחנים קשים שטרם ידעה דוגמתם. עם פינוי הישובים

האזרחיים שבסיני היהבע המדינה להעביר, לשקם, לפצוח אזרחים (ומפעלים) רבים אשר במשך אחת עשרה השנים האחרונות הקימו ביתם והחבטו במובן הכלכלי בישובים שהוקמו בעידוד הגורמים הממלכתיים (הממשלה - הסוכנות).

הזמן שהפינוי עשוי להתרחש יהיה קרוב לבחירות הבאות ואין ספק כי צורה הטיפול בבעיות שהעלנה בעטיו של הפינוי תשפיע על החוצאות במידה רבה. בהקשר זה מן הראוי לציין כי הציבור רואה בחטיבת הליברליה שבליכוד כנגורם האחראי למשק המדינה ולהשלכות החברתיות הנובעות מזה (משרדי האוצר והשיכון הם כהנהלה אישים מהחטיבה הליברלית).

כפי שנראים הדברים היום יוצא שהטיפול בשאלות שהתעוררנה עקב הפינוי יתנהל במספר מישורים - בהתאם לפתרונות שיוצעו.

א. אנשים שיהיו מוכנים להסכים להצעה המוסדות הממלכתיים ולהתישב מחדש במקומות שיכינו ויהוכננו ע"י המוסדות (בישובים עירוניים או כפריים) - אם ההיינה הצעות כאלה.

ב. אנשים אשר יעדיפו לשוב למצבם הקודם או למצוא לעצמם סידור כרצונם ובהתאם לכישוריהם.

פרובלמטיה ביותר תהיה העברה של המתישבים החקלאים והדים על כך כבר נשמעים. להלן מספר שאלות עליו כיונתיים:

1. האם יעתיקו את הישוב (את המושב) מהמקום בו הוא נמצא אל מקום אחר? במלים אחרות, האם יקימו ישוב חדש במקום הישוב שנינטש כשהישוב החדש יהיה עותק מהישוב שנעזב? ומה בדבר ההשקעות שכל פרט השקיע? (מלבד להשקעות שבמימון המוסדות) האם יעבירו למקום החדש את הגוף המשפטי על האקטיב והפסיב שלו? מה עם האנשים (והם יהיו רבים) אשר לא ירצו בכך - כיצד ישוקמו אלה? סמא יחליטו להסל את הישובים (את האגודות) במובן המשפטי והפננטי ויקימו מושבים חדשים (אגודות חדשות) לגמרי ויאפשרו לכל אדם להתחיל שוב מ"בראשית" במובן החובות וההתחייבויות? ומה עם האנשים שיאמרו שאין להעתיק את המסגרות הארגוניות-משפטיות?

2. כיצד יעשה הטיפול. היוכל כל אדם (כפי שזה רצוי) לדאוג לעצמו או אולי יעשה הדבר ע"י "המוסדות" - קרי אירגוני הקניות? התנועות? מה בדבר הטענות העתידות של החנועות "היו לנו" כך וכך ישובים ואנו רוצים לקבל בחזרה אותו מספר. כלום - כך יטענו עסקני החנועות - צריכות החנועות להינזק, להפסיד?

3. שאלה השאלות היא שאלה ה"מי" אצלם מי תהיה הכתובה הסופית והמכריעה. (בצטרך הנסגע המעוניין להתרופץ בין משרדים ומוסדות כשכל משרד ירצה לקנות לעצמו מעמד בכורה או שיקום לצורך זה כתובה יחידה?)

...the ... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

4. היה זה רצוי להקים באופן דחוף גוף סטטוטורי מיוחד שיוכל לגייס עובדים מוכשרים ושיהווה כחובת לכל הבעיות שהתעוררו ושיתעוררו או להקים מיד חברה ממסלחית שבה תהיה מיוצגת הממשלה ברוב המכריע ולצידה הסוכנות. חברה זו תתחיל לעת עתה לטפל בשאלות ולהכין את הכלים הארגוניים והמשפטיים כפי הצרכים. יהיה זה לרעת הענין אם המדינה לא תהיה ערוכה לקראת השאלות שהובאו לעיל.

הערה: את הנ"ל יש לראות כחומר לדיון ולא כחכניה מגובשת.

1. The first part of the report is devoted to a description of the general situation in the country. It is followed by a detailed account of the economic and social conditions. The third part of the report deals with the political situation and the role of the government. The fourth part of the report discusses the foreign relations of the country. The fifth part of the report deals with the cultural and educational situation. The sixth part of the report discusses the military situation. The seventh part of the report deals with the administrative and legal system. The eighth part of the report discusses the health and medical services. The ninth part of the report deals with the housing and urban planning. The tenth part of the report discusses the transportation and communication systems. The eleventh part of the report deals with the energy and power supply. The twelfth part of the report discusses the environment and natural resources. The thirteenth part of the report deals with the population and demographics. The fourteenth part of the report discusses the labor market and employment. The fifteenth part of the report deals with the social services and welfare. The sixteenth part of the report discusses the international relations and cooperation. The seventeenth part of the report deals with the future prospects and challenges. The eighteenth part of the report discusses the conclusions and recommendations. The nineteenth part of the report deals with the annexes and appendices. The twentieth part of the report discusses the bibliography and references.

NOTE: The above is a summary of the report and does not represent the full text.

מזכירות הממשלה

ש מ ר

פרוטוקול
ישיבת הוועדה להתישבות המשוחפת לממשלה
ולהסתדרות הציונית העולמית
ט"ו בסיון תשל"ט - 10.6.79

נכחו : חברי הוועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ד. לוי, ח. לנדאו, מ. נסים

נציגי ההסתדרות הציונית : מ. דרובלס, ר. ווייץ, מ. ריבלין, פ. שנק, א. שנקר.

נעדרו : חברי הוועדה - השרים : ש. ארליך (בחוי"ל), ז. המר (בחוי"ל), ע. ויצמן, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית : א. כץ, ע. לוינסקי, ט. פרידמן, מ. שפירא, א. תבין.

ש. תמיר	-	שר המשפטים
א. בראון	-	משרד החקלאות
ד. בועז	-	משרד האוצר
א. וינר	-	המנהל הכללי, משרד הבינוי והשיכון
י. מרגלית	-	משרד הבינוי והשיכון
ש. רביד	-	החטיבה להתישבות, ההסתדרות הציונית
מ. שמיר	-	הקרן הקיימת לישראל
א. ליסנסקי	-	מזכיר הוועדה

סדר היום : הת/29 אלון מורה - בניית הישוב על-ידי החטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית

אלון/.

בפרוטוקול זה 2 דפים.

אלון-מורה - בניית היישוב על-ידי החטיבה להתיישבות של
של ההסתדרות הציונית העולמית

חח/29

יו"ר הועדה פותח.

כדיון משתתפים: השרים ח. לנדאו, ד. לוי, א. שרון;
ח"ה ר. ווייץ, א. שנקר, מ. דרובלס ומ. ריבלין.

מ ח ל י ט י ם (5 קולות בעד ו- 2 נגד), מכח החלטה
מס. 766 של הממשלה מיום ח' בסיון תשל"ט (3.6.79), ובהקשר
להחלטה מס. 131/ב של ועדת השרים לענייני בטחון מיום ד' בסיון
תשל"ט (30.5.79), להטיל על החטיבה להתיישבות של ההסתדרות
הציונית העולמית לבנות את אלון-מורה. בשלב ראשון ייבנה
אלון-מורה כיישוב קהילתי שימנה עד 300 משפחות כאשר היקף
הבנייה בו יגיע עד 300 יחידות דיור; ולאחר סיום השלב הראשון -
תיבחן האפשרות להעביר את הטיפול בו למשרד הבינוי והשיכון.
עוד השבוע יוחל בהקמתם של יחידות הדיור הזמניות.

פרופ' רענן ווייץ מודיע כי הוא יערער בפני הנהלת ההסתדרות הציונית
העולמית, על החלטה הנ"ל.

ה י ש י ב ה   נ נ ע ל ת

1900

Washington, D.C. August 10, 1900

Dear Mr. [Name]

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 8th inst. in relation to the matter mentioned therein. I am sorry that I cannot give you a more definite answer at this time, but the matter is being considered by the proper authorities. I will be glad to hear from you again when you have had an opportunity to discuss the matter with them.

Very respectfully,
[Signature]

מוזכירות הממשלה

ש מ ר

פ ר ו ט ו ק ו ל

ישיבת הועדה להתישבות המשותפת לממשלה
ולהסתדרות הציונית העולמית
ד' בסיון תשלי"ט - 30.5.79

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, מ. מ. נסים.

נציגי ההסתדרות הציונית : מ. דרובלס, ר. וייץ, א. כץ,
מ. ריבלין, פ. שנק, א. שנקר,
מ. שפירא, א. חביו.

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, ז. המר, ע. ויצמן,
ד. לוי, ח. לנדאו, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית : ע. לוינסקי, ט. פרידמן.

שר המשפטים	-	ש. תמיר
משרד האוצר	-	ד. בועז
משרד החקלאות	-	א. בראון
משרד האוצר	-	א. לוטן
לשכת שר החקלאות	-	א. לנדאו
משרד הבינוי והשיכון	-	י. מרגלית
החטיבה להתישבות, ההסתדרות הציונית	-	ש. רביד
מזכיר הועדה	-	א. לישנסקי

- סדר היום :
- 23/תת הקמת ישוב קבע למתיישרי קדש ברנע
  - 24/תת מיקומו של הגרעין החילוני של מצפה יריחו
  - 25/תת יישובים בחבל הכשור (פיתחת שלום)
  - 26/תת אלון מורה
  - 27/תת פרסום שמות הישובים החדשים ב"רשומות"
  - 28/תת קבוצת ההכשרה של עצמונה

./הקמת

בפרוטוקול זה 3 דפים.

הקמת יישוב קבע למתיישבי קדש ברנע

הת/23

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השר א. שרון; ה"ה ד. סתו וש. רביד.

מחליטים מכח החלטה מס. 899 (הת/52) של הממשלה מיום ד' באב תשל"ח (7.8.78) ובמסגרת התכנון העקרוני בתיאום עם פריסת צה"ל בדבר הקמת 4-5 יישובים באזור ניצנה סמוך לגבול עם מצרים, לאשר העברתם להתיישבות של מתיישבי קדש-ברנע לביר-מלגה, או לנקודה סמוכה לביר-מלגה. המיקום המדויק של הישוב ייקבע בהקדם ותוך תיאום עם מערכת הכטחון.

מיקומו של הגרעין החילוני של מצפה יריחו

הת/24

עוזר שר החקלאות לענייני התיישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים ש. תמיר, א. שרון; ה"ה א. בראון, א. כץ, ר. ווייץ, ש. רביד וד. סתו.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

יישובים כחבל הבשור (פיתחת שלום)

הת/25

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ש. תמיר; ה"ה ר. ווייץ, א. בראון, ש. רביד, מ. דרובלס, א. כץ, י. שפירא, י. מרגלית וד. בועז.

המשך הדיון נדחה.

אלון מורה

הת/26

מר מ. שפירא שואל בענין אלון מורה.

יושב-ראש הועדה משיב.

./פרסום

הת/27 פרסום שמות הישובים החדשים ב"רשומות"

יו"ר הועדה פותח.

מ ח ל י ט י ם   בהמשך להחלטה מס. הת/54 של הועדה
להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית,
מיום ל' בסיון תשל"ח (5.7.78), להטיל על ועדת השמות
הממשלתית לפרסם ברשומות את שמות היישובים המוקמים
על-פי החלטות הממשלה; ועדת השמות תעשה כן, בהתאם
לקריטריונים על פיהן היא פועלת.

הת/28 קבוצת ההכשרה של עצמונה

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. נסים, א. שרון; ה"ה א. בראון,
ד. סחו, מ. דרובלס ומ. וויץ.

המשך הדיון נדחה.

ה י ש י כ ה   נ נ ע ל ת

הקמת כפר-ורדים בעני ההלכה

באחת התכניות האחרונות של הסדרה "עשה לך רב", הועלתה שאלת חששה של מעלות מני תחרות כלתי הוגנת שתיווצר עם הקמת כפר-ורדים בשכונתה.

השואל היה שלמה בוכבנט, ראש המועצה המקומית מעלות והמשיב - הרב משה צבי נריה, ראש רשת ישיבות בני-עקיבא ו-ד"ר דוד גמ כמנהיגם הרוחני של חובשי ה"כ"י-פוח הסדרגות".

שאלתו של מר בוכבנט הייתה: "שאלה שמעסיקה היום קשות את תושבי מעלות: מה יחסה של ההלכה להקמת עיר חדשה באזור שברור, שהיה על חשבון התפתחותה של עיר שקיימת? המדובר בעיר הורדים, שמתכננים לבנות בסמוך למעלות ואין ספק שאם תקום - תמשוך אליה את כל הכוחות הטובים והגורם לעצירת התפתחות מעלות".

- יש לי הרגשה - השיב הרב נריה - "תשובתי מעלות אינם צריכים לחשוש שמי-שהו יציר את צעדיהם. היישוב הוא כל-כך נאה, כל-כך התפתח יפה, שיש לו כל הס-כונים לתפוס את מקומו, גם אם סביבתו-תעטר עטרת של ורדים יפים; בייחוד אם בעל מרץ כמר בוכבנט, בודאי שלא צריך

לפעמים, האחר מתברך על-ידי השני; נהגו לפסוק לטובת הפיתוח החפשי, בייחוד ל-שוב ליד ישוב שוראי אין מקום להגיד "אנחנו נאסור על בניינה של ארץ ישראל בגלל חשבון לוקלי של יישוב מסוים. אלאמלא היה חשבון כזה בשעת שהתחילה להיבנות אחוזת-בית על-יד יפו, לא היתה קמה תל-אביב. בסופו של דבר, תל-אביב לא הדיקה ליפן אלא עורדה אותה. אכתוב זוכרים מה שהגמרא אמרה בסנהדרין: "מ-פני מה זכה אומרין למלכות? מפני שהו-סיף עיר אחת בארץ ישראל".

תוספת ערים בכלל ואיכלוס הגליל ביהו-ציה בפרט, יש בה ברכה מרובה. ואם יר-צה השם מעלות התפתח, כפר-הורדים יתפתח וארץ ישראל כולה תתפתח, למרות סכנות השלום אשר בשערינו.

עם התחלת התכנון הפיזי-המעשי של כפר-ורדים, מעוניין צוות המתכננים לקבל אתהיחסותם למספר נושאים שיש להם השפעה רבת משקל על התכנון. באמצעות השאלון, מתכוונים המתכננים לשלב אתכם בתהליך היצירה ותשובותיכם אמורות לסייע למתכננים להניח היסודות המתאימים ליצירת איכות החיים בה הנכם מעוניינים כי תהיה ביישוב.

שימו לב, כי בחלק מהשאלות יש לסמן x במשבצת ובחלק מהשאלון יש לבחור בין תשובה חיובית: כן, לתשובה שלילית: לא, על ידי הקפת התשובה הרצויה בעיגול. את תשובותיכם, אנא שלחו לפי הכתובת: ת.ד. 45, ראשון-לציון.

מדינת ישראל
משרד התכנון והרווחה
הנהגת להכשרה והשתלמות מקצועית

ישוקי
ישקר בע"מ. נהריה

ביה"ס "מעוף" למכניקה עדינה

הצורך בפיתוח מואץ של תעשיות עתירות ידע בתחומי המכניקה והרפואה - תוך התמודדות עם התעשיות המתקדמות של אירופה, אמריקה ויפן - הביא את קבוצת מפעלי ישקר ואת משרד העבודה והרווחה להקמת בית ספר להכשרת אומנים (מייסטרס) במכניקה עדינה.

זאת - במגמה להכשיר את בוגרי ביה"ס לתפקידי תכנון ובצוע ברמות הידע הגבוהות ביותר בתעשיית הייצוא הישראלית. אנו רואים את הבוגרים כבעלי יומה ומקוריות, כושר פיתוח יחסי בין-אישיים וכושר התמודדות טכנית עם עמיתים בתעשייה בעולם. כאלה יהיו בעלי המקצוע, הממציאים והמנהלים של המחר.

תנאי קבלה. מתקבלים מועמדים ממוחזרים צעירי, בוגרי ביה"ס מקצועיים וייב שנים בחסול מסמרי או וממתי או בעלי נסיון 5 שנים בחשיית מכניקה עדינה. להרשמה תסתים ביום 8.12.78. שלחמי בהקדם התלש המצורף. המועמדים יעברו בחינות מיון וועדת קבלה.

משך הלימודים: 18 חודשים, בחסות ביה"ס הארצי להנדסאים ליד הסניון.

תנאי הלימודים. קיים פטור מלא משכר-לימוד, וכן ינתן מענק ללומדים.

מקום הלימודים. מפעלי ישקר בנהריה, כולל החסות במפעלי תעשייה בתויל. למועמדים תחנך פנימי.

הסמכה. משרד העבודה והרווחה יעניק תואר טכנאי לבוגרים.

כבוד
ביה"ס "מעוף"
ת.ד. 34, נהריה.

אנא שלחו לי פרטים וספסי הרשמה.
שמי _____
כתבתי _____

1. אנו מעוניינים שבינתנו יהיה:

א. בית חד משפחתי
 ב. דירה בבית דו-משפחתי
 ג. דירה בבית דירות

2. אנו מעוניינים שחלוקה עליה יבנה בינתנו תהיה:

א. יותר מדונם
 ב. דונם
 ג. פחות מדונם

3. אנו מעוניינים כי כל החלוקות לבתי הפרטיים תהיינה בגודל אחיד. כן/לא

אם עביתם "כן" - המשיכו ב-3א'
אם עביתם "לא" - המשיכו ב-3ב'

3 א. פחות מדונם גודל מוצע: _____
דונם
יותר מדונם גודל מוצע: _____

3 ב. אין להגביל גודל החלוקות

יש לקבוע מינימום ומקסימום לגודל החלקה

מינימום _____
 מקסימום _____

4. אנו מעוניינים שמיקומו של הבית על החלקה יהיה:

א. הבית קרוב לחוב - גן גדול בירכתי הבית
 ב. הבית מרוחק מהרחוב - גן גדול בחזית הבית

5. אנו מעוניינים שגדר תבנה בין הבית לרחוב - כן / לא

6. אנו מעוניינים שגדרות תפרדנה בין החלקות השונות - כן / לא

7. אנו מעוניינים כי עיצוב הבניה יהיה:

א. הבתים יבנו לאורכו של החוב (עם קיר משותף)
 ב. בנית בתים כודדים ללא רצף בניה ביניהם

8. אנו מעוניינים כי עיצוב הבתים יהיה:

א. הבניה תהיה אחידה
 ב. ינתן חופש מוחלט בעיצוב הבתים
 ג. ינתן חופש בעיצוב תוך שמירה על אחידות מסוימת.

(לדוגמה חומר בניה מחייב, אבן, גג רעפים למשל וכיו"ב, תוך חופש בעיצוב).

9. היינו מעדיפים כי הבניה תעשה:

א. באמצעות חברה בניה שתקבל על עצמה תכנון ובנית השכונה כולה -
 ב. כל מהישוב יתכנון ויבנה את ביתו בכוחות עצמו -
 ג. באמצעות חברה בניה שתקבל על עצמה תכנון ובנית השכונה תוך מתן אפשרות לבניה עצמית -

אנו מעוניינים כי הגיבון הפרטי יעשה:

א. באמצעות קבלנים בארגון מוניציפלי ובתשלום חדשי
 ב. בכוחות עצמנו -

11. אנו מעוניינים כי מגרשי הבניה יהיו:

חניה פרטית בתחום החלקה שלנו -
 שטח חניה משותף למספר בתים -

12. אנו מעוניינים כי תנועת כלי רכב ותנועת הולכי רגל יהיו:

א. בשטח שכונה של 30-50 משפחות, יהיה שלוב הדרך להולכי רגל ולכלי רכב -
 ב. בשטח שכונה של 30-50 משפחות תהיה הפרדה בין דרך להולכי רגל לדרך כלי רכב -

פנימי

לא למכירה

סיון תשל"ט יוני 1979
גליון מס' ו'
יצא לאור על-ידי אגודת משתכני עיר-ורדים
ת.ד. 372 נהריה
מערכת: שמואל אייל, יעל שדר-שחר עריכה גראפית: דואנה מידוץ/מקו

משלחן המערכת

לפניכם הגליון הראשון של "ורד", עלון משתכני כפר-ורדים. מטרת העלון - יצירת קשר נוסף בין המשתכנים לבין עצמם ובי-נם לבין צוות ההקמה של היישוב.

בגליון זה - מידע על ההתרחשויות האחר-רונות, הקשרים עם משרדי המשלה השונים וקצב ההתקדמות בקבלת האישורים הנדרשים מהם להקמת היישוב.

מבט על תחומי התכנון הבאנו כראיון קצר עם ראש צוות המתכננים, האדריכל יעקב רכטר. הראיון מובא בעמ' 2. העליון גם מעט מהכניות המשפטיות, המטופלות בידי היועץ המשפטי של כפר-ורדים, ד"ר אמנון רפאל.

להכרת הגליל שבו אנו עתידים לשבת, נ-ביא מדי פעם סיפור על יישוב זה או אחר הפעם - עצמון, כפר-תעשייתי הנמצא עדי-ין בחיתוליו.

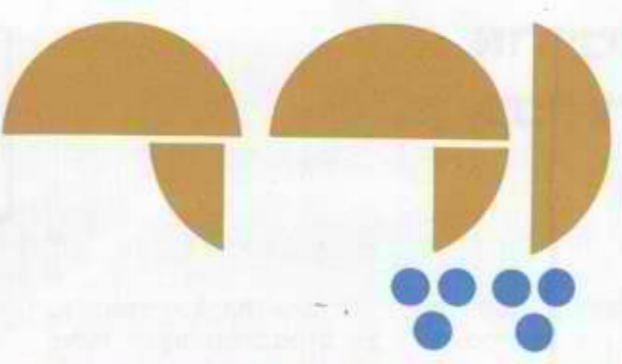
מקום מרכזי ב"ורד" מוצאים המאמרים, ה-מבטאים את מחשבות המתיישבים על הרקע הרעיוני ליישובם. מאמרו של מאיר בן-גור על לידתו של רעיון כפר-ורדים ומא-מרו של שמואל אייל על "כפר-ורדים - ה-זרה לרשי תציונות".

לידתו של רעיון כפר-ורדים, הבאתו לירי-ביטוי והכח הנמיני בעקשנות ובהתמדה - שמורים לסטף ורטהימר, אשר הביע מקצת מדעותיו ברשימה קצרה, המופיעה בעמוד זה.

"ורד" ישיג את מטרתו אם יצליח ליצור קשר ממשי עם קוראיו. לפיכך נשמח לקבל מכם הערות, רשימות וכל חומר אחר, הר-אוי להופיע בגליונותיו הקרובים.

בברכה,

המערכת

גליון משתכני כפר-ורדים

ער הבינוי והשיכון דוד לוי: "אתם כרוסונה דראטה אצלנו"

בפגישה שהתקיימה בין שר הבינוי והשיכון דוד לוי ומנכ"ל משרדו אשר וינר, לבין מקימי כפר-ורדים ח"כ סטף ורטהימר, מרכז הפרויקט שמואל אייל, ראש צוות המתכננים יעקב רכטר, היועץ המשפטי ד"ר אמנון רפאל ועוד, מר ד. לרר - הצהיר השר דוד לוי, כי משרד הבינוי והשיכון אוהד את רעיון כפר-ורדים וי-ייע ל-קמתו. מנכ"ל המשרד מטר באוהר פגישה, כי משרדו יחבר את כפר-ורדים למערכת הכבישים, המים, החשמל והביוב של הסביבה.

כך הצהיר מנכ"ל המשרד, כי יתמוך וי-סייע בכל הדרוש בועדות ובמסגרות צי-בוריות למען קידום וזרז הקמת היישוב. נקבע, כי ד"ר אמנון רפאל ומר שמואל

מועצת מקרקעי ישראל אישרה החכרת הקרקע לכפר-ורדים בתנאי היוון

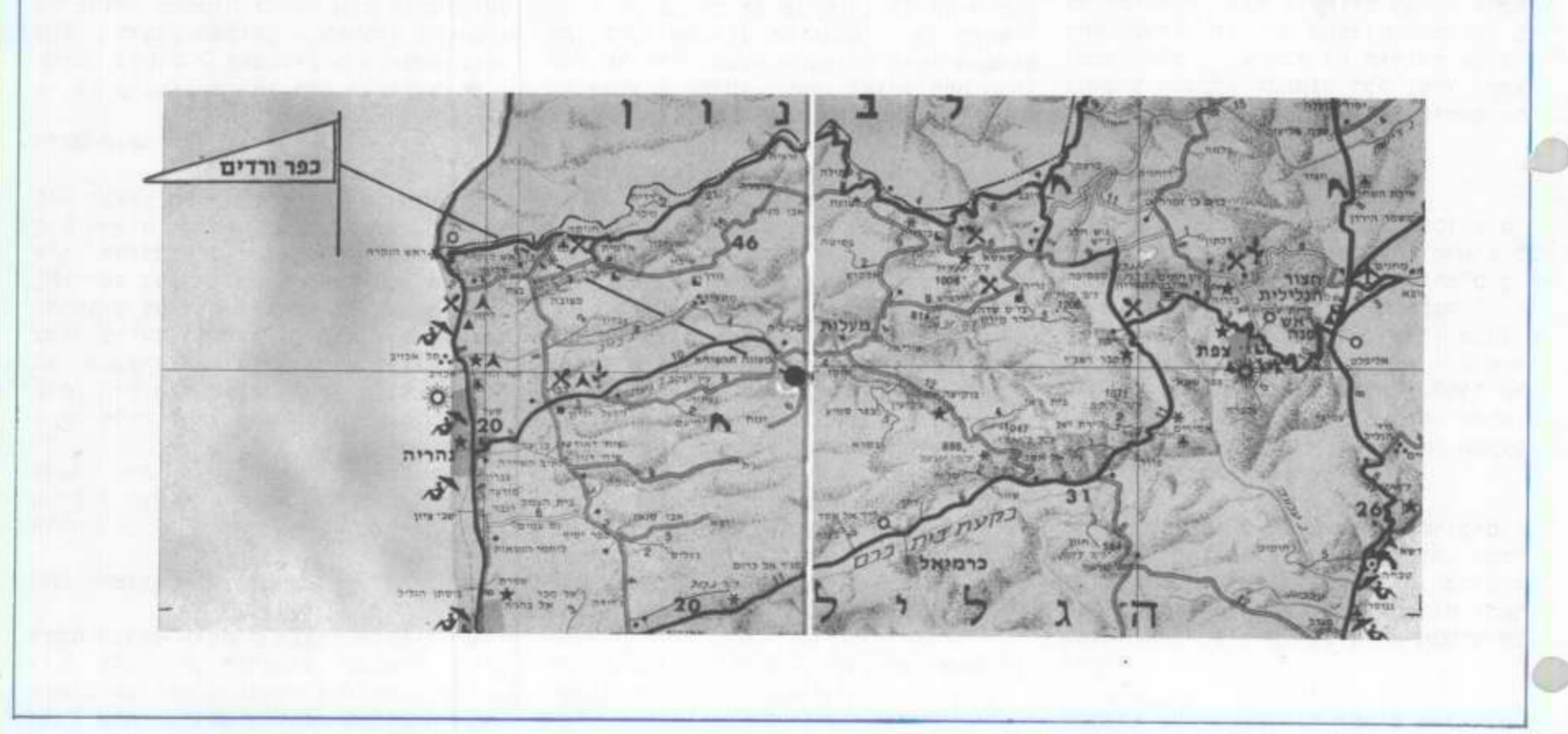
מאמצי ראשי האגודה, אשר נמשכו חדשים ארוכים, הוכתרו בהצלחה, כאשר מועצת מ-קרקעי ישראל החליטה, בישיבתה מיום 24.4.79 בירושלים, לאשר החכרת השטח שנדרש על-ידי האגודה, כתנאי היוון.

יו"ר המועצה, השר אריאל שרון, ברך את ראשי האגודה, ח"כ סטף ורטהימר ושמואל אייל בעקבות ההחלטה וכן אהל תנורת ב-בניה מהירה והבטיח לבקר במקום עם תקי-עת היחד הראשונה.

בנוסף החליטה נאמר: -

"בתוקף סמכותה לפי סעיף 3 לחוק מינהל מקרקעי ישראל תשי"ך - 1960, מחליטה מו-עצת מקרקעי ישראל כלהלן: -

בעקבות החלטת ועדת השרים לענין כפר-ורדים (מיום 10.8.1978) שצורפה לפרו-טוקול המשלה מיום 27.8.78, המאשרת הקמת כפר-ורדים, מחליטה לאשר החכרת המוגרשים בכפר למתיישבים בתנאי היוון (כשהתקשרות תהיה בחוזה בין הפרט לבין

לסמדר הרן

אתך באבלך הכבד וביגונך
על דני והבנות

אגודת משתכני עיר-ורדים

בימים אלה הוגשה לרישום אצל רשם החכ-רות בירושלים, חברה לפיתוח כפר-ורדים. החברה תעסוק בכל נושאי הפיתוח של ה-עיר.

השליטה בחברה תעבור לידי אגודת המשת-כנים עם איכלוס העיר ובהתאם למספר ה-

תושבים בעיר. לאחר שיוחזרו ההשקעות בחברה ליזמים, שיממנו את פעולותיה, ייהנו התושבים מהרווחים של החברה.

דברים אלה נבסרו לנו על-ידי היועץ ה-משפטי של כפר-ורדים, ד"ר אמנון רפאל.

סמל כפר-ורדים

סמל כפר-ורדים עוצב על-ידי הגרפיקאי דן ריזינגר. הרד מורכב מגלגל שיניים ובורג, המבטאים את התשתית התעשייתית של המקום. הצבע החום - צבעה של אדמת הגליל ולידו חכלת הרקיע.

אני מניח, שכחבר בגרעין הראשון של מקימי כפר-ורדים, הריני פטור מלח-זור ולפרט את הרעיון שמאחורי הקמת הכפר. הדברים נאמרו ונכתבו בהדמ-נויות שונות.

כדאי אולי רק להוסיף, כי דוקא כעת, כאשר אנו עומדים בפני תקופה חדשה הן מדינית ואני מקוה גם תעשייתית, יש צורך דחוף לזרז את התהליך ולהגיע ל-היישובת ממש ולהקים באמצעות הכפר בית מתאים לתעשייה המודרנית והאתגרים - גם החברתיים וגם התעשייתיים - שהיא מציבה בפני המדינה ותושביה.

אני שמח על הופעת העלון ומקוה, שהוא ישמש כאמצעי מקשר נוסף בתהליך של הפיכת הרעיון למציאות.

סטף ורטהימר

אגודת משתכני עיר-ורדים מודת לשר החקלאות אריאל שרון, יו"ר מועצת מקרקעי ישראל ולחברי המועצה, על החלטתם לאשר את החכרת המגרשים למשתכני כפר-ורדים.

החלטת זו תביא לאיכלוס הגליל ליישובו ותפתוהו.

מאמרים, רשימות, רישומים, קריק-טורות וכל חומר אחר המתאים ל-372 יתקבלו במערכת, ת.ד. 372, נהריה.

המעוניינים לפרסם מרעיונותיהם או לה-תיחס לכתוב בעתון זה, מתבקשים לפנות בכתב למערכת "ורד", ת.ד. 372 נהריה.

ת"א - יוני 1979

חוג "נאמני ציון" - תומכי גוש אמונים

(יוצאי מפלגות וחסיבות שונות) ת.ד. 22863 תל אביב

נ כ ב ד י ,

שאלת יישוב יהודה ושומרון היא כיום השאלה המרכזית, המסעירה את הציבור היהודי בישראל ובעולם כולו.

מבלי להתייחס לשאלה האידיאולוגית, רצינו בראש ובראשונה להביא לידיעתך עובדות, על מנת שתוכל לתת דעתך עליהן, תהא השקפתך ככל שתהיה.

ניצלנו עבודת מחקר השוואתית שהוכנה על ידי חברנו, דוד זסלבסקי, שתכנה מדבר בעד עצמה.

המחבר, עסק שנים רבות בתכנון ההתיישבות ופיזור האוכלוסיה בארץ, והיה משך שנים רבות יועצם של גולדה מאיר ז"ל במשרד העבודה, ושר הפנים בנושאים הנ"ל.

בכבוד רב

חוג "נאמני ציון" - תומכי גוש אמונים

יוצאי מפלגות וחסיבות שונות

התישבות ביהודה ושומרון

נתוח אפשרויות

מהנדס

דוד זסלבסקי

רובל 1979.

תוכן הענינים

עמוד

1-2	פרק א' - מכוא והערות לתכנית ההתישבות ביהודה ושומרון שרוכזה ע"י צוות גוש אמונים
2-3	הערה 1: הבעיה הדמוגרפית
3	הערה 2: הבעיה הסוציולוגית
3	הערה 3: הבעיה הכלכלית
3-5	הערה 4: סוג וגודל הישובים
5-6	הערה 5: נכסי האגודה
6-11	פרק ב' - השוואת עלות ההתישבות בין יהודה ושומרון ובין גוש דן
12-13	פרק ג' - השוואת עלות ההתישבות בשומרון, בין עיר ובין ישוב קהילתי

פרק א: מבוא

בשנה שעברה פרסמה מזכירות גוש אמונים תוכנית ההתישבות ביהודה ושומרון.

הצוות שהכין את התוכנית פנה אלי בבקשה לערוך השוואת עלויות ההתישבות בין יהודה ושומרון. ובין השפלה וגוש דן.

בהסתמך על נסיוני בנושא התכנון ובצוע ההתישבות ופזור אוכלוסייה, החלטתי, בהזדמנות זו, לנסות לבחון את רעיון ההתישבות ביהודה ושומרון מבחינה מעשית, מקצועית ותכנונית כללית. עם כל הערכת את הגישה החלוצית האידיאליסטית של גוש אמונים לנושא הנ"ל, לא הסכמתי עם כמה מהנחות יסוד שהנחו אותם בהכנת התוכנית, ומצאתי לנחוץ להביא כמה הערות המתיחסות להנחות הנ"ל וכן להכין השוואת עלות בין התישבות עירונית ובין ישוב קהילתי - שניהם ביהודה ושומרון.

התכנית הנ"ל, שהוכנה ע"י צוות מיוחד של גוש אמונים, ראויה לתשומת לב מיוחדת. יש להצטער על כך שבידי הצוות לא היתה מפת רקע מלאה ומעודכנת של יהודה ושומרון, הכוללת את מלוא הנתונים הפיזיים, רק על רקע כזה ניתן להכין תכנית אב מוסמכת.

אף על פי כן עונה, לדעתי, התכנית לצרכים ולאפשרויות של המדינה, הן מבחינת ממדים והן מבחינת קצב הביצוע.

התכנית ממליצה על אכלוס של 750.000 נפש, שהם 200.000 יח"ד דיור ביהודה ושומרון עד סוף-עשור.

לפי מיטב הכרתי, מחיכות ומאפשרות הנסיבות הקיימות בתחום התכנון הארצי והאיזורי, וכן מבחינת רעב לשכונים, ביצוע התישבות בהיקף הנ"ל, בזמן קצר מאשר עד סוף העשור.

כמוכן אין מדובר כאן על התנחלויות גוש אמונים או התנחלויות מכל סוג שהזא. את ההתנחלויות של גוש אמונים הנעשים. על פי רוב, בחיפזון ושלא על בסיס תכנון כוללני ומקומי לתווך ארוך, כמבנים זמניים, בקרבנים או אשקוביות, בממדים מצומצמים, וללא יצירת מקורות פרנסה במקום - יש לראות רק כפריצת דרך, התפרסות בשטח והפגנת נוכחות, החשובה כשלעצמה - דווקא משום העדר התישבות קבע ממלכתית רחבת ממדים.

התנחלויות אלה לא יכולות להיות תחליף להתישבות מסיבית ממלכתית. עם הפעלת ההתישבות הממלכתית, יצומצם תפקידו של גוש אמונים למקרים מיוחדים, בו דרושה גישה חלוצית אידיאליסטית, כתנאי הכרחי לפיתוח ישוב יהודי חדש. בהתיחסות להתישבות ממלכתית, אנו מתכוונים קודם כל, למתן תשובת שכון דחופה ככל האפשר, בערים חדשות, עירות, כפרים וישובים קהילתיים, לכל הנזקקים לשכון והאמורים להתישב בתחום המרכז בגוש דן דווקא, מסיבות אובייקטיביות, שאין לנו שליטה עליהם.

יש לזכור כי שום עדוד כספי או אחר לא יניע חלק ניכר מן הזקוקים לשיכון, בין אם אלה זוגות צעירים או עולים חדשים, ללכת לגליל או לנגב. כאמור, רבים מאד נשארים בגוש דן מסיבות שאין לנו עליהם השפעה כל שהיא.

לפי מיטב הכרתי, יש הכרח עליון להפנות את נזקקי שכונ בגוש דן וסביבתו מזרחה. מסכנה זו מתבקשת גם ללא כל קשר לבעיה מדינית או פוליטית. הפנית 100,000 או 200,000 משפחות נוספות לגוש דן, בתחום הקו הירוק, יצור בעיות תכנוניות אקולוניות, וכספיות חמורות ביותר.

כאמור, היעד של התכנית הוא הקמת 200,000 יח"ד ביהודה ושומרון. בהקדמה לתכנית נאמר בין השאר, "הנבו מודעים לעובדה, כי בדרך להגשמת יעד זה, צפויים קשיים במישורים שונים", המדיני, הדמוגרפי, הסוציולוגי, כלכלי וכו'. בנגוד לדעת מחברי התכנית, אינני צופה שום קשיים סוציולוגיים וכלכליים וגם עם הקשיים הדמוגרפיים ניתן להתמודד, באם ננצל את מלוא האפשרויות הפוטנציאליות.

הערה 1: הבעיה הדמוגרפית

לא אתיחס כאן לבעיה המדינית, אשר לבעיה הדמוגרפית, גם אם הירידה הקיימת עתה של ערכי הגדה לא תגבר, קיימת בהחלט אפשרות של יצירת רוב יהודי ביהודה ושומרון, תוך פרק זמן, של עשר חמש-עשרה שנים, באם נפעל בכשרון ובקצב, ונהיה מוכנים לנצל במלואו את הפוטנציאל הקיים של צורכי השכון ברצועת החוף ובירושלים. כמו כן אם נתחשב בסגולותיו המעולות של השומרון, וחיוניותו כבסיס טריטוריאלי אידיאלי מבחינת מרכזיותו וקרבתו למרכזי ישוב היהודי, מבחינות תכנוניות ואקולוגיות, לפתרון הבעיה האקוטית של שכונ.

מצד אחד קיימת עובדה, שאוכלוסית גוש דן דחוסה, והולכת ונדחסת יותר ויותר. כל חלקת אדמה חקלאית, מן המשובחות שבארץ, הולכת ומתכסה זפת ובטון. הרזרבות הקרקעיות לבניה ברצועת החוף מוגבלות ביותר, ולא יכולות באופן פיזי לקלוט מאות אלפים תושבים נוספים, אלא אם כן, נעלה על שטחי פרדסים, מושבים או קבוצים שבסביבה.

כבר לפני שנים רבות החליטה הועדה לשמירה על קרקע חקלאית שעל יד משרד הפנים, שאין להרשות שום בניה מזרחה מכביש גהה.

החלטה זו חזרה ואושרה פעמים רבות, אבל שום דבר לא עזר, כי הצורך בשכון בגוש דן גבר והלך, ובהעדר אלטרנטיבה לא עמדו לממשלה ההחלטות שנתקבלו, וממזרח לכביש גהה הוקמו רכבות יחידות דיוור.

כל זה התרחש למרות המאמצים הרבים שנעשו ע"י הממשלות הקודמות לכיוון את ההתישבות לגליל ולנגב.

כניגוד למקובל בציבור, ההתישבות המוצעת ע"י התוכנית של גוש אמונים ביהודה ושומרון איננה בשום אופן על חשבון התישבות בגליל ובנגב, כי אם על חשבון בניה נוספת בגוש דן ולאורך שפלת החוף.

שטחי יהודה, וביחוד השומרון, הם מבחינה גאוגרפית לב הארץ ונמצאת בקרבה רבה לכל מוקדי האוכלוסיה שבמרכז הארץ, ומתווה באופן טבעי המוצא האידאלי לספיגת האוכלוסיה הגדלה והולכת ברצועת החוף, וביחוד בגוש דן. כפי שכבר נאמר, רבים מבין נזקקי שכונ פניהם למרכז הארץ, על אף כל החטבות הניתנות למשתכנים בגליל ובנגב. באם את מרכיבם נפנה ליהודה ושומרון, כפי שזה מתבקש בנסיבות הקיימות, ישתנה שם ההרכב הדמוגרפי באופן משמעותי, תוך זמן לא רב.

הערה 2: הבעיה הסוציולוגית

אשר לחששות מחברי התוכנית מיצירת קשיים סוציולוגיים, עקב ביצוע התוכנית, לא קיים, לדעתי, כל חשש כזה. הפוטנציאל העיקרי להתישבות זו הוא, בדרך כלל, זוגות צעירים ועולים חדשים ממערב ומברית המועצות.

גם אם נועיד אחוז מסויים של יחידות דיור לשכבות הסוציאליות הנמוכות, לא ייוצר ע"י כך קושי סוציולוגי כל שהוא.

הערה 3: הבעיה הכלכלית

לעין בלתי מנוסה נראה שההתישבות ביהודה ושומרון כרוכה בהוצאות יתר לעומת אותה התישבות בשפלה.

החשש הזה הוא שהוליד את הצורך בהשוואת העלויות המוצגת כאן. הרושם הנ"ל נוצר בגלל העובדה שבנית בהר, בדרך כלל, יקרה יותר מאשר בשפלה. וכן בגלל שביהודה ושומרון, כנגוד לשפלה, חסרה תשתית איזורית.

נתוח המצב מוכיח כי התישבות מסיבית ביהודה ושומרון זולה יותר, בסופו של דבר, מאשר ברצועת החוף ובגוש דן. תשובה מפורטת על כך בפרק "ב" השוואת עלויות.

הערה 4: סוג וגודל הישובים

מחברי התכנית של גוש אמונים קובעים כי: "ההתפרסות בשטח באמצעות מספר גדול של ישובים קטנים היא חיונית ביותר וחשיבותה אף עולה על הצורך בהקמת ערים בודדות גדולות ביהודה ושומרון".

אני מחשיב את הישובים הקטנים כאמצעי להתפרסות בשטח, אבל אני חולק על כך כי "חשיבותם עולה על הצורך בהקמת ערים גדולות".

כל צורת התישבות תורמת את תרומתה, ובמידה ואחת לא באה במקומה של השניה, הרי יבורך כל מבצע התישבותי, ללא הבדל צורה. אבל כדאי שנדע כי המפתח ליצירת תנופה התישבותית רחבה, לשבירת הקיפאון ולסגירת האופציה הפלשטינאית בהקדם האפשרי, הוא בהקמת ערים גדולות וביחוד בהקמת עיר בירה לשומרון.

לרעיון הישוב הקהילתי יתרונות רבים:

- א. אפשרות פריסה ופזור מקסימאלי בשטח, ויצירת נוכחות יהודית בכל פינה.
- ב. ניצול כל פיסת קרקע שלא מספיקה לעיר או כפר, לשתילת חיים יהודיים במקום.
- ג. יצירת סגנון חיים שקט ואינטימי בישוב קהילתי, בתוספת עדיפות אקולוגית ואקלימית, ישמשו תמריץ לרבים היושבים בגוש דן, לעקור מן השפלה להר.

מאידך קיימת בצורת התישבות זו כמה מגבלות קשות, שיצמצמו במידה ניכרת את תפקידה באכלוסם המסיבי של יהודה ושומרון. ובלי השענות על ערים גדולות, עצם קיומם יהיה פרוכלמתי.

- א. פיתוח ובנוי ישוב כזה הרבה יותר יקר, (ראה פרק ג' השוואת עלויות).
- ב. אין אפשרות בישוב כזה לספק את המגוון הרחב של צרכי אדם תרבותי.
- ג. התקנון המוצע לישוב קהילתי ירתיע רבים מלהצטרף אליו, (על כך בפרוטרוט בסעיף הישוב הקהילתי).
- ד. לישוב קטן אינטימי וסגור, ללא תשתית משקית ואידאית משותפת - אורכות סכנות חברתיות.
- ה. אין בכוחם של ישובים מסוג זה להדביק במידה משמעותית ובמהירות הדרושה את הפער הדמוגרפי ביהודה ושומרון.

רק פיתוח מידי של ערים, וביחוד עיר גדולה במרכז שומרון, יכול ליצור מוקד מושך של מועמדי שכון רבים, ללא צורך בתמריצים ותטבות כל שהן.

סלילת כבישים טובים תקרב את הישובים החדשים למרחק של 20-30 דקות נסיעה מגוש דן. גם אשכולות של ישובים קהילתיים, בתוספת מרכז כלכלי ותרבותי, לא מסוגלים לספק את כל צרכי האדם התרבותי. גם עיר קטנה לא תספק לאדם השכלה גבוהה, תאטרון וקונצרטים, בית חולים, מוזיאונים, וכל המגוון הרחב של מסחר, מלאכה, בנקאות וכו'. לכל זה דרושה עיר גדולה.

גם למען קיומם ושגשוגם של הישובים הקהילתיים, וריבויים, יש הכרח ליצור מרכז עירוני גדול, שיהווה מוקד משיכה ומקרין על סביבתו. רק בצל עיר כזו יצמחו ויצליחו גם ישובים קהילתיים. מסיבה זו ומסיבות אחרות, בעלי משקל מכריע יש לשאוף להתחיל בהקדם, בהקמת עיר מרכזית בליבו של השומרון. זאת צריכה להיות עיר יוקרה, מיועדת למאות אלפים, עם תכנון נאה ופתוח מעולה. משוכצת גנים וככרות. יש להקים בה שירותים ברמה גבוהה בכל התחומים: מסחר, מלאכה, בריאות, חינוך ותרבות, בידור, ספורט ואדמיניסטרציה. יש להקים בה איזור תעשייה מרשים ולהפנות לשם מפעלים רבים. יש להקים בה בתי מלון מכל הדרגים. בשלבים המוקדמים ביותר יש לגשת להקמת בית חולים, מוסדות חינוך תיכוני וגבוה, אולמי ספורט, תיאטרון וקונצרטים, לעודד בנית וילות ולמסור קונצסיות ליוזמה פרטית, לפיתוח מגורים מסחר ומפעלי בידור.

מנסיוני האישי ובהסתמך על דעת מתכננים רבים, יש לי יסוד איתן לקבוע, כי הקמת עיר כזאת - וביחוד קידומה - היא משימה יותר קלה מאשר הקמת עיר קטנה, וסיכווי הצלחתה רבים יותר לאין שעור.

דוגמאות מה יכולות לשמש באר-שבע, לעומת אופקים, נתיבות ושדרות.

סיכווי השגשוג ומהירות הפיתוח של עיר בשומרון רבים יותר משל באר-שבע בגלל קרבתה של עיר זו והיותה אלטרנטיבה לגוש דן.

העיר הזאת חיש מהר תיהפך לכח משיכה למתישבים מן הארץ ומן הגולה, ותוך זמן לא רב תהווה גם מרכז לערביי הסביבה בגלל רמת השירותים שלה כמסחר, מלאכה, בריאות ואדמיניסטרציה.

העיר הזאת בהיותה מרוחקת רק 30 דקות נסיעה מגוש דן, תהיה מין תל-אביב עילית, משופרת ומשוכללת ממנה ועדיפה מבחינה אקולוגית ואקלימית.

סגולתה הנוספת של התחלת הקמת עיר זו, בצורה שתאיתי לעיל, היא בכך שעם הזמן תתחיל לבנות את עצמה ללא צורך של עידוד והשקעת משאבים ממלכתיים, כי אם על ידי משיכת הון ומפעלים יהודיים מן הארץ והתפוצות. היא גם תאיץ בהקמת ישובים קהילתיים סביבת ברדיוס של 15-20 ק"מ.

יחד עם הישובים הקהילתיים שיקומו סביבה יווצר - אחרי זמן לא רב - גוש יהודי איתן שיהווה מוקד דימוגראפי וכלכלי רב משקל בשומרון.

מכל הסיבות הנ"ל אני רואה בראשית הקמת עיר המרכזית בשומרון צעד מכריע לסגירת האופציה למדינה פלשתינאית, ועקירת כל רעיון של נטישתו את השומרון.

לכן עלינו למקד את מאמצינו על איתורה המידי, תיכנונה וראשית הקמתה של עיר השומרון ולעשות זאת במקסימום צנעה, קצב ועוצמה.

הערה 5: לסעיף "נכסי האגודה"

שם נאמר "האגודה תהיה צד שלישי בחוזה רכישת מבני מגורים וחכירת הקרקע של מבני המגורים, זאת על מנת לוודא שחילופי בעלויות (וחילופי אוכלוסיה - בעקבותיהם) יעשו באורך המתאים את אופי הישוב".

וכן האגודה תהיה בעלת הקרקע והמבנים המשקלים, קרקע או מבני משק אשר יפותחו באיזור מלאכה, תעשיה או מסחר.

אומנם שיטת הישובים הקהילתיים יכולה לענות למשאלותיהם של אנשים מסוימים, ולהיות אפילו דחף להתארגנות להתישבות ביהודה ושומרון. אבל ברור מראש, כי יימשך לזה חומר אנושי סלקטיבי וממלא זה יגביל את ההיקף ומספר המועמדים. אבל בנוסף לכך, הסעיף הנ"ל של התקנון יגביל עוד יותר את מספרם.

יש לזכור, כי בית למגורים או מבנה לעסק הם רכוש שלא תמיד נרכש בנקל, רכוש זה, על פי רוב, מהווה יסוד חומרי עיקרי למשפחה. ערכו של רכוש זה עולה עם שגשוגו של הישוב או של השוק הארצי. המגבלות הנ"ל שבתקנון יצמצמו את ערכו הכספי של רכוש המשפחה, שכן הוא לא יוכל להופיע בשוק הקונים החופשי. מן המפורסמות הוא, כי מבנה הבנוי על קרקע פרטית, ערכו בשוק הפרטי רב יותר מאשר על קרקע קרן הקיימת לישראל או המדינה. המגבלות הנוצרות על ידי התקנון הנ"ל, לגבי השוק החופשי הן גדולות יותר לאין שעור, ועובדה זו, תרתיע רבים מלקשור את גורלם החומרי בצורת חיים זו.

אין להתעלם גם מכך, כי חיים בישוב של כמה מאות משפחות שנבחרו באופן סלקטיבי, עם מגבלות של זרימה ותחלופה חופשית של אוכלוסייה, וכל זה ללא בסיס קונסטרוקטיבי ואידאי משותף, ורק על יסוד הכרות אישית - עם כל אחד - טומן בתוכו סכנות חברתיות שיכולות לפגוע באיכות החיים ובערך הרכוש. מובן מאליו, כי יש לעמוד על כך שהקרקע תמיד תהיה בבעלות הקק"ל, או רכוש המדינה, בשביל להבטיח שהרכוש לא יפול לידיים זרות.

עם זאת יש לקדם בברכה צורת התישבות זאת כאמצעי נוסף למשיכת אנשים לעבור לגור על ההר. חשיבותה המיוחדת של צורת התישבות זאת היא בכך שהיא תגרום לפריסה מירבית ומיידית ברחבי יהודה ושומרון, ליצירת תאיי חיים בכל פינה. אולם הצלחת הדבר מותינת בקרבת יחסית ליער גדולה ומפותחת.

פרק ב': השוואת עלות הדיור בין השפלה ובין יהודה ושומרון

(לפי מחירי אמצע שנת 1978)

עלות יחידת הדיור מורכבת משבעת הסעיפים הבאים:

1. פיתוח ארצי או איזורי.
2. חבור הישוב למערכת האיזורית
3. מבנים ציבוריים ומגרשים עירוניים.
4. פיתוח שכונתי.
5. פיתוח צמוד (החצר או המגרש).
6. המבנה.
7. הקרקע.

סעיף 1: פתוח איזורי

תנאי מוקדם לפתוח תנופה התישבותית מסיבית ביהודה ושומרון, היא בצוע מערכת שרותים איזוריים: כבישים ארציים או איזוריים, מובילי מים ופיתוח מקורות מים, חשמל וטלפון.

לצערי, אין לעיני תוכנית אב איזורית מוסכמת ומוסמכת, שכן רק היא קובעת, על רקע נתונים בדוקים, את מקומם ואופיים של הישובים החדשים. ורק בדרך זו ניתן לקבוע את מערכת השרותים האיזוריים.

עיינתי בסכמה של עשרת כבישי הרוחב שבתכנית. היא נראת לי מוגזמת, בלתי רציונלית אולי שרירותית, אבל לפחות יכולתי, פחות או יותר, לעמוד על הצרכים שאין עליהם ערעור. הגעתי לאומדן של כ-150-170 ק"מ קווים ראשיים שיעלו - כ-1.50 מליארד \$ במחירי אמצע 1978, וזה לפי פרוט כדלקמן:

כביש בעל שני נתיבים בטנדרט של נסיעה מהירה (90 ק"מ לשעה), וכתנאים הטופוגרפיים של יהודה ושומרון - יעלו 7 מיליון \$ הק"מ.

קו מים בעל קוטר מ-10"-14", 600.000 \$ הק"מ.

חשמל - קו מתח גבוה - 350.000 הק"מ.

טלפון - תבור ע"י כבל חת קרקעי - 600.000 \$ הק"מ.

מובן שאת ההוצאה הזו אין להעמיס על מספר מצומצם של יח"ד.

לצורך חישוב העלות קבעתי מסגרת של 100,000 יח"ד לפחות, שאיננה גדולה כלל והינה בהישג יד הרבה לפני שנת האלפיים.

כאן המקום לחזור ולהדגיש שוב כי הצורך בפיתוח עירוני בשומרון איננו הכרח פוליטי, לאומי, בטחוני בלבד. הוא גם צורך אורבני ממדרגה ראשונה. הצפיפות והדחיסות של האוכלוסיה ברצועת החוף עברה כבר מזמן את גבול המותר מכל בחינה שהיא. תוספת מאות אלפים תושבים נוספים בגוש דן גובל בקטטורופה. המוצא היחידי להמשך הבניה העירונית במרכז הארץ הוא במזרח.

האם הפיתוח האיזורי הקיים ברצועת החוף - 20-30 ק"מ צפונה ודרומה מת"א - מסוגל לקלוט 100,000 יח"ד ללא השקעה נוספת?

בקטע חוף שהזכרתי גרות למעלה מ-1.5 מיליון נפש. מצב השרותים האיזוריים שם, בכל רע, וזה גורם לסבל רב לאוכלוסיה. לכאורה אפשר לטעון, כי במצב הכספי של המדינה, אפשר עדיין להמשיך לחיות גם ככה, ולהמנע מהשקעות נוספות. אפשר גם במצב חמור זה להוסיף בית או קבוצת בתים פה ושם. אולם אי אפשר להעמיס על השרותים הקיימים עוד 100,000 יח"ד, זה כמעט בלתי אפשרי גם מבחינת קרקע פנויה. הרזרבה המסיבית היחידה שנשארה עדיין לבניה עירונית היא חולות ראשון לציון ודרומה של אשדוד המרוחק כבר מת"א כ-45 ק"מ.

ואשר לשרותים, במקרה של תוספת חצי מיליון תושבים, אין אפשרות פיזית לתשארם כפי שהם גם במחיר של סבל לתושבים. אין מנוס מלגמור את נתיבי אילון. זה בלבד השקעה של 1.5 מליארד \$, אחרי שהושקעו בהם קרוב למליארד עד עתה. אי אפשר שלא לפתור את בעיית הרחקה מי-כיוו, המצריך השקעה של מליארד \$ נוספות. לא ניתן יהיה לקיים תחבורה ציבורית תקינה מבלי לגמור את

התחנה המרכזית, שגם היא תעלה מליארד נוסף. יש לפתור את בעיית האשפה בחירייה, להרחיב כבישים רבים בין עירוניים ושכונתיים, להחליף צנרת של מים וביוב תוך הריסת כבישים, מדרכות ולפעמים גם מבנים. במקרים מסוימים יש להפקיע קרקע ולשלם פיצויים. לא ניתן לקבוע את מלוא העלות של הרחבת המערכת האיזורית בגוש דן במקרה של תוספת 100,000 יח"ד מבלי לערוך מחקר רציני וממושך. אומדן של השקעת עשרה מליארד \$ להכשרת המערכת לשם קליטת 100,000 יח"ד נוספות - הוא זעיר וצנוע ביותר. באופן כזה עלות המערכת האיזורית בגוש דן תעלה 100.000 \$ לפחות לכל אחד מ-100,000 יח"ד שיתוספו שם.

סעיף 2: חבור הישוב למערכת האיזורית

כאן לפנינו שני נעלמים הקובעים את עלות החבור ליח"ד.

א. מרחק הישוב מן הרשת האיזורית.

ב. גודל הישוב אותו אנו מחברים.

באשר למרחק, הנחתי מרחק ממוצע של ישוב, מן הרשת האיזורית, ל-4 ק"מ. מרחק ממוצע זה לא יגדל גם אם לא נבצע את כבישי הרוחב, כמוצע בתוכנית, המרוחקים זה מזה בכ-10 ק"מ. ואשר לגודל הישוב אותו אנו מחברים, לכך משמעות מיוחדת, שכן את הוצאות החבור יש לחלק על מספר היחידות שבו. יהיה חבורו של ישוב קהילתי צנוע כאשר יהיה, הוא יעלה פי כמה יותר לכל יח"ד מאשר לעיר בת 20,000 יח"ד. באשר במקרה ראשון יש לחלק את עלות החבור על 500 יח"ד לכל היותר בלבד.

לאחר שאני יוצא מהנחה, כי האחוז המכריע של המתישבים היהודיים יגור בערים, בחרתי לצורך השוואה עלויות, בדגם של ישוב עירוני ממוצע של 20,000 יח"ד או 75.000 נפש, עם צפיפות מגורים ממוצעת של 12 יח"ד לדונם נטו בשפלה. לעומת 15 יח"ד לדונם נטו בהר.

תוספת צפיפות של 20% בהר לעומת השפלה לא תגרע מן האפקט האסטתי ואיכות החיים, כי בתנאים טופוגרפיים של 20 מעלות שפוע, יוצר הפרש גובה של 7-8 מטר בין שתי שורות בתים. כלומר שורה אחת תזדקר לעומת השניה בכ-3 קומות.

חישוב עלות חבור ישוב של 20,000 יח"ד אל המערכת האיזורית - ביהודה ושומרון.

כביש	- חבור לישוב במרחק של 4 ק"מ, עם 4 נתיבים או שני חבורים בעלי שני נתיבים כל אחד, יעלו כ-3.5 מיליון ₪ כל נתיב	ס"ה - 56,00.- מיליון ₪
כביש	- מחבר לאיזור התעשיה העירונית באורך של כ-3 ק"מ	21,00.- מיליון ₪
מים	- חבור צנור מוביל לפי 600,000 ₪ הק"מ	2,40.- מיליון ₪
מים	- חבור צנור מוביל לאיזור תעשיה כ-3 ק"מ	1,80.- מיליון ₪
חשמל	- קוי מתח גבוה לפי 350,000 ₪ הק"מ	1,40.- מיליון ₪
חשמל	- קו גוסף לאיזור התעשיה כ-3 ק"מ	1,05.- מיליון ₪
חשמל	- יחידת טרנספורמציה ל-20,000 יח"ד	20,00.- מיליון ₪
טלפון	- חבור לישוב לאורך 4 ק"מ לפי 500,000 ₪ הק"מ	2,00.- מיליון ₪
טלפון	- חבור לאיזור תעשיה כ-3 ק"מ	1,50.- מיליון ₪
טלפון	- מרכזת ל-30000 קווים	15,00.- מיליון ₪
טלפון	- ציוד למרכזת ת-30,000 קווים	60,00.- מיליון ₪
ביוב	- מכון טהור ל-20,000 יח"ד בתוספת איזור תעשיה מחייב 400 דונם לפי 30,000 ₪ הדונם	12,00.- מיליון ₪
ביוב	- מכון שאיבה	3,00.- מיליון ₪
ביוב	- תוספת חבור מתקנים לאיזור התעשיה	5,00.- מיליון ₪

סה"כ 202,15.- מיליון ₪

עלות החבור של עיר בת 20,000 יח"ד למערכת האיזורית תעלה כ-10,000 ₪ ליח"ד הכל לפי מחירי אמצע 1978.

עלות חבור הישוב של 20,000 יח"ד אל המערכת האיזורית בשפלה.

אינני צופה כל הוצאות חבור ישוב למערכת האיזורית בשפלה, כי לא נראית לי שום אפשרות של הקמת ישוב חדש כל שהוא - עירוני או כפרי. כל תוספת כניה תחבצע בשפלה בחוך או בהמשך לישובים הקיימים.

ההוצאה המקבילה לזו שבהר תהיה:

טרנספורמציה	20,00.- מיליון ₪
מרכזת טלפונית ל-30,000 קווים	15,00.- מיליון ₪
תוספת מחיר מרכזת	5,00.- מיליון ₪
ציוד ל-30,000 קווים	60,00.- מיליון ₪

סה"כ 100,00.- מיליון ₪

או 5,000 ₪ ליח"ד.

סעיף 3: מבנים ציבוריים ומגרשים עירוניים

סעיף זה מתייחס ל-8 הנושאים הבאים:

<u>שם הנושא</u>	<u>העלות בשפלה</u>
חנוך	925,00.- מיליון ₪
בריאות	55,00.- מיליון ₪
דת	25,00.- מיליון ₪
הרבות נוער וספורט	200,00.- מיליון ₪
שטח ציבורי פתוח	50,00.- מיליון ₪
מסחר	35,00.- מיליון ₪
מרכז עיר	170,00.- מיליון ₪
שרותים כלל עירוניים	40,00.- מיליון ₪
	<hr/>
	סה"כ 1,500,00.- מיליון ₪

עלות מבני ציבור ומגרשים עירוניים, בישוב בין 20,000 יח"ד, עולה בשפלה 75,000 ₪ ליח"ד. עלות אותם הנושאים בהר תגיע ל-90,000 ₪ ליח"ד. וזה משום שפיתוח מגרשים בהר עולה כמעט כפליים מאשר בשפלה, וגם המבנים עולים בכ-3%-4% יותר, בגלל יוקר היסודות.

סעיף 4: פיתוח שכונתי

פיתוח שכונתי כולל: כבישים, מים, ביוב, נקוז, תאורה, טלפון, חשמל, וחניות כולל עבודות עפר, וקירות תומכים.

פיתוח זה יעלה בצפיפות מגורים של 12 יח"ד לדונם נטו בהר 20,000 ₪ יח"ד. אם נגדיל את צפיפות הבניה בהר מ-12 יח"ד לדונם נטו ל-15, תקטן ההוצאה ליח"ד ב-20% ותגיע ל-16,000 ₪. אותם השרותים בשפלה - יעלו בישוב בעל סדר גודל דומה, עם צפיפות של 12 יח"ד לדונם - 16,000 ₪ ליח"ד.

סעיף 5: פיתוח צמוד (חצר או מגרש)

פיתוח צמוד כולל: יישור המגרש, קירות תומכים, חניה פרטית, ריצוף, גיבון, סדורי השקייה, רהוט ומחנקים שונים.

עלות הפיתוח הצמוד בהר עם שפועי קרקע של 10 מעלות - 20 מעלות בתנאי של בניית 12 יח"ד לדונם, מגיע לפי מחירי אמצע 1978 לסך של 20,000 ₪ ליח"ד. ע"י הגדלת צפיפות הבניה מ-12 יח"ד לדונם נטו ל-15 יח"ד תקטן העלות ב-20% ותעמוד 16,000 ₪ ליח"ד.

בשפלה עולה פיתוח הצמוד כנ"ל בסך של 8,000 ₪.

סעיף 6: המבנה

לצורך השוואת העלויות של בניית דירה, בחרתי כדגם דירה עממית של 90,000 מ"ר, בת 3.5-4 חדרים, הקמת דירה כזאת צריכה לעלות בשפלה לפי מחירי מאי 1978 כ-300,000 ₪.

אותה הדירה בהר תעלה כ-310,000 ₪
התפרש של 10,000 ₪ נובע מתוספת עלות היסודות.
מחיר זה מתיחס למכנה בלבד ללא כל פיתוח צמוד מסביב.

סעיף 7: קרקע

מחיר הקרקע לבניה עירונית מהווה בשפלה מרכיב חשוב בעלות יח"ד. קשה לקבוע מחיר אחיד לדונם קרקע בגוש דן שכן הוא נע מ-600-700 אלף ₪ לדונם בראשון ועד 1.5-2 מיליון ₪ בהרצליה ורמת השרון.

יש לזכור כי ברשות מנהל מקרקע ישראל כמעט ואין קרקעות פנויים באיזור זה. המלאי המרוכז ביותר של קרקעות לבנין נמצא בחולות ראשון. שם יש גם מחיר זול ביותר. בשלב זה, גם אם נקבל מחיר ממוצע לדונם מיליון ₪, נגיע ל-מאה אלף ₪ הוצאות קרקע ליחיד, ברור מראש כי עם פיתוח הבניה יעלו המחירים, שכן הקרקע ברובה המכריע פרטית.

מחיר הקרקע ביהודה ושומרון נעים בין 500 ₪ לדונם בטרשים ועד 15,000 ₪ אדמה חקלאית מעובדת, לאחר שברור מראש כי עיקר הבניה תתבצע בטרשים, או לכל היותר באדמות מרעה, לא נחטא אם נקבע את חלקה של הקרקע ביח"ד ביהודה ושומרון ב-5,000 ₪ ליח"ד, כולל את ההקצאות לצרכי צבור.

השוואת עלות יח"ד בת 90 מ"ר בבית כן 4 קומות בישוב עירוני של 20 אלף יח"ד - בין יהודה ושומרון וגוש דן.

סעיף ההוצאה	פיתוח איזורי	חבור הישוב למערכת האזורית	מבנים צבוריים ומגרשים עירוניים	פיתוח שכונתי	פיתוח צמוד	המבנה	קרקע	סה"כ
ביהודה ושומרון	15,000	10,000	90,000	16,000	16,000	310,000	300	457,300
בגוש דן	100,000	5,000	75,000	16,000	8,000	300,000	100,000	604,000

פרק ג: השוואת עלות דירה - ביהודה ושומרון - בת 90 מ"ר, בבית 4 קומות
בישוב עירוני של 20,000 יח"ד - עם עלות דירה ביהודה ושומרון בת
90 מ"ר, בבית בודד, על מגרש של 400 מ"ר. בישוב קהילתי.

חבור הישוב למערכת האיזורית:

ע"י בחינה סכמטית ושרירותית קבעתי, לצורך השוואה העלות, מדגם של קבוצת 3 ישובים קהילתיים המונים 1500 יח"ד. אורך החבור למערכת האיזורית בתוספת התפלגות לשם גישה לכל אחת מ-3 הישובים יהיה כ-5 ק"מ.

כבישים - 5 ק"מ לפי 7 מיליון \$ הק"מ	35,00.- מיליון \$
מים - חבור צנורות מובילים לפי 500,000 \$ הק"מ	2,50.- מיליון \$
חשמל - קו מתח גבוה לפי 350.000 \$ הק"מ	1,75.- מיליון \$
חשמל - יחידת טרנספורמציה ל-3 הישובים כ-	4,00.- מיליון \$
טלפון - חבור הישובים 5 ק"מ לפי 500,000 \$ הק"מ	2,50.- מיליון \$
טלפון - מרכזת ניידת או קבוע כ-	12,00.- מיליון \$
	<hr/>
סה"כ	57,75.- מיליון \$

או 38,500 \$ ליח"ד.

בנינים ציבוריים ומגרשים עירוניים - לאחר שכל משפחה בישוב קהילתי תזדקק לכל המוסדות והשרותים, בלי הבדל היכן יבנה, נחשב עלות סעיף זה בישוב קהילתי כבעיר.

פיתוח שכונתי

בישוב קהילתי, ביהודה ושומרון, יעלה לפי צפיפות בניה של 2,5 יח"ד לדונם נטו ולפי סטנדרט מקובל 120,000 \$ ליח"ד.

אם להצניע את הפיתוח כגון: כבישים ומדרכות יותר צרות, נגיע לעלות של 100,000 \$ ליח"ד.

פיתוח צמוד

יישור המגרש, קירות תומכים, חניה ושבילים, יעלו כ-50,000 \$ ליח"ד.

המבנה

הקמת מבנה בודד, חד קומתי, בשטח של 90 מ"ר ברוטו בתוספת מקלט חיצוני יעלה 375,000 \$.

קרקע

400 מ"ר של המגרש יעלו לפי חישוב של 5,000 \$ דונם - 2,000 \$ בממוצע, כולל הקצאת השטחים הציבוריים.

השוואת עלות דירה, ביהודה ושומרון - בת 90 מ"ר, בבית 4 קומות
בישוב עירוני של 20,000 יח"ד עם עלות דירה ביהודה ושומרון בת
90 מ"ר, בבית בודד, על מגרש של 400 מ"ר - בישוב קהילתי.

סה"כ	קרקע	המבנה	פיתוח צמוד	פיתוח שכונתי	מבנים צבוריים ומגושים עירוניים	חבור הישוב למערכת האיזורית	פיתוח איזורי	סעיף החוצאה
457,300	300	310,000	16,000	16,000	90,000	10,000	15,000	בית בעיר בת עשרים אלף יח"ד
670,500	2,000	375,000	50,000	100,000	90,000	38,500	15,000	בית בישוב קהילתי

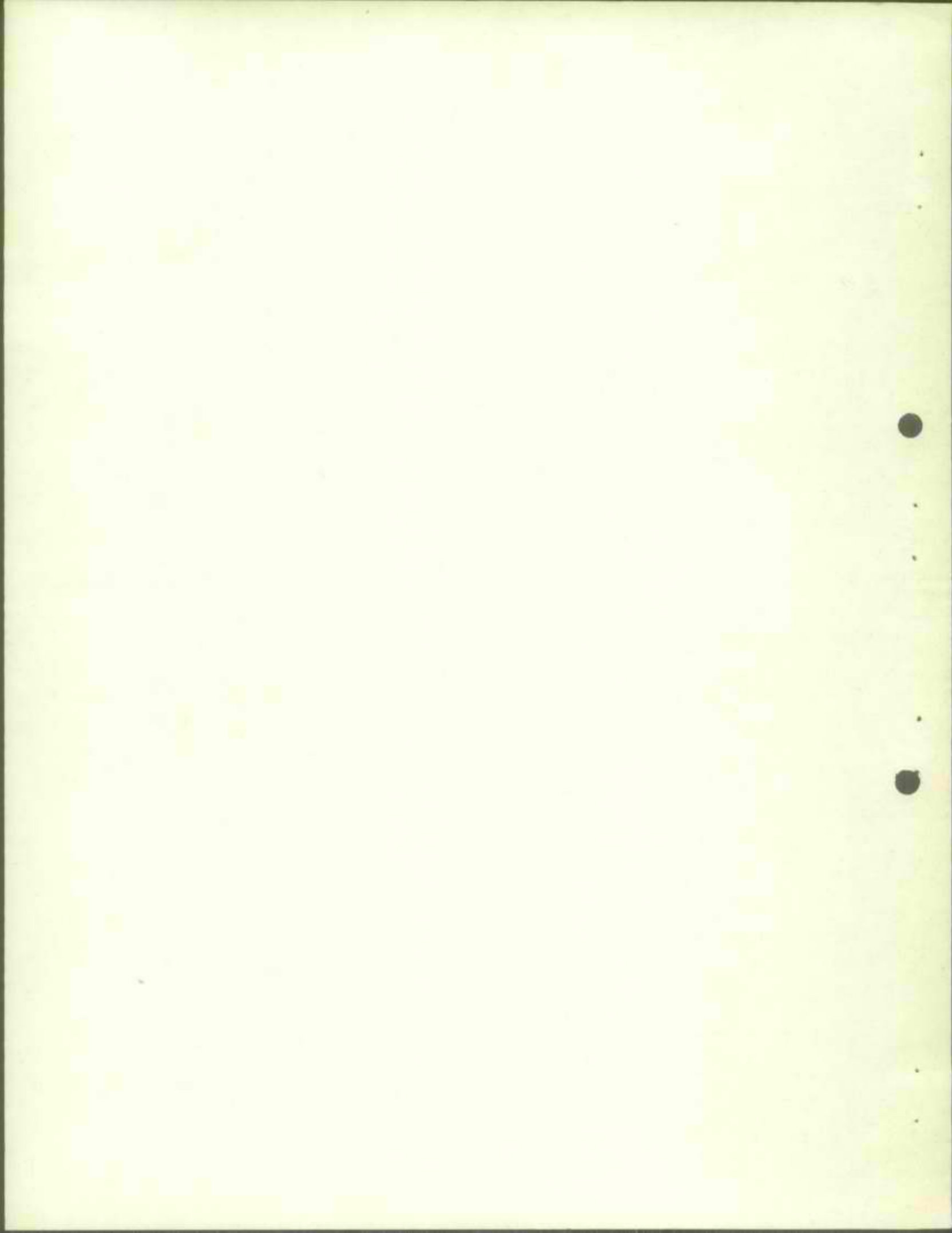
ל ס כ ו ם

1. עלות דירה בת 90 מ"ר בתנאי של התישבות מסיבית, תעלה בשומרון \$ 457,000
  - אותה דירה בת 90 מ"ר בתנאי של התישבות מסיבית, תעלה בגוש דן \$ 604,000 כלומר תוספת של 34%
  2. דירה בת 90 מ"ר בשומרון בבניה עירונית תעלה \$ 457,000
  - דירה בת 90 מ"ר בשומרון בישוב קהילתי תעלה \$ 670,000 כלומר תוספת של 46.5%
- * כל זה כמחירי מאי 1978.

הערה:

בהתיחסנו למחיר יחידת דיור בת 90 מ"ר בישוב קהילתי כונתנו למבנה שבוצע בשלמות לפי התכנית. במקרה של בית בודד, ניתן לכנותו כחדר גה ולחסתפק תחילה בהקמת חלק מן המבנה ובמשך הזמן להשלימו. במקרה כזה, ניתן לצמצם את עלות יחידת הדיור בישוב קהילתי, בשלב ראשון.

מזכירות הממשלה

ש מ ר

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבת הוועדה להתיישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית
העולמית
מיום ג' באייר תשל"ט (30.4.79)

נכח חבר הוועדה: א. שרון - יו"ר

נעדרו חברי הוועדה השרים: ש. ארליך, ז. המר, ע. ויצמן, ד. לוי, ח. לנדאו,
מ. נסים, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: א. אביחי, מ. דרובלס, ר. וייץ, א. כץ.
ע. לוינסקי, ט. פרידמן, מ. ריבלין, מ. שפירא, א. שנקר,
א. תבין

- א. בן מאיר - משרד החקלאות
- א. בראון - משרד החקלאות
- ח. חכם - משרד התעשיה, המסחר והתיירות
- י. מרגלית - משרד הבינוי והשיכון
- סא"ל ד. סתו - צבא הגנה לישראל
- ש. רביד - החטיבה להתיישבות, ההסתדרות הציונית
העולמית.
- א. ליסנסקי - מזכיר הוועדה

סדר היום: הת/21 ההתיישבות בגליל - הקמת המצפים
הת/22 ההתיישבות החדשה

בפרוטוקול זה 3 דפים

המנהל הכללי של החטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית פותח.

בדיון משתתפים: השר א. שרון וה"ה א, בראון, ש, רביד וח. חכם.

מ ח ל י ט י ט: בהמשך להחלטה מס' הת/9 של הוועדה להתיישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית מיום י"ב בשבט תשל"ט (7.2.79), רושמת הוועדה לפניה את דבריו של המנהל הכללי של החטיבה להתיישבות לעניין המצפים בגליל, כדלקמן:

(א) תוכנית המצפים נועדה לקדם את פריסת האוכלוסיה היהודית בגליל ההררי, ולרתק את השמירה על קרקעות המדינה על-ידי נוכחות ומגורים במקום;

(ב) תוכנית פריסת המצפים מתחלקת לשלושה סוגים:

(1) אתרים שבהם הוחלט כבר על יישובי קבע, אולם מסיבות קרקעיות או תקציביות לא ניתן עדיין להקים את היישובים. למצפים אלה יכנסו גרעיני הקבע המיועדים ליישובים, והם יהיו הראשונים להפיכתם ליישוב עם הקצאה נאותה של משאבים והסדר הבעיות הקרקעיות, סך כל היישובים שהקמחם מתבצעת בדרך זו הוא: 3 באיזור תפן, 3 באיזור צלמון ו-1 באיזור שגב.

(2) אתרים שבהם יש סיכוי להקמת יישוב, מבחינה קרקעית-טופוגרפית בעתיד הקרוב. מצפים אלו יוקצו לתנועות ההתיישבותיות בהתאם למספר הגרעינים שלהם, לסמיכות הגיאוגרפית ליישובים הקיימים, לאפשרויות הפיתוח והרצון לסייע בקליטתם של בני המושבים בגליל, סה"כ האתרים במסגרת זו, אשר יהפכו בעתיד ליישובים, הוא 14.

(3) 9 אתרים יפותחו כמקומות מגורים לקבוצות קטנות שאינן קשורות בהכרח לקבוצות התיישבותיות מכיוון שאתרים אלה קטנים מדי לפיתוח יישובים קונבנציונאליים.

(ג) עלות הפעולה הנ"ל כ-250 מליון ל"י, שאושרו לפעולה על-ידי הנהלת הסוכנות היהודית; הפעולה עצמה מיועדת להסתיים עד תום שנה זו,

(ד) עד סוף חודש מאי תושלם הדרך ומשטחי ההקמה של המבנים ל-6 מצפים, כאשר הדרך והמשטחים ל-10 מצפים אחרים כבר הושלמו.

(ה) למצפים הגדולים הוזמנו מבנים טרומיים מחברות קבלניות בארץ ולמצפים קטנים יובאו מבנים משפחתיים מחו"ל.

הת/22 ההתיישבות החדשה

יו"ר הוועדה פותח,

בדיון משתתפים: השר א. שרון וה"ה ש, רביד, סא"ל ד. סתו, וא. בראון.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה

ה י ש י ב ה   נ נ ע ל ת

מוכירות הממשלה

ש מ ר

פרוטוקול
ישיבת הועדה לענייני התיישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית
י"ג בניסן תשל"ט - 10.4.79

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ז. המר, ח. לנדאו,
מ. נסים, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: מ. דרובלס, ר. וייץ, מ. ריבלין,
א. תבין.

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, ע. ויצמן, ד. לוי.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: א. אביחי, א. כץ, ע. לוינסקי,
ט. פרידמן, מ. שפירא, א. שנקר.

שר המשפטים	-	ש. תמיר
המנהל הכללי, משרד החקלאות	-	מ. בן-מאיר
משרד הבטחון	-	ש. ארד
משרד החקלאות	-	א. בראון
לשכת שר החינוך והתרבות	-	ב. דל
משרד התעשיה, המסחר והתיירות	-	ח. חכם
לשכת שר הפנים	-	א. יעקובוביץ
משרד הבינוי והשיכון	-	י. מרגלית
צבא-הגנה-לישראל	-	סא"ל ד. סתו
משרד החינוך והתרבות	-	ר. ענבר
החטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית	-	ש. רביד
הקרן הקימת לישראל	-	י. שמיר
מזכיר הועדה	-	א. לישנסקי

- סדר היום : הת/16 בינוי בישובים החדשים
- הת/17 פעילות משרד התעשיה, המסחר והתיירות בישובים החדשים בגליל
- הת/18 מצב החינוך בישובים של ההתיישבות החדשה
- הת/19 ההתיישבות החדשה
- הת/20 בית-אל
- בינוי/.

בינוי בישובים החדשים

16/תת

ראש המינהל לבנייה כפרית במשרד הבינוי והשיכון וראש החטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית מדווחים בנושא בינוי בישובים החדשים.

כדיון משתתפים: השרים א. שרון, ח. לנדאו; ת"ה י. מרגלית, ש. רביד, מ. דרובלס, ר. וייץ וח. חכם.

מ ח ל י ט י ם :

א. הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית, רושמת לפנייה את הודעתו של יו"ר הועדה כי יש בכוונתו לזמן בעתיד הקרוב ישיבה עם ראש-הממשלה, שר האוצר, שר הבינוי והשיכון ושרים אחרים הנוגעים בדבר - בענין הצורך בבנייה נוספת בתחומי ההתישבות החדשה.

ב. בהמשך לעיל להטיל על משרד הבינוי והשיכון והחטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית, להגיש בדחיפות ליו"ר הועדה להתישבות מפרט משותף של הצרכים המידיים בתחומי הבנייה בהתישבות.

המשך הדיון נדחה.

פעילות משרד התעשייה, המסחר והתיירות, בישובים החדשים בגליל

17/תת

מתאם פעולות הממשלה בגליל סוקר את פעילות משרדו בנושא מסחר ותעשייה בישובים החדשים בגליל.

(סקירתו של מתאם פעולות הממשלה בגליל רשומה בפרוטוקול המילולי של הועדה להתישבות מיום י"ג בניסן תשל"ט ÷ 10.4.79).

מצב החינוך בישובים של ההתישבות החדשה

18/תת

נציגת משרד החינוך והתרבות סוקרת את פעולות משרד החינוך והתרבות בתחום החינוכי בישובים החדשים ביהודה, שומרון, בקעת הירדן, רמת הגולן וחבל עזה.

מ ח ל י ט י ם הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית רושמת לפנייה בסיפוק רב את סקירת משרד החינוך והתרבות בישובים החדשים של יהודה, שומרון, בקעת הירדן וחבל עזה.

/התישבות

הת/19 ההתישבות החדשה

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. נסים, ש. תמיר; א. שרון וה"ה א. בראון
מ. דרובלס, ר. וייץ וש. רביד.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

הת/20 בית-אל

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ח. לנדאו, ז. המר;
ה"ה ר. וייץ, י. מרגלית, מ. דרובלס, ו.א. בראון.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ה י ש י ב ה   כ נ ע ל ת

מוכירות הממשלה

ש מ ו ר

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבת הועדה לעניני התיישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית
י"ג בניסן תשל"ט - 10.4.79

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ז. המר, ח. לנדאו,
מ. נסים, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: מ. דרובלס, ר. וייץ, מ. ריבלין,
א. תבין.

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, ע. ויצמן, ד. לוי.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: א. אביחי, א. כץ, ע. לוינסקי,
ט. פרידמן, מ. שפירא, א. שנקר.

שר המשפטים	-	ש. תמיר
המנהל הכללי, משרד החקלאות	-	מ. בן-מאיר
משרד הבטחון	-	ש. ארד
משרד החקלאות	-	א. בראון
לשכת שר החינוך והתרבות	-	ב. דל
משרד התעשיה, המסחר והתיירות	-	ח. חכם
לשכת שר הפנים	-	א. יעקובוביץ
משרד הבינוי והשיכון	-	י. מרגלית
צבא-תגנה-לישראל	-	סא"ל ד. סתו
משרד החינוך והתרבות	-	ר. ענבר
החטיבה לתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית	-	ש. רביד
הקרן הקימת לישראל	-	י. שמיר
מזכיר הועדה	-	א. לישנסקי

- סדר היום : הת/16 בינוי בישובים החדשים
- הת/17 פעילות משרד התעשיה, המסחר והתיירות בישובים
החדשים בגליל
- הת/18 מצב החינוך בישובים של התיישבות החדשה
- הת/19 התיישבות החדשה
- הת/20 בית-אל
- /בינוי.

בינוי בישובים החדשים

16/תת

ראש המינהל לבנייה כפרית במשרד הבינוי והשיכון וראש החטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית מדווחים בנושא בינוי בישובים החדשים.

כדיון משתתפים: השרים א. שרון, ח. לנדאו; ה"ה י. מרגלית, ש. רביד, מ. דרובלס, ר. זייץ וח. חכם.

מ ח ל י ט י ם :

א. הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית, רושמת לפניה את הודעתו של יו"ר הועדה כי יש בכוונתו לזמן בעתיד הקרוב ישיבה עם ראש-הממשלה, שר האוצר, שר הבינוי והשיכון ושרים אחרים הנוגעים בדבר - כענין הצורך בבנייה נוספת בתחומי ההתיישבות החדשה.

ב. בהמשך לעיל להטיל על משרד הבינוי והשיכון והחטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית, להגיש בדחיפות ליו"ר הועדה להתישבות מפרט משותף של הצרכים המידיים בתחומי הבנייה בהתיישבות.

המשך הדיון נדחה.

פעילות משרד התעשיה, המסחר והתיירות, בישובים החדשים בגליל

17/תת

מתאם פעולות הממשלה בגליל סוקר את פעילות משרדו בנושא מסחר ותעשיה בישובים החדשים בגליל.

(סקירתו של מתאם פעולות הממשלה בגליל רשומה בפרוטוקול המילולי של הועדה להתישבות מיום י"ג בניסן תשל"ט ÷ 10.4.79).

מצב החינוך בישובים של ההתיישבות החדשה

18/תת

נציגת משרד החינוך והתרבות סוקרת את פעולות משרד החינוך והתרבות בתחום החינוכי בישובים החדשים ביהודה, שומרון, בקעת הירדן, רמת הגולן וחבל עזה.

מ ח ל י ט י ם הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית רושמת לפניה בסיפוק רב את סקירת משרד החינוך והתרבות בישובים החדשים של יהודה, שומרון, בקעת הירדן וחבל עזה.

./התיישבות

התשיבות החדשה 19/תת

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. נסים, ש. תמיר; א. שרון וה"ה א. בראון
מ. דרובלס, ר. וייץ וש. רביד.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

בית-אל 20/תת

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ח. לנדאו, ז. המר;
ה"ה ר. וייץ, י. מרגלית, מ. דרובלס, ו.א. בראון.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ה י ש י ב ה   נ נ ע ל ת

הגיוס

גילון-ישוב קהילתי

כ"ט באדר תשל"ט
28.3.79.

מספר:

מז 777 ע"ו - יו הגנ"ל אבסלן.

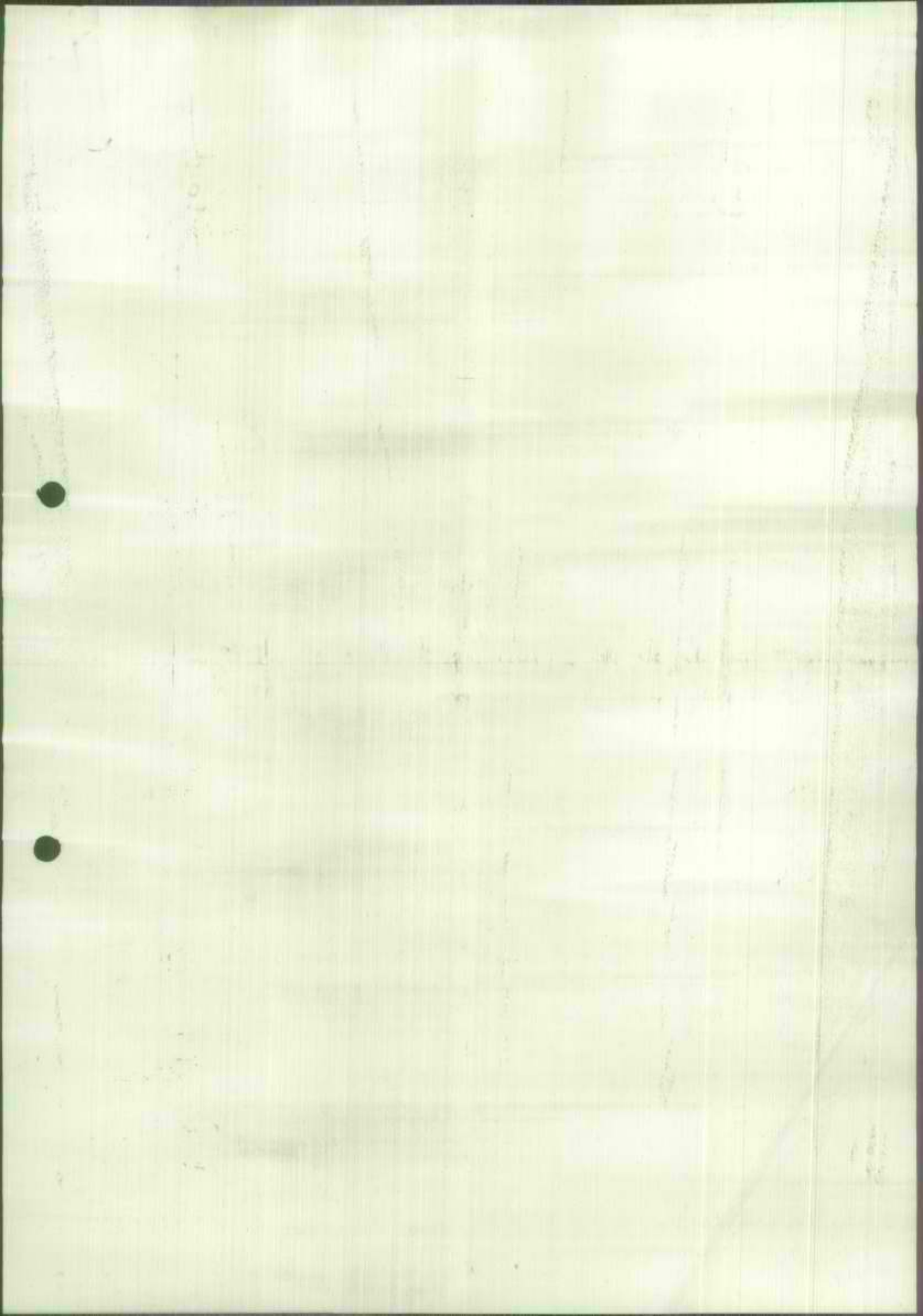
הגיון: גיוס זמני-רשמי

1. רקע:

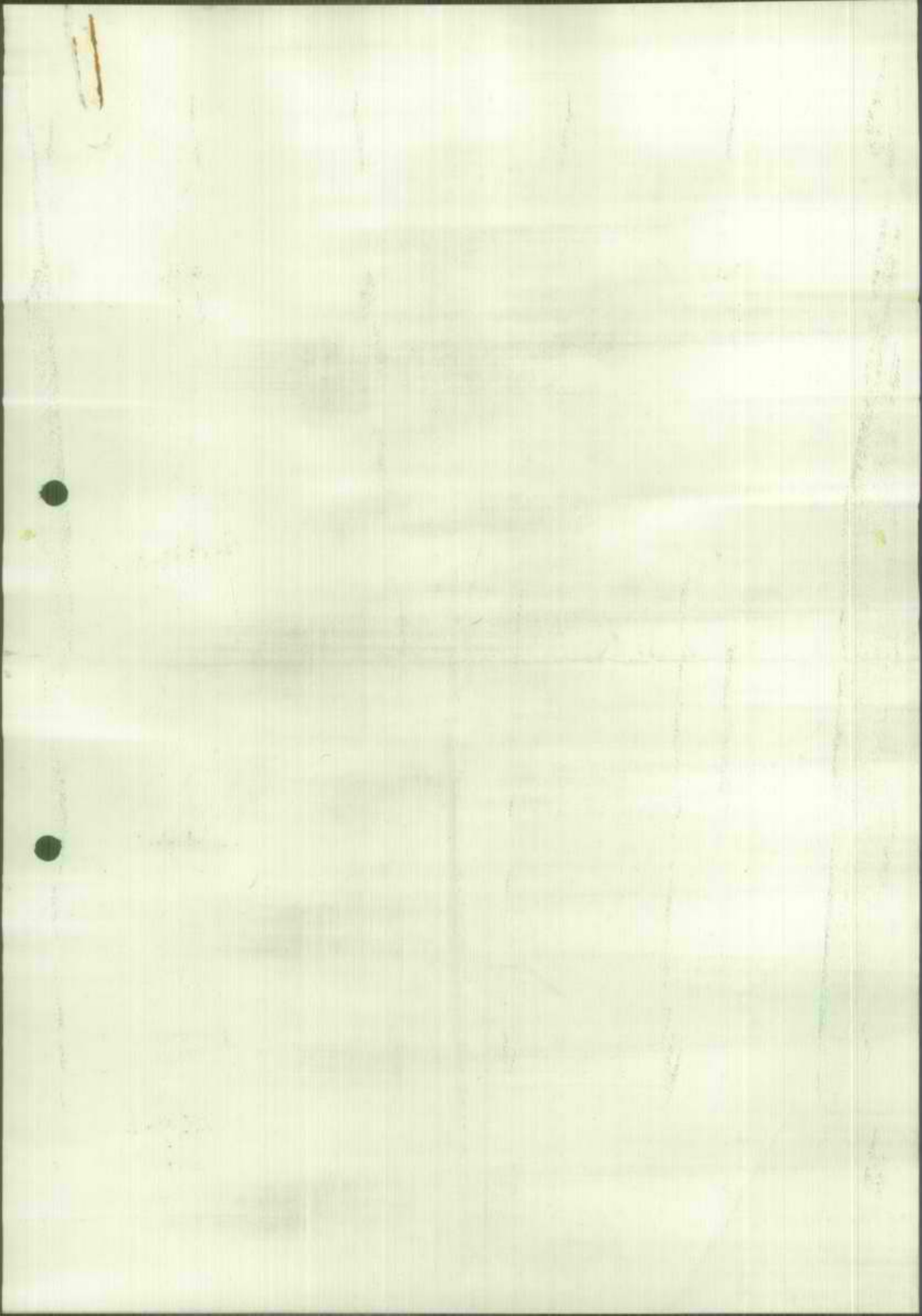
הגיוסין ק"מ לפני 4 עמק, אהמ"ל מקבלת מעמלה א' סלמי וסא"ל ערבו לפ"ק
 את יולד זמני ע"ק קרמל בלוי חרש לטקטיבות א' הגיבור זמני
 קרמל (סקרונגלי מפרטים קרמל בוחק). המעלה בקצמח וסא"ל בלוי
 א' חרש מן בלוי המעמלה המוקדמת זמני מסמלה המרכיב
 המקדמי לתולת המעמלה א' המעלה בקצמח. גיוסין אל"ל זמני למספר
 מילואים-מילואים ע"י יוסף זמני, א"ל ע"ק המרכיב הכוללי הלא זמני
 מלח בלוי עמק מלח עמק זמני את הבלוי לטקטיבות המקדמי,
 המקדמי למעמלה למסמלה מילואים מילואים המרכיב המקדמי.
 כ"מ - בלוי בוחק א' וסא"ל המעלה א"ל קרמל זמני-מילואים זמני,
 זמני ק"מ מילואים בלוי עמק זמני המעלה - א"ל זמני
 ע"ק מילואים-מילואים א"ל זמני מילואים - 2.4.79.

א"ל מילואים 330 מילואים זמני המעלה זמני, בלוי
 בלוי המעלה המעלה א' מילואים זמני זמני זמני זמני
 זמני 20 + 30 מעמלה, א"ל זמני המעלה זמני זמני
 זמני עמק. מעמלה זמני זמני זמני זמני זמני זמני זמני
 קרמל, א"ל זמני זמני זמני זמני זמני זמני זמני זמני
 זמני - 70/80

ה ש ר ד :
 רח' הרמל 16
 ט ל כ ו :
 247542-04
 ת"ד 9264
 ה י מ ה

גילון-ישוב קהילתי

תנו לנו ליהד את הגליל

ת"ד 9264 טל פון:

(04)-247542

ה.י.ה.

כ' באדר תשל"ט; 49.3.79.

הודעת גרעין "גילון"-רפ"ל.

גרעין "גילון" נוסד לפני כ-4 שנים כאשר מספר משפחות מעובדי רפ"ל ביקשו להקים יישוב באזור שגב שבגליל. צורת ההתישבות שבקשו להקים היתה חדשנית ובלתי מוכרת אז: הם בקשו להקים יישוב קהילתי - צורת חיים שאינה קואופרטיבית במישור היצרני אך בעלת זיקה לקואופרציה צרכנית, מוסדות עזרה הדדית ומסגרות המעודדות מעורבות חברתית.

עד מהרה נפוצה שמועת גרעין מיוחד זה והצטרפו אליו תוך זמן קצר כ- 300 משפחות מכל חלקי הארץ.

במשך 3 שנים עבר הגרעין גלגולים רבים - הלעיטו אותו בהבטחות שלא קוימו, הכניסו אותו במסגרות שונות עד שלבסוף הוא הגיע, שבע אכזבות ומותש, למסגרת התאחדות האכרים, אשר שקמה אותו מחדש וקידמה אותו.

במשך השנה האחרונה נעשתה פעולה מקיפה לקראת הקמת היישוב: נקבע איחור הנקודה - גבעת טרשים כק"מ מהכפר הערבי סכנין.

חובר תקנון המתאים לצורת החיים המיוחדת של "יישוב קהילתי", והוכנה תכנית מתאר מפורטת לנקודה.

נותר אך ורק להעלות את הטרקטורים כדי להתחיל בפריצת הדרך אל הנקודה, להקים תשתית לנקודת יישוב בת 400 יח' דיור כמתוכנן ולהתחיל בבניית הבתים כנהוג בהתישבות.

וכאן חלה התפנית - לאחר רכוז אמונה ומאמצים של כל המשפחות להקים את היישוב בשנה תקציבית 1979-80, ולאחר הבטחות חוזרות ונשנות של השלטונות (הסוכנות והממשלה) ליישבונו בשנת 1979-80, נתברר לנו כי גרעיננו איננו ברשימת היישובים שמתחילים לבנותם השנה.

לדעתנו יש כאן קפוח, עוות, והכוונת משאבים לא בכוון אופטימלי. לפי כל הקריטריונים הלאומיים חייבים להעלות אותנו עוד השנה -

- 1 - אתר הנקודה הוא במקום בעל חשיבות בטחונית ראשונה במעלה;
- 2 - הגרעין שלנו הוא הגרעין שיכול להעלות מיידית לגליל את מספר המשפחות הגדול ביותר בין כל הגרעינים הקיימים.
- 3 - גרעין גילון ממתין להתישבות כבר כ-4 שנים ואין גרעין היום בארץ שממתין לעלות לגליל זמן כה רב כמונו.
- 4 - טרם נוסתה צורת ההתישבות האטרקטיבית המוצעת על ידינו, ולכן יש לתת הזדמנות שווה גם לצורת התישבות זו - "יישוב קהילתי".
- 5 - אנו גרעין של התאחדות האכרים ובשנים האחרונות לא יישבו גרעינים של תנועה זו. יש להכיר בה כתנועה שוות זכויות להעלות יישובים.

בהפגנתנו זו הרינו באים למחות כנגד העוול שנגרם לנו וליהוד הגליל, ופונים לכל הגורמים המיישבים בארץ לפעול מיד להקצבת התקציב הדרוש עוד השנה, לשם תחילת יישוב גרעין "גילון" באיתור שנקבע לו, מאפריל הקרוב.

ת"ד 264 פ ט ל ב ו ן
ח י ב ה 1041 247542

בגליל היית? ראית?

← אק כן - חייה אתה לעאל את עצמך

בכל יום מחזה:

מה ציפיתו **ביום** למאן

ישוב הגלים?

גרעין "גילון" *

* גרעין "גילון" נוסד לפני כמעט 4 שנים. הוא מיועד להקים מושבה המארגנת
כישוב קהילתי בסביבת הכפר סכנין, בהם הגלים. הגרעין מנהל למעלה
מ-300 משכחות (!), מתן כמחצית מצולדי הרשות לביטוח אמצעי
לחימה. אצ"ב שאנו ממתינים זמן כה רב - צדיין לא החלו
להקים את יואני. כמה זמן נצטרך עוד להתנתן?

אחרי ציפיה של 4 שנים
אנו רוצים להתישב ק"מ מסכנין
תנו לנו להגשים זאת השנה !

האיתמר הכינעדי
לגבעת גילון

נראכה

מכנין

מוזכירות הממשלה

ש מ ר

פרוטוקול
ישיבת הועדה לעניני התיישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית
כ"ג בשבט תשל"ט - 20.2.79

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ח. לנדאו, מ. נסים.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: מ. דרובלס, מ. ריבליון, א. תבין, מ. שפירא.

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, ז. המר, ע. ויצמן, ד. לוי, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: א. אביחי, ר. ווייץ, א. כץ, ע. לוינסקי, ט. פרידמן, א. שנקר.

שר המשפטים	-	ש. תמיר
שר הבריאות	-	א. שוסטק
משרד החקלאות	-	מ. בן-מאיר
משרד החקלאות	-	א. בראון
משרד הבריאות	-	ע. גרייצר
משרד האנרגיה והתשתית	-	ר. חביב
משרד החקלאות	-	נ. יניב
משרד הבטחון	-	סא"ל ד. סתו
משרד התעשיה, המסחר והתיירות	-	א. עטייה
הקרן הקימת לישראל	-	מ. שמיר
מזכיר הועדה	-	א. לישנסקי

- סדר היום :
- 12/הת חשמל ביישובים החדשים ביהודה ובשומרון
  - 13/הת פעילות משרד התעשיה, המסחר והתיירות ביישובים החדשים ביהודה ובשומרון
  - 14/הת שירותים רפואיים ביישובים החדשים ביהודה ובשומרון
  - 15/הת קרני שומרון

חשמל/.

12/תת חשמל ביישובים החדשים ביהודה ובשומרון
נציג משרד האנרגיה והתשתית פותח.
בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ח. לנדאו, מ. נסים;
ה"ה ר. חביב, א. בראון, מ. שפירא, מ. דרובלס, מ. בן-מאיר
וד. סתו.
ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

13/תת פעילות משרד התעשייה, המסחר והתיירות ביישובים החדשים ביהודה ובשומרון
נציג משרד התעשייה, המסחר והתיירות פותח.
בדיון משתתפים: השרים א. שרון, מ. נסים, ח. לנדאו;
ה"ה א. עטייה, א. בראון, מ. דרובלס וד. סתו.
ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

14/תת שירותים רפואיים ביישובים החדשים ביהודה ובשומרון
שר הבריאות מדווח.
בדיון משתתפים: השרים א. שרון, א. שוסטק, ומר ע. גרייצר.
ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

15/תת קרני שומרון
נציג ההסתדרות הציונית העולמית פותח.
ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת

מזכירות הממשלה

10

ירושלים, י"ח בשבט תשל"ט
15 בפברואר 1979

(282)

אל : חברי הממשלה
יו"ר הנהלת ההסתדרות הציונית העולמית

מאת : סגן מזכיר הממשלה

הנני מתכבד להביא לתשומת-לבכם החלטה מס. הת/8 של הועדה
להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית, מישיבתה
ביום י' בשבט תשל"ט (7.2.79) -:

8/תת" ביצוע החלטות הוועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות
הציונית העולמית

מ ח ל ל י ט י מ , הועדה להתישבות המשותפת לממשלה
ולהסתדרות הציונית העולמית פונה אל משרדי הממשלה והגורמים
הנוגעים בדבר בהסתדרות הציונית העולמית - לבדוק ולהודיע,
אם וכיצד מתבצעות החלטותיה הקשורות בקיום הישובים החדשים
שהוקמו על-פי החלטות הממשלה, ובטיפול בהם."

ב ב ח כ ח
א. לישנסקי

העחק: ראש החטיבה להתישבות של
ההסתדרות הציונית העולמית
עוזר יו"ר לעניני התישבות

מוכירות הממשלה

ש מ ו ר

פרוטוקול
ישיבת הוועדה לענייני התיישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית
העולמית

י' בשבט תשל"ט - 7.2.79

נכחו: חברי הוועדה - השרים: א. שרון - יו"ר, ז. המר, ד. לוי, ח. לנדאו,
מ. נסים, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: מ. דרובלס, א. כץ, ע. לוינסקי,
מ. שפירא, א. חבין, א. שנקר.

נעדרו: חברי הוועדה - השרים: ש. ארליך, ע. ויצמן.

נציגי ההסתדרות הציונית העולמית: א. אביחי, ר. וייץ, ט. פרידמן

- ש. תמיר - שר המשפטים
- א. שוסטק - שר הבריאות
- ש. אבני - המנהל הכללי, משרד הבינוי והשיכון
- ד. בועז - משרד האוצר
- א. ביידץ - מינהל מקרקעי ישראל
- מ. בצראי - משרד התחבורה
- א. בראון - לשכת שר החקלאות
- מ. בן מאיר - משרד החקלאות
- ע. גרייצר - משרד הבריאות
- ר. חביב - משרד האנרגיה והתשתית
- אלוף א. טמיר - משרד הבטחון
- י. מרגלית - משרד הבינוי והשיכון
- א. לוטן - משרד האוצר
- סא"ל ד. סתיו - משרד הבטחון
- י. סיטרמן - משרד התחבורה
- א. עטייה - משרד התעשייה, המסחר והתיירות
- ש. רביד - החטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית
העולמית
- א. שילו - המנהל הכללי, משרד התחבורה

א. ליטנסקי - מזכיר הוועדה

התחבורה ביישובים החדשים ביהודה, שומרון ורמת הגולן	הת/7	סדר היום:
ביצוע החלטות הוועדה להתיישבות המשותפת לממשלה	הת/8	
ולהסתדרות הציונית העולמית		
ההתיישבות בגליל - הקמת מצפים ותכנון יישובי קבע	הת/9	
פרסונל רפואי ושירותים רפואיים ביישובים החדשים ביהודה	הת/10	
ובשומרון		
שונות - דיווח בעניינים שוטפים	הת/11	

.../התחבורה

הח/7 התחבורה ביישובים החדשים ביהודה, שומרון ורמת הגולן

שר התחבורה פותח,

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ח. לנדאו, ד. לוי, ז. המר;
ה"ה א. בראון, י. שפירא, ש. אבני וא. שילו.

מ ח ל י ט י ם להטיל על מתאם פעולות ההתיישבות בשטחים
להביא בפני שר התחבורה את כל הנושאים התחבורתיים של היישובים
ביהודה, שומרון ורמת הגולן - שדורשים פתרון ע"י משרד התחבורה,
בסיועו או מטעמו - על מנת שמשרד התחבורה יוכל לטפל בהם.

הח/8 ביצוע החלטות הוועדה להתיישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות
הציונית העולמית

יו"ר הוועדה פותח,

מ ח ל י ט י ם הוועדה להתיישבות, המשותפת לממשלה ולהסתדרות
הציונית העולמית פונה אל משרדי הממשלה והגורמים הנוגעים
בדבר בהסתדרות הציונית העולמית - לבדוק ולהודיע, אם וכיצד
מתבצעות החלטותיה הקשורות בקיום היישובים החדשים שהוקמו על-פי
החלטות הממשלה, ובטיפול בהם.

הח/9 ההתיישבות בגליל - הקמת מצפים ותכנון יישובי קבע

יו"ר הוועדה והמנהל הכללי של החטיבה להתיישבות פותחים.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ש. תמיר, ד. לוי; ה"ה ש. רביד,
ע. לוינסקי, מ. דרובלס, א. בייזץ וא. כץ

מ ח ל י ט י ם:

א. הוועדה להתיישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית
העולמית רושמת לפניה את הודעתו של המנהל הכללי של
החטיבה להתיישבות כי במסגרת יישוב הגליל יוקמו שם
ובהקדם האפשרי 29 מצפים כאשר לכל אחד מהם יהיו בין
300-400 ועד 4000 דונם קרקע בבעלות המדינה, באיזורים
שונים. מצפים אלה ייושבו ע"י גרעיני התיישבות וימומנו
באמצעות תקציב שרוכז למטרה זו בחטיבה.

ב. לאשר את הצעתו של שר הבינוי והשיכון להעמיד על סדר יומה
של הוועדה להתיישבות את עניין יישובי הקבע בגליל.

הת/10 פרסונל רפואי ושירותים רפואיים ביישובים החדשים ביהודה
ובשומרון

יו"ר הועדה ושר הבריאות פותחים.

בדיון משתתפים: השרים ז. המר, א. שוסטק, ד. לוי, ח. לנדאו,
א. שרון; הי"ה ע. גרייצר, מ. דרובלס, וא. עמיר.

מחליטים לבקש את שר הבריאות לבוא בדברים עם שר
הבטחון ועם קופות החולים ובתי החולים האיזוריים, על-מנת
לפתור את בעיות הפרסונל הרפואי והשירותים הרפואיים ביישובים
החדשים ביהודה ובשומרון.

שר הבריאות ידווח בעוד שבועיים לוועדה השרים בנדון.

הת/11 שונות - דיווח בענינים שוטפים

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ד. לוי, ש. תמיר;
הי"ה מ. דרובלס, ש. רביד, א. בראון, י. מרגלית.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת

אלון שבות גוש עציון

הועד המקומי טל. 02-04 2699
טל. 02-742188

ב"ה

בס"ד י"ב טבת תשל"ט (11.1.79)

לכבוד

מר אריאל סרון
יו"ר ועדה השרים להתישבות
משרד החקלאות
ירושלים

כבוד השר,

הנידון: תכנית עיבוי גוש עציון.

לאחר דיונים פנימיים בין ישובי גוש עציון, אנו מביאים בפניך תכנית אזורית חדשה לפריסת ההתישבות בגוש.

תכנית זו מציעה בסיכום להוסיף שני ישובים בדגם אלון שבות ומרכז שירותים ותעשייה דומם בלב הגוש אשר יתן פתרון תעסוקתי לאלון שבות ולישובים החדשים.

אנו מטוכנעים שאפשר בנקל לבצע ואף להצליח בהקמת ישובים אלו וזאת לאור הצלחת אלון שבות והביקוש הגדול לדירות הקיים היום במקום.

נודה לך אם תעלה את בקשתנו לדיון בועדה השרים להתישבות ונסמח לפרט את תכניתנו בע"פ במידה הצורך.

בכבוד רב,
משה פריזלר
מזכיר

תפוצה: חברי ועדה השרים
מזכירות הקה"ד
מזכירות איגוד המושבים
מר מ. מושקוביץ, אגודה לפיתוח הרי יהודה

ושבו בנים לגבולם.

SECRET
CONFIDENTIAL

SECRET

SECRET

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

SECRET
CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

תכנית לעיבוי גוש עציוןמבוא

מטרת התכנית היא להביא בפני המוסדות המיישבים רעיונות להרחבת ההתישבות בגוש עציון ולביסוסה. רעיונות אלו גובשו על רקע המציאות הנוכחית בשטח ומתוך ראיית המצב לעתיד בעקבות הארועים הפוליטיים האחרונים. ארועים אלו מתייבים גישה חדשה למבנה ההתישבות בגוש, כדי לאפשר למתישבי האזור קיום עצמאי ואי תלות רבה מדי בגורמים משתנים. רעיון מרכזי זה מתבסס על התנחות הבאות:

- א. תכנית האוטונומיה של ממשלת ישראל בגירסתה החדשה תמומש.
- ב. המינהל העצמי יגרור אחריו גם שליטה בשטח ולא רק באנשים.
- ג. קיום הישובים היהודים בתוך שלטון האוטונומיה יהיה קשה ביותר והתלות בירושלים מסוכנת יותר.
- ד. רצון אמיתי של המוסדות הממלכתיים להמשיך ולקיים את ההתישבות בגוש עציון לאורך ימים ושנים.

ה. "אם אין אני לי מי לי ואם לא עכשיו אימתי..."

נחונים קיימים

בגוש עציון 5 ישובים קיימים וכן 2 ישובים נוספים בפריפריה הקרובה:

1. אלון שבות - מאוכלס בלמעלה מ- 1000 תושבים כולל ישיבת הר עציון. במקום דירות בשכירות ע"י הסוכנות ותכנית "בנה ביתך" לבניה פרטית. חלק מהתושבים מתפרנסים בעבודה במקום (שירותים שונים ומעט עבודה יצרנית) ורובם בעבודות חוץ, בעיקר בירושלים. מספק מעט שירותים אזוריים.
  2. כפר עציון - קבוץ המונה כ- 350 נפש. מעבד מעט מטעים באזור ושאר שטחי העיבוד נמצאים בשפילה. מקיים פי"ס שדה ומעט שירותי חיירות.
  3. ראש צורים - קבוץ המונה כ- 160 נפש. מעט שטחים בשיתוף עם כפר עציון ומגסל עוז בשפילה. מעט שטח מטעים בגוש.
  4. אלעזר - מושב שיתופי תעשייתי המונה כ- 120 נפש. בנוי על עולים חדשים אקדמאים מארצות המערב המפתחים תעשיות עתירות מדע.
  5. מגדל עוז - קבוץ צעיר, מונה כ- 60 נפש. עוסק בחקלאות במסותף עם הקבוצים האחרים ומפחח גידול פרחים ומטעים בגוש. הישובים הסמוכים:
- תקוע - ישוב קהילתי ממזרח לגוש על ספר מדבר יהודה. מונה אוכלוסיה מצומצמת ודורט פתרון להמשך קיומו וביסוסו. לאחרונה נפרצה הדרך בין תקוע לגוש עציון ולעובדה זו יש חשיבות אסטרטגית לאומית עליונה וחשיבות למערך ההתישבות באזור.
- הר גילה - ישוב תדמ שהוקם ע"י מטדד השיכון עבור המטפחות העובדות בפי"ס שדה הר גילה ועבור מטדד הבסחון. מגלה נטיה לפיתוח אופי ההתישבותי כדוגמה אלון שבות.

1941

- 1. ...
- 2. ...
- 3. ...
- 4. ...
- 5. ...
- 6. ...
- 7. ...

- 8. ...
- 9. ...
- 10. ...
- 11. ...
- 12. ...
- 13. ...
- 14. ...
- 15. ...
- 16. ...
- 17. ...
- 18. ...
- 19. ...
- 20. ...
- 21. ...
- 22. ...
- 23. ...
- 24. ...
- 25. ...
- 26. ...
- 27. ...
- 28. ...
- 29. ...
- 30. ...
- 31. ...
- 32. ...
- 33. ...
- 34. ...
- 35. ...
- 36. ...
- 37. ...
- 38. ...
- 39. ...
- 40. ...
- 41. ...
- 42. ...
- 43. ...
- 44. ...
- 45. ...
- 46. ...
- 47. ...
- 48. ...
- 49. ...
- 50. ...

עקרונות לחכניה

- א. חיזוק התפיסה הבטחונית אשר על פיה פרוסים ישובי הגוש כיום. היינו: שליטה על ההר הגבוה. שליטה על כביש ירושלים-הברון. שליטה על ציר הרוחב המוביל לשפילת החוף.
- ב. חיגבור האוכלוסיה היהודית בחבל ארץ חיוני זה.
- ג. חיזוק התשתית הכלכלית והשתרשות במקום.

הצעות לעיבור

לדעתנו, יש להוסיף עוד 2 ישובים לפחות, כדי להמשיך ולקיים את ההתישבות בגוש בכבוד ובביטחה ולהכמיל באופן מידי את מספר התושבים ביהודים באזור.

הנקודות המוצעות לפי סדר העדיפות:

1. אפרת - על כביש הרוחב תקוע-גוש עציון ובקרבת כביש ירושלים-הברון. הקמת ישוב בנקודה זו חיונית ודחופה ביותר וכן אפשרית מבחינת מאגר האנשים המועמדים להתישבות בנקודה זו. כדי להתגבר על "עכבות נפשיות" נקרא לישוב זה אלון שבוח ב' או הרחבת המרכז האזורי באלון שבוח. להקמת ישוב בנקודה זו יתרונות בטחוניים ברורים שאין צורך לפרטם וכן יתרון התישבותי ביצירת רצף בין הגוש לתקוע וע"י כך יימנע ניתוקו העכשווי של ישוב זה ממרכז האוכלוסיה היהודית באזור. באותו אופן, ישוב זה ישפיע גם על קבוצת מגדל עוד המרוחק ומנותק במקצה מהגוש.
2. אלון שבוח ג' - באזור יער חזני, בטיפולי גוש עציון לכיוון הספילה (כ-2 ק"מ מכפר עציון). הנקודה המוצעת שולטת על כביש הרוחב המחבר את הר הברון ושפילת החוף וכן על ציר האורך המסני: ורקומיה-נחלין-חוסאן-מבוא ביחר. ישוב במקום זה מחזק את האגף המערבי של הגוש ואח רצף ההתישבות היהודית לכיוון הספילה. יש להעיר שבעיית הקרקעות קיימת רק בהצעה הראשונה, "יער חזני" נמצא בבעלות יהודית. אך עם זאת, החיוניות והדחיפות העליונה היא בהצעה מס' 1. ממשלת ישראל חייבת להפוס את השטח במטענת אפרת ו"יפה טעה אחת קודם".

אופי הישובים ואיכלוס

שלושה גורמים מובילים אותנו למסקנה ברורה בקשר לאופי הישוב:

1. מחסור המור בקרקע לחקלאות.
2. הצלחת אלון שבוח כדגם התישבותי.
3. בעיות הקציב וזמן לאיכלוס מהיר.

גורמים אלו מצביעים על היתרון שבהקמת ישוב כדוגמת אלון שבוח. הישוב יחוכנן למסגרת של כ-200 משפחות ויאורגן במסגרת קהילתית על פי הנסיון שהצטבר בחינם זה. המועמדים לאיכלוס הישובים הם: גרעיני אפרת הטונים (ארה"ב, דר. אפריקה וישראלים).

עודף המועמדים של אלון שבוח.

עולים חדשים.

ישראלים טונים.

שתי הקבוצות הראשונות הן מאגר מועמדים קיים, בעלות רבה ניתן לשלבו בחכניות החדשות ולהקים בעזרתן את הישובים. לגרעינים אלו ניתן לצרף מועמדים חדשים שיצטרפו ללא ספק לישובים אטרקטיביים אלו. להערכתנו, ניתן לאכלוס את הישובים בתוך תקופה קצרה ביותר, יחסית, במאות משפחות ובכך להכפיל את האוכלוסיה היהודית באזור באופן כמעט מידי.

אנו ממליצים להתחיל לטפל בגרעינים כבר עתה לקראת העליה על הקרקע במסגרת החיים

החדשה.

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

המגורים בישובים אלו ייבנו בחלקם ע"י משרד הבנוי והשיכון ומשרד הקליטה בבניה
ממשלתית רגילה לצרכי התישבות וקליטה עקלים, ובחלקם בבניה פרטית בבאמצעות חכנית "בנה ביתך".

מבנה ארגוני אזורי

החכנית החדשה תיצור שילוב של מסגרות התישבותיות טובות שתנהלנה חיים עצמאיים נפרדים,
אך תשענה כנלן על מערכת מרכזית שתיקרא להלן: מרכז שירותים ותעסוקה אזורי. מרכז זה אמור
לשפר את רמת השירותים האזוריים ולהרחיב את מקורות התעסוקה לציבור המתישבים.
במרכז זה יהיו:

- א. בנין המועצה האזורית שתוקם בהקדם.
- ב. מוקדי שירותים שונים כגון: חנות כיבוי אש, מגן דוד אדום וכו'.
- ג. מפעלים אזוריים לעיבוד תוצרת הקלאית.
- ד. בתי מלאכה שונים למתן שירותים לישובים.
- ה. מפעלונים ומפעלים לתעשיות מדע של פרטיים וחאגידים, אשר בחלקם כבר נמצאים באלון שבות
ובאלעזר.
- ו. מרכז תיירות, נופש וקניות לתיירים.

המיקום המוצע: מערבית לצומת גוש עציון מכביש ירוטלים - חברון לכיוון אלון שבות ומחנה עציון
השטח נמצא בבעלות יהודיה וניתן לחכנן עליו כבר עתה את המרכז המוצע.

הישובים החדשים והותיקים ישענו על מערכת השירותים והתעסוקה המרכזית שתימצא בלב גוש

עציון, אך כל ישוב יקיים לעצמו מערכת חברתית - אירגונית - משקית נפרדת עם ועד מקומי וכל
המשמטע מכך. השירותים הבטיסטיים: גן ילדים, ביכ"ג, צרכניה ומרפאה וכד' יתקיימו במסגרת

הישובים, ואילו השירותים הנרחבים יותר, ייבחנו ע"י הגוף האזורי שיוקם.

לסיכום: מערכת חדשה זו של התישבות מטולבת עם מקורות התעסוקה מגוונים תהיה לדעתנו, מושכת
ביותר ותאפשר איכלוס מהיר של גוש עציון כ-500 משפחות נוספות תוך זמן קצר יחסית: היא

תיצור מקורות תעסוקה רבים ומגוונים, היא תשפיר את רמת השירותים באזור, תחזק את הבטחון של
המתישבים הותיקים ואת שליטת ישראל בטחים חיוניים, תבטיח המשך קיום הגוש גם בתנאי
האוסונומיה, ותחזק את השתרשות עם ישראל בהרי חברון - ערש האומה העברית.

... ..

... ..

... ..

... ..

- 1. ... ..
- 2. ... ..
- 3. ... ..
- 4. ... ..
- 5. ... ..
- 6. ... ..
- 7. ... ..
- 8. ... ..
- 9. ... ..
- 10. ... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

ההסתדרות הציונית העולמית

המועצה הציונית בישראל

החטיבת לדור ההמשך

האגף להגשמה ציונית תנועת חציב

חבורות ציוניות בונות

ליישוב איזורי ההר והמדבר של ישראל

ו' טבח תשל"ט
5.1.79

לכבוד
חברי וועדת השרים להתיישבות

מאת : מזכירות חצ"ב

ח.י.,

הנדון: בקשה להקמת ישובים תעשייתיים בסיוע תקציב
מנימלי של הממשלה

תנועת חצ"ב הפועלת לגיבוש גרעינים להתיישבות תעשייתית, מבקשת כי וועדת השרים להתיישבות הדון בהקדם באחת מישיבותיה הקרובות, מבקשת תנועת חצ"ב להעלות על הקרקע בחודשים הקרובים באמצעות תנועת המושבים, האיחוד החקלאי והאגף לבניה כפרית של משרד השיכון, קבוצות של מתיישבים להקמת ישובים תעשייתיים בדרום הגולן, צפון בקעת ים המלח, חבל מודיעין ושני עברי הקו הירוק, גוש כוכב-השחר ובגזרה השוכנת מערבית לבית - לחם דרומית לצור-הדסה.

כל אחת מהקבוצות מוכנה לוותר על חלק מירבי מתקציבים המגיעים לה, עם עלייתה על הקרקע, ולגייס את המשאבים הנחוצים בכוחות עצמה.

להלן פירוט לגבי כל קבוצה

הגרעין מונה כ-30 משפחות ובודדים, המבקשים להקים כפר תעשייתי וחירותי בדרום הגולן. החלק האחד של הגרעין יקים ויפעיל מרכז תיירות ונופש בינלאומי על החוף המזרחי של הכנרת. חלק שני יעסוק בהפעלה מספר מפעלי תעשייה ומלאכה אשר הם יביאו עמם ליישוב החדש. חלק שלישי של מתיישבים יקים מפעל גדול לענבי יין ומטעי אבוקדו לייצוא.

אנו מצעים כי תתקבל החלטה להקצאת שטח מתאים עליו יוקם תחילה מרכז נופש ויוצבו מפעלי התעשייה. המתיישבים עצמם יגורו בתחילה בדמי שפירות בטבריה או קצרין. עם התבססותם הכלכלית הם יתחילו להשקיע מכספם בהצבת והקמת מיבני המגורים והתשתית.

אנו מבקשים כי קבוצה ראשונה תוכל להקים את מרכז הנופש כבר בחודש מרס הקרוב על מנת שלא "תפסיד" את עונת הנופש הקרובה על חוף הכנרת המתחילה בדרך כלל בחודש מרץ. כמו כן, ניתן להעלותם למחנה הזמני ברמות שהינו עתה עזוב ומוזנח. חברי הגרעין גם מוכנים למכור את דירותיהם במישור החוף, ולהשקיע התמורה ביישוב חדש.

2/..

ירושלים, רחוב אלחריזי 4 טלפון 39261 (02) שלוחה 485

תל-אביב, רחוב הירקון 109 טלפון 244768

ההסתדרות הציונית העולמית

המועצה הציונית בישראל

החטיבת לדור ההמשך

האגף להגשמה ציונית תנועת חצי"ב

חבורות ציוניות בונות

ליישוב איזורי ההר והמדבר של ישראל

- 2 -

גרעיני פיתחת ירושלים ומודיעין

ב-2 הגרעינים כ-350 משפחות בהם בעלי מפעלי תעשייה, בעלי מסעדות וחברות שרותים שונות, רופאים, מדענים, אנשי מינהל ועסקים, ועובדי התעשייה האזרחית. חברי הגרעינים מבקשים להקים 2 מושבות תעשייתיות. אנו מציעים שבחבל מודיעין משני עברי הקו הירוק יאוחרו שטחים בהם יוצבו תחילה מספר מפעלים תעשייתיים של חברי הגרעינים. בשלב שני ימכרו חברי הגרעינים את דירותיהם במישור החוף וישכרו מיבנים טרומים אותם הם יהפכו בכוחות עצמם ובמימון עצמי במשך הזמן לדירות מגורים לכל דבר, כל אחד בהתאם ליכולתו. יש להוסיף כי במסגרת גרעין זה מתארגנת קבוצה של 100 משפחות מד.אפריקה המוכנים להשקיע מיליוני לירות ביישוב החדש ואף לבוא מד.אפריקה עם בתים מוכנים שהם יבאו ממדינה זו על חשבונם.

חלק מהעולים מצוי באחד ממרכזי הקליטה במרכז הארץ, ובמידה ולא ימצא להם פתרון החיישובותי קבוע, הם עלולים לרדת מהארץ. הקמת 2 המושבות התעשייתיות לא תעלה לממשלה בשום הקציבים.

גרעין ביתיים לצפון בקעת ים המלח

הגרעין מונה כ-35 זוגות צעירים, ומבקש להקים מרכז לתעשיות ושרותים ונופש בחוף הצפוני של ים המלח במחנה העזוב קליה. ניתן לקשור אותו עם גרעין מיצפה יריחו החילוני, אשר הצטרף לתנועת חצי"ב.

2 קבוצות אלה מונות יחד עתה כ-60 משפחות ועשרות בודדים וזוגות צעירים. אנו מבקשים כי תאושר להם להקים את מרכז הנופש על חוף ים המלח, עוד לפני עליהם על הקרקע. כן תאושר הקצאת שטח קטן למכון לחקר אנרגיה השמש כחשתיית לקריה מדעית וטכנולוגית לניצול והפקה מאסיבית של אנרגיה מהשמש, לצורכי היישובים באיזור זה. כן יועלו למקום מספר מפעלי מסחר ותעשייה. גם לפרוייקטים אלה יבויסו על ידינו מירב המשאבים והכספים, ועם היותם ריווחיים ייבנו בכספי המתיישבים מיבני המגורים הראשונים.

גרעין "מגדל הננאל" וגרעין ביתינו

המדובר ב-2 גרעינים חינוכיים, האחד דתי והאחד חילוני. גרעין מגדל הננאל מבקש להקים מדרשה להכשרת בני נוער להתיישבות תעשייתית, והקמת תנועת נוער תעשייתית בערים הגדולות.

חברי הגרעין מבקשים להתיישב בגיזרה שבין צור הדסה לבית לחם. ניתן ליישבם כגרעין חיזוק לצור הדסה שהינו יישוב הנאבק מיזה שנים על קיומו. ביישוב זה

כ-20 משפחות, ואין בו צרכניה וכל שנות המדינה. יקח חצי ארבעה עשר יום. הישור של 35

3/..

8/3 אק' כוכן.

ירושלים, רחוב אלחריזי 4 טלפון 39261 (02) שלוחה 485

תל-אביב, רחוב הירקון 109 טלפון 244768

ההסתדרות הציונית העולמית

המועצה הציונית בישראל

החטיבת לדור ההמשך

האגף להגשמה ציונית תנועת חצ"ב

חבורות ציוניות בונות

לישוב איזורי ההר והמדבר של ישראל

- 3 -

הישוב פנה לתנועת חצ"ב בבקשה לארגן עבורו קבוצה בח 50 משפחות עולים שיעלו על הקרקע בשטח ובמימון עצמי של המתיישבים. יושב כזה יכול לשמש כנקודת גישור בין ישובי גוש עציון לישובי חבל עדולם.

החקציבים להקמת המדרשה לנוער שוליים יבוא מתקציבי צטרד החינוך והרווחה, ופרויקט שכונות המצוקה. שרי החינוך והרווחה כבר נתנו ברכתם ותמיכתם בתוכנית זו, אלא שהם מתנים זאת באישור וועדת השרים להתיישבות והקצאת שטחי אדמה מתאימים.

במשך הזמן ישקיעו חברי הגרעינים מרווחיהם בהקמת מפעלים מתאימים לאיזור זה בענפי המזון, החינוך, התיירות, והבטחון. הגרעין השני "ביחניו" מיטודו של הרב ליחסיץ, מבקש להקים ב"ביחניו" קריה חינוכית לבני נוער יהודיים מחו"ל, וכפר שיהיה קשור לתנועה מיישבת. חברי הגרעין מסוגלים לגייס את כל המטאבים החיוניים להקמת והפעלת קריה זו.

על הגרעין נמנים 120 משפחות מחו"ל, שיעלו ארצה ברגע שיינתן אישור להקמת קריה חינוכית זו. המקום אף אושר כבר על ידי מינהל מקרקעי ישראל אשר יש בו מיבנים מכבישי מים וחשמל, ומה שנחוץ הוא, החלטה של וועדת השרים להתיישבות להקמת קריה חינוכית ויישוב חדש באיזור זה.

האחזריות הימונים וכוכב השחר

אנו מציעים שלכל אחת מנקודות אלה, יועלו 2 קבוצות בנות 25 משפחות כל אחת, והם יוגדרו כמוצבים אזרחיים. שר החקלאות מר אריאל שרון, הבטיח למזכירות חצ"ב לעלות נקודות אלה ביחד עם האיחוד החקלאי, כיוון שאיש אינו יודע עדיין מה ניתן להקים בישובים אלה על מנת שישגשגו מבחינה כלכלית, ולא יהיו לנטל במשך עשרות שנים על אוצר המדינה וכספי הסוכנות היהודית. אנו מציעים שחברי הגרעינים יועסקו בתחילה בעבודות שרותים, הכשרת הקרקע, וסלילת כבישים במדבריות יהודה ושומרון במעמד של קבלני מישנה לאיזור זה, בדיוק שפי שהוקמה בזמנו נווה אטיב בשנותיה הראשונות.

ל ט י כ ו ם

אנו פונים לחברי וועדת השרים להתיישבות, שיעמידו אותנו במבחן המעשה וההגשמה. בהתאם לדברים שפורטו במכתב זה, במידה ולא נעמוד בדבריינו אלה, נדע להסיק את המסקנות המתאימות.

4/..

ירושלים, רחוב אלחריזי 4 טלפון 39261 (02) שלוחה 485

תל-אביב, רחוב הירקון 109 טלפון 244768

ההסתדרות הציונית העולמית

המועצה הציונית בישראל

החטיבת לדור ההמשך

האגף להגשמה ציונית תנועת חצ"ב

חבורות ציוניות בונות

ליישוב איזורי ההר והמדבר של ישראל

- 4 -

אין כל סיבה נראיה לעיני, למשוך אותנו וראוי שנענה בחיוב או בשלילה כדי שנדע כיצד להמשיך ולקדם העלאהם של גרעינים אלה וגרעינים נוספים, שאנו עוסקים בגיבושם למרחביה ההרריים והמדבריים של ישראל.

זאת ועוד, אחת ממטרותינו, שלכל ישוב שיוקם על ידי אחד הגרעינים שגיבשנו, העלה קבוצה גדולה של בעלי יוזמה ובעלי מקצועות שונים מהקהילות היהודיות בחו"ל.

עמנו הצעה שכל ישוב חדש ייבנה בין היחר בסיוע של מחנכים צעירים מהגולה שיגויסו על ידי דור ההמשך בחנועה הציונית בסיוע מחלקות נוספות שלה. למתנדבים אלה יאופשר להצטרף לישובים אלה במידה ויעלו ארצה.

ככל שמתעכבה קבלת החלטה בבקשתנו זו, כן אנו דוחים את תחילת פעילותנו למשיכת קבוצות של עולים לישובים החדשים, וכך דוחים פניות של מכתבי יהודים מחו"ל המבקשים לעלו לישראל, ולהתיישב יחד עם אחד מהגרעינים שגבשנו.

כמו כן איננו יכולים להתחיל בפעולה לגיוס משקיעים הן בארץ והן בחו"ל, שבשוחפות עמם יוקמו הפרוייקטים והמפעלים השונים בישובים החדשים.

מיד עם קבלת החלטה עקרונית, נפעל להקמת גרעין של משקיעים שיהיו לעזר רב להקלת מצוקת החקציבים בתחום ההתיישבות בהם נתונים המוסדות המיישבים של הממשלה והסוכנות היהודית.

כחבר וועדת השרים להתיישבות, אנו פונים אליך בכל לשון של בקשה, כי חיתך יד לקידום תוכניותינו וחמורך במתן קרדיט ואשראי להגשמת הדברים שפורטו במכתבנו זה אליך.

לתשובתך נצפה!

בשם מזכירות חצ"ב

אריה חס
מרכז חצ"ב

משה

לשכת שר התעשייה, המסחר והתיירות

ירושלים, ב' בטבת תשל"ט
1. בינואר 1979
מס

אל: השר משה נסים

הנדון: מפעלים במישור אדומים.

בהתייחס להערתך בישיבה האחרונה של ועדת השרים לענייני התישבות, אני מצרף לעיונך סיכום דיון אצל שר התמ"ת (ראה ס' 4) לפיו הוסדר הנושא לפני כשנה וחצי.

ב בך כה,

יורם ארידור

העתק: השר א. שרון, יו"ר ועדת השרים.

לשכת שר התעשייה, המסחר והתיירות

ג' באב תשל"ז
18 ביולי 1977 ירושלים

מס

שמור

ד"ר משה מגדלבאום
מר עמוס מר-חיים
מר אליהו עטיה
מר מיכאל הרצברג

הנדון: סיכום דיון בנושא הקמת מפעלים במישור האדומים.

1. אספקת החשמל-תבדק במגמה חיובית אפשרות החיבור לרשות הישראלית.
2. לישיבה הקרובה של ועדת השרים לערי פיתוח תוכא הצעת החלטה לכלול את הישובים הישראליים מעבר לקו הירוק במסגרת ההטבות הניתנות לערי הפיתוח.
3. מיבדק מחדש נושא קבלת מכני תעשייה מעבר לקו הירוק כבטוחות.
4. לא תחול יותר המגבלה של 50 עובד לגבי גודל המפעלים במעלה האדומים.

כ כ ר כ ה

שמואל בן-טובים
עוזר השר

העתק; י. פרץ, סגן השר

12121 - 12121

ויאמר ד' אל יעקב: קום עלה בית אל ועב שם... (בראשית ל"ה, א')
"And G-d said unto Jacob: Arise, Go up to Beth-El and dwell there..." (Gen. 35, 1)

BETH-EL
COMMUNAL SETTLEMENT

בית-אל
ישוּב קהילתי

11900

בית כ"ו בכסלו תשל"ט
26.12.78

לכבוד
השר משה גיסיס
הכנסת
ירושלים

הנדון: בית - אל.

נכבדי,

בימים אלו נודע לנו באקראי מפי עתונאי כי בישיבת ועדת השרים לעניני
התישבות שהתקיימה בתאריך 20.12.78, הועלתה לדיון בקשת ישיבת "סוכת עובדיה"
הנמצאת בישובנו, להכיר בה כישוב נפרד, דהיינו לפצל את ישובנו.

אנו מוניה אליו, כחבר ועדת השרים לעניני התישבות, מאחר והנושא הובא
לדיון בפני הועדה ללא בירור עמדה הישוב ואף ללא הודעה לישוב על כי הנושא
יועלה לדיון בפני הועדה. זאת ועוד, כפי שנודע לנו, נמסרה לחברי הועדה בעת
הישיבה הנ"ל אינפורמציה לא נכונה ומטעה אודות הנושא, לפיה כביכול, "שני
הצדדים", דהיינו הישוב והישיבה, מסכימים להכרה בישיבת כישוב נפרד ועצמאי.
כפי שהובהר לעיל, אף לא שאלו את פינו ומפילא כיצד נודע ל"אוחו גורם" העומד
מאחורי הביעה הישיבה על עמדתנו. אנו מוניה על שיטת טיפול זאת של "אוחו גורם"
ומשתדלים שלא לתת ביסויו הולם ומתאים ל"כוונות הפסורידת" העומדות מאחוריה כדי
שלא לגרום נזק לפטעל התישבות ביהודה ושומרון.

המוסד בו מדובר מורכב מישיבת התלמידים הנ"ל הבאים לארץ לחקופת לימודים
קצרה בת כשנה, ומכולל אנרכים בן 8 משפחות, אשר חלק רואה בישיבתן בבית-אל
ישיבה ארעיה לצורך הלימודים בלבד. כיצד זה ניתן להשרות בין אותו מוסד לבין
הישוב המונה עד היום 36 משפחות, ולפיכך מפליאה אותנו העובדה כיצד בקשת
הישיבה להכיר בה כישוב עצמאי הועלתה בכלל לדיון.

איננו רשאים להתנגד לרצונן של אותן 8 משפחות לפרוש מהצבור ובודאי
שאיננו מתנגדים להקמה ישוב נוסף ביהודה ושומרון, אולם צריך להיות ברור לספקבלי
החלטות בנדון שאין כל מקום, מבחינה תכנונית, כלכלית וקהילתית להקיש שני ישובים
נפרדים בשטח בן 200 דונם שהוקצב לבית-אל. גם לדעה האגף לתכנון התישבותי בסוכנות
היהודית אותה טבעת קרקע בת 200 דונם יכולה למלא כדוחק רב צרכי ישוב קהילתי
אחד ואין כל מקום לחלק את אותה שטח לשני ישובים.

אנו מוכנים ומזומנים להפגש עמך בכל עת שחמצא לנכון כדי להוסיף ולהבהיר
ערכים. ומכל מקום מבקשים כי לפני דיון נוסף בנושא תנתן לנו את ההודמנת הנאותה
להכיר את עמדתנו.

בברכה,

מזכירות הישוב

העקב: מזכירות גוש אמונים
מזכיר ועדת השרים לעניני התישבות
מר ש. צוקרמן - מנהל חבל ירושלים, הסוכנות היהודית
האזריכל י. געיס - האגף לתכנון התישבותי, הסוכנות היהודית.

לשר משה גיסיס
הכנסת
ירושלים

מזכירות הממשלה

ש מ ר

פרוטוקול
שיבת הועדה לעניני התישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית
כ' בכסלו תשל"ט - 20.12.78

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ז. המר, ח. לנדאו, מ. נסים.

נציגי ההסתדרות הציונית : א. אביחי, מ. דרובלס, ר. ווייץ, א. כץ, ט. פרידמן, מ. ריכלין, א. תבין, א. שנקר.

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, ע. ויצמן, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית : ע. לוינסקי, י. שפירא.

- סגן השר י. ארידור - משרד התעשיה, המסחר והתיירות
- ש. אבני - המנהל הכללי, משרד הבינוי והשיכון
- א. בראון - משרד החקלאות
- ע. מרחיים - המנהל הכללי, משרד התעשיה, המסחר והתיירות
- י. מרגלית - משרד הבינוי והשיכון
- מ. שמיר - הקרן הקימת לישראל
- ש. שטנר - משרד האוצר
- מ. בן-מאיר - משרד החקלאות
- ש. רביד - החטיבה להתישבות, ההסתדרות הציונית העולמית
- א. לוטן - משרד האוצר
- א. כץ - הסוכנות היהודית
- א. לישנסקי - מזכיר הועדה

- סדר היום :
- 1/תת : פיצול מחולה למושב רגיל ולמושב שיתופי
  - 2/תת : בית-אל
  - 3/תת : הרחבת נווה צוף (נבי-סלח) על-ידי כניסה של גרעין נוסף למקום
  - 4/תת : הרחבת קרני שומרון על-ידי כניסת גרעין נוסף למקום
  - 5/תת : ישוב הקבע של גרעין מעלה-אדומים
  - 6/תת : התעשיה בהתישבות החדשה

./פיצול

בפרוטוקול זה 3 דפים.

פיצול מחולה למושב רגיל ולמושב שיתופי

הת/1

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים ח. לנדאו, א. שרון; ה"ה ש. רביד, ש. אבני, א. כץ, ר. ווייץ וא. בראון.

מחליטים, על-פי בקשת מתיישבי מחולה, החלטתם ובהתאם להסכמתם - לאשר את פיצולה של מחולה לשני חלקים; כאשר חלק אחד ימשיך להתפתח כמושב שיתופי והחלק השני יתפתח ויפעל כמושב רגיל. שני חלקי היישוב ישארו על אותה משבצת קרקע.

בית-אל

הת/2

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, מ. נסים; ה"ה מ. דרובלס, א. שנקר, א. כץ, ש. רביד, א. אביחי וא. בראון.

מחליטים, להטיל על ראש החטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית, לבדוק מתוך מגמה חיובית ועל דעת הועדה להתיישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית את חלוקתה של בית-אל לשני יישובים נפרדים. כל מגמה אחרת שתסתמן מן הבדיקה האמורה תובא להכרעה בפני הועדה להתיישבות.

הרחבת נווה צוף (נבי-סלח) על ידי כניסה של גרעין נוסף למקום

הת/3

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

בדיון משתתפים: השר א. שרון; ה"ה א. בראון, ש. רביד, מ. דרובלס, ר. ווייץ, י. מרגלית וא. תבין.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

הרחבת קרני שומרון על-ידי כניסת גרעין נוסף למקום

הת/4

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

בדיון משתתפים: השר א. שרון; ה"ה א. בראון, מ. דרובלס, ר. ווייץ, א. תבין וש. רביד.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

./ישוב

הח/5 יישוב הקבע של גרעין מעלה אדומים

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

כדיון משתתפים: השרים א. שרון, מ. נסים; ה"ה מ. דרובלס,
ר. ווייץ וא. תבין.

מ ח ל י ט י ס , יישוב הקבע של גרעין מעלה אדומים יהיה מעל
למפגש של כביש "ארץ המרדפים" ואדי-קלט ויהיה בטיפולה של החטיבה
להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית.

הח/6 התנשיה בהתיישבות החדשה

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

כדיון משתתפים: השרים א. שרון, מ. נסים; ה"ה י. ארידור וי. מרגלית.

ה י ש י ב ה   כ נ ע ל ת

17.12.1978

הגנת

לכבוד
מר מ. גבאי
מנכ"ל משרד המשפטים
רח' זלאח-א-דין
ירושלים

א.ג.,

הנדון: מדיניות הקרקעות בשטחים המשוחררים

הקדמה:

שורות אלה נכתבות, שעה שבג"צ טרם החליט בפרשיות ביה-אל ונח"ל רועי.
לעניות דעת הח"מ ההצעה, נושאמה הזכיר זה, לנטוש את השיטה הקיימת של סגירה-וחשיטה
לצרכי בטחון, טובה וישיטה גם אם בג"צ ידחה את העתירות, לא כל שכן, כמובן, אם העתירות
תתקבלנה.

1.) חסרונותיה של השיטה הקיימת

א. הכזב שבה.

נושא הבטחון הינו אך נושא בלוזה להתישבות העברית בא"י. כפי שמעולם לא נטען
ברצינות, שבג"צ הוקמה "לשם בטחון", כך כבר עציון. זו וזה הוקמו במסגרת יישובה של
א"י שאינו רק מטרה לעצמה, כי אם המטרה ב-"ה" היחידה. הבטחון לא בא אלא לשרת מטרה זו.
בכלל, הבטחון (כמו שלום) אינו הנושא של הווייתנו ולא מטרתה. בטחון (כמו שלום) הם אך
המצב שבו נחון הנושא. צריכה להיות ארץ, כדי לשנוכל לומר שהיא נמצאת במצב של שלום או
של בטחון. האדם, הארץ - הם הם הנושאים שהשלום או הבטחון באים לשרת.

הציונות היא תנועה שמטרתה להשיב את העם היהודי לארץ ישראל, לחיי ריבונות.

בכל שלושה המרכיבים החיוניים הללו: עם, ארץ וריבונות, אין לא שלום ולא בטחון.
רצוי, כמובן, שהנ"ל יתרחש בשלום ובבטחון כמו גם - בנועם, בתרבות, על רסה כלכלית גבוהה.
רצוי, אך לא הכרח.

השקר שבהחלטה אמצעי במטרה, הוא הוא שעלול להתקם בנו באחד הבג"צים. (שכן, אפילו
יקבל בג"צ מחוך סיבות לוקאליות-מקריות שבבית אל ובנחל רועי קיימים נימוקי בטחון מיוחדים -
מי יערוך לנו שמחר יימצאו נימוקי בטחון גם ב"הר האבוה" כקריה ארבע או בכל אחר ואחר?)

ב. ארעיותה של השיטה

שיטה תפיסה קרקעות לצרכי בטחון בהקשר להתישבות, מתאימה מאין כמותה לפילוסופיה

של המשלוח הקודמות, ממשלות המערך. הללו גרסו, שארץ ישראל היא "שטחים מוחזקים", היינו ענין שבארצי ושמעבר, כפי שסופה של חזקה שהוחלף בבעלות. המערך היכנן בעלות של ישראל רק בחלק קטן של הארץ ("תכנית אלון"), ובעלות ירדנית-ערבית על החלק הגדול. כאשר היה מגיע, חלילה, השלב הסופי הזה, היתה ה"תפיסה" הבטחונית של הקרקעות מוחלפת ברישום קבוע (על שם רשות הפיתוח, המינהל וכד') כנהוג באותו חלק של א"י הקרוי "מדינת ישראל". אשר לחלק שייעד למטירה לירדן, הרי לגביו הקפיד המערך מלכתחילה שלא להקים יישובים, וממילא לא חפס קרקעות (חוץ ממקרים יוצאים מן הכלל, כאשר נאנס לכך - כגון בקריית ארבע ובאלון מורה-קדומים).

הממשלה הנוכחית דחתה גישה זו, ועל פי מדיניותה המוצהרת (בקורת על ביצוע מדיניות זו אינה שייכת לחזכיר זה) - ישראל תובקת ריבונות על כל א"י. גם במצב של אוטונומיה ערבית יש מקום - ואף הכרח, מבחינת האינטרסים היהודיים - בהתישבות קבע יהודית בתוך כל שטח האוטונומיה. התישבות זו עשויה, כמובן, לסייע פה ושם מבחינה בטחונית, אך היא איננה המקור והמניע, אף איננה המטרה של ההתישבות. המקור היא הזכות על א"י, המניע היא הציונות, המטרה היא ההתישבות עצמה, היא היא מיצוי הציונות והגשמתה.

דרכה העקרונית, לפחות, של ממשלה זו היא הפתרון מכלול, החותר להכין ולהכשיר עכשיו את מה שעתיד להיות המצב הסופי ולא "פתרונות הביניים", המשאירים את המצב הסופי פתוח ובלתי פתור.

ג. קשיחות ואכזריות

הקדמה שיטת הסגירה-תפיסה גם גורמת סבל מיותר לאוכלוסייה המקומית, הנפגעת ממנה. הורתה ברעיון העקום והחמור שאין להרשות קנייה ומכירה חשויים של קרקעות בין יהודים (אף יהודי חו"ל!)... לבין ערבים מקומיים. לבר מהיות הגזירה הזו יישום ישיר של הספר הלבן הבריטי (אשר לא בוטל ע"י חוסיין ואף לא ע"י הממשל הצבאי!), יש בה גם הפלייה גזעית ועדחית חמורה - נגד יהודים.

יצויין, שלמרות הבטחות "הליכוד" - הספר הלבן הזה לא בוטל עד היום. זהו פרק חמור ועגום כשלעצמו במגילת הפרת הבטחות עקרוניות למקודשות שניתנו לצבור. אלו התירו מלכתחילה קנייה ומכירה חשויים של קרקעות, ממילא לא היה צורך בסגירה, תפיסה ואפילו בהפגעה, אלא במקרים שוליים. מכל מקום, אי אפשר היה לומר - שכל מפעל ההתישבות היהודי בא"י היסטורית בנוי על תפיסה-כחה. אין ספק, שלעתיד לבוא, כשהיה נורמליזציה ביחסים, תהבטס ההתישבות בעיקרה

על קניית אדמות.

כיום, פחרון זה אינו מעשי גם מפני שאין מי שימכור. מצב קשה זה, בו צבור שלם נועל דלת בפני צבור אחר הוא, לצערנו, קו-טרודוקציה של שלושה שותפים: ממשלת ישראל, ממלכת ירדן, אש"ף.

ממשלת ישראל יצרה את הנורמה שבפ סכחינה יהודיה - קניית קרקעות ע"י יהודים היא בלתי רצויה ואף בלתי חוקית.

ממלכת ירדן הטילה עונש מוות על מוכרי קרקעות (הערבים באזור מאמינים שהיה תיאום בנדון בין ישראל לירדן), ואלו אש"ף... מבצע.

כיום, יש שוחף רביעי, הלא הם סוכנים אמריקנים שונים הסובבים בין ערביי א"י ומונקים מכירת קרקעות ליהודים. אילוף בס וברוטאלי זה נגד העם היהודי הוא הנותן הכשר מוסרי לכך, שכשלב זה, בו המכירה ליהודים נמנעת בכפייה - הנוצע גם הקניה של שטחים חיוניים להתישבות היהודים - בכפייה. זאת, מהערר כל אפשרות אחרת.

הלא זהו הכלל: אלימות מצד אחד מולידה בהכרח אלימות נגדית, ולו אך אלימות לצרכי התגוננות. עם כל זאת, המיד עלינו לזכור, שלאחר שיטחיימו "מלחמות היהודים" ולא יהיו עוד סמכות לערביי א"י שההתישבות היהודית היא עובדה קבע נחרצת - תהיה הדרך הנורמלית רכישת קרקעות בקניה חמשיה בשוק החמשי.

השיטה הקיימת, "הבטחוניח", כפי שהח"מ מכיר מן הנסיון של קריח ארבע, מופלת כך: כאשר שטח מוכרז כ-"סגור", ניתנת הודעה לבעלי הקרקע ו/או למחזיקים בה, כי מעתה ואילך אמור לנטוע או לבנות חדש, מותר להמשיך את הקיימת. זאת, עד אשר השטח יתפס בפועל. בשלב הסגירה (העשוי להתמשך על פני שנים) מוזמנים הבעלים למסונה על הרכוש הנשוי - שלושה של מינהל מקרקעי ישראל - ומציעים להם למכור את הקרקע, אך במחיר שהוא קטן באורח ניכר ממחיר השוק. עוד זאת, כל עוד לא נחמסה הקרקע, עדיין הבעלים מקווים ש"הסגירה" היא זמנית והלחצים החיצוניים שלא למכור - גוברים.

כינחים - ערך הקרקע הסגורה יורד, כעוד אשר כל הקרקעות בסכיבה ערכן טרקים שחקים! הנסיון מלמד, שכאשר הקרקע נחמסה בפועל, הבעלים מחדצים למכור. במקרה כזה, וכאשר משלמים לו מחיר הוגן, הוא קונה קרקע בסמוך וכך - לפחות - לא נגרם לו כל נזק חמרי. לעומת זאת, כאשר הקרקע "סגורה", ושנה יוצאת ושנה באה ואין חפיסה - הבעלים מפסיד את כל העולמות: לבנות, לנטוע, לפתח אינו יכול; למכור לזולת אינו יכול, ואפילו סכום רציני ומפחה אינו מוצע לו ע"י השלטונות.

בקריה ארבע יש קרקעות "שנסגרו" לפני 6 ו-7 שנים ושטח נחשטו!
דומה הדבר למי שקוטע זנב חוליה אחר חוליה, מחוך... "רחמנות".

סיכום:

יש לשים קץ לשיטה הרו-שלבית (סגירה-תפיסה), ואף אם ממשיכים בחפיסה לצרכי בחוץ,
צריך שהיא תפיסה, ויושם עץ למצב הביניים של "סגירה" הגורם אי שקט, צניות-שווא, תיסכול
ומרירות מתמשכת.

(.2) בעיית המשפט הבינלאומי (דיני-המלחמה)

גם כאן מתנקטת בנו היום שיטת הפסיחה על שתי הסעיפים, הגישה שהיא בלתי כפה כפי
שהינה בלתי אמיצה של טיפוא כל הבעיות "אל מתחח לשטיח".
ההתייחסות הרו-ערכית לסטטוס הבינלאומי של א"י ההיסטורית מתגלמת כבר בנומקלטורה:
שטחים "מוחזקים" (או "מנוהלים" בתרגום האנגלי). ייצור כזה אינו קיים במשפט הבינלאומי, זהו
"כפור-חם" טפא"יי טפוסי, טוב לזריית חול בעינים, אך אי אפשר לכנות עליו כל בנין של קבע.
החוק הבינלאומי מכיר בשטחים משוחררים (ר' הדוגמא שנחן מי שהיה היועץ המשפטי לממשלה,
שמגר, כי ישראל ביהודה ושומרון היא כצופח באלזם-לוריינ!) או שטחים כבושים. מחד גיסא, מעולם
לא הודתה ישראל בהיותה כא"י כובשת במדינה זרה, אך מאידך גיסא גם לא החילה ריבונות.

הפשרה הרקובה שנמצאה הייתה הקמת ממשל צבאי על כל סממניו מחד, ומאידך חזיקה של הכנסת (!)
(החוקן לפקודת סדרי השלטון והמשפט) לפיה "מתיימרת" הכנסת לתקנות לממשלת ישראל סמכות להחיל
את הדין הישראלי על כל שטחי א"י המנדטורית - ע"י צו ששום.

כתבתי "מתיימרת" במרכאות, הואיל ולא נשמע במשפט הבינלאומי כי פרלמנט של מדינה כובשת,
יתיימר לחח לממשלתו סמכות להחיל את החוק, המנהל והמשפט של המדינה הכובשת על השטח הכבוש -
ע"י צו. לא נשמע - הואיל ולפרלמנט הכובש אין סמכות חזיקה על השטח הכבוש. המחוקק בשטח
הכבוש הוא אך ורק הממשל הצבאי!

ממשלת ישראל עשה איפוא דבר והיפוכו:

מחד בנתה מערך של ממשל צבאי כמו בשטח כבוש, מאידך ביצעה אקט של ריבונות פאר אקטלנט!
בבחי המשפט ננקטה עמדה-ביניים מעורפלת:

אד הוק בכל נושא שהתעורר, הודיעו כי אין ישראל רואה עצמה מחוייבת להחיל את אמנות
האג וג"נבה ב"שטחים", אך היא נוהגת כך לפני משורת הדין.

הדרך של טגירה-תפיסה לצרכי בטחון ננקטה בין היתר (ואולי בעיקר) כדי להיגן

"בסדר" עם האמנות הללו.

כיום מתברר, שזו מלכודת. שהרי אם בכנות תיבחן החתישבוה היהודית בא"י אך ורק

במבחי האמנות הללו, ספק אם תעמוד במבחן, וזאת בעיקר משום השקר הכמיסי של החלפת נימוק הזכות
בנימוק הבטחון, כפי שהטעמתי לעיל.

בבג"צים החלויים ועומדים לא היה מנוס לב"כ המדינה מלטעון אח סיעוניו אך ורק

במסגרת האמנות וליצור מראית עין של "נימוקי בטחון" (מידת ההצלחה של הסיעון הזה עוד
תתברר). לא היה מנוס, הואיל והתפיסה בוצעה ל"צרכי בטחון" ולא לכל יעד מוצהר אחר, וזהו
כאמור שורש הרע מבינה מוסרית ומשפטית כאחד.

לעניות דעתנו, בסיס ישיבתנו בא"י והעברתנו לשם אוכלסיה מן השטח הקרוי "ישראל"

או "מדינת ישראל" אינו בטחוני כ"א יישבני-התנחלותי. כהתאם לכך, הבטיט המשפטי אינן
אמנות המלחמה, שאינן ישימות כלל לאזורים אלה, אלא התביעה הישראלית לריבונות, או לפחות
לשותפות בריבונות, בחלקים היקרים ביותר לעם ישראל - בארץ ישראל.

3.- הפתרון המוצע: הפקעה לצרכי צבור

הפתרון המוצע הוא לנהוג בגלוי בביטוי ולתפקיע קרקעות לצרכי צבור כפי שהדבר נעשה

בכל העולם.

הואיל וקיים ממשל צבאי, הצו יינתן מטעם המימשל, וחכנו יהיה הפקעה לצרכי הקמת

יישוב פלוני, חוץ יצירת מנגנון הוגן לתשלום פצויים, כולל ערכאה ערער שיפוטית בנושא גובה
הפיצוי.

כך נהגה ישראל בעיר העתיקה ובמזרח-ירושלים, שם הופקעו אלפי דונמים רבים מאד, הן

סיהודים והן מערכים, ללא כל תירוץ בטחוני.

במידה והפקעה סמין זה גביע לבית הדין הגבוה לצדק, לא יהיה עוד צורך להמציא אמחלאות

בטחוניות דחוקות. בג"צ יבחן את צווי ההפקעה כפי שהיה עושה בירושלים.

במידה ויעלו בפני בג"צ אח הטענה המדינית המוכהקת כי המימשל הצבאי כפוף לאממח האג

וג'נבה, הרי שבחמיכת העודה מתאימה של משרד החוץ בדבר קווי המדיניות הישראליות לגבי א"י,

סיכויי הפרקליטות יהיו טובים כהרבה מן המצב הנוכחי. (השווה דברי ככ" השופט חיים כהן

מבג"צ 283/69, פסקי סין כז", חלק 1, בע" 423:

"השאלה, אם ירושלים המזרחית היא, ביחס לחברון או מקום אחר שבגדה המערבית בגדר

"חו"ל" כמשמעות מונח זה בחוק הירדני $\frac{1}{2}$ אינה שאלה משפטית, אלא שאלה מדינית, ולא

בית המשפט הצבאי כנפת חברון ולא בית משפט זה מוסמכים להכריע בה..."

סביר להניח שבג"צ יהליט כדומה, בשנויים המחוייבים, כלפי כל החלטה מדינית ישראלית.

עוד זאת: רק כימיס אלה החליט בג"צ, כי הממשלה פטורה גם מהחייבויות ספציפיות כלפי

פרטים, כאשר יש שינוי מדיניות.

כפי שהטעמתי בתחילת הזכיר זה, לפנינו אכן שנוי מדיניות כללי לגבי שטחי א"י המשוחררים, שנוי - אשר בדין ובהכרח חייב לגרור אחריו גט שנוי מדיניות בנושא של קרקעות להתישבות יהודית.

(6) גם הסיטמה "אדמות ממשלה ואדמות טרשים" היא מלכודת עצמית.

כנראה ללא לימוד מספיק של העובדות הופרחה הסיטמה "התישבות - אך ורק באדמות מדינה". ראשית, רוב אדמות המדינה ואדמות הטרשים הוא בבקעת הירדן, בשיפוליה המערביים ובמדבר. התוצאה: חכניה אלון בשינוי אדרת!

שנית, כאן חוזר הדגם המסוכן של דיבור רש וקיצוץ, הגורט את מירב הנזק הטמון כדיבור כזה, עם ספט תועלת ממשית, או ללא תועלת כלל, בצידו. שכן - איך יישמע בעולט פיעוז, ש"לכבוד האוטונומיה" ישראל תופסת את כל הרזרווה הקרקעית של האיזור - לעצמה? ובחיות הדיבור הזה כל כך בלתי נסבל, התוצאה חיה מילכוד מלא:

ישראל היתפס בהבטחה הבלתי אחרגאת "שלא לקחת אדמות פרטיות" ואלו את אדמות המדינה בכללותן לא תוכל ליטול. שלישיית, אין כל אפשרות להשתית חכנית התישבות כלשהיא על המקרה הקיוור, שטא כאן או שט פזורה מטליח קרקע ממשלתית או "טרשיית".

דוגמא מובזקת היא קריח ארבע. כאן אין בכלל קרקע ממשלתית או קרקע "עזובה".

האם משום כך ייפרד העם היהודי מחברוץ לעולמיט? היעלה דבר כזה על הדעת? אלא, רצוי להתישב בקרקע שאינה פרטית, ולפ. כדי לחסוך בתשלום מצויים. אך לא יתכן לעשות טכך ענין שבעקרוץ, שטא מחר ניתפס בו כפי שקורה לנו כעת יום יום.

על ישראל להכין חכנית התישבות ולקבוע מראש - בגלוי - את האזורים שבהם תהיה התישבות. קרקע פרטית באזורים אלה היתפס לצרכי צבור, וזאת מיד. לבעלים יוצעו מצויים. בכך הסתיים הפרשה פעם אחת, ולא תהיה כמו היום מורסה ממארת המרעילה את החיים המדיניים שלנו, ואת חיי השכנות עם הערבים. פשט עצמו, שנה אחר שנה, בהתפרדה.

עצם העובדה שאין החושב המקומי יודע, מתי והיכן "ינחת" עליו צו תפיסה "בטחוני" יש כה משום הכנסת אלמנט של פחד, הוסר וודאות ועצבנות. אלו נחטרסמה בגלוי חכנית המיתאר של התישבות

היהודית, היה כל אדם יורע את מצבו, ומחאים עצמו כחאט. בהיות ההתישבות היהודית בא"י המשוחזרת עירונית בעיקרה, השתחיס שמדובר בהם קטנים יחסית, ובשום פנים אין להם אופי של "נישול" סיטוני. בקריה ארבע יש רעיונות לתכנית מיהאר ל-60,000 נפש על פני מספר גבעות שמספר הבתים בהם זעום ביותר, והארכה היא אדמת סלעים. (בוודיות, הנסועות כרמים, אין אנו רוצים לנגוד ולפגוע).

לסיכום:

יש להקחר מכבלים מלאכותיים מעשי ידינו שלנו: הדוקטרינה ה"במחוננית", הדוקטרינה של אי נגיעה באדמה פרטית, הדוקטרינה של "אדמות צבור", הדוקטרינה של יהודים אסור לרכוש קרקעות בא"י.

יש להחיר קניה ומכירה חפשיים, ויש להפקיע לצרכי צבור בכל מקום שהדבר הוא הכרחי.

בכבוד רב,
אליקים הקצני
אליקים הקצני, עו"ד

ג' בכסלו תשל"ט
3 בדצמבר 1978

לכבוד
השר משה ניסים
ירושלים

א.ב.

בותרו ימים ספורים לטיוטת תקופת 3 החודשים שעליהם התחייבה ישראל לא להקים ישובים חדשים.
בפרק זמן זה מאז "קמפ דייויד" הועמדה בעלותו ועתידו ביהודה ושומרון בסימן שאלה גורלי.
ברור כי אם במנע עם סיום שלושת החודשים להקים ישובים חדשים יקבע הדבר תקדים שלא נוכל להחליץ ממנו.

אנו, גרעין אלון מורה, היושב בקדום, והנאבק מזה שנים לקבוע את ישובנו - קבע בצמוד לשכם - עיר המפתח בשומרון מצפים ממך כי תעשה הכל, כך שנוכל לעלות ולהתיישב בסמוך לשכם (תכניות מעשיות קיימות בסוכנות) מייד עם תום תקופת 3 החודשים, החלים קצת לפני חנוכה. בדמה לנו כי ניתן לומר שבזאת תבחן הממשלה.
כמו כן למותר לציין שכל השהייה בוספת בענין תחייב אותנו לעלות על דרך של מאבק חריף למען המשך רבונותנו בחלקי ארץ ישראל.

בתודה,
ובברכה העם והארץ
ב/אלון מורה
בני קצובר

THE JEWISH AGENCY
LAND SETTLEMENT DEPT.

HEAD OFFICE
P. O. B. 92, JERUSALEM
Tel. 39261

הסוכנות היהודית
המחלקה להתישבות חקלאית

משרד ההנהלה
ת. ד. 92, ירושלים
טל. 39261

ד"ר אלול תשל"ח
21 ספטמבר 1978

מספרנו

לכבוד
השר מ. נסים

21

הנדון: שמירת קרקעות הגליל - תוכנית להקמת מצפים

להלן תוכן מכתב אשר שלחתי למר א. שרון יו"ר הוועדה הבין-מוסדית להתישבות.

"לאור ההתפתחויות המדיניות-האחרונות, ואלה הצפויים בעקבותיהן מקבלת שאלת איכלוס ופיתוח הגליל משנה חשיבות אסטרטגית לאומית, מדינית, והתישבותית. ברור לכל, שהקרקעות אשר בידינו הן הבסיס לכל פיתוח ושינוי המצב הדמוגרפי בעתיד. בתקופת המעבר אני צופה כי בעית הקרקעות תחמיר.

רואה אני חובה להציג תוכנית קונקרטיה ומעשית המתייחסת לזמן מתון (וקצר) ואשר מתפקידה להיות פיתרון לבעיה. מפאת חשיבות העניין ודחיפותו, אבקש להעלות את התוכנית לדיון בוועדה, בלי דחוי."

בברכה
רענן רז
ראש המחלקה להתישבות

רצ"ב תוכנית להקמת מצפים

THE BOARD OF DIRECTORS
OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA

THE BOARD OF DIRECTORS
OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA

RESOLUTION NO. 1000
APPROVED AND ADOPTED BY THE BOARD OF DIRECTORS
ON THIS 10th DAY OF MAY, 1968

WHEREAS, the Board of Directors of the University of California has determined that it is in the best interests of the University to enter into a contract with the State of California for the purchase of certain real property located in the County of Santa Clara, California, and

WHEREAS, the Board of Directors of the University of California has determined that it is in the best interests of the University to enter into a contract with the State of California for the purchase of certain real property located in the County of Santa Clara, California, and

WHEREAS, the Board of Directors of the University of California has determined that it is in the best interests of the University to enter into a contract with the State of California for the purchase of certain real property located in the County of Santa Clara, California, and

WHEREAS, the Board of Directors of the University of California has determined that it is in the best interests of the University to enter into a contract with the State of California for the purchase of certain real property located in the County of Santa Clara, California, and

WHEREAS, the Board of Directors of the University of California has determined that it is in the best interests of the University to enter into a contract with the State of California for the purchase of certain real property located in the County of Santa Clara, California, and

שנירת קרקעות הגליל

(הצעה לבצוע)

"הגליל ההררי" מהווה חלק ממחוז הצפון וכולל בתוכו חלקים שונים מנפות צפת, עכו ויזרעאל. גבולותיו הם: בצפון - גבול המדינה עם לבנון: במערב - שולי הרי הגליל עד מגדל העמק: במזרח - מורדות הרי הגליל לכוון עמק החולה וסבריה: בדרום - מורדות הרי נצרת, איזור זה ששטחו כ-1,100 אלף דונמים, כולל בתוכו אוכלוסייה של כ-220 אלף תושבים, אשר מהם 32% יהודים ו-68% לא יהודים. גם הפריסה בשטח מראה עדיפות לאוכלוסייה הלא יהודית:

אלפי דונמים	באחוזים משטח האיזור
133	12
356	32
631	56
305	(27)

שטח שפוט של ישובים יהודים
שטח שפוט של ישובים לא יהודים
קרקעות המדינה (כולל שמורות טבע, פארקים וכו')
קרקעות המדינה שבתחום "ההשפעה" של האוכלוסייה הלא יהודית (אומדן)

מטרות ההצעה

הנתונים הללו מצביעים על כך ששטח השפוט של הישובים הלא-יהודים גדול פי שלושה משטח השפוט של הישובים היהודים. בנוסף לכך, נמצאים (לפי אומדן) כמחצית מקרקעות המדינה (305,000) בתחום "ההשפעה" של הישובים הלא יהודים. משמעות עובדה זאת היא, שאם כי להלכה קרקעות אלו הם בבעלות המדינה, הרי שלמעשה הם נתפסים ע"י לא יהודים, העושים לעהים שמוש לא חוקי ע"י שנוי יעודם.

לפתרון שתי הבעיות, הדמוגרפיה והפריסה בשטח, חייבת מדינת ישראל לתת עדיפות ראשונה במחשבה תכנון והקצאת משאבים, כי בנפשנו הוא. הבסיס לכל פתרון הוא זמינות הקרקע הלאומית ורכישת קרקעות נוספות. המצב כפי שהוסבר לעיל אינו מצב סטטי אלא מצב דינמי, ומדי שנה פוחחת כמות הקרקעות שיבואו בחשבון בתכנון הפיתוח של הגליל.

אי לכך באתי להציע תכנית להקמת מצפים בגליל במקומות אשר הנוכחות היהודית שם היא חיונית לשם שמירה על הקרקעות ואשר ניתן להקים בסביבתם בעתיד יישובי קבע.

עיקרי ההצעה

1. יוקמו 30 מיצפים, תוך 6-8 חודשים הקרובים.
2. המצפים יהיו משני סוגים:
  - א. מצפה ובו כ-15 איש ואישה לא נשואים, 6 עובדי שירותים והיתר יעסקו בעבודות שונות בשטח (גידור, ייעור וכו'). מצפה מסוג זה יאויש בידי קבוצות או גרעינים או בנח"ל שקשורים לתנועות ההתישבות.
  - ב. מצפה ובו 3-4 משפחות (חובבי טבע וכו').
3. המיצפים יוקמו באיתורים אשר בטביחתם יוקמו תוך 5 שנים ישובי קבע.
4. ההצעה מביאה בחשבון קיום והפעלה של המיצפים לתקופה של שנה. תעסוקת היושבים בהם תהיה בעבודות יזומות (הקשורות בשמירת השטחים כגון גידור, ייעור וכודמה, כמו-כן בעבודות שונות אחרות).
5. מפוי השטחים התכנון המדוקדק וקפדני הדרוש על כל האישורים הנדרשים, יתבצעו עד סוף חודש ינואר 1979. בצוע המצפים יסתיים בחודש מאי 1979.

התקציב הדרוש

תקציב הקמת מצפה מסוג א'	
1.	בניה 7-10 אשקוביות
	1 מועדון
	1 מינהלה
	1 מירפאה
	1 חדר אוכל
1.9 מ' ₪	סה"כ כ-500 מ"ר מבנים, מחיר 1 מ"ר כ-3000 ₪
0.65 מ' ₪	2. תשתית דיור (חשמל, מים וכו') כ-1300 ל-1 מ"ר
0.4 מ' ₪	3. יישורי קרקע בין 5-10 דונם
2.0 מ' ₪	4. דרך גישה: 3 ק"מ ללא אספלט
0.7 מ' ₪	5. 2 גנרטורים (גדול וקטן)
0.4 מ' ₪	6. תאורת גדר
0.25 מ' ₪	7. רכישת טנדר
0.1 מ' ₪	8. שונות
6.5 מ' ₪	סייה השקעות בהקמת מצפה מסוג א'
1.5 מ' ₪	אחזקת המקום, תשלום עבור עבודה ושמירה הוצאות רכב, דלק וכו'
8.0 מ' ₪	סה"כ תקציב למצפה מסוג א'

תקציב הקמת מצפה מסוג ב'

0.6 מ' ₪	הקמת 3 קרוונים (הנמצאים ברשותנו) ומבנה צבורי
0.4 מ' ₪	2 גנרטורים
0.25 מ' ₪	1 סנדר
2.0 מ' ₪	1 דרך גישה (כבאלטרנטיבה א')
0.25 מ' ₪	הכשרת קרקע
0.5 מ' ₪	תשתית (מים חשמל בטחון)

4.0 מ' ₪ שה"כ השקעות בהקמת מצפה מסוג ב'

0.6 מ' ₪ שלום לתעסוקה משפחה לפי 160,000 לשנה

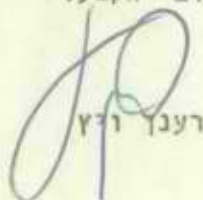
4.6 מ' ₪ שה"כ תקציב למצפה מסוג ב'

160 מיליון ₪ מוצע להקים 20 מצפים מסוג א'

46 מיליון ₪ מוצע להקים 10 מצפים מסוג ב'

206 מיליון ₪ ס"ה התקציב הדרוש

יש להדגיש כי ההערכות הכספיות נערכו בכוונה להקים את המצפים בצורה נאותה על מנת שימשו מטרות קבע נוספות גם לאחר הקמת ישובי הקבע.

רענן ורץ

ירושלים
ספטמבר 1978

מוכירות הממשלה

ש מ ר

פרוטוקול

ישיבת ועדת השרים לענין כפר הורדים
אשר הוקמה בהתאם להחלטה מט. הת/62 מיום כ"ח בתמוז תשל"ח
(2.8.78) של הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות
הציונית העולמית

ז' באב תשל"ח - 10.8.78

נכחו חברי ועדת השרים : א. שרון - יו"ר, י. בורג, י. הורביץ, ז. המר,
ג. פת

מ. בוחבוט	-	ראש המועצה המקומית מעלות
מ. בן-מאיר	-	משרד החקלאות
ר. וייץ	-	חטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית
ח. טבנקין	-	צוות תכנון "אשכר"
י. יעקב	-	ראש המועצה האזורית מעלה יוסף
א. לוטן	-	ראש המועצה האזורית סולם צור
ב. קלטר	-	לשכת שר החקלאות
ג. פרידמן	-	נציגת המתיישבים של כפר המתיישבים
ד. צ'רנוברודה	-	צוות תכנון "אשכר"
ס. ריינהיימר	-	חטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית
מ. רפלד	-	
א. ליזנסקי	-	מזכיר הועדה

סדר היום : כפר הורדים

כפר /

כפר הוורדים

יו"ר ועדת השרים פותח.

ראש המועצה המקומית מעלות וראשי המועצות האזוריות מעלה יוסף וסולם צור מציגים את עמדותיהם ביחס לכפר הוורדים ומשיבים לשאלות הבהרה של חברי ועדת השרים.

נציגי צוות התכנון "אשכר" מציגים בפני ועדת השרים את העקרונות המנחים של כפר הוורדים ומשיבים לשאלות השרים.

בדיון משתתפים: השרים י. בורג, ז. המר, י. הורביץ, ג. פת, א. שרון וח"ה מ. בן-מאיר, ר. וייץ וס. ריינהיימר.

מ ח ל י ט י מ , מכח החלטה מס. הת 62/ של הועדה לענייני התישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית מיום כ"ח בתמוז תשל"ח (2.8.78) :-

א. לאשר הקמת כפר הוורדים כישוב קהילתי על הר אשכר;

ב. (1) להטיל על משרד הבינוי והשיכון, משרד החינוך והתרבות, ומשרד הפנים להציע מסגרות לשילוב ולשיתוף פעולה בתחום החברה והשירותים בין כפר הוורדים והמסגרות המוניציפליות הקיימות;

(2) יו"ר ועדת השרים לעניין כפר הוורדים ירכז את ביצועו של סעיף זה;

ג. לבטל החלטה מס. הת/1 של הועדה לענייני התישבות מיום ח' בתשרי תשל"ח (20.9.77) בעניין הקמת ישוב בגבול המוניציפלי של מעלות.

ה י ש י ב ה   נ נ ע ל ת

10

מוכירות הממשלה

ש מ ר

פ ר ו ט ו ק ו ל

שיבת הועדה לעניני התישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית
כ"ח בתמוז תשל"ח - 2.8.78

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, י. הורביץ, ז. המר,
ח. לנדאו, מ. נסים, ג. פת, מ. עמית.

נציגי ההסתדרות הציונית : מ. דרובלס, ר. וייץ, א. תבין,
י. שפירא.

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, ע. ויצמן.

נציגי ההסתדרות הציונית : א. אביחי, א. כץ, ע. לוינסקי, ט. פרידמן,
מ. ריבלין, א. שנקר.

י. אגרט	-	משרד האוצר
ש. אבני	-	המנהל הכללי, משרד הבינוי והשיכון
סא"ל ז. ארז	-	צבא-הגנה-לישראל
מ. בן-מאיר	-	נציב המים
א. בראון	-	משרד החקלאות
מ. בצראי	-	משרד התחבורה
י. כהן	-	משרד התחבורה
א. ליטן	-	משרד האוצר
אלי"מ ג. נגל	-	צבא-הגנה-לישראל
מ. נהוראי	-	משרד הבטחון
מ. עינמור	-	מינהל מקרקעי ישראל
ב. קלטר	-	לשכת שר החקלאות
ש. רביד	-	החטיבה להתישבות, ההסתדרות הציונית העולמית
ש. שטנר	-	משרד האוצר
מ. שמיר	-	הקרן הקיימת לישראל
א. לישנסקי	-	מזכיר הועדה

סדר היום : 58/הת תחבורה צבורית ליושבים החדשים ביהודה, שומרון

59/הת גרעין יריחו - העברת הטיפול בו לידי החטיבה להתישבות

60/הת של ההסתדרות הציונית העולמית - המשך הדיון
הבניה ביושבים החדשים

61/הת חבל יהודה ושומרון בחטיבה להתישבות של ההסתדרות

62/הת הציונית העולמית
כפר הורדים

/תחבורה

58/תת תחבורה צבורית לישובים החדשים ביהודה, שומרון ורמת-הגולן

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

כדיון משתתפים: השרים ג. פת, א. שרון, מ. עמית, ח. לנדאו, י. הורביץ,
ז. המר; ה"ה י. כהן, מ. בצראי וא. בראון.

המשך הדיון נדחה.

59/תת גרעין יריחו - העברת הטיפול בו לידי החטיבה להתישבות של ההסתדרות
הציונית העולמית - המשך הדיון

נציג משרד החקלאות פותח.

כדיון משתתפים: השרים ג. פת, א. שרון; ה"ה א. בראון, מ. דרובלס ור. וייץ.

המשך הדיון נדחה.

60/תת הבניה בישובים החדשים:-
א. הנושא שמור במזכירות הממשלה
ב. כנית מבני תעשיה

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

כדיון משתתפים: השרים א. שרון, י. הורביץ וה"ה ג. נגל, א. בראון
ור. וייץ.

מ ח ל י ט י מ , הועדה להתישבות, המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית
העולמית רושמת לפניה, בהמשך להחלטה מס. 549(תת/37) של הממשלה מיום
ב' בניסן תשל"ח (9.4.78), את הודעותיהם של שר התעשיה, המסחר והתיירות
ושל נציג צה"ל, כדלקמן:-

א. ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ב. שר התעשיה, המסחר והתיירות הורה לגשת לבניית מבני תעשיה בגודל
של 200 - 600 מ"ר בכל אחד מן הישובים החדשים שלגביו יש כוונות של
פיתוח תעשייתי.

61/תת חבל יהודה ושומרון בחטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

כדיון משתתפים: השר א. שרון; ה"ה מ. דרובלס ור. וייץ.

המשך הדיון נדחה.

כפר/.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137 10137

הת/62 כפר הוורדים

נציב המים פותח.

כדיון משתתפים: השרים א. שרון, י. הורביץ, ז. המר, ג. פת, ח. לנדאו;
ה"ה מ. בן-מאיר, מ. דרובלס, ר. וייץ וש. אבני.

מ ח ל י ט י ם , להסמיך ועדת שרים בהרכב: שר החקלאות - יו"ר,
שר החינוך והתרבות, שר הפנים, שר הבינוי והשיכון, שר התעשיה, המסחר
והתיירות בהשתתפות ראש החטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית -
להחליט בהקדם על דעת הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית
העולמית בענין כפר הוורדים.

ה י ש י ב ה   נ נ ע ל ת

10

מזכירות הממשלה

ש מ ו ר

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבת הועדה לענייני התישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית
ל' בסיון תשל"ח - 5.7.78

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ז. המר, ח. לנדאו,
מ. נסים, מ. עמית, ג. פת

נציגי ההסתדרות הציונית : א. אביחי, ר. וייץ, מ. דרובלס,
מ. ריבלין

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, מ. דיין, י. הורביץ,
ע. ויצמן

נציגי ההסתדרות הציונית : י. ארידור, א. כץ, ע. לוינסקי,
ט. פרידמן, א. שנקר, י. שפירא,
א. תבין.

-	ש. אבני	המנהל הכללי, משרד הבינוי והשיכון
-	ח. קוברסקי	המנהל הכללי, משרד הפנים
-	מ. בן-מאיר	נציב המים
-	אלוף א. טמיר	צבא-הגנה לישראל
-	ש. כהן	משרד הבינוי והשיכון
-	ט. לייטרסדורף	משרד הבינוי והשיכון
-	ש. מעטוף	נציג גרעין תפוח
-	י. מרגלית	משרד הבינוי והשיכון
-	ב. קלטר	לשכת שר החקלאות
-	ש. רביד	החטיבה לתישבות, ההסתדרות הציונית העולמית
-	אל"מ א. שגב	צבא הגנה לישראל
-	מ. שמיר	הקרן הקימת לישראל
-	ש. שמר	נציג גרעין תפוח
-	א. לישנסקי	מזכיר הועדה

- סדר היום :
מעלה אדומים	הת/51
האחזות נח"ל	הת/52
הצרכים התקציביים של התישבות	הת/53
האחזויות	הת/54
גרעין יריחו - העברת הטיפול בו לידי החטיבה לתישבות	הת/55
של ההסתדרות הציונית העולמית	
עיר אובות	הת/56
קשר בין הועדה לתישבות וועדת השמות הממשלתית	הת/57

./מעלה

מעלה אדומים

הת/51

יו"ר הועדה והמנהל הכללי של משרד הבינוי והשיכון פותחים.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, מ. עמית; ה"ה א. אביחי, ר. וייץ וש. אבני.

מ ח ל י ט י מ :

א. לאשר את הקמתה של מעלה אדומים באתר המוצע בסימן A של תכנית הפיתוח המטרופוליטני של ירושלים, שתכלול פריסה פיזית ואלמנטים כלכליים וחברתיים.

ב. ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ג. משרד הבינוי והשיכון יתחיל בסלילת הכביש העוקף, אשר יתחבר בעתיד עם כביש בית חורון.

האחדות בח"ל

הת/52

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים ח. לנדאו, א. שרון, מ. עמית; ה"ה ר. וייץ, מ. בן-מאיר וא. טמיר.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

הצרכים התקציביים של ההתישבות

הת/53

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ז. המר; ה"ה ש. שמר, ש. מעטוף, ר. וייץ, ש. רביד ומ. בן-מאיר.

מ ח ל י ט י מ , לקיים בהקדם דיון, בהשתתפותם של שר האוצר וגזבר ההסתדרות הציונית העולמית - בענין הצרכים התקציביים של ההתישבות.

האחזויות

הת/54

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השר א. שרון; ה"ה ש. רביד וא. טמיר.

/גרעין

55/הח גרעין יריחו - העברת הטיפול בו לידי החטיבה להתישבות של
ההסתדרות הציונית העולמית

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השר א. שרון ופרופ' ר. וייץ.

מ ח ל י ט י ס , החטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית
תביא בהקדם לוועדה להתישבות הצעה בענין העברת הטיפול בגרעין יריחו
לידיה.

56/הח עיר אוכות

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. נסים, ז. המר, א. שרון; ה"ה ש. רביד,
מ. בן-מאיר ור. וייץ.

מ ח ל י ט י ס :

- א. לאשר את הצעתה של החטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית
העולמית בדבר מתן הכרה ומעמד לעיר אוכות הממוקמת צפונית
לחצבה - כישוב לכל דבר;
- ב. הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית,
רושמת לפנייה את הודעת החטיבה להתישבות, כי היא נוטלת על עצמה
את האחריות להקמה ואת הטיפול - בישוב.

57/הח קשר בין הועדה להתישבות וועדת השמות הממשלתית

יו"ר הועדה פותח.

מ ח ל י ט י ס , למנות את מזכיר הועדה להתישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית כאיש קשר בינה לבין ועדת השמות
הממשלתית.

ה י ש י ב ה   נ נ ע ל ת

מזכירות הממשלה

ש מ ר

פ ר ו ט ו ק ו ל

ישיבת הועדה לעניני התישבות המשותפות
לממשלה ולהסתדרות הציונית
י' באייר תשל"ח - 17.5.78

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ח. לנדאו, מ. נסים,
ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית : ט. פרידמן, מ. ריכלין, י. שפירא,
א. תבין.

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, מ. דיין (בחול"ל), י. הורביץ,
ז. המר, ע. ויצמן, מ. עמית (בחול"ל).

נציגי ההסתדרות הציונית : א. אביחי, י. ארידור, א. כץ, ע. לוינסקי,
א. שנקר.

שר המשפטים, מ"מ שר התחבורה	-	ש. תמיר
משרד האוצר	-	א. איתן
משרד התעשיה, המסחר והתיירות	-	א. אשרי
משרד החקלאות	-	א. בראון
צבא-הגנה-לישראל	-	אלוף א. טמיר
משרד הבינוי והשיכון	-	י. מרגלית
צבא-הגנה לישראל	-	אל"מ ג. נגל
צבא-הגנה-לישראל	-	רס"ן ע. פדן
לשכת שר החקלאות	-	ב. קלטר
צבא-הגנה-לישראל	-	אל"מ א. שגב
החטיבה לתישבות	-	ש. רביד
לשכת שר החקלאות	-	מ. תג'ר
משרד החקלאות	-	מ. בן-מאיר
מזכיר הועדה	-	א. לישנסקי

אחריות הטיפול בגרעין תפוח	46/תת	: סדר היום
ביצוע החלטות הממשלה בדבר הבניה ביישובים החדשים	47/תת	
עניני התישבות	48/תת	
תכנית התישבות באזור צלמון	49/תת	
מימוש החלטות הממשלה בתחום הבניה ביישובים חדשים, לאור בעיות תקציביות	50/תת	

אחריית

בפרוטוקול זה 2 דפים.

46/תת אחריות הטיפול בגרעין תפוח

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים ש. תמיר, א. שרון, ח. לנדאו וראש החטיבה להתישבות.

החלטת שמורה במזכירות הממשלה.

47/תת ביצוע החלטות הממשלה בדבר הבניה בישובים החדשים

נציג משרד החקלאות פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, ג. פת ועוזר שר החקלאות לעניני התישבות.

48/תת עניני התישבות

האלוף א. טמיר פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. נסים, א. שרון, ש. תמיר, ח. לנדאו, ג. פת; ה"ה א. תבין, א. איתן, א. בראון, י. שפירא, מ. בן-מאיר והאלוף א. טמיר.

49/תת תכנית ההתישבות באזור צלמון

ראש החטיבה להתישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים ש. תמיר, ג. פת, א. שרון; ה"ה ש. רביד, י. שפירא, מ. בן-מאיר ואל"מ ג. נגל.

מחליטים, לאשר השלמת הקמתו של גוש הישובים באזור צלמון, להיקף של 8 ישובים, מתוכם 4 קבוצים ו- 4 מושבים.

50/תת מימוש החלטות הממשלה בתחום הבניה בישובים חדשים, לאור בעיות תקציביות

שר הבינוי והשיכון פותח.

בדיון משתתפים: השרים ח. לנדאו, ג. פת, א. שרון; ה"ה א. בראון, וש. רביד.

מחליטים, להטיל על יו"ר הועדה להתישבות, שר האוצר ושר הבינוי והשיכון לקיים דיון בענין התקציבים הדרושים לביצוע או למימוש החלטות הממשלה בתחום הבניה בישובים החדשים.

מזכירות הממשלה

ש מ ר

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבת הוועדה לעניני התישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית
י"א בניסן תשל"ח - 18.4.78

נכחו : חברי הוועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ח. לנדאו, מ. נסים, ג. פת.

נציגי ההסתדרות הציונית : ע. לוינסקי, א. כץ, י. שפירא, מ. ריבלין, א. תבין.

נעדרו : חברי הוועדה - השרים : ש. ארליך, מ. דיין, י. הורביץ, ז. המר, ע. ויצמן, מ. עמית.

נציגי ההסתדרות הציונית : א. אביחי, י. ארידור, ט. פרידמן, א. שנקר.

א. טילו	-	המנהל הכללי, משרד התחבורה
מ. בן-מאיר	-	משרד החקלאות
א. בראון	-	משרד החקלאות
ב. דל	-	לשכת שר החינוך והתרבות
סא"ל א. חרמץ	-	צבא-הגנה-לישראל
אלוף א. טמיר	-	צבא-הגנה לישראל
ש. כהן	-	משרד הבינוי והשיכון
א. מור	-	מינהל מקרקעי ישראל
י. מלכא	-	משרד התחבורה
י. מרגלית	-	משרד הבינוי והשיכון
אל"מ ג. נגל	-	צבא-הגנה-לישראל
ש. רביד	-	החטיבה להתישבות
אל"מ א. שגב	-	צבא-הגנה-לישראל
ש. שטנר	-	משרד האוצר
מ. תג'ר	-	לשכת שר החקלאות
א. ליבנסקי	-	מזכיר הוועדה

סדר היום :	הת/41	הקמת ישובים חדשים
	הת/42	ביצוע החלטות הממשלה מס. 444(הת/32) מיום ג' באדר ב' תשל"ח (12.3.78), 548(הת/36), 550(הת/38) ו- 551(הת/39) מיום ב' בניסן תשל"ח (9.4.78)
	הת/43	בניה בישובים חדשים
	הת/44	תקציב ההתישבות החדשה
	הת/45	מקלטים לישובים ברמת הגולן

./הקמת

בפרוטוקול זה 4 דפים.

ש מ ר

הקמת ישובים חדשים

41/תת

המנהל הכללי של החטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית פותח.

בדיון משתתפים: השרים ח. לנדאו, א. שרון וה'ה ש. רביד וא. כץ.

מ ח ל י ט י ם :

א. לאשר הקמתם של 14 ישובים חדשים השנה, לפי הפירוט כדלקמן:-

1	בגוש תפן	- 2 מושבים (טרם נתנו להם שמות) 2 קיבוצים (תובל, כישור)
2	בגוש צלמון	- 2 מושבים (קדרים, טפחות)
3	בגוש שגב	- 5 ישובים (קורנית, רקפת, עצמון - מושב, עצמון - מושבה, משמרת)
4	באזור רמת נגב	- 1 קבוץ (רתמים)
5	באזור סדום	- 1 מושב (נאות ככר ב')
6	באזור הערבה	- 1 קבוץ (יהל ב')

ב. ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

42/תת

ביצויי החלטות הממשלה מס. 444(תת/32) מיום ג' באדר ב' תשל"ח (12.3.78), 548(תת/36), 550(תת/38) ו- 551(תת/39) מיום ב' בניסן תשל"ח (9.4.78)

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, מ. נסיה, ח. לנדאו, ג. פח וה'ה א. שילו, י. שפירא, א. בראון, ע. לוינסקי, ש. כהן, מ. בו-מאיר, א. תבין, אל"מ א. שגב.

מ ח ל י ט י ם , מכח החלטה מס. 550(תת/38) של הממשלה מיום ב' בניסן תשל"ח (9.4.78) ומתוך הדגשת החשיבות הרבה לקיום תחבורה צבורית סדירה לישובים הקיימים והמוקמים מעבר לקו הירוק:-

א. הועדה להתיישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית רושמת לפניה את הדין וחשבון של המנהל הכללי של משרד התחבורה בדבר התחבורה הצבורית לישובים החדשים ביהודה, שומרון, דמת הגולן, חבל רפיח ורצועת עזה, ומטילה על משרד התחבורה לסכם בהקדם עם מפעילי התחבורה הצבורית את הנושא, על מנת להבטיח תחבורה צבורית סדירה לישובים היהודיים - שה.

הסיכום/.

- ב. הסיכום הנ"ל לא יבוא במקום שירותים תחבורתיים פנימיים של הישובים לשם מתן שירותים קהילתיים - כמקובל בענין זה בישובים וכמועצות אחרים בארץ.
- ג. כהמשך להחלטה מס. 548(הח/36) של הממשלה מיום ב' בניסן תשל"ח (9.4.78), רושמו לפניה הועדה להתיישבות:-
- 1) הודעתו של המנהל הכללי של משרד התחבורה בדבר מציאת פתרון לבעיות התחבורה הצבורית של קרית ארבע;
  - 2) הודעותיו של שר הבינוי והשיכון בענין התפתחותה של קרית ארבע, כדלקמן:-
    - א) משרד הבינוי והשיכון מתחיל השנה לבנות מרכז מסחרי אשר יספק את צרכי האוכלוסייה במקום;
    - ב) בחודש מאי השנה, יצא מכרז, וחתימה הרשמה במינהלת קרית ארבע לתכנית "בנה ביתך", לה הוקצו בקרית ארבע - בשלב זה - 43 מגרשים;
    - ג) משרד הבינוי והשיכון תקצה למינהל קרית ארבע בית ובו 19 יחידות דיור לשם השכרה לרווקים או לאחרים שיעבדו במקום;
  - 3) ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.
  - 4) הודעת נציג משרד החינוך והתרבות כי לקראת שנת הלימודים תש"מ - ימסר בשכונות הקרובות לתכנון, בית ספר מקיף על-יסודי, וכי ישנה כוונה להקים בקרית ארבע את המוסדות הפנימייתיים הבאים:-
    - א) מוסד טכנולוגי
    - ב) ישיבה תיכונית
    - ג) אולפנא לבנות.

43/חח בניה בישובים חדשים

יו" הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים ג. פת, א. שרון, מ. כהן וה"ה אלי"מ א. שגב, וא. בראון.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

תקציב ההתיישבות החדשה 44/חח

מר י. שפירא פותח.

מ ה ל י ט י ם , הועדה להתיישבות רושמת לפנייה את הודעתו של יו"ר הועדה, בדבר קיום פגישה קרובה בינו לבין שר האוצר ויו"ר ההנהלה הציונית העולמית לשם דיון יקרובי בתקציב ההתיישבות.

מקלטים לישוכים ברמת הגולן 45/חח

מר י. שפירא פותח.

כדיון משתתפים: השר א. שרון, אלוף א. טמיר וה"ה י. מרגלית וי. שפירא.

מ ה ל י ט י ם , להטיל על הגורמים הנוגעים בדבר לבחון מחדש את ענין המקלטים הביתיים והמקלטים הצבאיים בישובי רמת הגולן ולהביא את מסקנותיהם לועדה להתיישבות.

ה ל ש י ב ה כ נ ע ל ת

ש מ ר מוזכרות הממשלה

פרוטוקול
 ישיבת הועדה לעניני התישבות המשותפת
 לממשלה ולהסתדרות הציונית
 כ"ה באדר ב' תשל"ח - 3.4.78

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ז. המר, ח. לנדאו, מ. נסים, מ. עמית.

נציגי ההסתדרות הציונית : א. אביחי, י. ארידור, ע. לוינסקי, מ. ריבלין, ט. פרידמן, י. שפירא, א. תבין.

נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, מ. דיין (בחו"ל), י. הורביץ, ע. ויצמן, ג. פת (בחו"ל).

נציגי ההסתדרות הציונית : א. כץ, א. שנקר.

ש. אבני	-	המנהל הכללי, משרד הבינוי והשיכון
א. בראון	-	משרד החקלאות
ע. גדור	-	משרד הבטחון
מ. בן-מאיר	-	משרד החקלאות
מ. מיזבסקי	-	קרית ארבע
י. מרגלית	-	משרד הבינוי והשיכון
ב. קלטר	-	לשכת שר החקלאות
ש. רביד	-	החטיבה להתישבות
מ. שמיר	-	הקרן הקימת לישראל
אלי"מ א. שגב	-	צבא-הגנה-לישראל

א. ליזנסקי - מזכיר הועדה

סדר היום : הת/35 ברכות לחברי הועדה להתישבות החדשים, נציגי ההסתדרות הציונית העולמית

התפתחותה של קרית ארבע הת/36

תוספת משפחות להתישבות הת/37

תחבורה ציבורית ליושבים החדשים ביהודה, שומרון ורמת הגולן הת/38

רכישת מיניבוסים על-ידי יושבים חדשים הת/39

הת/40 בית-אל

./ברכות

בפרוטוקול זה 3 דפים.

...

...

...

...

...

...

35/תת ברכות לחברי הועדה להתישבות החדשים, נציגי ההסתדרות הציונית העולמית

יו"ר הועדה להתישבות מקדם בברכה את חברי הועדה החדשים, נציגיה של ההסתדרות הציונית העולמית ומאחל להם ולועדה כולה, עבודה פורייה.

36/תת התפתחותה של קרית ארבע

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, מ. עמית, ח. לנדאו, מ. נסים, ה"ח מ. מייבסקי, מ. ריבלין, ש. אבני ואל"מ א. שגב.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

37/תת תוספת משפחות להתישבות

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון, מ. עמית, ז. המר וה"ח א. בראון וא. אביחי.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

38/תת תחבורה ציבורית לישובים החדשים ביהודה, שומרון ורמת הגולן

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. עמית וא. שרון.

מ ח ל י ט י ס , לאשר עקרונית מתן סובסידיה מיוחדת למפעילי התחבורה הציבורית בקווים השונים לישובים היהודיים ביהודה ושומרון; ולהסמין את משרד התחבורה לשלם על-פי אישור עקרוני זה את הסובסידיות המיוחדות למפעילי התחבורה, על בסיס תחשיבים שייבחנו ויאושרו כתאום עם משרד האוצר.

./רכישת

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 350

LECTURE 10

PROBLEMS

1. A particle of mass m moves in a circular path of radius r with constant speed v . Find the magnitude of the centripetal force.

2. A particle of mass m moves in a circular path of radius r with constant speed v . Find the magnitude of the centripetal force.

3. A particle of mass m moves in a circular path of radius r with constant speed v . Find the magnitude of the centripetal force.

4. A particle of mass m moves in a circular path of radius r with constant speed v . Find the magnitude of the centripetal force.

5. A particle of mass m moves in a circular path of radius r with constant speed v . Find the magnitude of the centripetal force.

ש מ ו ר

- 3 -

הח/39 רכישת מיניבוסים על-ידי ישובים חדשים

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. עמית וא. שרון.

מ ח ל י ט י ם , להטיל על מתאם הפעולות בשטחים ועל המפקח על התעבורה במשרד התחבורה לסכם על דעת הועדה להתישבות רכישת מיניבוסים לישובים יהודיים הרוצים בכך, ביהודה, שומרון והגולן.

הח/40 בית-אל

יו"ר הועדה פותח.

בדיון משתתפים: השר א. שרון וה"ה ע. גדור וא. בראון.

החלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת

PROCEEDINGS OF THE BOARD OF DIRECTORS

OF THE

AMERICAN BANKING ASSOCIATION

HELD AT THE HOTEL MAYFLOWER, NEW YORK CITY, ON

THE TWENTY-NINTH DAY OF

DECEMBER, 1924

AT 10:00 A. M.

PRESENT:

WALTER DILLIEN, President

WALTER W. BRANT, Secretary

AND

THE FOLLOWING MEMBERS:

WALTER W. BRANT

WALTER DILLIEN

WALTER W. BRANT

WALTER DILLIEN

WALTER W. BRANT

WALTER DILLIEN

WALTER W. BRANT

WALTER DILLIEN

WALTER W. BRANT

WALTER DILLIEN

WALTER W. BRANT

WALTER DILLIEN

WALTER W. BRANT

WALTER DILLIEN

**ישוב
כפרי
בגליל
העליון**
 צפת
 טל. 067-30297
 ת.ד. 9

בע"ה: צפת, כט" אדר א' תשל"ח

8/3/78

לכבוד

מר משה ניסים - שר בלי חיק

קרית בן גוריון

ירושלים

שלום וברכה,

ברצוננו להביא לידיעתו על גבושו של "גרעין" המונה כיום כ-40 משפחות והמתעתד להתיישב בגליל העליון.

כחבר ועדת השרים לענייני החיישבות נודה לשר באם יאות לסייע בידנו. אין די בגבושו של "גרעין". על המוסדות המיישבים לסייע להגשמת הרעיון - יהוד הגליל, לא בדבורים אלא במעשים.

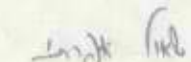
מטרוח הגרעין מצ"ב ומתוכן ניתן ללמוד שאחת רצוננו לבוא ולהתיישב בגליל מתוך מגמה לסייע לעיירות הפתוחות וחושבי האזור בתחומי התנוך והרווחה החברתית.

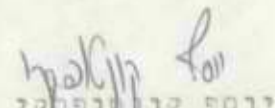
הקווחנו שמר ניסים יראה חשיבות בישובו של חבל ארץ זה, ויאות להתערב כדי שה"גרעין" יקבל סיוע הנדרש מהמוסדות הממשלתיים לקראת גבושו ועלייתו לקרקע.

מצפים לתשובתו החיובית בנדון.

בכבוד רב

 שלמה ולך

 שאול אפרתי

 יוסף קופליק

א. מטרות

1. הבאת משפחות ממרכז הארץ לגליל. המשפחות המשתייכות ל"גרעין" לא היו מגיעות להתיישבות בחבל ארץ זה ללא הצטרפות לקבוצה הפוחדת את בעיות החברה והחנוך במשותף.
"יהוד הגליל" היא אחת ממשימות העם והמדינה בימים אלה.
2. בואן של המשפחות שרובן. עוסקות בחנוך הרוחה חברתית ובמקצועות הדרושים באזור יחרום לעיירות הפתוחה (צפת, חצור, מעלות וקרית שמונה) ולמושבאים ב"מרום הגליל".
קיומו של "גרעין" בעל פוטנציאל מקצועי יסייע בפתרון הבעיות בהם מתקשים כיום עיירות הפתוחה והמושבים באזור.
3. הקמת ישוב כפרי בעל אורח חיים ההולם את השקפותיהם הרוחניות והחברתיות של מתיישבים המעוניינים להגשים את שתי המטרות המוזכרות לעיל.
4. הגרעין מונה כיום כ-40 משפחות.

הבעיות

1. סגנון הישוב הינו חדש למוסדות המיישבים - יישוב כפרי קהילתי, ישוב המבוסס על משפחות העוסקות בתחומי החנוך והרוחה באזור. החכן הקמת מספר "פרוייקטים" קטנים בישוב עצמו. אולם, העיקר יושבת על עבודה חינוכית, סוציאלית בישובי הגליל העליון.
מחלקת ההתיישבות בהסתדרות הציונית צריכה להכיר ב"גרעין" ובהתאם לכך לקבוע "משכצח" להקמת הישוב.
החלטה זו צריכה לפול בעצה אחת עם ועדת השרים לענייני התיישבות. אנו מתקשים בהבאת הרעיון בפני יו"ר הועדה - שר החקלאות מר אריאל שרון, הטרוד בימים אלה בפחוחם של פיתחת רפיח ויהודה ושומרון.
2. גבוש הגרעין לחקופה של לפחות שנה בישוב ארעי עד הקמת ישוב הקבע. ברצוננו להתישב בקרוואנים, או באשקוביות באתר סמוך למקום שעליו יוחלט על הקמת הישוב. ההתיישבות בתנאים לא תנאים יסייעו בגבושו ובחזוקו של ה"גרעין".

1. The first part of the document is a letter from the Secretary of the State to the Governor, dated the 1st day of January, 1862. The letter contains the following text: "I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 29th inst. in relation to the matter mentioned therein. I have also the honor to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration. I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
J. M. [Name]Secretary of the State"
2. The second part of the document is a report from the Secretary of the State to the Governor, dated the 1st day of January, 1862. The report contains the following text: "I have the honor to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration. I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
J. M. [Name]Secretary of the State"
3. The third part of the document is a letter from the Secretary of the State to the Governor, dated the 1st day of January, 1862. The letter contains the following text: "I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 29th inst. in relation to the matter mentioned therein. I have also the honor to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration. I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
J. M. [Name]Secretary of the State"

1. The first part of the document is a letter from the Secretary of the State to the Governor, dated the 1st day of January, 1862. The letter contains the following text: "I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 29th inst. in relation to the matter mentioned therein. I have also the honor to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration. I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
J. M. [Name]Secretary of the State"
2. The second part of the document is a report from the Secretary of the State to the Governor, dated the 1st day of January, 1862. The report contains the following text: "I have the honor to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration. I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
J. M. [Name]Secretary of the State"
3. The third part of the document is a letter from the Secretary of the State to the Governor, dated the 1st day of January, 1862. The letter contains the following text: "I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 29th inst. in relation to the matter mentioned therein. I have also the honor to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration. I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
J. M. [Name]Secretary of the State"

מזכירות הממשלה

ירושלים, ט"ו באדר א' תשל"ח
22 בפברואר 1978

(2)

אל : חברי הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית
העולמית

מאת : סגן מזכיר הממשלה

הנני מתכבד להביא לתשומת-לככם החלטות מס. הת/33 ו- הת/34
של הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית,
מישיבתה ביום י"ד באדר א' תשל"ח (21.2.78) :-

33/הת" פריסומים בענייני התישבות בכלי התקשורת

מ ח ל י ט י ס , הועדה להתישבות המשותפת לממשלה
ולהסתדרות הציונית העולמית, פונה אל כל גורמי ההתישבות
הפועלים בארץ ונוטלים חלק בעבודתה של הועדה, לא לצאת
בהודעות ובפריסומים על חכנית ופעולות ההתישבות.

34/הת" סיור הועדה להתישבות בישובי השומרון

מ ח ל י ט י ס , לקיים בהקדם סיור של חברי הועדה
להתישבות בישובי השומרון."

ב ס ר י כ ה ,

א. לשמשקי

מזכירות הממשלה

ש מ ר

פרוטוקול
ישיבת הועדה לעניני התישבות המשותפת
לממשלה ולהסתדרות הציונית
י"ד באדר א' תשל"ח - 21.2.78

נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, ח. לנדאו, מ. נסים.

נציגי ההסתדרות הציונית : ר. וייץ, ח. פינקלשטיין, מ. ריבלין.

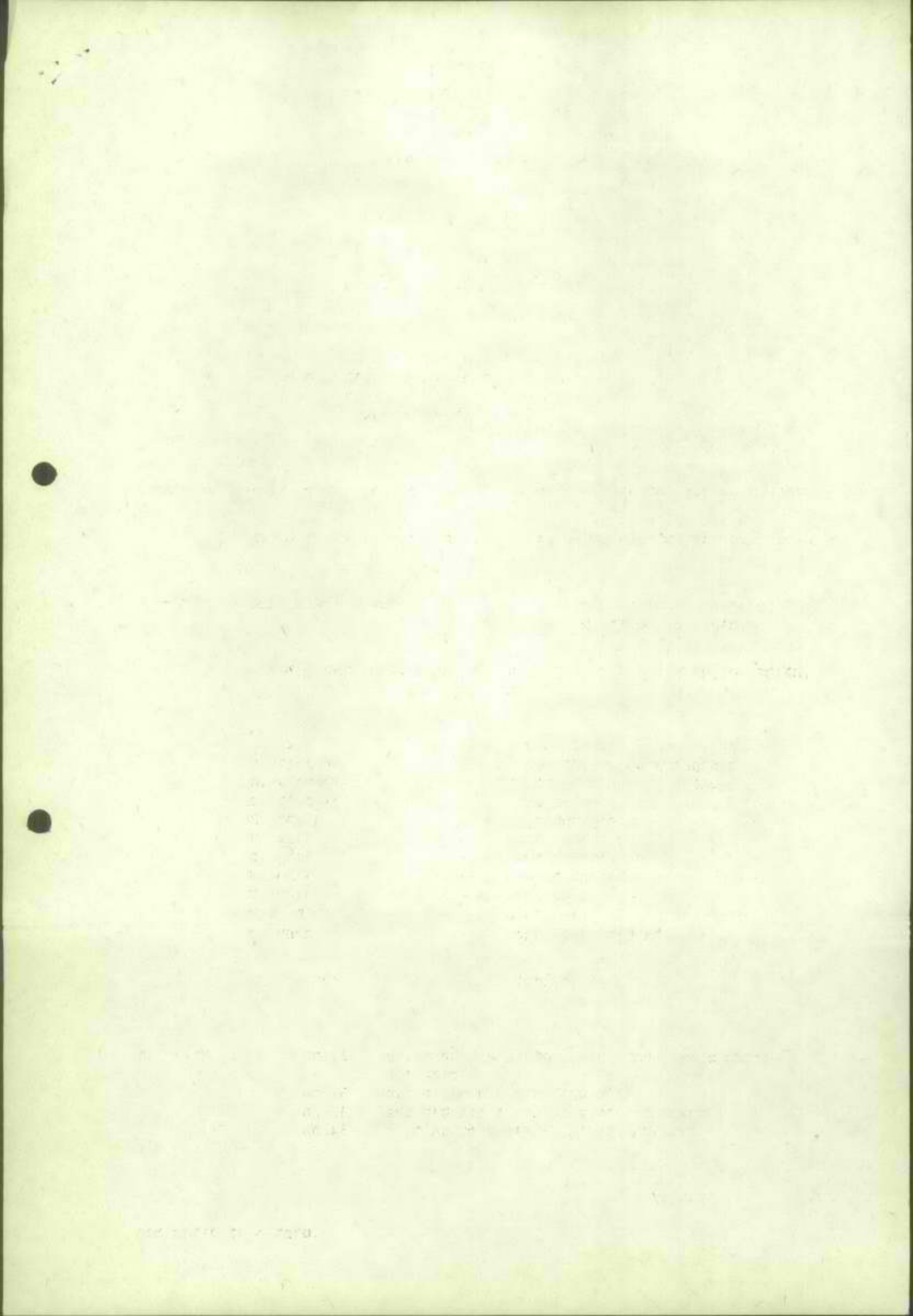
נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, מ. דיין, י. הורביץ,
ז. המר, ע. ויצמן, מ. עמית.

נציגי ההסתדרות הציונית : א.ל. דולצין, י. קלארמן, מ. קרונה,
א. שנקר.

מזכיר הממשלה	-	א. נאור
המנהל הכללי, משרד החקלאות	-	א. בן-מאיר
המנהל הכללי, משרד הפנים	-	ח. קוברסקי
נציב המים	-	מ. בן-מאיר
משרד החקלאות	-	א. בראון
משרד הבטחון	-	ע. גדור
לשכת שר החקלאות	-	ב. קלטר
החטיבה להתישבות	-	ש. רביד
משרד האוצר	-	ש. שטנר
משרד האוצר	-	ש.ש. שירן
הקרן הקימת לישראל	-	מ. שמיר
מזכיר הועדה	-	א. ליזנסקי

ביצוע החלטות הממשלה בדבר הקמת ישובים באזור תפן שבגליל	31/תח	סדר היום :
מצב הישובים ביהודה ובשומרון	32/תח	
פרסומים בעניני התישבות בכלי התקשורת	33/תח	
סיור הועדה להתישבות בישובי השומרון	34/תח	

./ביצוע

הח/31

ביצוע החלטות הממשלה בדבר הקמת ישובים באזור תפן שבגליל

נציג החטיבה להתישבות של ההסתדרות הציונית העולמית פותח.

בדיון משתתפים: השרים ח. לנדאו, א. שרון וה"ה ש. רביד וח. פינקלשטיין.

מ ח ל י ט י ם , מכח החלטות הממשלה מס. 362 (הח/6) מיום י"א בשבט תשל"ז (30.1.77) ומס. 580 (הח/9) מיום י"ג באייר תשל"ז (1.5.77) - לבצע בשנת הכספים 1978 את הקמתם של שני קיבוצים ושני מושבים באזור תפן שבגליל.

הח/32

מצב הישובים ביהודה ובשומרון

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

מתאם פעולות ההתישבות בשטחים סוקר את מצב הישובים ביהודה ובשומרון.

בדיון משתתפים: השרים א. שרון ומ. נסים וה"ה א. בראון, א. בן-מאיר, ש.ש. שירן, ר. וייץ, ח. קוברסקי, ש. רביד, מ. ריבלין וע. גדור.

מ ח ל י ט י ם :

א. משרד הבינוי והשיכון ידווח לוועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית, בישיבתה הקרובה - על פעולותיו כחחום הבינוי בכל הישובים הנמצאים בטיפולו של המשרד, ביהודה, בשומרון, ברמת הגולן ובסיני;

ב. משרד האוצר יבדוק את סוגיית ביטוח חברת החשמל על-ידי חברת "ינאי" בקשר לעבודות חשמל מעבר לקו הירוק - וידווח על כך בישיבה הקרובה של הועדה להתישבות;

ג. הקרן הקימת לישראל תדווח לוועדה להתישבות תוצאות בדיקותיה בענין סלילת כביש שיחבר את תקוע לגוש עציון.

פרסומים בעניני התישבות בכלי התקשורת

הת/33

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

בדיון משתתפים: השר א. שרון וה"ה מ. ריבלין ור. וייץ.

מ ח ל י ט י מ , הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית העולמית, פונה אל כל גורמי ההתישבות הפועלים בארץ ונוטלים חלק בעבודתה של הועדה, לא לצאת בהודעות ובפרסומים על חכניות ופעולות ההתישבות.

סיור הועדה להתישבות בישובי השומרון

הת/34

יו"ר הועדה להתישבות פותח.

מ ח ל י ט י מ , לקיים בהקדם סיור של חברי הועדה להתישבות בישובי השומרון.

ה י ש י ב ה   נ נ ע ל ת

מזכירות הממשלה

ש מ ר

פ ר ו ט ו ק ו ל
 ישיבת הועדה לעניני התישבות המשותפת
 לממשלה ולהסתדרות הציונית
 כ"ד בשבט תשל"ח - 1.2.78

- נכחו : חברי הועדה - השרים : א. שרון - יו"ר, י. הורביץ, ז. המר, מ. נסים, ג. פת.
- נציגי ההסתדרות הציונית : ר. וייץ, ח. פינקלשטיין, י. קלארמן, מ. קרונה, א. שנקר
- נעדרו : חברי הועדה - השרים : ש. ארליך, מ. דיין, ע. ויצמן (בחו"ל), ח. לנדאו, מ. עמית.
- נציגי-ההסתדרות הציונית : א.ל. דולצין, מ. ריבלין.

מזכיר הממשלה	-	א. נאור
המנהל הכללי, משרד הפנים	-	ח. קוברסקי
מנהל מקרקעי ישראל	-	א. בידץ'
נציבות המים	-	מ. בן-מאיר
משרד הבטחון	-	ע. גדור
החטיבה לתישבות	-	מ. כהן
לשכת שר החקלאות	-	ב. קלטר
משרד האוצר	-	ש. שטנר
מזכיר הועדה	-	א. לישנסקי

סדר היום : הת/29 ברכות לשר מ. נסים
 הת/30 ישובים חדשים בגליל:-
 א. שני מושבים באזור תפן
 ב. שני מושבים באזור צלמון

/ברכות.

בפרוטוקול זה 2 דפים.

ש מ ר

ברכות לשר מ. נסים

הת/29

יו"ר הועדה להתישבות המשותפת לממשלה ולהסתדרות הציונית
מברך את השר מ. נסים להצטרפותו כחבר הועדה.

ישובים חודשים בגליל:-

הת/30

- א. שני מושבים באזור תפן
- ב. שני מושבים באזור צלמון

יו"ר הועדה פותח.

כדיון משתתפים: השרים י. הורביץ, מ. נסים, ג. פת, א. שרון
וה"ר ר. וייץ, ח. פינקלשטיין, י. קלארמן, מ. בן-מאיר וע. גדור.

מ ח ל י ט י מ , לאשר הקמתם בשנת 1978, של ארבעה מושבים
נוספים בגליל - כחלק מחכנית ההתישבות המתכנעת שם; שני מושבים
יוקמו באזור תפן ושני מושבים יוקמו באזור צלמון.

ה י ש י ב ה   נ נ ע ל ת

בע"ה אור לט"ו מנחם-אב תשל"ה

כוללות ספרדים מגן אבות-חברון.

אנו הח"מ האוטונומיים על נכסי כוללות ספרדים "מגן אבות" חברון סימם
את כוחו של חוזה המקומי קרית ארבע-חברון ואח המועצה הדתית קרית-ארבע-חברון
לפעול למען החזרת הרכוש היהודי ~~למגוריהם~~ ולהקים מוסדות תורה וחסד
בחוץ בנינים אלה.

הננו מברכים אותם על יוזמתם לחזש את למוד החזרה בבית חסד לאברהם.

יהי גועס ה' עליכם ומקשה ידיכם יכונן.

בכבוד רב
מאיר ז. א. ז. ז.
כוללות ספרדים מגן-אבות חברון.

מאיר ז. א. ז. ז.

שטר בעלות (קושאן) תורכי משנת 1910, לערך, המאשר את הבעלות החוקית על הקומה השנייה בבניין ביה"ח "חסד לאברהם" שברחוב שללי, ע"ש שני הרבנים דאז: ר' סלימאן מנחם מני ור' מאיר פרנקל, חלק כחלק (גודל התעודה המקורית: 23 x 40; אוסף א' פרנקל)

حَقَائِقُ

محل	...
رقعة	...
ملاك	...
تاريخ	...

مستند

رقعة	...
رقعة	...
رقعة	...
رقعة	...
رقعة	...

رقعة	رقعة	رقعة	رقعة	رقعة	رقعة	رقعة	رقعة
...	...	...	...	...	...	...	...

رقعة	رقعة	رقعة	رقعة	رقعة	رقعة	رقعة	رقعة
...	...	...	...	...	...	...	...

...

...

...

...

סמל הממלכה העות'מנית

מחוז - קודוס שריף (ירושלים).
 נפה - חיליל רחמן (חברון).
 שכונה - יהודית.
 מקום - שללי (שם הרחוב).
 סוג - למעלה. ששה חדרים ושני הוליים ומטבח ושירותים ודלת כניסה אחת.
 מין - מולק (רכוש ובעלות פרטיים).
 גבולות - מצד ימין המגרש השייך לחכם אליהו מני וחכם רחמים אפנדי פראנקו. אותו הדבר גם מצד שמאל ומצפון - דרך עממית (ציבורית).
 סיבה - בניין חדש שנבנה לפי הוראות ההנהלה של המועצה העליונה. בתאריך 28 לחודש עילול (ספטמבר) 1329 (1910). מספר 1008.
 הרכוש - רבנו אפנדי בן חכם רחמים אפנדי פראנקו.
 בתניות - הממשלה העליונה (תורכית).
 הערך - 15000 מר 30000 (מחצית ערך הנכס).
 הסיו - 387 גרוש ועשרים סרה (פרוסה).
 הוצאות - 175 גרוש.
 הרכוש הנזכר לעיל נרשם בספרי הרכוש בשם חכם רבנו אפנדי פראנקו. ולראיה כי הרכוש נמצא בבעלותו המלאה. ניתן לו המסמך החוקי הזה.
 (תאריך תורכי) ז' אל-קעדי 1331.
 (תאריך ערבי) תשרי אואל 1329.

מבוסל	מבוסל	מבוסל	מבוסל
תשרי	תשרי	תשרי	תשרי
אואל	אואל	אואל	אואל
(חתימה)	(חתימה)	(חתימה)	(חתימה)
חתימת (חתימת)	חתימת (חתימת)	חתימת (חתימת)	חתימת (חתימת)
הסאבו	הסאבו	הסאבו	הסאבו

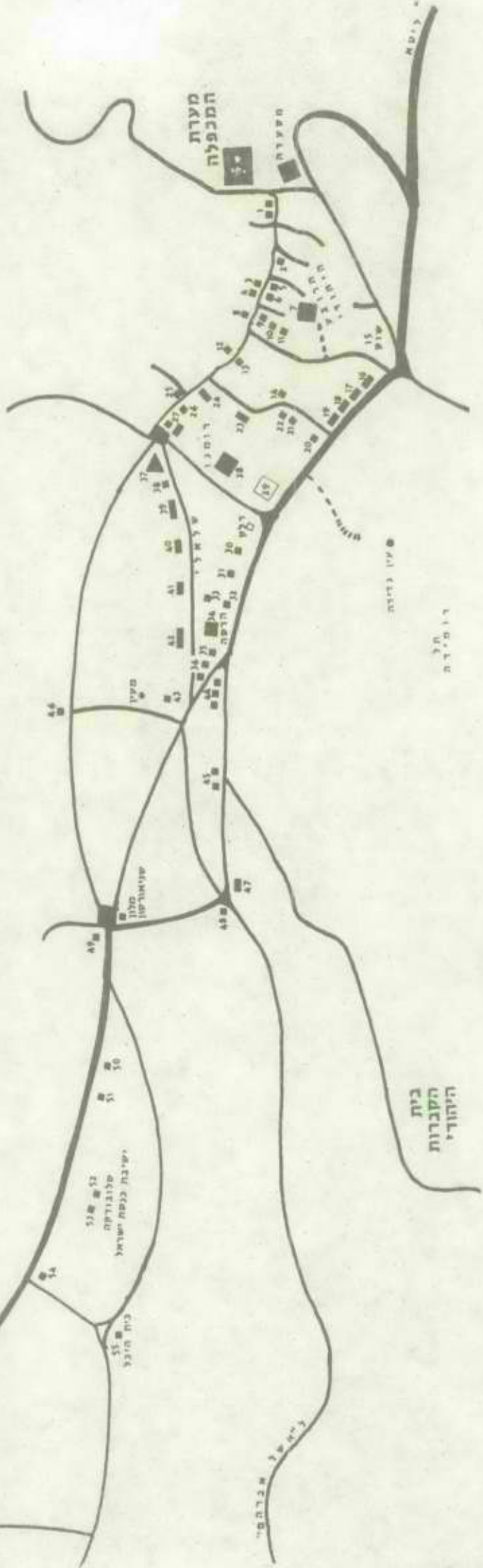
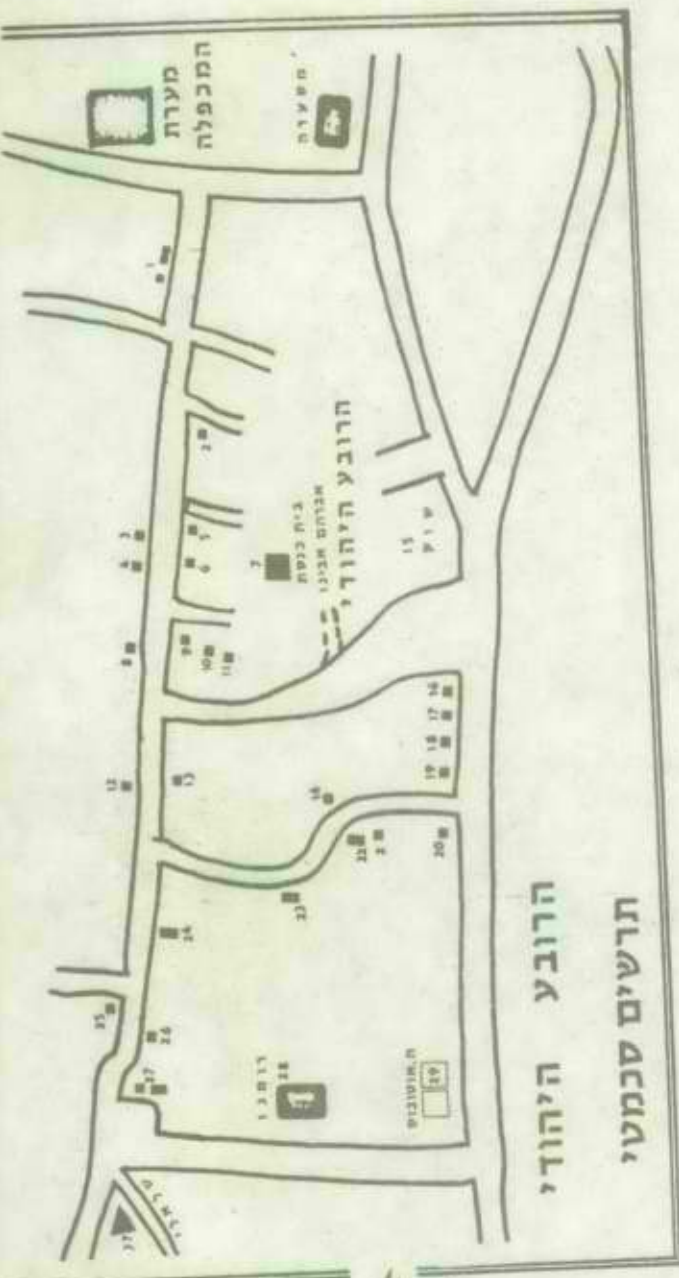
הערה: הרשום בסוגריים - אינו במקור ותוא להבנת המקרא.

חברון

בתים יהודיים

- פנימי - ניסוי
- בית ספר שדה
- כפר עציון
- אב תשל"ח

©

מפתח למפה - חקרן מים יהודיים: א

- 1) שלש בורחים (ובניהם יצחק ויעקב דודלן).
- 2) חנוה בדים (בכור לוי ואחיו משה לוי).
- 3) כלי מטבח (משפחת קפולטו).
- 4) מכלת (אליהו בוג'אי).
- 5) חנוה בדים (יוסף קמר).
- 6) בית יהודי (?).
- 7) בית כנסת אברהם אבינו.
- 8) מרח (דוד קסל).
- 9) - 11) בתי כנסת אשכנזיים, (ליד המקוה).
- 12) בית שדר יודלן ושלמה מלובים (מסוף מנורות).
- 13) בית יהודי (?).
- 14) החאן הקטן.
- 15) שוק היום, ובעבר "האקורה" - שדרה היהודיים.
- 16) בית לוי (חנוה הבדים הועברה לאחד החיים).
- 17) מלון מזרחי.
- 18) בית בבאי.
- 19) בית חורג'מן.
- 20) מלון קדונבסקי.
- 21) בית לוי.
- 22) מלון אבוטם.
- 23) בנק (מנהל: א.ד. סלונס).
- 24) מכלת (זלמן שטרלינג).
- 25) החלפת כספים.
- 26) בית בכור הסון.
- 27) בית חורג'מן ושעון חויזמאן.
- 28) בית רומנו "היא איסטנבולו".
- 29) חנה אוטובוסים (החאן הגדול).
- 30-31) בית יהודי (?).
- 32) בית מזרחי.
- 33) בית הסון.
- 34) הדסה.
- 35-36) בית בן ציון גרשון, הרב הסון והרב לסל.
- 37) בית מושאויף.
- 38) מקוה.
- 39-42) דיכוד בתי יהודיים.
- 43) בית בן חיים ורבב'איו.
- 44) בית אבו שדי, רוסלן, קרשטיין.
- 45) בתי כנסת החגורו בחורי ושיבה.
- 46) ביתו הראשון של הרב יחזקאל סרנה.
- 47) בית משפחת קפולטו.
- 48) בית הרב סלונס.
- 49) בית חיים אליעזר דן סלונס.
- 50) בית קלונסקי ואח"כ שילט.
- 51) בית ר' לוי הסמן.
- 52) בית מלכודקה, בית ר' נתן צבי פינקל.
- 53) בית ר' נתן צבי כוח ר' משה מרדכי אפשטיין.
- 54) בית ר' משה מרדכי אפשטיין.

זיתוי האחרים על פי צינורם של ילדי חברון ובמיוחד אנו מודים לגב' ש. לוי ולמר א. קלונסקי.